

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KANIT TEMELLİ ÖĞRENMENİN
DEĞERLERİ KAZANDIRMA VE AKADEMİK BAŞARIDAKİ ROLÜ: BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI

Özkan GİNESAR
(Doktora Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

İstanbul, 2022

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KANIT TEMELLİ ÖĞRENMENİN
DEĞERLERİ KAZANDIRMA VE AKADEMİK BAŞARIDAKİ ROLÜ: BİR
EYLEM ARAŞTIRMASI

THE ROLE OF EVIDENCE BASED LEARNING ON ACQUISITION OF
VALUES AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN SOCIAL STUDIES: AN ACTION
RESEARCH

Özkan GİNESAR
(Doktora Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ

İstanbul, 2022

Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2022

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü'nün hazırlamış olduğu tez yazım kılavuzu doğrultusunda hazırlamış olduğum doktora çalışmamda;

- Sunmuş olduğum bilgileri, doküman ve verileri akademik ve etik kurallar kapsamında elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunmaya ve kaynakçada göstermeye çalıştığımı,
- Elde ettiğim verilerin sonuçlarında herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi durumda aleyhimde doğacak sonuçları kabullendiğimi beyan ederim.

21.06.2022

Özkan GİNESAR

ÖZGEÇMİŞ

2001 - 2004	Simav Cumhuriyet Lisesi
2004 - 2008	Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2009 - 2011	Sözleşmeli Sosyal Bilgiler Öğretmeni
2011 - 2015	Kütahya/Simav Hisarbey Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni
2015 - ...	Kütahya/Simav Darıcı Ortaokulu Müdür Yardımcısı
2017 -	Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim dalı, Sosyal Bilgiler Eğitim Bilim Dalı Programından Tezli Yüksek Lisans mezuniyet
2018 - 2022	Marmara Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı mezuniyet

ÖN SÖZ

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından bir tanesi hak ve sorumluluklarını bilen iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Öğrencilere yaşamı için bilgi ve becerileri verirken aynı zamanda davranış ve tutumlara yön veren değerleri kazandırmak da sosyal bilgilerin amaçları arasındadır. Zikredilen amaç doğrultusunda Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında değerlere yer verilmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler programında yer verilen değerlerin kazandırılmasında kanıt temelli etkinliklerden nasıl istifade edilebileceğine odaklanılmıştır.

Öğrenme öğretme ortamlarını kanıtlarla zenginleştirmek isteyen eğitimcilere fayda sağlayacağı düşünülen bu çalışmanın konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar bütün süreçte; değerli katkılarından, sabrından ve hoşgörüsünden dolayı danışmanım, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Ahmet KATILMIŞ’a, süreç içerisinde sık sık fikirleri ile bana destek olan Arş. Gör. Dr. Çiğdem BAKİ PALA’ya çok teşekkür ederim. Araştırmam boyunca bana her türlü desteği ve kolaylığı sağlayan Darıcı Ortaokul Müdürü Sayın Maksut SERİN’e ve Darıcı Ortaokul öğretmenlerine de teşekkürlerimi sunuyorum. Yine bu süreç zarfında gösterdikleri anlayış ve destek için annem Ayşe GİNESAR’a ve canım oğlum Halil GİNESAR’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Sosyal Bilgiler dersinin amacı, sorumluluklarını bilen iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Öğrencilere yaşamı için gerekli bilgileri verirken aynı zamanda davranış ve tutumlarımıza yön veren değerleri de onlara kazandırmak sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarındadır. Çünkü topluma faydalı bireylerin yetişmesi akıl ve duygu birlikteliğinin olmasına bağlıdır. Bu amacın gereği doğrultusunda Sosyal Bilgiler Öğretim Programında temel insani değerlerin kazandırılması gerekliliği vurgulanmakta ve ayrı bir başlık altında da yer verilmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi kazanımlarını gerçekleştirmeye yönelik uygulanacak etkinliklerde bilişsel hedefler ile duyuşsal hedeflerin birlikte ele alınması oldukça önemlidir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde yer alan kök değerlerin kazandırılmasında ve akademik başarı sağlanmasında kanıt temelli öğrenmeden nasıl faydalanılabileceğini ortaya koymaktır. Araştırma için, en uygun desenin nitel araştırma yöntemlerinden, eylem araştırma deseni olduğuna karar verilmiş ve eylem araştırma deseni ile planlanıp, süreç uygulanmaya konulmuştur. Değerler öğretiminde kanıt temelli öğrenme ile zıtlıklar, çelişkiler ve farklılıklar bir arada verilerek öğrencilerin değerleri üst düzey zihinsel düşünme becerilerini kullanarak özümsemesini sağlayacağı düşünülmüştür. Zikredilen amaçlar doğrultusunda önce değerler ile kazanımların eşleştirilmesi yapılmış ve kazanımların hangi konu ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda kazandırılmak istenilen kazanımlara uygun olarak konu ile alakalı kanıtlar kullanılarak eylem planları oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kütahya'nın Simav ilçesinde bulunan bir ortaokulun 7. sınıf öğrencileri oluşturacaktır. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama süreci, araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak ön ve son görüşme formu, kanıt temelli hazırlanmış etkinlik yaprakları, araştırmacı ve öğrenci günlükleri, sınıf içi iletişim kayıtları, ön ve son başarı değerlendirme soruları kullanılacaktır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analiz teknikleri ile irdelenmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin ve kanıt temelli değerler eğitimine ilişkin görüşlerinde önemli değişme gerçekleşmiştir.. Değerlerin aktarımında kanıtların kullanımının ve kanıt temelli etkinliklerin uygulanmasının, değerleri kazandırmada önemli bir artış ve yarar sağlayacağı ortaya konulmuştur. Bu süreçte öğrencilerin derse olan ilgisinin de arttığı, kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olumlu bir tutum ve tavır sergiledikleri ve derse aktif olarak katıldıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin tutumlarındaki değişme ve sürece aktif katılımları öğrencinin akademik olarak başarısının artmasına da katkı sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Değerler Eğitimi, Kanıt Temelli Öğrenme.

ABSTRACT

The purpose of social studies course is to raise good citizens who know their responsibilities. It is the main objectives of social studies course to give students with the necessary information for their life and to provide students with values that guide our behavior and attitudes at the same time. Because growing of individuals beneficial to society depends on coexistence of mind and heart. In line with this purpose, necessity of gaining basic human values in the Social Studies Curriculum is emphasized and is also included under a separate heading. Therefore, cognitive goals and affective goals should be handled together in activities to be implemented in order to realize the gain of social studies course. In this context, the purpose of the study is to reveal how evidence-based learning can be used to gain root values in social studies course and to ensure academic development. For this research, it was decided that the most appropriate pattern is the action research pattern, which is one of the qualitative research methods, and the research will be planned with action research pattern and process will be implemented. It is thought that in teaching of values, evidence-based learning will be combined with contrasts, contradictions and differences, and will enable students to assimilate values by using their high-level mental thinking skills. In line with these purposes, firstly, matching values and gains were performed, and it will be determined that gains are related to which subject. In this direction, action plans will be created by using relevant evidence in accordance with achievements desired. The study group of the research will be 7th grade students of Darici Secondary School located in Yesildere Village of Simav district of Kutahya in 2021-2022 academic year. Purposeful sampling method will be used in sample selection. The research process will be carried out by the researcher. In the process, it is considered to keep teacher of social studies course as an observer and it is assumed that teacher's observations will contribute to the process. Open-ended teacher and student interview forms, social studies teacher and student diaries focus interview with students, interview with social studies teacher, photo recordings and action plans in the application process will be used as data collection tool in the research. The data obtained will be analyzed with descriptive and content analysis techniques. At the end of the research, a significant change is expected in the students' views regarding evidence-based learning and evidence-based values education. It is assumed that the use of evidence in transfer of values and application of evidence-based activities will provide a significant increase and benefit in gaining values. In this process, it is thought that students' interest in course will increase, they will display a positive attitude towards evidence-based learning

and actively participate in the lesson. It is assumed that change in students' attitudes and their active participation in the process will also contribute to academic development of student.

Keywords: Social Studies Course, Values Education, Evidence Based Learning.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZGEÇMİŞ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	xviii
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırma Soruları.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Sayıtlar.....	7
1.6. Sınırlılıklar.....	7
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR BİLGİLERİ.....	10
2.1. Sosyal Bilgiler Nedir?	10
2.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.....	11
2.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Amacı	12
2.4. Değer ve Değerler Eğitimi.....	16
2.5. Değerler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	20
2.6. Değerler Eğitimi Yaklaşımları	21
2.7. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi.....	25
2.8. Kanıt Kavramı, Tanımı ve Kapsamı	26
2.9. Kanıt Temelli Öğrenme Modeli.....	29
2.10. Kanıt Temelli Öğrenmenin Tarihsel Gelişimi.....	32
2.11. Kanıt Temelli Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanımı	34
2.12. Değerler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar	36
2.13. Kanıt Temelli Öğrenme ile İlgili Araştırmalar.....	41

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.1.1. Eylem araştırma süreci	52
3.1.2. Eylem araştırmasının gerçekleştirildiği ortam.....	55
3.2. Katılımcılar ve Araştırmacı	56
3.2.1. Katılımcılar.....	56
3.2.2. Araştırmacı	57
3.2.3. Danışma komitesi	57
3.3. Verilerin Toplanması.....	58
3.3.1. Veri toplama araçları.....	58
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	62
3.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme formunun analizi.....	63
3.4.2. Sınıf içi iletişim kayıtlarının analizi	64
3.4.3. Öğrenci ve araştırmacı günlük analizleri.....	64
3.4.4. Öğrenci ürünlerinin analizi.....	65
3.5. Araştırma Etiği.....	65
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR.....	67
4.1. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinin “İletişimi Etkileyen Tutum ve Davranışları Analiz Ederek Kendi Tutum ve Davranışlarını Sorgular.” ve “Bireysel ve Toplumsal İlişkilerde Olumlu İletişim Yollarını Kullanır.” Kazanımlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Hazırlanan “İletişimimiz Nasıl Olmalı? Etkili Bir İletişim Bize Ne Kazandırır?” Kanıt Temelli Hazırlanan Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular	67
4.1.1. “İletişimimiz nasıl olmalı? Etkili bir iletişim bize ne kazandırır?” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi	67
4.1.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Mektup Yazıyorum” temel etkinliğinin analizi	97
4.1.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin saygı değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliğinin değerlendirilmesi	103

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

4.2. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinin “Medyanın Sosyal Değişim ve Etkileşimdeki Rolünü Tartışır.”, “İletişim Araçlarından Yararlanırken Haklarını Kullanır ve Sorumluluklarını Yerine Getirir.” Kazanımlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Hazırlanan “Haklarımızın ve Sorumluluklarımızın Bilincinde Olmalıyız?” Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular.....	110
4.2.1. “Haklarımızın ve sorumluluklarımızın bilincinde olmalıyız?” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi	110
4.2.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Bir Hikayem Var” temel etkinliğinin analizi	139
4.2.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin sorumluluk değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” etkinliğinin değerlendirilmesi	147
4.3. “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinin “Demokrasinin Ortaya Çıkışını, Gelişim Evrelerini ve Günümüzde İfade Ettiği Anlamları Açıklar.”, “Demokrasinin Uygulanma Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunları Analiz Eder.” Kazanımlarına Yönelik Hazırlanan “Demokrasinin Merdivenleri” İsimli Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular	153
4.3.1. “Demokrasinin Merdivenleri” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi	154
4.3.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam eksik” temel etkinliğinin analizi.....	182
4.3.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin adalet değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Hikaye Tamamlatma” etkinliğinin değerlendirilmesi	190
4.4. “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinin “Atatürk’ün Türk Demokrasisinin Gelişimine Katkılarını Açıklar”, “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Temel Niteliklerini Toplumsal Hayattaki Uygulamalarla İlişkilendirir” Kazanımlarına Yönelik Hazırlanan “Atatürk ve Demokrasi” İsimli Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular	199

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

4.4.1. “Atatürk ve Demokrasi” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi	199
4.4.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Cumhuriyet Dönemindeyim” temel etkinliğinin analizi	222
4.4.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin vatanseverlik değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Metafor” etkinliğinin değerlendirilmesi.....	228
4.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Etkinliklerin Kullanımına İlişkin Araştırmacı ve Öğrencilerin Günlüklerine Yansıyan Görüşleri Nasıldır?	236
4.5.1. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin kullanımına ilişkin araştırmacının günlüklerine yansıyan görüşleri nasıldır?	236
4.5.2. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin kullanımına ilişkin günlüklere yansıyan öğrenci görüşleri nasıldır?	244
4.6. Ön ve Son Görüşme Formlarından Elde Edilen Bulgular	252
4.6.1. Öğrencilerin Kanıt Kavramına İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?	252
4.6.2. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?	256
4.6.3. Öğrencilerin Kanıt Kullanılarak Sosyal Bilgiler Dersi İşlenip İşlenmeyeceğine İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır? ...	261
4.6.4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Tür Kanıtlar Kullanılabileceğine İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?	264
4.6.5. Öğrencilerin Saygı Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?	267
4.6.6. Öğrencilerin Sorumluluk Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?	270
4.6.7. Öğrencilerin Adalet Değerine İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?	274
4.6.8. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?	277

İÇİNDEKİLER (devam)

Sayfa

4.6.9. Öğrencilerin ön görüşme formu ve son görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevapların nitelikleri nasıldır?	281
4.6.10. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Olumlu-Olumsuz Duygu ve Görüşleri Nasıldır?	284
4.6.11. Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinin İşleyişine Yönelik Öğrenci İfadeleri Nasıldır?	287
4.6.12. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinde Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri	290
4.7. Sosyal Bilgiler Dersinin Kanıt Temelli İşlenmesinin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi Nasıldır?	292
4.7.1. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi	293
4.7.2. “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi	297
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	304
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	304
5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının uygulanma sürecinde gerçekleştirilen kanıt temelli etkinliklerin niteliklerine ilişkin tartışma	304
5.1.2. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının uygulanmasının öncesinde ve sonrasında öğrenci görüşlerine ilişkin tartışma	307
5.1.3. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının araştırmacı ve öğrenci görüşlerini nasıl etkilediğine ilişkin tartışma	308
5.1.4. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının değerlerin kazandırılmasını nasıl etkilediğine ilişkin tartışma.....	309
5.1.5. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının akademik başarıyı nasıl etkilediğine ilişkin tartışma.....	311
5.2. Öneriler.....	313
5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	313
5.2.2. MEB’e Yönelik Öneriler	314

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Önerler	315
KAYNAKÇA.....	316
EKLER	330

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinde Hedeflenen Değer ve Kazanımlar ile Uygulanan Kanıt Temelli Çalışma Kağıdı.....	53
Tablo 3.2: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinde Hedeflenen Değer ve Kazanımlar ile Uygulanan Kanıt Temelli Çalışma Kağıdı.....	54
Tablo 3.3: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılımları	56
Tablo 4.1: Arkadaşıma Mektup Yazıyorum Etkinliğinin Çalışma Yaprağı	97
Tablo 4.2: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinliğinin Analizi (n=14).....	98
Tablo 4.3: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi	98
Tablo 4.4: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinliğinin Puan Tablosu.....	98
Tablo 4.5: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliği	104
Tablo 4.6: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Analizi (n=14).....	104
Tablo 4.7: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi.....	105
Tablo 4.8: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Puan Tablosu.....	105
Tablo 4.9: Bir Hikayem Var Etkinliğinin Çalışma Yaprağı	139
Tablo 4.10: “Bir Hikayem Var” Etkinliğinin Analizi (n=11).....	140
Tablo 4.11: “Bir Hikayem Var” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi	140
Tablo 4.12: “Bir Hikayem Var” Etkinliğini Puan Tablosu.....	141
Tablo 4.13: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğinin Analizi (n=13)	147
Tablo 4.14: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğin Analizinde Kullanılan Puan Baremi	147
Tablo 4.15: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliği.....	148
Tablo 4.16: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğini Puan Tablosu	149
Tablo 4.17: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Eksik” Etkinliğinin Çalışma Yaprağı.....	183
Tablo 4.18: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinliğinin Analizi (n=13)	183
Tablo 4.19: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi.....	184
Tablo 4.20: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinliğinin Puan Tablosu	184

Tablo 4.21: “Ulu Caminin Şadırvanı” Hikaye Tamamlatma Etkinliği	190

TABLÖLAR LİSTESİ (devam)

Sayfa

Tablo 4.22: “Hikaye Tamamlatma” Etkinliğinin Analizi (n=14).....	191
Tablo 4.23: “Hikaye Tamamlatma” Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi	192
Tablo 4.24: “Hikaye Tamamlama” Etkinliğinin Puan Tablosu.....	192
Tablo 4.25: Cumhuriyet Dönemindeyim Etkinliğinin Çalışma Yaprağı	222
Tablo 4.26: “Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinliğinin Analizi (n=13).....	222
Tablo 4.27: “Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi	223
Tablo 4.28: Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinliğinin Puan Tablosu.....	224
Tablo 4.29: “Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor Çalışması” Etkinliği	229
Tablo 4.30: “Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor” Etkinliğinin Analizi (n=13)	230
Tablo 4.31: Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi	230
Tablo 4.32: Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor Etkinliği Puan Tablosu	231
Tablo 4.33: Öğrencilerin Kanıt Kavramına İlişkin Görüşleri.....	252
Tablo 4.34: Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüşleri.....	256
Tablo 4.35: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Kullanımına İlişkin Görüşleri	261
Tablo 4.36: Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Tür Kanıtların Kullanılabileceğine İlişkin Öğrenci Görüşleri	264
Tablo 4.37: Saygı Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri.....	267
Tablo 4.38: Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri.....	270
Tablo 4.39: Adalet Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	274
Tablo 4.40: Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	277
Tablo 4.41: Ön Görüşme ve Son Görüşme Sorularının Değerlendirilmesinde Kullanılan Rubrik	281
Tablo 4.42: Uygulama Öncesi ve Sonrası Cevapların Niteliğine İlişkin Değerlendirme..	282
Tablo 4.43: Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Olumlu-Olumsuz Duygu ve Görüşleri	284
Tablo 4.44: Kanıt Temelli Öğrenme Sürecine Yönelik Öğrenci İfadeleri	287
Tablo 4.45: Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinde Öğrencilerin Yaşadıkları Zorluklara İlişkin İfadeleri	290
Tablo 4.46: Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesinde Kullanılan Rubrik	292

TABLÖLAR LİSTESİ (devam)**Sayfa**

Tablo 4.47: İletişim ve İnsan İlişkilerine İlişkin Öğrencilerin Araştırma Öncesi ve Sonrası Değerlendirme Sınav Puan Durumları	293
Tablo 4.48: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Araştırma Öncesi ve Sonrası Değerlendirme Sınav Puan Durumları	297

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Eylem Araştırma Sürecinin Döngüsel Biçimde Görünümü	52
Şekil 3.2: Öğrenme Etkinliklerin Hazırlanması ve Uygulama Aşamaları.....	52
Şekil 3.3: Veri Toplama Araçları	59

FOTOGRAF LİSTESİ**Sayfa**

Fotograf 3.1: Uygulamanın Gerçekleştirildiği Sınıf Ortamı	55

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

Akt. : Aktaran

Bkz. : Bakınız

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

NCSS : Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

Ed. : Editör

TDK : Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Geçmişten günümüze sosyal bilgilerin tanımına ilişkin birçok farklı ifadeler ortaya atılmıştır. Bu durum sosyal bilgiler dersinin birey ve toplumu çok yönlü olarak ele almasından kaynaklanmaktadır. Sosyal bilgilerin tanımından önce sosyal bilimler ifadesini ele almakta fayda vardır. Tay (2011), sosyal bilimleri dünyanın ve yaşamın insani ve toplumsal yönlerini ele alan disiplinler grubu olarak ifade etmektedir. Bu bağlamda sosyal bilimlerin içerisine birçok bilim girmektedir. Çünkü insanların insanlarla ve çevreyle etkileşiminden insani ve toplumsal farklı yönlerini ele alan birçok bilim ortaya çıkmaktadır. Bu bilimlerin hepsi insan üzerine çalışma yapar fakat insan olgusunda ele aldıkları boyut olarak ayrılırlar. Eğitimde sosyal bilimlere ait disiplinlerin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği bilgi, tutum ve davranışlar çok disiplinli ve disiplinlerarası yaklaşımla sosyal bilgiler dersi aracılığı ile yapılmaktadır (Tay, 2011). Sosyal bilgiler geleneğinin oluşmasında önemli bir etkisi olan Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) sosyal bilgileri şöyle tanımlamıştır (Öztürk, 2012):

Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik, ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.

Türkiye'de ise 2005 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nda Sosyal Bilgiler şöyle tanımlanmıştır:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi.

Sosyal Bilgiler ders programları 2005 öğretim programı ile yeni anlayışa kavuşmuş ve bu temel felsefe doğrultusunda bu anlayış, 2018 programına da yansımıştır. Yapılandırmacı felsefe doğrultusunda şekillenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrencinin pasif olarak bilgiyi elde eden bir durumdan, bilginin inşası için aktif olarak katılım sağlayan öğrenen merkezli bir duruma geçilmiştir. Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin bilgiyi kendisinin aktif şekilde öğrenmesi, oluşturması, yorumlayıp ön bilgilerine göre kendisinin organize etmesi üzerine temellenmiştir (Yanpar, 2012). Bu yaklaşım doğrultusunda

öğrencilerin bilgiyi yapılandırma ve yorumlama becerileri önem arz etmektedir. Bu yaklaşımda, öğrencinin bilgiyi kendisinin oluşturduğu bir süreç işlemektedir. Sosyal Bilgilerin amaçlarını düşündüğümüzde bireylerin kendilerine ve sosyal-fiziksel çevrelerine karşı olumlu tutum ve değerlerin kazandırması da amaçları arasındadır. Çünkü temel insani değerler ile donatılmamış bireylerin edindikleri bilgileri diğer insanların da iyiliğine olacak biçimde kullanmaları zorlaşabilir. Onun için eğitimde duyuşsal boyut ihmal edilmemelidir. Bunun da bir gereği olarak geçmişten günümüze Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları'nda değerler ortaya konulmuş ve öğrenciye bu değerlerin kazandırılması hedeflenmiştir. Değerler; dünümüzü, bugünümüze ve geleceğimize taşıyan, temel insani özelliklerimizi oluşturan ve karşılaştığımız sorunlarda harekete geçmemizi sağlayan gücün temel kaynağını oluşturmaktadır. Bir toplumun geleceği değerleri kazanmış bireylere bağlıdır. Bunun için okullarda, sınıflarda değerleri kazandırmak adına etkinlikler ve çalışmalar yapılmaktadır. Okullar sadece akademik başarıyı kapsayan ve hedefleyen bir yer olarak görülmemelidir. Temel insani değerleri kazanmış bireyleri yetiştirmek de okulların görevleri arasındadır. Sosyal Bilgilerin amaçları arasında yer alan iyi insan yetiştirmek adına 2018 Öğretim Programı'nda 10 “Kök Değer” belirlenmiştir. Bu “Kök Değerler” şunlardır: Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB, 2018).

İnsanların geçmiş yaşantılarından kalan her türlü şeyi içeren, yazılı ve sözlü dil ürünleri, coğrafi yüzey şekillerin durumu, insan yapımı kalıntılar, sanatlar, fotoğraflar, filmler her şey kanıtları oluşturmaktadır (Alabaş 2007). Kanıt temelli öğretim ise tarihsel bir belgeyi, eseri, kalıntıyı incelemek ve yorumlayarak çıkarımda bulunmaya, kanıtın ne zaman ve nasıl yapıldığına, insanların hayatını ne şekilde kolaylaştırdığına, insanlar için ne anlam ifade ettiğine dair yapılan sorgulamadır (Çiftaraslan, 2019). Kabapınar (2014) ise kanıt temelli öğrenme tarih ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırıcı anlayış temelli çağdaş bakış açısını kapsayan, öğrencilere sunulan kanıtlara yönelik kişisel görüşlerini açığa çıkarmayı sağlayan bir yaklaşım olarak, öğrencilerin kimlik ve değer yargılarının gelişiminde kişisel anlam oluşturacak, kişisel tavır ve davranışları cesaretlendirecek bir etkinlik olarak ifade etmektedir. Kanıt temelli öğrenme; aktif öğrenme, süreçte aktif yer alma, empati yapma, çok yönlü düşünme, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme becerilerinin gelişiminde çok etkili olmaktadır (Kibar 2019). Bu çalışmada 7. sınıf öğrencileri birtakım kanıtlarla buluşturularak sadece ders kitaplarına bağlı kalmadan değerlerle ilgili birçok kaynaklara başvurularak elde edilen kanıtlar üzerinde düşünmeleri sağlanmıştır. Kanıt temelli öğrenme ile öğrenciler;

değerleri sorgulayıcı bir yaklaşımla, eleştirel, bilimsel olarak birçok yönden değerlendirebilmiş, kendi bakış açıları ile yorumlayarak ve değerleri özümsemeleri sağlanmıştır. Öğrenci verilen kaynaklar üzerinde düşünmüş, kanıtlardan yola çıkarak olay ve olguları sorgulamaları sağlanmıştır. Çalışma ile öğrencinin üst düzey zihinsel süreçleri kullanarak kendi değer yargılarına kendisinin ulaşması sağlanmıştır. Böylece edilgen olarak değerlerin kazanımı söz konusu olmayıp öğrencinin etken olarak kendi değerlerini kendisinin oluşturması için ortam oluşturulmuş ve bu sayede değerlerin öğrenciler tarafından edinilmesine ve kalıcılığına katkı sağlanmıştır.

Değerler eğitime yönelik Türkiye’de ve diğer ülkelerde önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda eğitimin önemli paydaşları olan idareci, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerinin değer algısını, değerler eğitime ilişkin algı ve beklentilerini öğrencilere kazandırılması gereken değerlerin ne olduğunu ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (Acat ve Arslan, 2012; Arslan ve Tunç, 2013; Çelikkaya ve Filoğlu, 2014; Gömleksiz, 2007; Haydon, 2007; Oğuz, 2012; Vess ve Halbur 2003; Yigittir ve Öcal, 2010). İlgili literatür incelendiği zaman, değerler eğitimi ve karakter eğitimi adıyla uygulanan programların değerlerin kazandırılmasına ve akademik başarıya etkisinin sınındığı araştırmaların da yapıldığını müşahade etmekteyiz (Campbell ve Zegwaard, 2011; Costanzo, 2005; Davis, 2006; Dereli-İman, 2014; Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007; England 2009; Grimbilas, 2009; Katılmış, Ekşi ve Öztürk, 2011; King 2009; Lovat ve Hawkes, 2013; Penny, 2007; Singh, 2011; Tahiroğlu, 2013; Yüksel ve Adıgüzel, 2014). Sosyal Bilgiler dersinde verilmesi gereken değerlerin kazandırılma düzeyini (Türk ve Nalçacı, 2011), farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler programlarındaki değerleri (Merey, Kuş ve Karatekin, 2012), değerler eğitimi uygulamalarında öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları (Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014) tespit etmeyi amaçlayan araştırmalar yapılmıştır. Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerlere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini değerlendirmeye dair (Çiçek, 2017) değerlerin aktarımından, kahramanlardan nasıl yararlanılacağı üzerine; (Varol, 2013) öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde değerler uygulamalarına dair öğretmen görüşlerini saptamaya; (Özdaş, 2013) ise ortaokul öğretim programlarında yer alan değerlerin kazandırılma düzeylerini belirlemeye dair çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmaların yanında öğretmen adaylarının değerler eğitime ilişkin öz-yeterlik algılarını (Avcı, 2011; Şahin 2013), sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programlarındaki değerlerle ve bunların kazandırılmasına dair görüşlerini (Akdemir, 2012), yardımseverlik değerinin etkinlik temelli kazandırılmasına ve öğrenci tutumlarına dair

etkisini (Aktepe, 2010) çalışmalarına yansıtmışlardır.

İlgili alan yazın incelendiğinde kanıt temelli öğrenmeye dair çalışmaların yeteri düzeyde olmadığı gözlemlenmektedir. Kanıt temelli öğrenmenin öğrencilere katmış olduğu beceri ve üst düzey zihinsel düşünme süreçlerinin kullanılmasının sağlanması düşünüldüğünde bu tür çalışmalara yer verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Literatürde Alabaş (2007) yapmış olduğu çalışmada, kanıt temelli öğrenme modelini ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersine uygulamıştır. Sosyal Bilgiler derinde tarih konularının öğretimi için bu yöntemi kullanmıştır. 12 yaş grubundan 19 öğrenci ile bu çalışmasını yürütmüştür. Bu öğrenme yönteminin modeline uygun olarak farklı öğretim teknikleri ve farklı türden kaynaklar kullanmıştır. Yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin derin tarihsel analizlere ulaşabildiği ve duyuşsal olarak da hoşlanma tutumu geliştirdiklerini ifade etmiştir. Bekret (2019) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin kanıt temelli öğrenme etkinlik ve uygulamalarına dair olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu süreçte öğrencilerin derse daha mutlu ve daha aktif olarak derse katıldıklarını ifade etmektedir. Öğrencilerin yazılı ve görsel kaynakları kullanmaları sayesinde yorumlama becerilerinin ve yaratıcılıklarının geliştiğini de ortaya koymuştur. Bilgiç (2018) tarafından yapılan araştırmada, kanıt temelli öğrenme ile işlenen derslerde öğrencilerin büyük çoğunluğunun bilgiye ulaşabildikleri ve kanıt temelli işlenen derslerde öğrencilerin derse karşı olumlu düşünce gerçekleştirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Doğan (2008) tarafından yapılan çalışmada, tarihsel kanıtı sorgulama becerilerine odaklanılmış ve çalışmada kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerin tarihsel kanıtları sorgulama becerilerini geliştirdiği ve akademik başarıda kalıcılığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Işık (2008) tarafından yapılan çalışmada tarih konularının öğretiminde kanıtların kullanımının etkisi üzerinde durulmuş ve bu çalışmada kanıt temelli etkinliklerin öğrencilerin tarihsel düşünme becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Toparlayacak olursak, ilgili alan yazın incelendiğinde değerler eğitime ilişkin çalışmalarda daha çok öğretmen ve öğrenci görüşlerine yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte değerlerin öğrencilere kazandırılma düzeyleri, hangi değerlerin ön planda tutulduğu ve değerlerin kazanımı etkileyen değişkenlerin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığı üzerine çalışmalar vardır. Kanıt temelli öğrenmeye yönelik yapılan çalışmalarda ise daha çok tarih konularının öğretiminde kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada kanıt temelli öğrenmenin değerlerin kazandırılmasına ve öğrencilerin akademik başarısını nasıl etkilediği konusuna odaklanılmıştır. Böylece bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve

değerlerin kazandırılmasında eğitimcilerin kanıtları nasıl kullanabileceklerine ilişkin kapsamlı bir yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Değişen ve gelişen dünya koşulları kendini eğitimde de göstermiştir. Bu çerçevede öğrenme ve öğretme ortamlarında, öğretmen ve öğrencinin rolüne ilişkin görüşlerde önemli değişimler olmuştur. Davranışçı kuram temel alınarak geliştirilen öğretim programları yerini yapılandırmacı öğrenme kuramı temel alınarak geliştirilen programlara bırakmıştır. Bu minvalde Türkiye’de 2005 yılından itibaren yapılandırmacı öğrenme kuramı temel alınarak geliştirilen öğretim programları uygulanmaya başlanmıştır. Yapılandırmacı öğrenme, öğrencinin bilgiyi kendi deneyim ve yaşantıları ile kendisinin oluşturduğu bir süreç olup bu süreçte öğretmen ise bu yaşantıları öğrenciye hazırlayıcı bir konumdadır. Öğretmen; öğrenme yaşantılarında konuyu aktaran değil, öğrenciye farklı öğrenme yaşantıları ile bilgiyi oluşturma için yol gösterendir. Bunun yanında sadece bilgi vermenin iyi insan yetiştirmede yeterli olmadığı, bilginin yanında bu bilgi ve davranışları doğru kullanabilmek için bireylerin temel insani değerler ile donatılmasının gerekli olduğu düşüncesinin genelde eğitimcilerin mutabık olduğu konular arasında olduğu ifade edilebilir. Bu durumun da bir yansıması olarak 2005 Sosyal Bilgiler Programı ile birlikte değerler eğitime aheni olarak yer vermeye başlanmıştır. Bu anlayış 2018 Sosyal Bilgiler Programı’nda da kendisini göstermiş ve on kök değere öğretim programlarında kazandırılması gereken değerler olarak yer verilmiştir. Bu on kök değer ve ilişkili olduğu alt değerlerin eğitim öğretim sürecinde yer bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Davranış ve tutumlarımıza yön veren değerleri kazandırmak sosyal bilgiler dersinin temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu amacın bir gereği olarak öğrencilere temel insani değerleri kazandırmak amacıyla etkinliklere yer verilmesi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda vurgulanmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi kazanımlarını gerçekleştirmeye yönelik uygulanacak etkinliklerde bilişsel hedefler ile duyuşsal hedeflerin birlikte ele alınması oldukça önemlidir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde kök değerler arasında yer alan saygı, sorumluluk, adalet ve vatanseverlik değerlerinin kazandırılmasında ve akademik başarının sağlanmasında kanıt temelli öğrenmeden nasıl faydalanılabileceğini ortaya koymaktır.

1.3. Araştırma Soruları

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Sosyal bilgiler dersinde saygı, sorumluluk, adalet ve vatanseverlik kök değerlerinin kazandırılmasına yönelik kanıt temelli etkinlikler nasıl tasarlanabilir?
2. Sosyal bilgiler dersi 7. sınıf öğrencilerinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin uygulama öncesi ve sonrası görüşleri nasıldır?
3. Sosyal bilgiler dersinde yer alan kök değerlerin kazandırılmak amacıyla 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan kanıt temelli etkinlikler; öğrencilerin saygı, sorumluluk, adalet ve vatanseverlik değer düzeylerini nasıl etkilemektedir?
4. 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan kanıt temelli etkinlikler öğrencilerin akademik başarılarını nasıl etkilemektedir?
5. Sosyal bilgiler dersinde yer alan kök değerleri ve dersin kazanımlarını öğrencilere kazandırmak amacıyla 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin uygulanma sürecine ilişkin öğrencilerin görüşleri nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler öğretiminde farklı yaklaşımlar temele alınmıştır. Bu anlayışları üç kategoride ifade edilebilir. Bunlardan birincisi “Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimi” ikincisi “Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler” ve üçüncüsü “Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler Öğretimidir. “2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı”nda her üçü de ifade edilirken 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda ise “Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler” ve “Yansıtıcı düşünce olarak Sosyal Bilgiler” anlayışına önem verildiği ifade edilmektedir (MEB, 2005; MEB, 2018). 2018 programında bu anlayışlara göre öğrencilerin sosyal bilimciler gibi bilimsel yöntemleri kullanmalarının sezdirmesi ve gerçek hayat problemleri, çelişki ve zıtlıklar ile karşılaştırılarak bunlar üzerine düşüncelerinin sağlanmasının gerekliliği de belirtilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin işlevine bakıldığında sadece bir bilgi aktarımı olmadığı, öğrencilerin içinde yaşadığı toplumu ve küresel bazda dünyada yaşanan gelişmeleri birlikte ele alabilecek üst düzey zihinsel becerilere sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflediği aşikardır. Bu bağlamda Sosyal bilgiler dersinin kanıt temelli etkinliğe dayalı olarak işlenmesi ve bu sürecin örnek teşkil etmesi önemlidir. Çünkü kanıt temelli öğrenme öğrenciyi zıtlık, çelişki, olaylar arası bağlantı, sorgulama gibi öğrencinin düşünce dünyasını zorlayacak ve üst düzey zihinsel becerilerinin kazanılmasını sağlayacak bir yöntemdir. Kabapınar (2019) bu yaklaşımın temelinde, öğrenci merkezli bir ortamın ve öğrencilerin kendine öznel bir düşünce ve değer

yargıları oluşturma olduğunu ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilere yaşamlarında gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı hedeflerken bu bilgi ve becerilerini değerler ile donatmayı da hedeflemektedir. Değerlere 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da ayrı bir başlık altında yer verilerek on kök değer belirlenmiş ve bu on kök değer ile bağlantılı alt değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma, son yıllarda öneminin ve gerekliliğinin anlaşıldığı değerler eğitiminin telkin yöntemi dışında, aktaran merkezli olmaktan çıkarak, öğrencinin aktif olarak katılımının sağlandığı ve değerlerin kanıtlar kullanılarak oluşturulduğu bir süreçtir.

İlgili alan yazın tarandığında değerler eğitimi ile ilgili olarak birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Kanıt temelli öğretim yöntemi ile ilgili de değerler eğitimi kadar olmasa da çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışma, yapılandırmacılığı temel alarak, öğrenciyi duyuşsal ve zihinsel olarak sürecin merkezine alan kanıt temelli öğretim ve değerler eğitimi sosyal bilgiler dersi çatısı altında birleştirmiştir. Sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme gerçekleştirilerek ve konularla ilişkili kök değerler ve kök değerlerle ilintili alt değerler bu yöntem sayesinde ders sürecinde kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte bilişsel hedefler ve duyuşsal hedefler birlikte ele alınarak sosyal bilgiler dersinde kök değerlerin kazandırılmasında ve akademik başarının sağlanmasında kanıt temelli öğrenmeden nasıl faydalanılabileceği ortaya konulmuştur. Çalışmanın bu yönü ile ilgili alan yazında benzer fazla çalışmanın bulunmadığı düşünülerek bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir.

1.5. Sayıtlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Araştırmanın uygulama sürecinin doğal ve samimi ortamda gerçekleştiği varsayılmaktadır.
2. Araştırma sürecinde öğrencilerin araştırmacıdan etkilenmeden doğal davranış gösterdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2021-2022 döneminde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Kütahya ilinin Simav ilçesinde bulunan bir ortaokulun 7. sınıf öğrencileriyle,
2. 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bulunan Birey ve Toplum (İletişim ve İnsan İlişkileri), Etkin Vatandaşlık (Yaşayan Demokrasi) öğrenme alanlarıyla,
3. Uygulamaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarına ve etkinliklerine verdikleri cevaplarla,
4. Araştırmacı tarafından çalışmada uygulanan etkinlikler ile öğrenci görüşme formları, öğrenci, araştırmacı günlükleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Günümüzde bilim ve teknoloji alanında hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Bu hızlı gelişme birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Bu problemlerin çözümü içinde birçok disiplinin birikiminden istifade edecek disiplinlerarası bir yaklaşım gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi de tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerinden yararlanarak öğrencilere insan ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç dikkate alındığında Sosyal bilgileri etkin ve üretken bireylerin yetiştirilmesi amacıyla öğrencileri insani ilişkiler ve vatandaşlık yeterlilikleri açısından donanımlı hale getirebilmek adına sosyal bilimleri disiplinlerarası bir yaklaşımla kaynaştıran bir ilköğretim dersidir (MEB, 2015, s.1).

Kanıt: Bir kişinin kendi öneri ve ifadesinin doğruluğuna dair kendisini ve başkasını ikna etme sürecinde ortaya koyduğu mantıksal argümanlarla beraber muhakeme, çıkarım yapma, doğrulama ve savunma yapma gibi süreçleri de içermektedir (Uygan, Tanışlı, ve Köse, 2014, s.139).

İnsanların geçmişteki yaşantılarından geriye kalan her türlü yazılı ve sözlü dil, yeryüzü şekilleri, insan yapımı her türlü kalıntılar, sanatlar, filmler ve fotoğraflardır (Tosh, 2013, s.35).

Kanıt Temelli Öğrenme: Mümkün olduğu kadar farklı tür, içerik ve görüşte kanıtların bir arada kullanılarak öğrencilerde bireysel anlam oluşturabilmelerini ve kanıtlara yönelik kişisel düşüncelerini ortaya koyabilmelerini sağlayan bir süreçtir (Kabapınar, 2014).

Değer: İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliklere sahip ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünüdür (Ulusoy ve Dilmaç, 2018, s. 16).

Değerler Eğitimi: Değerlerin toplumsal yaşamla yakından ilişkili bilgi, tutum ve davranışlar ile yakından ilgisi vardır. Bireyin mutluluğu ve toplumsal yaşamın makul ölçülerde devam edebilmesi, değerlerin bireylere kazandırılma düzeyi ile yakından ilişkilidir. Yani toplumsal yaşamın devamının sağlanmasında topluma fayda sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi, okulların görevi olduğu gibi bir taraftan da okulların varlık sebebidir, denilebilir. Toplumun da okullardan bu yönde beklentileri vardır. Dolayısıyla okullar hem kendi görevini yerine getirmek adına hem toplumun beklentilerini karşılayabilmek adına gençlerin değer edinmelerini ve değer edinmelerini geliştirmelerini sağlar. Bütün bu uygulamaların tümü değerler eğitimi olarak ifade edilebilir (Ekşi ve Katılmış, 2016, s. 13).

BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR BİLGİLERİ

2.1. Sosyal Bilgiler Nedir?

Geçmişten günümüze insan ve toplumu inceleyen disiplinler bütünü sosyal bilimler, insan ve toplumla ilgili konuları belirli ilkeler kapsamında ortaya çıkaran bilimsel bilgiyi anlatmaktadır. Sosyal bilgiler, öğrencilerin yaş, ilgi ve gereksinimleriyle hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınarak sosyal bilimlerin pedagojik ilkeler kapsamında kolaylaştırılmış biçimidir (Kabapınar, 2019). Sosyal bilgiler dersi; toplum ve toplumun sorunları hakkında öğrencilerin bilgi sahibi olmasını, onların iyi birer vatandaş olmalarını ve sorumluluk sahibi olmalarını sağlamada, ulusal ve evrensel değerler kazanmalarında önemli rol oynamaktadır (Polat, 2012).

Sosyal bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden toplanan bilgilere dayalı olarak verilen toplumsal yaşamda temel bilgi, tutum ve değerlerin verilmek istendiği bir çalışma alanı olarak ifade edilebilir (Erden, 1997'den akt. Çıdaç, 2015). Sosyal bilgiler, her açıdan değişen dünya ülkelerinin bilgiye dayalı kararları çözen bireyler yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden elde edilen bilgi ve yöntemlerin birleşmesiyle ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı şeklinde tanımlanabilir (Öztürk 2012).

Sosyal bilgiler; bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005). Bu tanımdan yola çıkarak Sosyal bilgilerin dört boyutunun öne çıktığı ifade edilebilir. Bu dört alandan birincisi, bireyin toplumsal varlığını gerçekleştirmek amacıyla olması; ikincisi, sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtması; üçüncüsü, insanın çevresiyle etkileşimini zaman boyutunda ele aldığı ve son olarak da Sosyal bilgilerin öğretim amaçlı oluşturulmuş bir ders olduğudur (Safran, 2008). 2015 Sosyal Bilgiler Programı'nda ise; etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal

bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir (MEB, 2015).

İnsan, toplum ve bunlarla ilişki kapsamında olan çevreyi konu alan sosyal bilgiler dersi, öğrencinin hem insan-toplum ilişkilerine bağlı bilgi ve tecrübelerinin gelişimini hem de değer ve düşünceleri keşfetmesini sağlamalıdır (Kabapınar, 2019). Sönmez (2005) ise; sosyal bilgileri, toplumsal gerçek ile kanıt temelli bilgilerin arasında bağ kurma süreci ve süreç sonunda ortaya çıkan dirik bilgiler olarak tanımlanmıştır.

Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan elde edilen bulguları, disiplinlerarası bir yaklaşımla seçilip kaynaştırılan bilgileri bütünleştiren sosyal bilgiler, ilköğretim seviyesine uygun duruma getirilmiş bir ders olarak tanımlanmıştır (Tay, 2011). Sosyal bilgiler, birçok bilimsel disiplinleri içeren konuları bir değer olarak gören ve bunu yeni nesillere benimsetmeyi konu edinen bir derstir (Duran, 2011).

Sosyal bilgiler dersinde öğrenciye, demokratik vatandaşlık değerleri ve becerileri kazandırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda bilgi temelli ve bilimsel akıl yürütme ile birleşmiş yerel ve ulusal bilen ve evrensel değerlere saygılı bireyler yetişmektedir. Ayrıca Sosyal bilgiler dersleri ile toplumsal değerleri eleştirebilen, farklı değerler üretebilen, eleştirel ve yaratıcı bir birey yetiştirmeye yöneliktir (Kabapınar, 2019).

Bu tanımlardan sosyal bilgiler, toplumsal ve kültürel değerlere uygun, iyi ve sorumlu bir birey yetiştirmek ve sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılması amacıyla seçilmiş konuların kaynaştırılmasıyla oluşturulmuş, eğitime yönelik alan olduğu belirtilmelidir.

2.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler dersi, adını sosyoloji kelimesinin kökünü oluşturan “social” kelimesinden almaktadır. “Social” kelimesinin yaygınlaşması, toplumsal bir durumu ifade edecek bir biçimde literatüre dahil olması, sosyolojinin bir bilim olarak şekillenmesi ile gerçekleşmiştir. Ancak, Amerika Birleşik Devletleri’nde bir ders olarak müfredata dahil olmasıyla sosyal bilgiler dersi, daha çok tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgilerinden oluşmaktaydı. Daha sonraki dönemlerde ise sosyal bilgiler dersinin içeriğinde sosyoloji, antropoloji vb. temel kavramlar ve konular daha fazla yer almaya başlamıştır. Buna 1960-1970 yıllarında ortaya çıkan “yeni sosyal bilgiler hareketi” etki etmiştir. (Duran, 2011).

Sosyal bilgiler, Türkiye’de ilk kez 1960’lı yıllarda disiplinlerarası bir program yaklaşımı

ve bir ders olarak benimsenmiştir. Bu yıllardan önce Osmanlı Devleti'nde ve Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında, bu dersin içeriğinde disiplinler, ilköğretim düzeyinde ayrı bir ders olarak verilmiştir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014). Geçmişten günümüze Sosyal Bilgiler öğretim programının amaç, tanım ve işlevinde değişiklikler meydana gelmiştir. 20. yüzyılın başlarında tarih, coğrafya, vatandaşlık konularını ayrı dersler olarak ele alan tek disiplinli yaklaşımı benimserken günümüzde tüm bu derslerin birbiriyle bağlantılı ve iç içe olduğu disiplinlerarası yaklaşım benimsenmiştir (Bekret, 2019).

1962 yılında ilkokulun program taslağında; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri birleştirilerek 'Toplum ve Ülke İncelemeleri' dersi konulmuştur (Sönmez, 2015). 1968 yılında yayımlanan İlkokul Programı'nda "Sosyal Bilgiler" adını alan bu ders 4. ve 5. sınıflarda beşer saat olarak okutulmuştur. 1968 programında Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri Sosyal bilgiler adı altında tekrar birleştirilmiş ve ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarında haftada beşer saat okutulmaya başlanmıştır. 1995 yılında ortaokullarda sosyal bilgiler dersine son verilmiştir bunun yerine Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri olarak okutulmaya başlanmıştır (Öztürk ve Deveci, 2016). 1997-1998 öğretim yılından itibaren ise 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda tekrar okutulmaya başlanmıştır (Safran, 2015). 1998 öğretim programı ile tarih, coğrafya, vatandaşlık konuları ile birlikte ekonomi, psikoloji, antropoloji, sosyoloji ve hukuk konuları işlenmiştir. Geçmişte yaşanan olayların günümüz olayları ile birlikte kıyaslanarak incelenmesi ve araştırılması amaçlanmıştır. 1998 programının yetersiz görülmesi ile yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı hazırlanmıştır. 2005 yılından itibaren 4, 5, 6 ve 7. sınıflar düzeyinde, NCSS'nin öğrenme alanları dikkate alınarak yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan program güncellenerek en son 2018 Sosyal Bilgiler Programı'na dönüşmüştür.

2.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Amacı

Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçları; yeni nesillerin karar verme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir. NCSS, 1970 yılında yayımlamış olduğu Sosyal Bilgiler öğretim kılavuzunda dört amaç önermiştir:

- İnsanın geçmiş, günümüz ve gelecek hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme,
- Bilgiyi işleme için gerekli olan becerileri kazandırma,
- İnanç ve değerlerin yorumlanması için becerilerin geliştirilmesi,

Birey olarak sosyal katılım için bilgiyi uygulama (Barth, 1991'den akt. Öztürk ve Deveci, 2016).

Bu amaçlar, sosyal bilgiler program geliştirme çalışmaları ve uzmanlar tarafından oluşturulan literatürlerde ortak karara varılan amaçlar olmuştur. Vatandaşlık eğitimi tüm ülkelerde uyarlanabildiği için evrensel amaç olarak değerlendirilmektedir. Fakat her ülkenin farklı ulusal amaçları olduğu için vatandaşlık eğitimi de kendine özgü yorumları içermektedir (Öztürk ve Deveci, 2016).

Evrensel amaçlar; bilgi, beceri, tutum/değer ve sosyal katılıma ilişkin olmak üzere dört grupta toplanabilir. İhtiyaç duyulan bilginin amaçları; sosyal, beşeri ve diğer bilimlerle güncel olayların gözlemlenmesinden, birey ve toplumun ihtiyaçlarının analizinden elde edilir (Michaelis ve Garcia, 1966'den akt. Öztürk ve Deveci, 2016, s.4-6).

Sosyal Bilgiler öğretimi, bilgiye ilişkin amaçların gerçekleştirilmesinde şu konuları ele alır:

- Tarihi, coğrafi, kültürel, ekonomik ve sosyo-politik yetkinlik,
- Ulusal kimlik, anayasal miras, toplumsal değerler, haklar ve sorumluluklar,
- Geçmişten günümüze insanların istek ve ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı,
- Bireylerin yaşadıkları sosyal ve fiziki çevreleriyle ilişkileri ve çevrelerini nasıl değiştirdikleri,
- Toplumu etkileyen sosyal kurumlar ve sosyal görevler,
- Ülkelerin farklı kültürleri, tarihi, coğrafyası, ekonomik ve siyasal sistemleri ile buna bağlı diğer bölgelerle ilişkileri,
- Farklı ahlaki değerler ile dini inançların insan yaşamı üzerindeki etkileri.
- İnsanların değer ve ideallerinin düşünce, duygu ve isteklerinin yansıması olarak sanat, edebiyat, mitoloji,

Sosyal Bilgiler öğretiminin beceriye ilişkin amacı; etkili demokratik vatandaşlık için gerekli olan çalışma, düşünme ve kişilerarası grup becerilerini geliştirmektir. Bu bağlamda, aşağıdaki hedefler/konular üzerinde odaklanır:

Çalışma Becerileri;

- Ders kitapları, kütüphaneler ve toplumsal kaynaklarda bulunan bilgiyi bulma, toplama, yorumlama, değerlendirme, düzenleme ve raporlaştırma,
- Gözlemlenme, dinleme, okuma, not tutma, iletişim kurma, bilgisayar ve diğer elektronik aletler, görsel - işitsel araçlar vb. kullanma.
- Haritaları, grafikleri, çizimleri, diyagramları, tabloları, zaman şeritleri, şekilleri vb. yorumlama.

Düşünme Becerileri;

Ön yargıları, basmakalıp örnekleri, varsayımları ve düşünceleri ortaya çıkarma, inceleme ve değerleri tanımlama,

Eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, kavrama, analiz, sentez ve genelleme gibi süreçleri uygulama (Öztürk ve Deveci, 2016).

Kişiler Arası ve Grup Becerileri;

Büyük ve küçük gruplarda (takım, komite ve etkinlik grubu gibi) çalışma,

Başkalarına saygı gösterip onların duygu ve ihtiyaçlarına yönelik duyarlılığa sahip olma,

Grup planlaması, tartışma, değerlendirme, problem çözme ve karar verme ile meşgul olma,

Roller alma, grup standartlarının ve kararlarının oluşumuna katılma.

Sosyal Bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlığa sıkı bir biçimde bağlı tutum ve değerleri geliştirmeyi amaçlar. Bu kapsamda, aşağıdaki hedefler/konular üzerine odaklanır:

Farklı toplumlardaki kültürel, etnik, ırk ve diğer farklılıklara karşı olumlu tutum sahibi olma,

Adalet, eşitlik, vatanseverlik gibi birleştirici değerlere, özgürlük, farklılık ve insan hakları gibi bireysel ve kamusal değerlere bağlı olma,

Anayasal güvence, demokratik değer ve davranışlar, farklı kültürlerin katkıları, toplumlarda bulunan sosyal, ekonomik ve siyasal kurumların görevleri takdir etmesi,

Uzlaşmazlıkları durumunda adalet, eşitlik ve demokratik değerler içerisinde yargıya varma ve değer verme sürecini kullanma,

İnsan ilişkilerinde sorumluluk, iş birliği ve açık fikirliliğin önemini bilme.

Sosyal katılıma ilişkin amacı; bireylerde bilgi, beceri ve değerlere ilişkin donanım oluşturulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, etkin bir toplumsal katılım gerçekleştirilmeye çalışılır. Bu çerçevede Sosyal Bilgiler öğretimi aşağıdaki hedefler/konular üzerine odaklanır:

Farklı inanç ve kültürlere, ihtiyaçlara, sorunlara, birey ve grupların sorumluluklarına; hak ve özgürlüklerin çiğnenmemesi için duyarlılık gösterme; steryotip düşünceleri ve önyargıları ortadan kaldırmada hassas olma,

Grup çalışmaları planlamada, karar vermede, ikna ve arabuluculuk yöntemlerini kullanmada yapıcı grup etkileşimi kurma,

Vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme; adalet, eşitlik ve diğer demokratik değerlerin yayılması için başkalarını etkileme; eylemlerinin sonuçlarını kabul edip bunlarla başa çıkma,

Katılımın niteliğini, insanın yaşam koşullarının gelişimine katkıyı, birey ve grup eylemlerine ait süreçleri değerlendirme.

Ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilke ve amaçlarına göre oluşturulan Sosyal

Bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, 1973 yılından beri Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılanmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2016). Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitimi'nin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir (MEB, 2018):

Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,

İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,

Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey becerileri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,

Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş; üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan; “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak,

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin (MEB, 2018):

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,

Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,

Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekanı algılama becerilerini geliştirmeleri,

Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,

Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,

Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,

Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,

Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,

Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,

Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,

İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,

Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,

Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,

Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

2.4. Değer ve Değerler Eğitimi

Değer kavramı, farklı disiplin alanlarının üzerinde durduğu, farklı alanlar tarafından farklı açılardan ele alınan ve tanımlanan bir kavramdır. 2004'ten bu yana Türkiye'de eğitim öğretimde belirgin şekilde yer alan ve üzerinde çalışmalar yapılan değerlere birçok tanımlama yapılmıştır (Gürkan, 2017). Türk Dil Kurumunda dahi “*Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet*”, “*Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör*”, “*Üstün nitelik, meziyet, kıymet*”, “*Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse*”, “*Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey*”, “*Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı*”, “*Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü*” olmak üzere yedi farklı tanıma yer verilmiştir (TDK, 2021).

Değerler eğitimi; temel insani değerleri çocuklara ve gençlere kazandırmak, değerlerin insan ve toplum üzerindeki önemine ilişkin öğrenci ve gençlerin farkındalıklarını geliştirmek amacıyla gerçekleştirilen uygulamalar olarak ifade edilebilir (Katılmış, 2021). Değer; “ahlak ya da değer felsefesinde, olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır, öznenin olana, olguya yüklediği nitelik” (Cevizci, 2002) olarak tanımlanmaktadır.

Felsefe, psikoloji, sosyoloji ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmakta olan değer kavramı; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliklerdir. Değerin, sosyal bilimler açısından önemli olması insan davranışlarını ele aldığı ve yorumladığı içindir (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Değerler; insanların hayatlarını şekillendiren, hayatın amaç ve kurallarını belirleyen temel unsurlardan bir tanesidir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Değer kavramı eğitim bilimleri, psikoloji, felsefe gibi farklı birçok bilim alanlarının üzerinde çalıştığı, farklı boyutlardan ele alınan bir kavramdır (Gürkan, 2017). Bazı dönemlerde değerler öznel bir nitelik taşıdığı ve nesnel bir temele dayanmadığı ileri sürülmüştür. Değer kavramının farklı disiplinlerde olması bu kavramın tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır. Her bilim dalı değer ile ilgili sadece kendisini ilgilendiren boyutu incelemiştir. Bu nedenlerden dolayı da değer tanımı üzerinde bir fikir birliği sağlanmamıştır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Değer; ahlaki davranış bağlamında düşünüldüğünde bir kimsenin farklı insanları, insanlara ait özellikleri, istek ve niyetleri ve davranışlarını değerlendirirken başvurduğu ölçüttür. Değerin psikolojik bağlamda tanımı ise hayatımızın gayelerinin olması hatta başkalarının da gayesi olmasını istediğimiz şeylerdir (Güngör, 2010). Değer, sosyal bir kavramdır. Değerler sistemi toplumun yönlendirmesi ile olur. Bireyler için anlamlı olan toplumsal değerler tüm insanlığın ortak değeridir. Bu değerler bunun için kolay ulaşılabilen değil, ideal olan, ulaşılmak istenen amaçlardır (İnceoğlu, 2010).

Değer; arzu edilen, edilebilen şeyler ve olaylar karşısında insanın göstermiş olduğu davranış ve tutumlardır. Değerler, inançlarımız ve davranışlarımız bakımından bir ölçüdür (Aydın ve Gürler, 2020). Değerler; bireysel olarak karar verme, tutum, inanç, ihtiyaç gibi kavramları toplumsal olarak da en iyi, en doğru, en yararlı kabul edilen şeyleri ifade etmektedir (Akbaş, 2004). Değerler; iyi-kötü, arzu edilen-edilmeyen, pozitif-negatif, beğenilen-beğenilmeyen davranışlar ile açıklanabilir (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Her toplumun güzeli, çirkini, iyisi, doğrusu farklıdır. Her yerin, bölgenin kendisine göre farklılıkları vardır. Milletlerin de değer yargıları farklıdır. Bilim yargısı nesnel iken, değer yargıları öznelidir. Bu durum, değer yargılarının çeşitliliğini ortaya koymaktadır (Arslanoğlu, 2005). Aristoteles'in deyişiyle; “insanın işini” yapabilecek duruma gelmeleri için kişilere yardımcı olmak ve insana özgü etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Diğer bir deyişle; kişilerin doğru bilme, düşünme, değerlendirme ve eylem içinde olduğunu görebilmesidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Farklı bir ifade ile bilginin edinilme sürecinin ve yollarının, insan yararına veya zararına kullanılmasının yönünü belirleyen değerlerdir. Bu nedenle saygı, sorumluluk, adalet, barış, sevgi vb. değerlerin kazandırılması bireylerin ve toplumların huzuru için oldukça önem arz etmektedir (Ginesar ve Katılmış).

Sahip olunan değerler; bireylerin kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını ve hatta hayatını şekillendirecek etkenler olduğu için bireylerin değerleri benimsemesi, kazanması ve kişilik haline dönüştürmesi beklenir. İşte bu değerlerin kazandırılma süreçlerinin tamamına ise değerler eğitimi denir (Yaman, 2012). İnsanlar, doğduğundan itibaren farkında olmadan değerler eğitimi ile iç içedir. Okulda verilen değerler, devletlerin eğitim politikaları içinde planlı ve programlıdır. Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin önem verdiği ve eğitim sistemine de yansımış olan değerlerle başlar. Bu değerler eğitimin çerçevesini, amaçlarını ve yönünü belirler (Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

Değerler, okullardaki uygulamaların merkezini oluşturmaktadır. Okullar, değerler eğitimini iki yolla gerçekleştirmektedir. Bunların birincisi; aile, medya ve akranlarla birlikte çocuklar, gençler ve buna bağlı toplumun değerlerinin geliştirilmesinde temel etkiye sahiptir. İkinci olarak ise toplumun değerlerini okullar yansıtır (Halstead 1996'den akt. Çengelci, 2010). Eğitim, öğrencilere toplum değerlerini kazandırırken diğer yandan değerlerin şekillendirilmesi görevini yerine getirir.

İnsanın iyi olma kapasitesini arttıracak, onu erdemli kılacak ve karakterini yüceltecek bir eğitimi olmadan, bireyin kendi kendine güzel, iyi şeyler yapması çok zordur. Bu nedenle her türlü eğitimin gerçek amacı, erdemli insanlar yetiştirmektir (Hökelekli, 2010). Değerler eğitimi, eğitimdeki değerler transferini güçlendirme yolları arar. Bu transfer ise okuldaki müfredat ve ahlaki atmosferle ilgilidir. Eleştirel düşünme, fikirlerin/düşüncelerin analizi ve karşılaştırılması aracılığıyla değerler ve değer gelişimi hakkındaki düşüncelerini geliştirmeyi amaçlar (Veugelers 2000'den akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

Başka bir deyişle; değerlere sahip olma, bireyin mutluluğunun ve toplumsal yaşamın belli düzeyde devam etmesini sağlar. Okulların varlık sebeplerinden biri de toplumsal yaşamın olumlu yönden sürekliliğini sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi ve okulların resmî görevleri içerisinde olan bu anlayıştır (Ryan ve Bohlin 1999'den akt. Ekşi ve Katılmış, 2016). Bu nedensellik ilişkisinin gereği olarak toplumun, eğitim kurumlarından bu yönde beklentileri vardır. Okul kendi işlevini yerine getirmekle birlikte toplumun beklentilerini karşılamak için çocuklar ile gençlere değer edinmelerini sağlar. Toplumun değerlerini geliştirmelerine yönelik sağlamış oldukları uygulamalar, değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir. Değerler eğitiminin amacı, toplumsal hayatı etkileyen bütün duyuşsal alana ait bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmasıyla uygulanan faaliyetleridir. Bu kapsamda değerler eğitimi şu şekilde tanımlanabilir (Keskin, 2008):

Değerler eğitimi manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel eğitim; kişisel ve sosyal eğitim; dinî eğitim; çok kültürcü/ırkçılık karşıtı eğitim; program ötesi temalar, özellikle vatandaşlık, çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; programa ek etkinlikler; geniş toplum bağlantıları; ortak ibadet/toplantı: öğrenen bir topluluk olarak okul yaşamı gibi ortak program deneyimlerinin bir sınıflamasını yapabilmek için yeni bir şemsiye terimidir.

Bu tanıma göre; diğer bireyleri anlama ve tahammül etme, toplumsal duyarlılığı geliştirme ifadelerinin işaret ettiği davranışları gösteren bireyler yetiştirmek amacıyla değerler eğitiminin uygulanan faaliyetlerin tamamını kapsadığı ifade edilebilir.

Değerler eğitiminin doğasında, genç ya da bütün bireylerin daha iyi bir hayat sürüp yaşadıkları hayattan memnun kalma ve toplumun iyiliğine katkı sağlamak vardır. (Akbaş, 2004). Değerler eğitiminde, kişiden başlayarak tüm toplumda etkili olabilecek mutluluk ve iyilik iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kişinin iyi ve mutlu olması, tüm toplumun kapsamı ve gayesini oluşturmaktadır. Değerler eğitimi faaliyeti, insana yönelik her türlü iyilik ve mutluluğu amaçladığını ifade etmektedir.

“Değerler nasıl öğretilmelidir?” sorusunun cevabına ulaşabileceğimiz, değerler ile ahlakın birbirlerinin yerine kullanılarak ve bunları öğretmek için değer yaklaşımları şunlardır (Bacanlı 2006'den akt. Ekşi ve Katılmış, 2016, s.15):

Öğretici yaklaşım: Öğretilecek belli bir değer grubu kabul edip öğrencilere iletir.

Klasik yaklaşım: Öğrencilere felsefe ana bilim dalından seçimlik dersler sunar.

Yaşantısal yaklaşım: İstenen ahlaki davranışlara örnek olmak için bazı öğrenci liderleri belirlenir.

Gelişmeye yönelik yaklaşım: Öğrenciye gerçek dünyada değerleri sorgulamayı amaçlayan bu yaklaşım, yaşantısal yaklaşımın kişiselleştirilmiş bir versiyonudur.

Gelişimsel yaklaşım: Bu yaklaşım, Piaget ve Kohlberg tarafından türetilen bir yaklaşımdır.

Meslek öncesi yaklaşım: Ders aracılığıyla sürekli öğrencileri değerlerle tanıştıran yaklaşımdır.

Bu ifadelerle dayanarak bireylerin yaşadığı süreçte iyi ve mutlu olması, toplumda etkili ve toplumsal duyarlılığı kazanması değer kavramıyla oluşmaktadır. Bireylerin ve toplumların duyuşsal özellikleri öğrenmesi değerler eğitimiyle sağlanmaktadır. Okullarda değerler eğitiminin planlı programlı olarak öğretimi, bireylerde olumlu tutum ve davranışlar geliştirmesine yardımcı olur.

2.5. Değerler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

20. yüzyılın başlarına kadar ahlak eğitimi din kurumlarına yüklenen sorumluktu. Bu yüzyıldan itibaren köyden kente göçlerin artmasıyla farklı kültürlerin bir arada yaşaması gibi nedenler demokratik vatandaş yetiştirme gereğini doğurmuştur. Bu gereklilik, eğitimin sorumluluğunun dini kurumlardan alınıp okullara verilmesine neden olmuştur (Ekşi ve Katılmış, 2016). Değerler eğitimi programlı ve sistemli olarak 20. yy. başlarından itibaren yürütülmeye başlanmıştır. 1920'li yıllarda Amerika'da Edward Thorndike ve arkadaşları tarafından karakter eğitiminin ilk çalışmaları gerçekleştirilmiştir. "Character Education Inquiry" adındaki bu çalışmalar, 1928-1930 yıllarında üç cilt şeklinde "Studies in the Nature of Character" adıyla yayımlanmıştır. Religious Education Association ve Columbia Üniversitesi Öğretmen Okulu bünyesinde çalışan Institute of Social and Religious Research de karakter eğitimi ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmiştir (Leming 1997'den akt. Tokdemir, 2007).

1930'lu yıllarda karakter eğitime gösterilen ilgide bir düşüş meydana gelmiştir. Bu süreç 1960'lara kadar sürmüştür. Bu dönemde dünya savaşının etkileri ve ulusal amaçlar ön plana çıkmıştır. 1960 sonrası ise değerler eğitimi ve ahlak gelişimi ile Amerikan sosyal hayatı arasında paralel bir gelişme olmuştur. McCarthyism hareketi ve sonraki gelişmeler ailelerin, din adamlarının ve politikacıların ahlaka önem vermelerini sağlamıştır. 1980'li yıllarda değerler eğitimi çalışmalarında gerileme yaşanmıştır. Bu yıllarda karakter eğitimi üzerinde durulmuştur. Değer açıklama ve değeri sınıflama kavramları yerini değer telkinine bırakmıştır (Kirschenbaum, 2000).

Türk tarihinde tün dünyada olduğu gibi tarihsel kavram olarak ahlak eğitimi ön plana çıkmaktadır. Türk toplumlarında özellikle İslamiyet'e geçişle birlikte ahlak ve dini öğretimler birlikte verilmiştir. Ahlak eğitiminin yerleşik olarak okul programlarında yer

alması ise biraz gecikmeli olmuştur. Tanzimat döneminden sonra açılan modern okullarda zaman zaman müstakil ders olarak yer almıştır. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden bu yana tüm okul programlarının amaçlarında doğrudan veya dolaylı olarak ahlak ve karakter eğitimlerinin verilmesi amaçlanmıştır (Kaya, 2012; Ağırakça, 2012; Keskin, 2010). 1913 tarihli programda Musahabat-ı Ahlakiyye dersi, ahlak dersleri üzerine sohbetlerin yapılmasını sağlayan ders olarak verilmiştir. 1922 programında demokratik değerler Malumat-ı Medeniyye dersi ile verilmeye çalışılmıştır. 1924 programında Musabahat-ı Ahlakiyye ve Malumat-ı Vataniye adlı ders ile ahlak esasları çocuklara verilmeye çalışılmıştır. 1926 programından 1968 programına kadar, 1946'ya kadar yurt bilgisi sonrasında ise yurttaşlık bilgisi adıyla mevcut yönetimin ilkeleri verilmek istenmiştir (Keskin, 2008). 1968 programından itibaren toplumsal değerlere önem verilmeye başlanmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler Programı ile sonraki programlarda doğrudan verilecek değerler belirlenmiştir. Sınıf düzeyinde ve ünite düzeyinde verilecek değerlere ilişkin ifadeler bu programlarda yer verilmiştir (Yıldırım ve Demirel, 2019).

2.6. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Toplumda eğitim süreci, bir anlamda değerler sistemiyle sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesini sağlar. Yeni nesillerin sağlıklı düşünen ahlaklı bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanıyorsa değerler eğitiminin öğretilmesi ve uygulanması gerekir. Değer öğretebilmek için de farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Literatüre baktığımızda, değerler ile ilgili öğretimin farklı yaklaşımları olduğu görülmektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Geçmişten günümüze değerler eğitimine ait farklı yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir. Bu yaklaşımlara baktığımızda; değerlerin doğrudan öğretimi (telkin etme), değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer analizi, karakter eğitimi şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Akbaş, 2008; Dilmaç, 2007).

Bu yaklaşımların bir kısmı değerlerin doğrudan öğretimine yöneliktir. Bir kısmı da bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazanımına yönelik yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlardan bazıları sınıf içi ve ders içi etkinliklerinde yer alır. Bazı değerler de okulun açık ve örtük tüm programı içerisindedir (Doğanay, 2012).

Değerleri doğrudan öğretim yaklaşımının temelinde, yetişkinlerin çocuklara ahlakî, onların davranışlarını şekillendirme ve iyi alışkanlıklar kazandırma görev ve sorumluluğu olduğu inancı yatmaktadır. Bu yaklaşımda öncelikle kazandırılacak değer belirlenir ve bu

değerler, programlanmış etkinlikler aracılığıyla kazandırılmaya çalışılır. Yetişkinler doğru ve gerekli olarak düşündükleri adalet, doğruluk, dürüstlük, özgürlük, eşitlik vb. gibi temel değerleri belirlerler. Efsanevî kahramanlar, öyküler, töresel oyunlar ve kahramanlık şarkıları aracılığıyla değerler yaklaşımı öğretilmektedir (Dynneson ve Gross 1999'den akt. Doğanay, 2012). Doğrudan öğretim yaklaşımında, öğrenciye sunulacak materyallerin hazırlanması ve öğrenciye sunulmasında öğretmen aktif rol oynamaktadır. Öğrenciye kazandırılacak hedefler ve bu hedefler için ayrılan zaman bellidir. Öğrencinin katılımı önemli rol oynamaktadır (Senemoğlu, 2020).

Değerleri belirginleştirme yaklaşımı, ABD'de 1960'lardan 1980'lere kadar en popüler değer eğitimi yöntemi idi. Bu yaklaşımı kullanan öğretmenler dayatmayla değil, sadece açıklama ile değerleri kazandırmaya çalışıyordu. Öğretmenlerin asıl amacı, öğrencilerin değerlerin farkına varmalarını sağlamaktı (Kirschenbaum 2000). Bu yaklaşımda öğrenci kendi değer sistemini kurar. Gençler; hayatlarını nasıl yaşayacaklarına, kararlar alırken nasıl hareket edeceklerine, karşılaştıkları sorunları nasıl çözeceklerine dair kendi değerlerini oluştururlar (Akbaş, 2004). Bireylerin kendi yaşamlarında kendileri için önemli olanları belirledikleri yaklaşımdır. Raths, Harmin ve Simon, 1966 yılında John Dewey'in çalışmalarından esinlenerek bireyin değerlere özgürce kendisi karar vermesini gerektiğini ileri sürmektedirler. Değerlerin başarıya ulaşabilmesi için seçme, ödüllendirme ve davranma basamakları yer almaktadır. Seçme; çocukların özgürce değer seçimi, değerleri oluştururken alternatif seçenekler oluşturma ve bu alternatiflerin her birini değerlendirmeleridir. Ödüllendirme; seçimlerinde mutlu olması ve seçimleri başkaları tarafından onaylanmasına fırsat vermektir. Davranma, seçilen değerlerle yaşanan değerler arasında tutarlı davranma ve bu davranışları tekrar göstermek için onlara yardımcı olmaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018, s.72).

Değer analizi yaklaşımı, Amerikan Sosyal Bilimler Ulusal Kurulu tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrencilere değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır. Genellikle üst düzey bilişsel süreçte kullanılan bu yaklaşım ile sorunlara duyguları katmadan sadece akıl yürütmeye dayalı karar alma sağlanır (Sarı, 2007). Değer analiz yaklaşımında yorumlama, analiz etme, genelleme, uygulama ve değerlendirme süreçlerini kapsayan eleştirel düşünme becerileri; yaratıcı düşünme becerileri ve karar verme becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Değer analiz yaklaşımı, değerler ile ilgili problemlerin mantıksal ve sistematik çözümü ile alakalıdır. Karar verme, ahlaki düşünme, ekonomi,

politika ve sosyal hayatla ilgili konuların ahlaki boyutları ile alakalıdır (Thomas 1992; akt Can, 2008). Öğretmenler bu yöntemde öğrenciler ile işbirliği yapar. Telkin yönteminden kaçınır. Hangi mantık çerçevesinde öğrencilerin hareket etmesi gerektiğini öğrencilere açıklar. Öğrencilerin mantıksal karar almasını sağlamaya çalışır. Öğrenciler değerleri seçerken akıl yürütme yeteneklerini kullanır ve öğretmen de öğrencilerin mantıklı kararlar alması konusunda yardımcı olur.

Ahlaki muhakeme yaklaşımında değerler, güncel ve ahlaki ikilemler yoluyla öğretilmektedir. Öğrencilerin ahlaki ikilem durumlarına ilişkin yaptıkları çıkarımlar önemsenmektedir. Öğrenciler karar alırken bilişsel süreçlerini kullanırlar. Öğrencinin hareketin sonuçlarına odaklanarak ve düşünerek karar vermesi amaçlanır. Öğrencilerin belirlenen sonuçlara ulaşma yöntemleri mantıklıysa gerçekleştirilir. Öğretmenler, öğrencilerini tartışmaya teşvik eder (Can, 2008).

Bu yaklaşım, Lawrence Kohlberg'in ahlaki gelişim konusundaki düşüncelerinden oluşmaktadır. Lawrence Kohlberg tarafından bilişsel ahlakî gelişim düzeyini yükseltme, ahlakî değerlerin kazanımı bilişsel ahlakî gelişim düzeyine göre kişinin akıl yürütmesi ile oluştuğu belirtilmiştir. Kohlberg; zihinsel ahlakî gelişim kuramını, ikişer düzeyden oluşan üç evreli, toplam altı basamaklı geliştirmiştir (Ekşi ve Katılmış, 2016).

Birinci evrenin gelenek öncesi evresinin ilk düzeyinde ceza ve itaatkarlık, ikinci düzeyinde çıkar alışverişi ilişkisi ön plandadır.

İkinci evrenin geleneksel evresinin ilk düzeyinde karşılıklı kişiler arası beklentiler, gruba bağlılık ve kişiler arası uyum; ikinci düzeyinde ise toplumsal düzeni koruma merkezi vardır.

Üçüncü evre, gelenek ötesi ve ilkelere dayalı düzeydir. Bu evrenin ilk aşaması; toplumsal anlaşma, insan hakları ve yararlılık düzeyidir. Üçüncü evrenin ikinci düzeyi olan evrensel ahlaki ilke davranışının kaynağını adalet, eşitlik ve insan onuru gibi temel evrensel değerler oluşturmaktadır. Bu altı düzey çerçevesinde ahlakî davranışlar; evrensel, hiyerarşik ve yapısal olarak bütündür. Bir kişi bu basamaklardan birine göre davranır.

Kohlberg'in 6 basamaklı bilişsel gelişimci ahlak kuramı; okullarda çocukların mevcut ahlaki akıl yürütme düzeylerinin saptanması, yükseltilmesi ve adil toplum okulları yaratılmasında kullanılabilir. Çocukların ahlakî akıl yürütme düzeylerinin saptanması ve

yükseltilmesinde ahlakî ikilem olarak ifade edilen problem durumları kullanılmaktadır (Doğanay, 2012).

Fenton'a göre iyi bir ahlaki ikilem şu özellikleri taşımalıdır (Doğanay, 2012):

İkilem, Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilişkili olmalıdır.

İkilem, mümkün olduğu sürece basit olmalıdır,

İkilem, farklı yanıtları olacak şekilde açık uçlu olmalıdır.

İkilem, öğrencilerin akıl yürütme boyutunda odaklanmasına yardımcı olmalıdır.

İkilemler, öğrenciler seviyesine uygun olmalıdır.

İkilemler, öğrencilerin gerçek yaşamlarıyla ya da tarihi olaylarla ilgili olarak oluşturulabilir.

Karakter eğitimi yaklaşımına ilişkin Plato'dan Aristo'ya, Kant ve Dewwey'e kadar birçok filozof, toplumda karakter eğitiminin önemli rol oynadığı düşüncesini dile getirmişlerdir (Heslep 1995'den akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Bir toplumun geleceğini iyi yetiştirmiş ve karakter sahibi insanların şekillendireceği su götürmez bir gerçektir. İnsanların iyi ahlaki değere kendiliğinden sahip olmaları mümkün değildir. Bunun için de bireyin uygun davranışlar sergilemelerine yardımcı olacak değer ve beceriler ile donatılması gerekmektedir (Ekşi, 2003). Bu bağlamda karakter eğitimi, hem temel insani değerleri kazanmış hem davranışlarını bu değerlerle gerçekleştiren hem de akademik açıdan başarılı bireyler yetiştirmek amacıyla gerçekleştirilen kasıtlı eğitim faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanabilir (Ekşi ve Katılmış, 2016).

Karakter eğitimi, amaçları ve öğretim yaklaşımı açısından değer açıklama ve değer telkini gibi yaklaşımlardan farklılık gösterir. Karakter eğitiminde hedeflenen bazı özel amaçlar ile kazandırılmak istenen özel erdemler vardır. Yani karakter eğitiminde bazı erdemlerin öğretilmesi amaçlanır (Tokdemir, 2007). Karakter eğitiminde öğrencilerin kendi değerlerini oluşturmalarına ve geliştirilmelerine izin verilmez. Öğretmen, uygun öğretme aktivitesini seçerek karakter eğitimi gerçekleştirir. Bu aktivitelerden bazıları model olma, ders verme, yazma, medya gösterileri ve başkalarına yardım etme olabilir (Leming 1997'den akt. Tokdemir 2007). Karakter eğitimi, farklı yöntemler temel alınarak farklı sorunların geliştirildiği ve eleştirel olmayı gerektiren tüm akademik konuları kapsayan etkinlikleri içermektedir (Ekşi ve Katılmış, 2016).

2.7. Sosyal Bilgiler ve Değerler Eğitimi

Eğitimin toplumsal değerleri düşünme, yönlendirme ve değiştirme rolü geçmişten günümüze kadar tartışma konularından biri olmuştur. Sosyal Bilgiler eğitimi de bu tartışmalardan doğrudan etkilenen alanlardan biridir (Ehman 1977’den akt. Çengelci, 2010). Sosyal Bilgiler dersi toplumsal yapı içerisinde bireysel, toplumsal ve kültürel kimliğe sahip ve bu kimliğin bilincinde olan, demokratik değerleri benimsemiş, ülkesine ve tüm dünyaya ilişkin sorunlara duyarlı olan, problem çözebilen, karar alabilen ve bu süreçlere aktif katılım gösteren sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmek amacındandır (Yaşar, 2008).

Topluma, eğitim aracılığıyla eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneğine sahip, sorgulayan, yorumlayan ve farklı şeyler üretebilen bireyler yetiştirerek duyuşsal özellikler de kazandırılmaya çalışılır. Duyuşsal özellikler eğitim sürecinde değerler eğitimi veya karakter eğitimi olarak ifade edilmektedir (Bacanlı, 2005). Bireyler bu temel özellik ve beceriler ile demokratik toplumun sürekliliğine katkıda bulunabilir (Çengelci, 2010).

Sosyal Bilgiler dersi bireylerin topluma uyumu ve demokratik değerlere sahip olmaları için büyük bir öneme sahiptir (Önlen, 2017). Sosyal Bilgiler; Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi gibi alanların yanında sosyal beceriler ve değerler üzerinde duran, bilişsel ve duyuşsal amaçları kazandırmaya çalışan bir derstir (Bacanlı, 2005).

Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir öğretme-öğrenme süreçlerinin değer temelli olması, konuların ahlaki boyutlarının ve sosyal değerlerin sürece yansıtılması anlamına gelmektedir. Öğrenciler; ders içerisinde etkileşimde bulunurken birbirlerinin haklarına saygılı olmayı, demokratik kavramları ve ilkeler ile karar verme süreçlerini sağlamayı öğrenmelidir (Çengelci, 2010). Sosyal Bilgiler dersinin öğretme-öğrenme süreçlerinde değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılmaya çalışılması büyük önem taşımaktadır (Çengelci, 2010). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın genel amaçları 17 maddeden oluşmaktadır. Genel amaçlardaki bütün maddelerde değerler vurgulanmaktadır.

1. Maddede “Özgürlük”, 2. ve 3. maddede “Vatanseverlik”, 4. maddede “Adil olma”, 5, 6, ve 17. maddelerde “Duyarlılık”, 7, 12, 13, ve 16. maddelerde “Bilimsellik”, 8 ve 9. maddelerde “Sorumluluk”, 10. maddede “Estetik”, 11. maddede “Çalışkanlık”, 14. maddede “Saygı”, 15. maddede “Adil olma” değerleri anlatılmıştır (Hoplar, 2018).

Sosyal Bilgiler genel amaçlarında vurgulanan değerler, öğrencilere kazandırılmak üzere öğretim programındaki yerini almıştır. Bu dersin eğitim ve öğretiminde, programın uygulanması kısmında birçok maddede değerlere vurgu yapılmıştır. Program içerisinde

sunulan değerler aşağıda belirtilmiştir.

1. madde: Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni, 4 ve 5. sınıftakiler ile 6 ve 7. sınıf öğrenme alanlarının, kavramlarının, değerlerinin ve becerilerinin ilişkisini dikkate almalıdır.
2. madde: Sosyal Bilgiler dersinde milli bilinç, insan hakları, tarih duyarlılığı ve vatan sevgisi öğrencilere kazandırılmaya çalışılmalıdır.
5. madde: Öğretmen tarafından öğrencilere, “sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler” anlayışıyla bilimsel yöntemler sezdirilmelidir.
9. madde: Programdaki değerler verilirken örnek olaylardan veya öykülerden yararlanarak, değer açıklama, değer analizi ve ahlaki muhakeme yaklaşımları kullanılarak verilmelidir.
11. madde: Öğrencilerin demokratik değer ve becerilere sahip, bilimsel düşünebilen, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışmaya istekli, demokrasi bilinci ve Cumhuriyet sevgisi gelişmiş, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetiştirmeleri sağlanmalıdır.
12. madde: Öğretmenler, belirli gün ve haftalardan yararlanarak millî ve dinî bayramlar, önemli olaylar ile öğrencilerin tarihsel duyarlılığını geliştirmelidir.
13. madde: Öğretmen; öğrenciler ile tarihi mekanlara, müzelere inceleme gezileri yaparak öğrencilerin tarihî ve doğal çevreyi koruma bilinci edinmelerini, sanata karşı ilgi ve estetik duygularını geliştirmelerini sağlamalıdır.
14. madde: Öğrencilere millî, ahlaki, insanî, manevî, kültürel değerler öğretme konusunda öğretmen besleyici ve yol gösterici olmalıdır.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin öğrencilere, *“insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulması, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılması, bilimsel yöntemlerin sezdirilmesi, demokratik beceri ve değerlerin kazandırılması, öğrencileri millî, ahlaki, insanî, manevî, kültürel değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilmesi”* değerleri öğretilmesi önerilmiştir. Bu bağlamda ders programının vizyonu ile genel amaçları doğrultusunda değerler eğitimi, öğretmenin yetenekleri, çevrenin ve öğrencilerin özellikleri ile öğrencilere kazandırılması önemlidir. Bu bağlamda öncelikle öğretmenin bu değerleri benimsemiş olması, değer öğretimi yaklaşımlarını bilmesi ve bu değerleri öğrencilere aktarabilmesi önemlidir (Hoplar, 2018).

2.8. Kanıt Kavramı, Tanımı ve Kapsamı

Kanıt kavramı kelime olarak; “Bir şeyin doğruluğu ve gerçekliği konusunda kanaat verici belge, iz, delil, argüman” anlamına gelir (TDK, 2020). Demircioğlu’na göre kanıt; geçmişî anlamamızı sağlayan yazılı, sözlü materyaller, tarihi binalar, yollar, köprü ve kalelerden oluşmaktadır (Demircioğlu, 2007, s.140). Kanıt, bir konuya ilişkin araştırma sonucu elde edilen bulgular olarak ifade edilmektedir (Efendioğlu, Yelken Yanpar, 2009, s.111). Tosch’a göre ise tarihsel kaynaklar, insanların geçmişteki yaşamlarından arda kalan

yazılı, sözlü, maddi kalıntılar, fotoğraf, film vb. tüm bulguları kapsamaktadır (Tosh 1997'den akt. Keskin, 2013, s.8-9). Kanıt, ezberlenen ve kalıp halinde zihinde hazır bulunan bilgiler değil; algılanabilir ve doğru soru ile yaklaştığında olguya ulaştıran, yazı, söz yapısı ve parmak izi gibi her şey olabilir (Dinçer 1996; akt. Bekret, 2019). Kanıt, bir görüşü desteklemek için kullanılan veriler olarak ifade edilebilir (Kabapınar, 2019). Collingwood, soru ve kanıt karşılıklı olarak değerlendirirken soruları yanıtlamayı sağlayacak herhangi bir şeyi kanıt olarak ifade etmiştir (Collingwood, 1990'den akt Doğan, 2007).

Geçmişten bugüne gelen kanıtlar, insanların tarihi olayları anlamlandırmasını ve gerekli olan temel becerileri kazanmasını sağlamaktadır (Demircioğlu, 2007). Bir cinayette olay yeri inceleme ekipleri olayı çözmek için saç teli, ayak izi, tükürük gibi delilleri önemserken, bir doktor hastalık teşhisi koyabilmek için röntgen ve tahlilleri delil olarak kullanır. Sosyal bilimci ve tarihçi için kanıtlar önemlidir. Öğrencilerin bir konu ile ilgili farklı bakış açısına sahip kanıtlarını inceler ve analiz ederek kendi bakış açısını geliştirir. Bu sayede geçmişteki ve bugünkü olayları anlamlandırıp açıklar (Kabapınar, 2019).

Eğitimde ele alınan olay ve konu ile ilgili toplanan yazılı, işitsel görsel kaynaklar kanıt olarak ifade edilir. “Kaynak, olayın bizzat içinde bulunduğu bilgi, belge, kalıntıların tümüdür.” (Köstüklü, 2006, s.14). Kaynaklar birinci ve ikinci el kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birinci ve ikinci el görsel, işitsel, yazılı kaynaklar aracılığıyla kanıtlar elde edilir ve eğitimde kullanılır. Kanıtlar, birinci ve ikinci el yazılı kanıtlar ve görsel kanıtlar olarak gruplandırılmaktadır (Bekret, 2019).

Birinci El Kaynak: “Temel, ham, işlenmemiş bulgular” bir olayın yaşandığı dönemdeki kişiler tarafından ele alınıyorsa birinci el kaynaktır. Bu tür kaynaklar döneme ait bir metin, fotoğraf, resim, video gibi görsel materyaller de olabilir (Stradling, 2003). Sosyal Bilgiler Programı’nda birincil kaynaklar yazılı, görsel ve işitsel dokümanlardan ve nesnelerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde listelenmiştir (MEB, 2005):

Gazeteler, mektuplar, günlükler

Nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler

Fotoğraflar, aile fotoğrafları, filmler, videolar, güzel sanatlar

Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları

Buluntular, aletler, silahlar, aletler, malzemeler, giysiler, mezar taşları.

İkinci El Kaynak: Birinci el kaynakların ele alınıp yorumlanmasıyla oluşturulan

kaynaklardır. Birinci el kaynaklar ile ikinci el kaynaklarının ayırt edilmesinde bazı özellikler söz konusudur. Bu özellikler olayın meydana gelmesi, kaynağın oluşturulduğu dönemin yakınlığı ve kaynağı oluşturan kişinin yakınlığı gibi özelliklerdir (Stradling, 2003).

Görsel Kaynak: Gözlemlenmeyip soyut olarak zihnimize somutlaştırmaya yarayan öğretim malzemeleri görsek kaynak olarak ifade edilir. Derste kullanılan görsel kaynaklar; öğrencilerin dikkatinin dağılmasını engeller, soyut kavramların anlamlandırılmasını kolaylaştırır ve öğrencilerin düşüncelerinin ortaya konmasına yardımcı olur (Akbaba, 2014). Gazete haberleri, karikatür, fotoğraf, öğrenci günlükleri, mektup, poster, tablo, grafik yer alan görsel kanıtlardır. Konunun anlamlandırılmasına yardımcı olurlar. Görsel kaynakları incelemenin öğrencilere birçok faydası vardır. Bir resmi, imgeyi incelerken çeşitli boyutlarıyla değerlendirebilir, yeni sorular sorabilir ve yeni düşünceler oluşturabilirsiniz (Levstik ve Barton akt Akbaba, 2005). Görsel materyaller, sadece metinden oluşan yazılı materyallerden daha etkilidir. Bazı öğrenciler görsel betimlemeler ile daha iyi öğrenir, hatta bazı öğrenciler bazı kavramların öğrenilmesinde görsel materyallere ihtiyaç hisseder (Kabapınar, 2019).

Yazılı ve görsel kaynaklar ile birlikte metin halinde bulunmayan kaynaklar da öğretimde kullanılabilir. Bu kaynaklar mezar taşları, saray yazıtları ve arkeolojik kalıntılardır (Frendo 1998'den akt. Bekret, 2019). Bu kaynaklar da yazılı ve görsel kaynaklar gibi derslerin öğretiminde kullanılabilir. Öğrenciler analiz ettikleri kanıtlardan yola çıkarak, olaylara ilişkin çıkarımda bulunarak düşünce sahibi olabilir. Kanıtların analiz edilmesi aynı zamanda öğrencilerde analiz ve yorumlama becerisini de geliştirebilir.

Öğrenciler birinci ve ikinci elden kanıtların kullanımıyla kendilerini küçük birer tarihçi olarak görüp kalıp bilgiler yerine tarihte de farklı görüşlerin olabildiğinin ve tarih bilgilerinin zaman içinde değişebileceğinin farkına varacaklardır (Kurt, 2021). Öğrencilerin inceledikleri dokümanlar ile ders kitabı ve ders konuları arasında ilişkilendirmeler yapabilmeleriyle konular daha anlamlı hale gelip öğrenmeleri kalıcı olacaktır (Işık, 2011). Günümüzde teknolojinin olanaklarından faydalanılarak öğretmen ve ders kitaplarının yanı sıra değişik kaynaklar öğretimde kullanılmalıdır. Derslerde değişik kaynaklara yer verilirse, öğrencilerin derse olan tutumlarında da olumlu yönde artış olacaktır (Çıdaşı, 2015). Öğrenci kanıtlara dayalı olarak kendi zihin dünyasında süzgeçten geçirdikten sonra kendisi bir anlam oluşturacaktır. Öğrenci, bilgiyi kendi inşa edecek; kendisi bilgiyi oluşturacaktır. Bu sayede bilgilerin kalıp olarak verilmesi yerine öğrenciler bilgiyi bireysel olarak inşa edecektir

(Koldaş ve Pamuk, 2020). Yapılandırmacı yaklaşıma göre de öğrenme; öğrencinin bilgiyi oluşturmaya, yorumlamaya ve ön bilgilerine göre tekrardan organize edilmesi üzerine temellendirilmiştir. Amaç, öğrencinin öğrenmeyle yollarını bağdaştıracak yaşantılara katılmalarını sağlamaktır (Yelken, 2016, s.52-53). Bu bağlamda öğrenci; kanıtları kullanarak öğrenme sürecinde etkin, sosyal yaratıcı ve işbirliği içerisinde bilgiyi oluşturabilir (Çiftarslan, 2019).

Sosyal bilgiler öğretim programlarında 2005 yılından itibaren artık düşünme becerilerine önem verilmeye başlanmıştır. Çeşitli öğrenme becerileri ile birlikte öğrenciler aktif kılınmaya çalışılmıştır. Öğrencilerde eleştirel düşünme becerileri, sorgulama, birbiri ile kıyaslama, farklı kaynakları kullanarak çıkarımda bulunma yetkinliği kazandırmak amaç edinilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin ezberden uzak bir şekilde aktif olarak, sorgulayarak öğrenmesi amaçlanmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kanıt kullanma, verilmek istenen beceriler arasında yerini almıştır.

Sosyal bilgiler dersi bireyleri topluma en iyi şekilde hazırlamak için bilgi ve beceri yönüyle zenginleştirilmelidir. Günümüzde bireyler toplum içinde doğru ve yanlış birçok bilgiye maruz kalabilmektedir. Doğru ve yanlış birbirinden ayırabilmek, toplumsal hayatta karşılaşılabilecekleri sorunların üstesinden gelebilmek için kanıtların kullanılması gerekmektedir. Kanıtlara, bilgilere ilk elden ulaşmamız hayatımızı kolaylaştırır ve ön yargılı olmamamızı sağlar. Sosyal bilgiler dersi; öğrencilerin sorgulama, eleştiri gibi becerilerinde yetkinliklerini arttırarak öğrencileri toplumsal hayata hazırlar (Doğan, 2009).

2.9. Kanıt Temelli Öğrenme Modeli

Günümüz koşullarında artık öğrencinin ön planda olduğu, öğretim sürecinde öğrencinin merkeze alındığı, öğrencinin bilgiyi aktif şekilde kendisinin inşasının istendiği bir eğitim anlayışı beklenmektedir. Bu anlayış doğrultusunda artık öğrenme ortamlarının da yeniden şekillendiği söylenebilir. Öğrenci süreç boyunca desteklenmeli ve etkin kılınmalıdır. Yapılandırmacı eğitim anlayışında öğrenme ortamını düzenleme, öğrenciyi yönlendirme ve cesaretlendirme öğretmenin başlıca görevleri sayılmaktadır. Buna dayanarak yapılandırmacı eğitim anlayışının getirdiği en önemli öğretim yöntemlerinden bir tanesi kanıt temelli öğrenme yaklaşımıdır (Kibar, 2019).

Kabapınar, kanıt temelli öğretim yaklaşımını güncel, tarihsel olaylara ve durumlara denge ile bakmak olarak nitelendirmektedir. Olay ve durumları derece ile bakmanın adı

olarak ifade etmektedir. Zıtlıkları, çelişkileri, farklı bakış açılarını bir arada vererek düşüncel ve duyuşsal olarak öğrenciyi sorunun içerisinde var etmenin yolunu hem öğretmene hem öğrenciye sunmaktır. Kanıt temelli öğretim ve öğrenme sürecinde öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşımdır. Kanıt temelli öğrenme ile öğrencinin analiz ve yorumlama süreçlerine katılarak deneyim ve becerilerinin oluşturulması sağlanabilecektir (Kabapınar, 2019).

İnsanlar, gündelik ilişkilerinde bazı olayları ve bilgi kaynaklarını, yaptıklarını, planlarını, kendi veya başkalarının özelliklerini referans gösterip “kanıt” a dayalı iletişim kurmayı tercih ederler (Doğan, 2007). Eğitimciler ve psikologlar öğrencilerin okuduklarını anlamalarını, bilginin doğruluğunu fark etmelerini ve yorumlama gibi konularda yeterli olmalarını istemektedir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersini eleştirel yönden okumalı, farklı görüşleri ve metinleri karşılaştırıp kıyaslamalıdır (Tanrıöğen 1998’de akt. Bekret, 2019).

Kanıt temelli öğretim süreci; öğrencinin kendini denetleyebileceği, araştırma bulgularının uygulama olarak kullanıldığı, dikte edici olmayan bir yapıya sahiptir (Efendioğlu ve Yanpar Yelken, 2009). Kanıt temelli öğretim, Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin yapılandırmacı anlayışı temele alan bir yaklaşımdır. Kanıt temelli öğretimin hareket noktası metodolojik kavram ve söylemlerin öğrenciye tanıtılarak öğrencilerde becerilerin oluşturulmasıdır. Bu kapsamda temel amaç; araştırma, analiz ve yorumlama süreçlerinin öğrenciye tanıtılarak öğrencilerde deneyim ve becerilerin kazandırılmasıdır. Bu sayede öğrenci edilgen değil aktif olacak, ezberden uzak bir eğitimi gerçekleştirmiş olacaktır. Öğrenciler bilgi ve yorum sürecine etkin olarak katılacaklardır. Öğrenciler farklı bakış açılarını tanıyarak mutlak doğruların olmadığını, birinci ve ikinci elden kaynaklara şüpheyile yaklaşılmasının, güvenilirliklerinin sorgulanmasının gerekliliğini algılayacaklardır (Kabapınar, 2014). Bu noktadan hareketle bu öğretim modelini sadece tarih veya sosyal dersi ile sınırlandırmayıp tüm derslerde yaygınlaştırmak gerekmektedir. Kabapınar (2014), kanıt temelli öğrenme yaklaşımının sadece tarih derslerinde değil, aynı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretimi için de geçerli olduğunu ve bu çerçevede sosyal bilgileri oluşturan alanların içerisinde de kullanılabileceğini, bunlardan başka da Sosyal Bilgiler Programının temel felsefesine uygun olarak işlenen konunun tarihsel, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutların sunulması sürecinde de kullanılabilir olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler dersi hayatın içinden olan bir ders olması sebebi ile kanıt temelli öğretimden yararlanarak öğrencilere kanıt kullanma becerilerinin kazandırılması gerekmektedir. Çünkü toplumsal hayatı birçok yönden içeren bir derstir. Öğrencilerin

öğrenme sürecinde edindikleri deneyimlerinin çevreleriyle ilişkilerinde kullanma beceresini kazandırmaları beklenmektedir. Öğrencinin süreçte elde etmiş olduğu deneyimleri toplumsal hayatta nasıl kullanacağını farkında olması gerekmektedir. Öğrenci, eğitim sürecinde elde ettiği kazanımları yaşamının her alanında kullanabilmelidir (Gömleksiz ve Cüro, 2010). Bunun için de sosyal bilgiler dersinde çeşitli kanıtlar sınıfa getirilmelidir. Bu kanıtlar sayesinde öğrencilerden kanıtlanabilir bilgiye ulaşmaları istenmeli ve öğrenciler bilgiyi kendileri üretmelidirler. Bu kanıtlar sayesinde öğrencilerin ilgisi canlı tutulacak, öğrencilerin merak duygusu gelişecektir. Kanıtlar; öğrencilerin analiz etme, yorumlama ve eleştirel düşünme becerilerinin de kazanmalarına yardımcı olacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme ile öğrencide bilgilerin kalıcılığı sağlanır. Günümüz eğitim anlayışı da öğrenciyi aktif kılmak istediğinden kanıt temelli öğrenme ile çağdaş eğitim anlayışına uygun ders işlenmiş olur. Çünkü kanıt temelli öğrenme, öğrenciyi aktif ederek onu keşfetmeye yönlendirir (Tangülü ve Çıdacı, 2016). Öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde çeşitli kaynakları inceleyip analiz ederek düşünceleri sağlanmalıdır. Tek doğru ders kitaplarını kabul etmeyerek sorgulama ve eleştirel düşünme becerileri öğrencilere kazandırılmalıdır (Alabaş, 2007). Bu doğrultuda sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin bilgi ve beceri gelişimlerini sağlayacak ortamların düzenlenmesi, birinci ve ikinci el kaynaklarının kullanılması gerekmektedir (Bilgiç, 2018).

Kanıt temelli öğrenmenin temelinde öğrencinin merkeze alınması vardır. Öğrenci merkeze alınarak öğrencinin kendi öznel düşünce ve yargılarını oluşturması istenmektedir. Böylece öğretmen artık merkez ya da otorite olmaktan çıkarak öğrenme ortamını düzenleyen, öğrencilerin karşılaştıkları problemleri çözen ve öğrencilerin olaylara ve konulara çok boyutlu bakmasını sağlayan bir rehber görevi üstlenmektedir (Kabapınar, 2019). Öğrenciler sadece ders kitabını okumak veya anlamakla kalmayıp farklı kaynaklara ulaşarak farklı bakış açıları elde etmelidirler. Öğretmenler farklı kanıtları öğretme ortamına getirerek sürece öğrencileri dahil etmelidir. Alternatif kaynaklara ulaşarak elde edilen veriler öğrencilere sunulmalıdır (Ulusoy, 2010).

Düşünme süreçlerine etki eden kanıtlar; gözlemlene, benzetme, veri toplama, karşılaştırma, analiz, sentez, değerlendirme yapma, sonuca varma gibi öğretimin temel amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli işleve sahiptir (Keskin, 2013). Öğrenme sürecinde kullanılan kanıtlar öğrencilerde farklı bakış açıları geliştirerek onlarda yeni pencereler açacaktır. Öğrenciler bu sayede zihinlerindeki kalıp düşüncelerden uzaklaşarak bilgileri yeniden öznel olarak inşa edeceklerdir. Öğrenciler kanıt temelli öğrenme ile pasif olmaktan

çıkacak, aktif hale gelecektir.

Kanıt temelli öğrenme öğrencilere birçok yönden fayda sağlamaktadır. Öğrenciler aynı olayın farklı boyutlarını görebileceklerdir. Kanıt temelli öğrenme, öğrencilerin olaylara farklı açılardan bakabilme yetisini kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Sınıfta tartışma ortamlarının olması ile öğrenciler, farklılıklara ve birbirlerine saygı göstermeyi öğreneceklerdir. Kanıt temelli öğrenme ile öğrenciler olaylar hakkında farklı boyutlarda düşünebilecek ve karşılaştıkları sorunlarda farklı bilgileri kullanabileceklerdir (Genç ve Eryaman, 2007). Öğrencilerin olayların benzerlik ve farklılıklarını görmesi ile kalıcı öğrenme sağlanmış olacaktır (Demircioğlu, 2013).

Öğrenciler; kanıtları yorumlayarak, analiz ederek, kaynağa soru sorarak sonuca ulaşma yoluna gideceklerdir. Önceki bilgilerinin ışığında yeni bilgiler inşa edeceklerdir. Kanıt temelli öğrenme ile öğrencilerde birçok beceri gelişecektir. Bu beceriler şunlardır (Kabapınar, 2019):

Tarihsel ya da sosyal bilginin üretilmesinin temelinde kanıtların olduğunu fark etme

Aynı kanıtlar kullanılsa dahi farklı bakış açıları ve yorumlar üretebilecekleri

Tarihsel ya da sosyal bilimlerde konularında fikir ve bakış açıları üretebilecekleri

Mutlak doğrunun olmadığını fark edecekler

Sorgulama becerilerini kazanmaları

Ezberden uzak bir yaklaşımla konuları öğrenebileceklerini fark ederler

Belgeler üzerindeki çalışmalarda öğrencilerin etkileşimi daha fazla olmaktadır. Bununla beraber birçok becerinin de gelişmesine katkı sağlamaktadır (Işık, 2011). Öğrencilerin sorgulama, eleştirel düşünme ve analiz etme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler kanıt temelli derslere ilişkin olumlu tutum geliştirmektedirler (Sağlam ve Bilgiç, 2018). Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme ortamı yaygınlaştırılmalı ve öğrenim sürecinde devamlı kullanılmaya çalışılmalıdır.

2.10. Kanıt Temelli Öğrenmenin Tarihsel Gelişimi

Eğitim tarihi boyunca tarih dersleri; bilgileri sorgulamayan ve öğretici kimlik anlayışını

benimseyen, olayları belli bir zaman sırası içerisinde anlatan, tarihi olayların ezberlendiği, soylu ailelerin hayatının önemsendiği bir ders olmuş ve tarih dersi aracılığıyla öğrencilere verilen bilgilerin sorgulanmadan kabul edilmesi gerektiğine inanılmıştır (Smart ve Harnet, 2009). Amerika’da Lucy Maynard Salmon adlı bir tarih eğitimcisi “hands-on” yaklaşımını 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya atmıştır. Bu yaklaşımda orijinal belgelerin çocuklara öğretim materyali olarak verilmesi gerektiği savunuluyordu. 1902 yılında ders kitabının destekleyici materyal olarak kullanılması önerilirken daha sonra da birincil kaynak olarak kullanılması savunulmuştur (Hopkins 2001’den akt. Doğan, 2007). Tarih öğretiminde kaynak kullanılması ile ilgili en eski çalışmalardan birisi de Amerikan Tarih Kurumunun raporudur. 1903’te yayımlanan raporda çocuklar için birinci el kaynakların kullanılması önerilmiştir (Osborne 1987’den akt. Doğan 2007).

20. yüzyıl sonralarına kadar tüm dünyada tarih dersleri genel olarak ezbere dayalı ve sıkıcı olarak görülmekteydi. Böyle görülmesinin sebebi ise dersin sadece siyasi olayların, yöneticilerin hayatlarının, savaşlar, barışlar ve antlaşma maddelerinin kronolojik olarak verilmeye çalışılmasıydı. 1960 ve 1970’lerde toplum hayatındaki ve iş hayatındaki teknolojik gelişmeler ile birlikte ortaöğretim müfredatları eğitim ihtiyaçlarına cevap bulma ve teknolojiden yararlanma zorunluluğu hissetti. Bilgilerin ezberlenmesi yerine beceri, yetenek ve yaratıcılık ön plana çıktı (Smart ve Harnet, 2009). 1968 yılında Mary Price, “Tarih Tehlikede” adlı makalesini yayımlamış ve bu dersin sıkıcı görülmesi nedeniyle yeni bir şeyler yapılmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Bu makaleden sonra İngiltere Okullar Konseyi, 1972’de Leeds Üniversitesi tarafından yürütülecek olan “History 13- 16: School History Project” isimli projeyi destekleyerek proje kapsamında “Kanıt Temelli Tarih Öğretimi” yaklaşımı geliştirildi (A New Look at History 1976’den akt. Kurt, 2021).

Geleneksel tarih anlayışı yerine derslerde kaynak kullanarak olayların ve durumların sorgulanmaya başlanması ile çağdaş tarih anlayışının temelleri atılmaya başlanmıştır. Bu anlayış ile öğrenciler tarihi ezberlemek ve dinlemekten kurtulmuş, birinci el ve ikinci el kanıtlar yardımıyla tarihsel bilgiyi yorumlayan, çıkarımda bulunan ve görüş oluşturan bireyler olarak ön plan çıkmışlardır. Tarih öğretimi ile ilgili bu düşünceler üzerine İngiltere Okullar Konseyi, 1972’de Okullar Tarih Projesi’ni benimseyerek “Sorgulama Temelli Tarih” anlayışını ortaya atmıştır. Bu anlayış ile beraber öğrencinin kendi bakış açısını ve fikirlerini oluşturması sağlanmış, öğrenci merkezli ve öğrencinin aktif katılım gösterdiği beceri ve kavram üzerine bir eğitim anlayışı ortaya konulmuştur. (Kaya, 2009). “Kanıt Temelli Tarih Öğretimi” yaklaşımı çerçevesinde ilkokuldan liseye kadar olan öğretim programında ve ders

kitaplarında yenileme yapılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım ve sorgulama temelli tarih öğretimi anlayışları doğrultusunda program oluşturulmuştur (Kabapınar, 2012). Bu anlayışla beraber öğrenciler ders kitaplarına bağlı olmaktan ziyade kaynakları inceleme, düşünme, yorumlama becerilerini geliştirme olanağına sahip olmuşlardır.

Kanıt temelli öğrenmenin temellerinin atıldığı İngiltere’de ders kitaplarında konuya ilişkin metinler yer almakta ve ardından metinleri tamamlayan farklı kaynaklardan alınmış kanıtlar ve bunlara ilişkin etkinlikler bulunmaktadır. Ana metnin etrafına kaynaklar yerleştirilip numara verilmektedir. Öğrenciler bu sayede tek bir görüş yerine birçok görüş ile kendi bilgisini oluşturmada aktif rol üstlenmektedir. Hem de bu şekilde öğrencilerin çoklu bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlanmaktadır (Kibar, 2019).

Kanıt temelli öğrenme anlayışına dair gelişmeler zaman içinde Türkiye’de de karşılık bulmuştur. Tarih Vakfı’nın hazırlamış olduğu “20. Yüzyıl Dünya ve Türkiye Tarihi” adlı ders kitabı 2005 programından daha önce hazırlanmıştır. Bu kitap, kanıt temelli öğrenme anlayışına ilişkin bir model ders kitabı oluşturmaktadır. Bu kitap, beş ana bölüm ve yirmi dokuz alt bölümden oluşmaktadır. TÜSİAD’ın 2002 yılında hazırlamış olduğu “Gençler İçin Çağdaş Tarih” adlı ders kitabı da ezbercilikten öte bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu kitapta da öğrencileri yönlendirmek adına bölümlerde belgelere “kim, ne, ne zaman, metin kime sesleniyor?” sorularının sorulması gerektiği bilgileri verilmiştir (Kibar, 2009).

Türkiye’de ise 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi ile “Kanıt Temelli Öğrenme” yaklaşımı ve “Kanıt Sorgulama” becerisi kullanılmaya başlanmıştır. 2005 yılında uygulanmaya başlanan ilköğretim Sosyal Bilgiler programında düşünme becerilerinden olan eleştirel düşünme becerileri, tarih programı açısından oldukça önemlidir. Kanıt kullanma becerileri, öğrencilere bilgi kaynaklı sorunlara karşı eleştirel yaklaşması bakımından önemlidir (Çiftarslan. 2019).

2.11. Kanıt Temelli Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanımı

Ülkemizde 2005 yılından itibaren yapılandırmacılık anlayışı esas alınan programlar hazırlanmaya başlamıştır. Programda öğretmenin rehberliğinde yaparak yaşayarak öğrenme, öğrencinin aktif olması, öğrencinin bilgiyi deneyimlerine göre oluşturduğu ve yorumladığı

öğrenme ve öğretme süreçleri esas alınmaya başlanmıştır. Yapılandırmacı anlayış pasif dinleme veya okuyarak öğrenme değil; fikirlerin sorgulandığı, tartışıldığı, soruların sorulduğu, yorumlandığı ve analizlerin yer aldığı süreç olarak ifade edilebilir. Bu süreçte öğrenci bilgiyi kendisi inşa eder. Öğrenci sürece aktif olarak katılır (Çiftarslan, 2019). Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile artık öğrencilerden sorgulayabilen, araştırma yapabilen, yeni bilgiler üretebilen ve karşılaştıkları problemleri çözebilen bireyler olması beklenmektedir. Sosyal bilgiler dersi de MEB, 2015 Öğretim Programı’nda “Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir.” olarak ifade edilmiştir.

Sosyal bilgiler için yapılan bu tanımla dersin toplumu ilgilendiren olaylar ile iç içe olduğu ifade edilebilir. Günlük yaşamda karşılaşılan olayların çözümlenmesinde bireylerin aktif olmasının gerekliliği ortadadır. Günümüz koşullarına uygun sorgulayan, olaylara kayıtsız kalmayan, topluma fayda sağlamak için gayret gösteren bireylerin yetişmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretim programları incelendiğinde kanıt temelli öğrenme ile ilgili beceri ve kazanımlara yer verildiği görülmektedir (Bekret, 2019).

2005 sosyal programı incelendiğinde programın genel amaçları arasında, “Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.” ifadelerine yer verilmiştir. Bu amaç 2017 programında da bulunmaktadır. Bu amaçların “benzerlik ve farklılığı belirleme”, “değişim ve sürekliliği algılama” gibi becerilerin geliştirilmesine yönelik olduğu açıktır. Bu amaca dayanarak kanıt temelli öğrenmeye önem verildiği söylenilebilir (Özbaş, 2019). 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda kanıt kullanma becerisi, doğrudan verilecek beceriler arasında yerini almıştır. 2015 Sosyal Bilgiler Programı’nda doğrudan verilecek beceriler içerisinde yer alan “Kanıt Tanıma, Kullanma ve Görsel Kanıt Kullanma”nın 2017 Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan 26 beceriden biri ve 2018 Sosyal Bilgiler Programı’nda kazandırılması amaçlanan 27 beceriden biri olarak “Kanıt Kullanma” adı altında ele alındığı görülmektedir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda kanıt kullanmaya ilişkin aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir (MEB, 2018);

Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilir.

Bu öğrenme alanı işlenirken saygı ve sorumluluk gibi değerlerle kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile empati kurma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.

Bu öğrenme alanı işlenirken aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik gibi değerlerle kanıt kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.

Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın özel amaçları arasında yer alan *“Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları”*, *“Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları”* ifadelerinden de kanıt kullanmanın gerektirdiği becerileri öğrencilerin kazanmasının amaçlandığı ifade edilebilir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın *“Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar”* başlığı altında kanıt temelli öğrenmeyi destekler nitelikte şu ifadelere yer verilmiştir:

“Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak Sosyal Bilgiler” anlayışlarına önem verilmelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin vb.) kullandıkları bilimsel yöntemler sezdirilmelidir. Okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır.”

Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekanlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır.

Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikayesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikaye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumaya teşvik edilmelidir. Ayrıca uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir.

Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilir.

2.12. Değerler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Değerler eğitimine dair gerek Türkiye’de gerekse dünyanın birçok ülkesinde araştırmalara çokça yer verilmektedir. Değerlerin nasıl daha iyi aktarılabilceğine dair

birçok çalışmalar yapılmaktadır. Bu başlık altında değerler eğitimiyle ilgili yapılan çalışmaların genel yapılarına dair örneklere yer verilmiştir. Bununla birlikte alan yazına katkıları da ifade edilmiştir. Özellikle Sosyal Bilgiler dersine dayalı değerler eğitimi çalışmalarına yer verilmeye çalışılmıştır. Burada verilen yüksek lisans ve doktora tezleri hakkındaki bilgiler ışığında ise araştırmaya dair genel bir bakış açısı oluşturularak çalışılmıştır.

Kurt (2021), çalışması ile tarih dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde tarih öğretmenlerinin düşüncelerini incelemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin değerler eğitimindeki rolünü, değerlerin kazandırılması için hangi yaklaşımları kullanmanın yararlı olacağına ve değerlerin kullanımında hangi kanıt temelli uygulamanın kullanılmasına dair görüşlerini incelemiştir. Çalışmanın yapısına en uygun olarak nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Çünkü kanıtların kullanımına yönelik düşüncelerin tespit edilmesinde en uygun yöntem nitel araştırma yöntemidir. Çalışmanın katılımcılarını 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinin Kadıköy ilçesinden seçilen 12 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma neticesinde kanıtlar sayesinde kazandırılmak istenen değerlerin ve bilgilerin somutlaştığı, öğrenciler tarafından daha kolay anlaşıldığı elde edilen bulgular arasındadır. Kanıtlar sayesinde birçok değer öğrenciye kazandırıldığı araştırmanın bulguları arasındadır. Aynı zamanda öğrencilerin kanıtlar sayesinde bilgiyi pasif alıcı olarak değil, süreçte aktif öğrenen olarak yer aldığı ortaya konulmuştur.

Aktepe (2010), çalışmasında ilköğretim 4. sınıf öğrencileri üzerinde Sosyal Bilgiler dersinde yardımseverlikle ilgili etkinliklerin geliştirilerek öğrenciler üzerinde “yardımseverlik” değerinin etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma hem nicel hem nitel tekniklere uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna yardımseverlik ile ilgili etkinlikler uygulanmıştır. Kontrol grubuna herhangi bir şey uygulanmamıştır. Kontrol ve deney gruplarının tutumları arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ön test-son test kontrol gruplu deneysel yöntem uygulanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 2008-2009 eğitim-öğretim yılı Kırşehir ilinin Akçakent ilçesindeki Şeyh Şamil İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 4-A ve 4-B sınıfı öğrencileridir. 4-A öğrencileri 24 ve 4-B öğrencileri ise 23 öğrenciden oluşmaktadır. Yardımseverlik değeri ve değer eğitimiyle ilişkin görüşleri belirlemede nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans, bağımsız t testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Ön test ve son testte yapılan sonuçlar analizinde uygulanan

etkinlik temelli yardımseverlik değerine ilişkin deney grubunda olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Etkinlik temelli öğretimin öğrenciler için süreci somutlaştırdığı ve yaşamdan örnekler sunduğu için öğrenciler üzerinde etkili olduğu araştırmanın bulgularında ortaya konulmuştur.

Thompson (2002), ABD'nin Tennessee eyaletindeki ilkokul öğrencileriyle karakter eğitimi üzerine yaptığı araştırma ile çocukların davranışlarını karakter eğitiminin nasıl etkilediğini belirlemeye çalışmıştır. Elde ettiği bulgular neticesinde karakter eğitiminin öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu yönde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda karakter eğitiminin müfredatın ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmiştir. Karakter eğitiminin sadece akademik konu ve derslerin içerisinde değil aynı zamanda sanat derslerinin içerisinde de olması gerektiğini ifade etmiştir.

Altunsoy (2019), çalışmasında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki duygu ve düşüncelere saygı değerini etkinlik temelli olarak öğretim yaparak öğrencilerin saygı eğilimine etkisini incelemeyi ve bu değere yönelik öğrenci görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanmıştır. Bunun için araştırmada karma yöntemlerinden gömülü desen kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcı grubunu Erzurum ilinin Aziziye ilçesine bağlı iki farklı okuldan seçilen 35 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak öğrenci görüşlerini belirlemede yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Saygılı Olma Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Saygılı Olma Eğilim Ölçeğinden elde edilen verilerin analizinde Shapiro-Wilk normallik testi, frekans, yüzde, paired samples t testi, bağımsız örneklemeler için t testi ve tek yönlü kovaryans analizi gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ise betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Etkinlik temelli öğretimin öğrencilerin saygı eğilimini arttırdığı uygulanan ölçek neticesinde ortaya konulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun analizi sonucunda ise öğrencilerde değer kazanma sürecinde saygı değerine yönelik farkındalık olduğu bulgusuna erişilmiştir.

Iyer (2013), çalışmasında değer temelli eğitim konusunu ele almıştır. Bu kapsamda, çalışmasında kaliteli eğitime yönelik değer temelli bir müfredat oluşturmaya yönelik adımlar önermektedir. Değerler eğitimi, öğrencilerin dünyadaki yerlerini bulmalarına ve özgüven kazanmalarına yardımcı olur. Bununla birlikte okul müfredatındaki değerler, öğrencilerin bütünsel gelişimini destekler ve onların akademik başarısının artmasına katkı sağlar. Değer eğitimi ile kişinin kendini iyi hissedeceğini, kendine saygı duyacağını ifade etmektedir. Buna

dayanarak da öğretmenlerin değer öğretiminin önemini kavrayarak etkili öğrenme ortamları oluşturmalarını, iyi bir öğrenme çıktıları için değer eğitiminin uygulanmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Akbaş (2009), çalışmasında yeni ve eski ilköğretim programlarına göre öğretim yapan öğretmenlerin değer öğretimi yaparken kullandıkları yöntemleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma için değer öğretimi etkinlikleri ölçeği geliştirmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu ise Ankara ilinden 42 ve Kırıkkale'den 112 ilköğretim okullarından seçilen öğretmen oluşturmaktadır. Verilerin analizinde orta ($\times$) ve standart sapma (S) ve yeni ve eski ilköğretim programlarını uygulayan öğretmenlere göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi uygulanmıştır. Veriler SPSS 11 paket programı ile analiz edilmiştir. Etkinliklerden örnek olay incelemesi, sosyal proje yapma, değer açıklama ve değerleri destekleyen film izleme gibi etkinlikler, 2004 yılı öncesi ve sonrası programları uygulayan öğretmenler tarafından aynı oranda kullanılmaktadır. Öğrenci aktifliğini ön plana alan yeni öğretim programları çağdaş değer öğretim etkinliklerinin daha fazla kullanılması yerine daha az kullanılmasına neden olmuştur.

Kapan (2014), çalışmasında toplam 462 tane 7. sınıf öğrencisine Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerleri kazanma düzeylerini belirlemek için ölçek uygulamıştır. Bu, araştırmanın nicel boyutunu oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda ise 18 Sosyal Bilgiler öğretmeninden oluşan bir çalışma grubu ile, Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerleri kazanma düzeyleri ve değerleri kazanma düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma nicel ve nitel olarak karma desende yürütülmüştür. Veriler eş zamanlı olarak toplanılmış, veri analizi aşamasında ise veriler ayrı ayrı analiz edilerek daha sonra veriler bir araya getirilerek iki veri türü birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Beldağ (2012) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği” (SBDDEÖ) 7. sınıf öğrencilerine uygulanmış ve öğrencilerin aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması 134,10 olarak tespit edilmiştir (alınabilecek en yüksek puan 175); orta kazanım düzeyi %76,72 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin değerleri kazanma düzeylerinin kısmen yeterli olduğunu göstermektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede ise öğretmenlerin çoğunluğu değerleri kazanma düzeyinin düşük ve kısmen yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin değer kazanma düzeyleri ile ilgili olarak olumsuz düşünceye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Araştırma değerleri

kazanma düzeylerini etkileyen faktörler ile ilgili olarak da Sosyal Bilgiler öğretmenleri okul dışındaki etkili olan faktörleri okul içinde olan faktörlere göre daha fazla vurgulamışlardır. Bu bağlamda da okul dışı faktörlerin değerlerin kazandırılma sürecinde etkili olduğu fakat okul içi faktörlerinde göz ardı edilmemesi vurgulanmıştır.

Lovat ve Clement (2008), son araştırmaların kaliteli öğretimin öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu çalışmalarında ifade etmiştir. Kaliteli bir öğretimde ancak değerler eğitimi ile mümkün olacağını, değerler eğitiminde yoksun bir eğitimin kaliteli olmayacağını araştırmalarında ortaya koymuşlardır. Bunun için ise öğretmenlerin pedagojik donanımlarının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Avustralya Hükümeti'nin Değerler Eğitimi İyi Uygulama Okulları Projesi'nden elde edilen kanıtların öğrencilerin ilerlemesi, müfredat, sınıf yönetimi ve okul ahlakı üzerindeki etkilerini yeniden değerlendirmenin ve üzerine düşünmenin tüm okulların yararına olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmasında değerler eğitimi için kişisel veya sistemik çıkarların ve ideolojilerin sınırlarının ötesine geçen pedagojik bir zorunluluğun olduğunu ifade etmiştir.

Varol (2013), çalışmasında sosyal bilgiler dersindeki değerler eğitimine ve uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki bilincini, uygulamalarını, yaklaşımlarını ve yöntemlerini belirlemeye çalışmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değer kazandırma seviyelerini ve bu değerleri neyle ölçmeye çalıştıklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2013 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinin Keçiören ilçesinde 31 öğretmen ile görüşme yapmıştır. Araştırması nitel bir çalışma olup araştırmada betimsel bir yöntem kullanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değer kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları gözlenmiştir. Ancak Sosyal Bilgiler öğretmenleri değerlerin eğitimde yeri olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğunun değerler eğitimi konusunda yeterli eğitime sahip olmadığı ortaya konulmuştur. Bunun için de bu amaç doğrultusunda hizmet içi faaliyetlerin yaygınlaştırılması gerektiği önerilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri en çok sorumluluk değerine ilişkin etkinlikler yapmaktadır ve değerleri kazandırmak için de değer açıklama yaklaşımını benimsemektedir.

Can (2008), çalışmasında Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşleri belirlemek istemiştir. Araştırmada öğretmen görüşlerinden yola çıkarak öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına verdikleri önem düzeyinin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacının çalışma grubunu 2007-2008 eğitim öğretim yılında Ankara ilinin Çankaya merkez ilçesinde görev yapan 102 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın yöntemi betimsel yöntemdir. Araştırma, öğretmen görüşlerinin ve bu görüşlerin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, mezuniyet, kıdem durumu ve öğretmenlerin görev yaptıkları okullarının OKS'deki başarı düzeyi) ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Verilerin toplanması için araştırmacı tarafından 5'li likert ve yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS-11.5 paket programı kullanılmıştır. Araştırma neticesinde değerler eğitiminde öğretmenlerin en çok işbirliğine dayalı öğrenme ve yaratıcı drama yöntemlerini kullandıkları; gözlem, örnek olay, tartışma, soru cevap tekniği ve velilerle görüşme yoluyla değer kazanıp kazanmadıklarını anlamaya çalıştıkları araştırma bulgularında ortaya çıkmıştır.

Özalp Kaplan (2014), çalışmasında öğretmenlerin değer eğitiminde uyguladıkları yöntem ve teknikleri belirlemeyi, değer öğretimiyle ilgili mevcut durumun tespit edilmesini ve değer eğitiminin daha etkili nasıl verilmesine dair öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada öğretmen görüşleri anket aracılığıyla saptanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu Hatay ilinde 2012-2013 öğretim yılında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcı grubun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda farklı ilköğretim okullarında görev yapan 118 öğretmen çalışmaya katılmıştır. Araştırmanın verileri Değer Eğitimi Anketi ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel yöntem kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için frekans, aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır. Elde edilen verilerin cinsiyete göre karşılaştırılabilmesi için bağımsız t-testi, kıdem ve yaşa göre karşılaştırılabilmesi için ise tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Araştırma neticesinde; değerler eğitimine yeteri sürenin verilmediği, kaynakların yetersiz olduğu, değer eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğine dair açık, net, anlaşılır bir açıklamanın olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

2.13. Kanıt Temelli Öğrenme ile İlgili Araştırmalar

Alabaş (2007), çalışmasında sosyal bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme Modelini uygulayarak tarih konularının öğretilmesini amaçlamıştır. Bu öğrenme modeline uygun

farklı tür öğretim teknikleri ve farklı türlerden birinci ve ikinci elden yazılı ve görsel kaynaklar kullanılmıştır. Bu kaynakların kullanım amacı ise öğrencilerde yüksek düzeyde düşünceler oluşturmaktır. Araştırmacının kendisi aynı zamanda uygulayıcıdır. Bu araştırmanın katılımcı grubunu 2006-2007 eğitim öğretim yılında Kastamonu’da bulunan resmi bir ilköğretim okulunun 6-B sınıfı oluşturmaktadır. Çalışma 29 tane altıncı sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak; araştırmacının notları, öğrenci görüşme formları, öğrenci ürünleri, sınıf içi iletişim kayıtları ve açık uçlu anket soruları kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analiz yaklaşımları ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde bu yaş gruplarında kanıtlara dayalı bir tarih öğretiminde, öğretmen rehberliğinde kanıtların sorgulanmasının öğrencilerin öğrenme düzeylerini bilişsel alanda olumlu yönde etkilediği, duyuşsal alanda da hoşlanma tutumu geliştirdikleri ortaya konulmuştur.

Bekret (2019), çalışmasında öğrenme öğretme sürecinde güncel olayların kanıt temelli öğrenme yöntemi ile bir öğretim sürecinin uygulanmasının öğrenciler üzerinde etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaca en uygun olan eylem araştırma deseni ile çalışma planlanıp uygulanmıştır. Eylem araştırmaları, uygulama sürecine ilişkin problem çözme yöntemlerinin kullanılması, sorunun belirlenmesi ve sorunun çözümü için veri toplanması ve analiz etme sürecidir. Araştırmanın katılımcı grubunu belirlemek için amaçlı örnek yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme seçilmiştir. Böylece araştırmacının ulaşabilmesi kolay bir yöntem seçmesi sağlanmış olur. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ilinin Zeytinburnu ilçesinde, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında bir devlet okulunun 7. sınıfında bulunan 15’i kız 17’si erkek olmak üzere 32 kişilik bir öğrenci grubu oluşturmuştur. Verilerin toplanması için ne biliyordum ve ne öğrendim anketi, yarı yapılandırılmış görüşme formları, araştırmacı, öğretmen ve öğrenci günlükleri, öğretmen görüşme formu, ve öğrenci odak görüşme formları kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgular; kanıt temelli öğrenme ile güncel olayların incelendiği Sosyal Bilgiler dersini öğrencilerin sevdikleri, aktif olarak katıldıklarıdır. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin kullanılmasına dair görüş ve tutumlarında olumlu yönde gelişme gösterdikleri araştırma neticesinde ortaya konulmuştur.

Yetiş (2018), çalışmasında kanıt temelli tarih öğretimine yönelik öğretmen ve öğrencilerin algılarını belirlemeyi, öğretmen ve öğrencilerin mevcut sistem ile kanıt temelli öğrenmeyi karşılaştırmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Araştırma, on iki tarih öğretmeni ve

on iki tarihi seven/sevmeyen öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sürecinde öğretmen ve öğrenci görüşme formundan, kanıt temelli tarih öğretimi tanıtımı ve ses kayıt cihazından faydalanılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler aslına uygun olarak çözümlenmiştir. Araştırmanın neticesinde kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin olumlu tutum ve algıda oldukları, kanıt temelli öğrenmenin ivedilikle okullarda uygulanması ifade edilmiştir.

Bilgiç (2018), çalışmasında ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme ile işlenmesinin öğrencilerin bilgiye ulaşmalarına, bilgiyi transfer etmelerine ve özümsemelerine ve bilgiyi sentezlemelerine katkısını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması ile çalış yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcı grubunu Sakarya ilinin Akyazı ilçesinde Mehmet Akif Ersoy İlkokulunda öğrenim gören 17 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Eylem araştırmasında yararlanılacak etkinlikler uygulayıcı tarafından geliştirilmiş ve iki adet uzman görüşü ile tekrar düzenlenmiştir. Uygulama dört haftalık bir sürede gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, içerik analizi ve doküman incelemesi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları neticesinde kanıt temelli öğrenme ile işlenen derslerde büyük çoğunluğunun bilgiye ulaşabildikleri, kanıt temelli öğrenme ile bilgiyi transfer etmekte genel olarak başarılı oldukları görülmüştür. Kanıt temelli öğrenme ile işlenen derslerde öğrencilerin işlenen derse yönelik olumlu tutum gerçekleştirdikleri de araştırmanın bulguları arasındadır.

Kızıl (2018), çalışmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihsel kanıt analizinin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Kanıt analiz yöntemi ile öğrencinin farklı kanıtlardan derleyeceği ve aralarında bağlantılar kuracağı bilgilere ulaşması ve değerlendirmeler yapması beklenmektedir. Araştırma deneysel desen ile yürütülmüştür. Araştırmada deney-kontrol grubu oluşturulmuş, ön-son test uygulanmıştır. Konuların tarihsel kanıt analizine dayalı olarak öğretilmesinin akademik başarı üzerindeki etkisini ölçebilmek amacıyla, araştırmacı tarafından her iki gruba da uygulanan başarı testi geliştirilmiştir. Araştırma neticesinde, öğretim sürecinde tarihsel kanıt analizinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu ifade edilmiştir.

Işık (2008), çalışmasında 4. sınıf öğrencilerine geçmişten günümüze ulaşan her türlü obje, resim, fotoğraf, eşya, yazı vs. tarihsel kanıtların kullanılarak tarih öğretimi üzerindeki

etkilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu sayede öğrencilerin görsel zengin materyaller ile öğrencilerin farklı ve zıt bakış açılarını analiz etmeleri sağlanmıştır. Çalışmanın grubunu 22 kız, 20 adet erkek öğrenciden oluşan ilköğretim 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma 16 ders saatini kapsamaktadır. Araştırmada sınıf içi öğretimi derinlemesine inceleyebilme olanağı sağlayacak olan eylem araştırması modeli seçilmiştir. Araştırmanın verilerini video kayıtları ve öğrenci ürünleri oluşturmaktadır. Öğrenci ürünleri ise araştırma sürecinde yazılan yazılar, resim, şiir ve şarkı sözlerinden oluşmaktadır. Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma neticesinde bilimsel çalışma süreç ve yöntemlerinin sezdirilerek tarihsel anlamanın kolaylaşacağını, öğrencilerin çelişkili durumlar ile karşılaşmalarının onlara eleştirel ve çok yönlü bakış açılarına sahip olmalarında katkı sağlayacağını ortaya koymuştur.

Çıdaçı (2015), çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi içindeki tarih konularının öğretiminde birinci elden kaynaklarının kullanılmasının 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarısına ve derse olan tutumlarına etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Kanıtları kullanarak öğrencinin ilgisini canlı tutup ders içeriğinin kalıcı olmasını sağlamayı hedeflemiştir. Araştırmasını 2013-2014 eğitim öğretim yılında gerçekleştirmiştir. Araştırmanın katılımcı grubunu Muğla ili Menteşe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir özel okulun 7/A ve 7/B olmak üzere toplam 40 öğrencisi oluşturmaktadır. Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırmada ön test - son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Uygulama sonrası öğrencilere başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Nicel verilerin analizinde ise frekans, standart sapma, aritmetik orta, bağımsız gruplar t-testi, bağımlı gruplar t- testi istatistiğinden faydalanılmıştır. Nitel araştırma bölümünde ise var olan durumun derinlemesine araştırma imkanı veren ve problemin ortadan kaldırılması için bir planın hazırlanması ve problemin çözümü imkanı veren eylem araştırması kullanılmıştır. verilerin toplanılmasında ise öğrencilere dersin başında ve sonunda mektup yazdırarak öğrencilerin duygu ve düşüncelerini tespit etmiştir. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin tespitini rahatça görebilmek için verilerin analizinde betimsel analiz tabloları kullanmıştır. Uygulama sonrasında tutum ölçeğinde deney grubu öğrencilerinin son tutum puanlarında artış olmuştur. Bu durum da kanıt temelli Sosyal Bilgiler dersinin tutumlarını olumlu etkilediğinin göstergesidir. Yani deney grubunun uygulama sonrası derse olan ilgilerinde ve tutumlarında artış olmuştur.

Vansledright (2002), çalışmasını 5. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirmiştir. Dört aylık bir sürede bu öğrencilerle Amerikan tarih dersi işlemiştir. Öğretim süreçlerini kanıtlarla tarihi

anlamlandırma ve araştırma yapma olarak şekillendirmiştir. Veri toplama aracı olarak uygulama öncesi ve sonrası öğrencilere başarı testi gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin tarihsel belgelerden anlam çıkarabildikleri, kaynakların güvenilirliklerini değerlendirebildikleri ve kaynaklardan tarihsel bağlamda kanıt temelli çıkarımlarda bulunabildikleri araştırmanın bulguları arasındadır. Bu çalışma ilköğretim öğrencilerinin tarihe yönelik becerilerinin geliştirilmesinde kanıtların kullanımının yararının ortaya koyulması açısından önemlidir.

Çiftarslan (2019), çalışmasında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretim sürecini tarihsel kanıtlarla zenginleştirmiş ve etkinlikler hazırlamıştır. Kanıt temelli etkinlikler yoluyla öğrenme süreci sonucunda tarih öğrenmenin öğrenciler için ne anlam ifade ettiğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırma modeli olarak bu araştırmanın yapısına uygun öğrencilerin algılamalarını, tecrübeleri ve kanıtlarla gerçekleşen öğrenme deneyimlerine yükledikleri anlamları öğrenmek için nitel araştırma desenleri arasından fenomenoloji deseni seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu, anket soruları kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılmasındaki amaç algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlamaktır. Bu çalışma grubunu İstanbul ilinin Arslan ilçesinde bulunan Kahraman Ortaokulunda bulunan 8/F öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi seçilmiştir. Veri analizleri sonucunda öğrenciler, kanıtlarla zenginleştirilmiş ders içeriklerini eğlenceli ve çekici bulmuş; bu içerikler öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Öğrencilerin derse olan ilgi ve gayretleri artmıştır. Öğrencilerin kendilerini tarihçi gibi hissettiği, bu etkinliklerin öğrencileri düşünmeye sevk ettiği ve öğrencilerin kanıtlarla işlenen derse aktif katılım gösterdikleri elde edilen bulgular arasındadır.

Sağlam ve Bilgiç (2018), çalışmalarında 4. sınıf öğrencilerinin kanıt temelli öğrenme ile Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesi süreci sonrası öğrencilerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda 2015-2016 eğitim öğretim yılı Sakarya ili Akyazı ilçesinden toplam 17 ilkokul öğrencisi katılımcı grup olarak seçilmiştir. Bu grup araştırmacıya yakın ve araştırmacının bu gruba erişebilmesi kolay olduğundan bu grup için uygun örnekleme yöntemi seçilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve veriler doküman incelenmesi ile belirlenmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye karşı olmadıkları, dersin işlenişini beğendikleri bulguları ortaya konulmuştur. Öğrencilerin kanıt temelli öğrenme ile

işlenen derslere yönelik olumlu tutum geliştirdikleri ve ders sürecinde aktif oldukları görülmektedir.

Thote ve Gowri (2020), çalışmalarını 50 kimya öğrencisi üzerinde gerçekleştirmiştir. Öğrencileri çalışma grubu ve deney grubu olarak ayırmışlardır. Araştırma, yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırmalarında kimya konularının aktif, eğlenceli, etkili ve verimli şekilde verilmesini sağlayarak öğrencilerde bilgi ve yeterliliğin gelişimini sağlamayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda kanıta dayalı olarak gerçekleştirilen yaklaşımın öğrencilerle arasındaki ilgiyi uyandırdığı, motivasyon ve memnuniyeti arttırdığı, akademik başarıya da katkı sağladığı ortaya konulmuştur.

Bakmaz (2016), çalışmasında para ve pulların görsellerini kullanarak kanıt temelli etkinlikler hazırlamıştır. Bu kanıt temelli etkinlikler yoluyla öğrencilerin akademik başarısını arttırdığını ve bu hipotezini kanıtlamaya çalışmıştır. Hedefine ulaşmak için nicel araştırma yöntemi ile deney-kontrol grubu deneme desenini kullanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubu 2014-2015 öğretim yılında bir devlet okulu olan Adıyaman ilinin Merkez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulundaki 5. sınıf şubeleri arasından biri kontrol grubu diğeri deney grubu olarak seçilmiştir. Deney grubunda para ve pulların görsel kanıt temelli etkinlikleri, kontrol grubunda ise normal ders süreci uygulanmıştır. Deney grubuna para ve pullardan seçilen görsel olarak zenginleştirilmiş etkinlikler uygulandıktan sonra her iki gruba son test uygulanmıştır. Son test uygulamasından sonra deney grubu öğrencilerinin görüşleri alınarak öncesi ve sonrası da karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, veriler SPSS 11.0 veri analiz programıyla değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak deney grubu öğrencileri kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vella (2009), çalışmasında küçük yaşta çocukların tarihsel kanıtlara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada sınıf öğretmenleri tarafından akademik başarıları düşük, orta, yüksek olanlar arasından tesadüfi yolla seçilmiştir. Yaş grubunu beş ve on yaşındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen etkinlikler uygulanmış ve öğrencilerde değişimler kontrol edilmiştir. Öğrenciler ile bireysel ve grup halinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Uygulama dört hafta sürmüştür. Uygulama başında ve sonrasında yazılı, görsel ve maddi kanıtlardan oluşan bir etkinlik uygulanmıştır. Araştırma neticesinde küçük yaşta öğrencilerin büyüklere göre daha yaratıcı fikirlerde bulundukları, öğrencilerin kanıtları değerlendirirken birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları ortaya konulmuştur.

Şener (2019), çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinde ifade edilen kazanımların

öğretiminde kanıtların kullanımının öğrencilerin derse olan tutumlarına etkisini ortaya koymayı ve bu konuya dair öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Kültür ve Miras adlı üniteyi ele almış ve bu ünite de kanıtları kullanmıştır. Çalışma karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenci tutumlarının belirlenmesinde nicel yöntemlerden, öğretmen görüşlerinin belirlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu belirlemede amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme modeli tercih edilmiştir. Katılımcı grubunu Kayseri ilinde 17 katılımcı öğretmen ve Kayseri ili Talas ilçesinde bulunan kız imam hatip ortaokulunda bulunan 40 tane 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat formu, dokümanlar, öğrenci tutum ölçeği ve tarihsel yazılı kanıt kullanma formu kullanılmıştır. Nicel veriler için ise ön test-son test kontrol grubu yarı deneysel desen modelinden faydalanılmıştır. Ortaya çıkan veriler betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Nicel veriler ise SPSS 22 programında analiz edilmiştir. Deney grubunda 6 hafta boyunca kanıt temelli etkinlikler işlenirken, kontrol grubunda müfredat dahilinde ders kitabından dersler işlenmiştir. Verilerin analizi sonucunda ise öğretmenler ile yapılan görüşmelerden kanıtlar ile işlenen dersin öğrencilerin öğrenme sürecine fayda sağladığı belirlenmiştir. Nicel veriler neticesinde deney grubu ve kontrol grubu arasında Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Kabapınar ve Yetiş (2019), makale çalışmalarında öğretmen ve öğrencilerin kanıt temelli öğretiminin amacını, işlevini ve uygulanabilirliğine ilişkin bakış açılarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çünkü kanıt temelli öğrenme giderek önem kazanmakta ve bu anlamda öğrenci ve öğretmen görüşleri de büyük önem arz etmektedir. Araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemi seçilmiş olup çalışma eylem araştırması deseni hazırlanmıştır. Eylem araştırma türlerinden de uygulayıcıya yeni beceriler ve deneyimler kazandırarak ve uygulayıcının kendi uygulamalarını bir problem çözme süreci olarak görmesini sağlayarak eleştirel bir bakış açısı kazandıracak olan özgürleştirici/geliştirici/ eleştirisel eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme modelinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme tipinde belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan uygun olacak şekilde belirleme yapılır. Bu kapsamda 12 öğretmen ve 12 öğrenci ile görüşülmüştür. Araştırma verilerinin toplanmasında öğretmen ve öğrenci görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma neticesinde kanıt temelli yöntemin öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğu, bu yöntem bir an önce okullarda uygulanması görüşleri öğrenciler ve

öğretmenler tarafından istenildiği ortaya çıkan bulgular arasındadır.

Doğan (2008), çalışmasında Sosyal Bilgiler ders işleniş sürecinde yazılı tarihsel kanıtları kullanarak akademik başarının arttırılmasını, derse karşı tutumun geliştirilmesini ve tarihsel düşünme, anlama ve analiz becerilerinin geliştirilmesini hedeflemiştir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Nicel araştırma deseni olarak deney-kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Uygulamaya katılan öğrencilerin görüşleri nitel yaklaşımlar ile yorumlanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubu, 2006–2007 öğretim yılında, Ankara ilinin Çankaya ilçesinde bulunan Namık Kemal İlköğretim Okulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri arasından seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak Sosyal Bilgiler tutum ölçeği, başarı testi ve Tarihsel Yazılı Kanıt Becerileri Öz Değerlendirme Formu uygulanmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizi için SOSS 11.0 veri analiz programı, nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha başarılı olduğu görülmüştür. Uygulama öncesi deney grubu öğrencilerinin tutum kontrol grubuna nazaran düşükken uygulama sonunda bu tutumlarının oldukça yükseldiği görülmüştür. Bu durumdan da uygulamanın öğrenci tutumlarını olumlu yönde geliştirdiğini anlamak mümkündür.

McCormick (2004), araştırmasında beşinci sınıf öğrencilerinin birinci elden kanıtların kullanımının öğrencilerdeki eleştirel düşünme becerilerinin gelişimini ve tarihsel bir olayı nasıl öğreneceklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada kullanılan birinci elden kanıtlar; Trenton savaşıyla ilgili günlük, gazete haberleri ve mektuplardır. Birinci elden kanıtlar ile çalışan çocukların tarih konularına karşı ilgi duydukları ve çok bakış geliştirdikleri öğrencilerin ifadelerine yansıdığı araştırmanın bulguları arasında ortaya konulmuştur. Öğrencilerin işbirlikli öğrenme etkinlikleri sayesinde birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları ve tarihsel kanıtlar sayesinde olayları yaşayanlara ilişkin daha kolay empati kurabildikleri de araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Başpınar (2021), “çalışmasında hayat bilgisi dersi öğrenme ortamlarında, görsel ve yazılı kaynakların kullanıldığı öğretim etkinliklerinin tasarlanmasının ve uygulanmasının etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma eylem araştırması desenine göre şekillenmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları olarak sınıf içi iletişim kayıtları, kanıt temelli öğrenme çalışma yaprakları, öğrenci ön ve son algı anketi, ders kitabı incelemesi, etkinlikler ve rubrikler, öğrenci ve araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ilinin Sancaktepe ilçesine bağlı bir devlet ilkokulunun 3. sınıf

öğrencilerinden 25 öğrencidir. Araştırma neticesinde öğrenme sürecinde bireysel görüşlerin ortaya koyulduğu, zengin bir tartışma ortamının oluştuğu, öğrencilerin derse aktif katıldığı ve kanıtlar ışığında anlamlı öğrenmelerin oluştuğu ifade edilmiştir. Kanıtların derslerde kullanımı ile öğrencilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği ve derse olan ilgilerinde de artış olduğu araştırmanın bulguları arasındadır.

Harnett (1993), çalışmasında ilkokul öğrencilerinin öğrenmelerini değerlendirmek için görsel materyallerin kullanımının etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada çocukların görsel materyallere verdikleri tepkiler analiz edilmiştir. Araştırma grubu farklı yaş gruplarından oluşan 24 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sürecinde farklı yaş gruplarındaki öğrenciler arası etkileşimin arttığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda görsel kanıtların öğrencilerin doğrudan ilgisini çektiği, farklı yaş gruplarından öğrencilerin görsel kanıtlara ilişkin yorumlarda bulunduğu ve araştırmada bulunan sorular yoluyla öğrencilerde bireysel fikirlerin ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

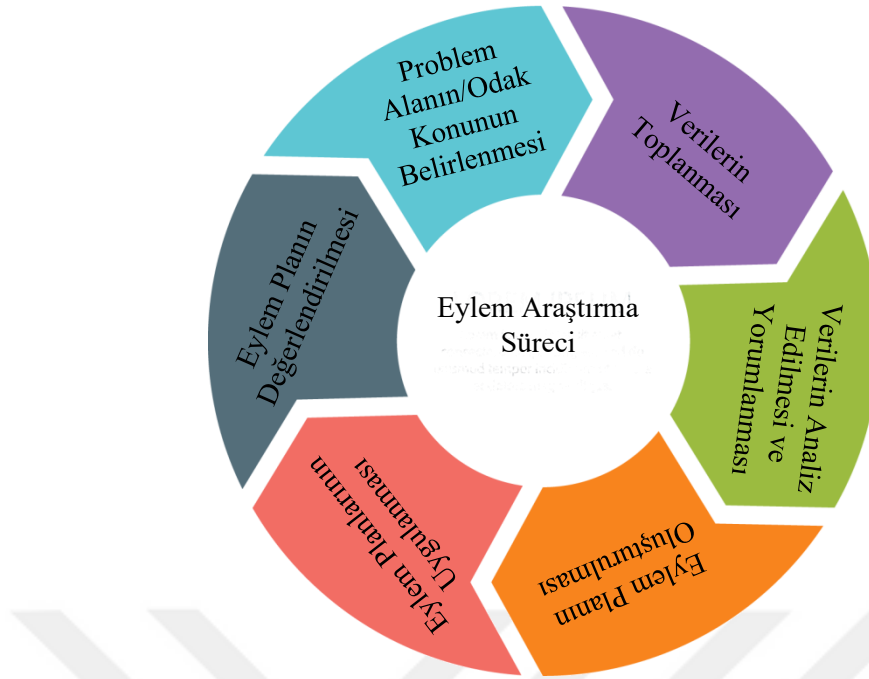
Bu çalışma, 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan saygı, sorumluluk, adalet ve vatanseverlik kök değerlerinin kazandırılmasında ve akademik başarı sağlamasında kanıt temelli öğrenmeden nasıl faydalanılabileceğini ortaya koymuştur. Bu amaç doğrultusunda, bu çalışma için öğrencinin sınıfta kendini rahat ve mutlu hissedebileceği demokratik bir sınıf ortamı gerçekleştirilmiştir. Çünkü bu çalışmanın doğası gereği sınıf içi üst düzey bir iletişim ve etkileşim olmak durumundadır. Ayrıca araştırma amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için derinlemesine analiz yapılmasına imkan sağlayan verilere ihtiyaç vardır. Bu sebepten dolayı nitel bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü nitel araştırmalarda nicel araştırmalardan farklı olarak derinlemesine inceleme ve çalışmanın doğası gereği değişim söz konusu olmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri içinde yer alan eylem araştırma deseni ise, Ersoy ve Saban'a göre (2019) değişim ve gelişimin ön planda olduğu, bireylerin uygulamalarını içeren, sistematik olarak verilerin toplandığı ve bunların değerlendirilerek, bunlara dayalı yeni eylem planlarının oluşturulduğu, döngüsel ve sarmal bir süreçtir. Okul ve sınıf içi uygulamalarda öğretimin daha kaliteli bir süreç olmasını sağlayan bu yöntem, sürecin nasıl yürütüldüğüne dair ve öğrencilerin neler öğrendiklerini ve öğrenciden alınan dönütlere, değerlendirmelere göre tekrar eylemlerin gerçekleştirildiği sistematik bir süreçtir. Nitel araştırmaların en önemli özelliği; insanları, varlıkları ve olayları doğal ortamda incelemesidir. Eylem araştırmasında birinci elden sınıf içinde öğrenmeye dair neler yaşandığı tespit edilir. Önceden hazırlanan belirli sorulara cevap arama yöntemi değildir. Elde edilen sonuçlara göre, çalışmalar sonucunda sorular değişebilmektedir. Değişim ve gelişim sağlayan sistematik bir süreçtir. Eylem araştırmalarında genellemeler aranmaz, araştırmacıların da dahil oldukları belirli koşulların değiştirilmesini sağlayacak bilginin toplanması amaçlanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2018).

Eylem araştırmaları, uygulamada yaşanan sorunlara çözümler bulmak amacıyla uygulayıcıların ve araştırmacının yardımıyla gerçekleştirilir. Yani işlevsel bir araştırma ve uygulama bileşimidir. Süreç odaklıdır. Katılımcıların kendi eylemlerini değerlendirdikleri bir süreç gerçekleşmektedir (Şimşek, 2016). Eylem araştırması; uygulama boyunca problem çözme yöntemlerinin kullanılıp bir sorunun belirlenmesine, belirlenen sorunun anlaşılmasına ve çözümüne ilişkin bir veri toplama sürecidir. Uygulayıcı veya araştırmacının

kendisi tarafından yürütüldüğü gibi bir grup tarafından da yapılabilir. Uygulama doğal ortamında şekillenir, araştırmanın yapıldığı grup şekillenir, verilerin analizi sonucunda elde edilen bilgiler ışığında uygulama tekrar şekillenebilir ve düzenlemeye gidilebilir. Bundan dolayı eylem araştırması esnek bir nitel araştırma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Uzuner (2005), eylem araştırmasının eleştirel yansıtma ve sorgulama yöntemlerinin kullanılıp bireylerin davranışlarını anlamaya çalışma ve değiştirme çabası olduğunu ifade etmektedir. Eylem; araştırmalı, uygulamalı ve işbirliğine dayalı çalışmalardır. Bu açıdan bakıldığında süreç, araştırmacı tarafından uygulanmış; sürece Sosyal Bilgiler öğretmeni gözlemci olarak katılmış ve öğretmenin gözlemlerinin katkıları olmuştur; öğrencilerle birebir temas halinde olup onları doğal ortamlarında gözlemlene imkanı bularak araştırmacı değerlendirmelerini yapmıştır.

Eylem araştırmasından uygulayıcının kendisi de bir veri toplama aracı kabul edilebilir. Kendi önyargı ve bireysel varsayımlarını bir kenara koyabilirse araştırmacının algı ve yorumları da araştırmada veri kabul edilebilir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar başka durumlara genellenmemeli çünkü araştırma kendi ortamına özgüdür. Zaten eylem araştırmasının doğası gereği de genelleme amacı güdülemez. Eylem araştırmaları, genelleme amacıyla değil var olan durumun iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla yapılır. Araştırmada birden fazla veri toplama tekniği aynı anda işe koşulur ve elde edilen verilerin analizi ile eş zamanlı olarak yapılır. Toplanan verilerin analizi sonucunda artık temalar kendini tekrar etmeye başladığında veri toplamaya son verilebilir. Bu araştırmada eylem araştırması türlerinden “özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım, uygulayıcıya yeni bilgiler, beceri ve yetkinlikler katacaktır. Uygulayıcının kendi uygulamalarına dair eleştirel bir bakış açısı kazanmasını sağlayacaktır. Bu durum araştırmacının araştırma yoluyla mesleğinde daha yetkin hale gelmesini sağlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek 2016).

Eylem araştırması, temel aşamaları olan ve belli adımları içeren bir araştırma sürecidir. Eylem araştırma sürecinde yapılan tüm çalışmalara döngüsel bir biçimde Şekil 3.1’de yer verilmiştir.

Şekil 3.1: Eylem Araştırma Sürecinin Döngüsel Biçimde Görünümü

3.1.1. Eylem araştırma süreci

Bu kısımda Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme etkinlikleri ile işlenmesindeki uygulama süreci yer almaktadır. Etkinliklerin hazırlanması ve öğretim sürecinde uygulanmasına dair bilgiler verilmektedir. Bu doğrultuda Şekil 3.2’de öğrenme etkinliklerinin hazırlanması ve uygulama aşamaları belirtilmiştir.

Şekil 3.2: Öğrenme Etkinliklerin Hazırlanması ve Uygulama Aşamaları

Araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenerek ele alınacak kazanım ve üniteler belirlenmiştir. Bu doğrultuda 7. sınıf sosyal bilgiler dersinin birinci ve altıncı ünitesi tespit edilmiştir. Bu inceleme neticesinde “İletişim ve İnsan İlişkileri” adlı birinci üniteye yönelik kazanımlar için gruplandırma yapılarak etkinlikler hazırlanmıştır. Bu noktada birinci ünitenin kazanımları, kazanımlar doğrultusunda hazırlanan etkinlik ve içeriği ile bunlar için ayrılan süreye ve hedeflenen değere Tablo 3.1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.1: “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinde Hedeflenen Değer ve Kazanımlar ile Uygulanan Kanıt Temelli Çalışma Kağıdı

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanım	Hedeflenen değer	Etkinlik için ayrılan süre	Kanıt temelli çalışma kağıdının adı	Kanıt temelli çalışma kağıdının içeriği
İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.	Saygı	8 saat	İletişimimiz nasıl olmalı? Etkili bir iletişim bize ne kazandırır.	1. Hacivat-Karagöz 2. Hacivat-Karagöz orta oyunu 3. Bal mı satıyorsun yoksa yüzün sirkemi satıyor 4. Yaşamdan gerçek bir hikaye 5. Nasıl iletişim kurulmaz 6. Empati 7. Farklı bakış açısı 8. İletişim örnekleri, güzel iletişim peşindeyiz 9. Bakış Açısı 10. Küçük Serçe 11. Önyargı 12. Kelimeleri değiştir, dünyanı değiştir 13. İnsan doğmayız, insan oluruz
Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.				
Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.				1. Kendimizi hapsedtik 2. Bu bağımlılık fazla değil mi? 3. Yeni bir hastalık doğuyor. 4. Asıl robotlar biz mi oluyoruz? 5. Özel hayatın gizliliği. 6. Bizimle birlikte mi yaşıyorlar? 7. Biri bizi mi izliyor? 8. Düşünceyi ifade özgürlüğünün önemi 9. Birlikten kuvvet doğar. 10. Düşünceyi ifade özgürlüğü 11. Kültürümüz kaybediyoruz 12. Tek iletişim kaynağı teknoloji oldu 13. Kitle iletişim özgürlüğü 14. Doğru bilgi alma hakkı 15. Haklarımızı savunmalıyız.
İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.	Sorumluluk	8	Haklarımızın ve sorumluluklarımızın bilincinde olmalıyız.	

Araştırmacının Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nı inceleyerek kanıt temelli olarak işlenmesi amacıyla belirlediği ünite “Yaşayan Demokrasi” adlı 6. ünedir. Bu ünitenin kazanımları ve kazanımlar doğrultusunda hazırlanan etkinliklerinin isimleri ve içeriği ile bunlara ayrılan süre ve hedeflenen değer Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinde Hedeflenen Değer ve Kazanımlar ile Uygulanan Kanıt Temelli Çalışma Kağıdı

Kazanımlar	Etkinlik için ayrılan süre	Etkinlik temelli çalışma kağıdının adı	Kanıt temelli çalışma kağıdının içeriği
Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.	8	Demokrasi Merdivenleri	1. Antik Yunanda bir meydan 2. Eski Türk devletlerinde toy 3. Martin Luther King’in konuşması 4. Eşitlik 5. Demokrasi güneşi 6. Günlük yaşamımızda demokrasi 7. İlk Türk devletlerinde Demokrasi İzleri 8. Kanun-i Esasi 9. Demokrasi nedir? 10. Osmanlı Devletinde demokrasi izleri 11. Demokratik sistem 12. Demokrasiyi oluşturan ilkeler
Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.	8	Atatürk ve Demokrasi	1. TBMM’nin açılışı 2. Milli Egemenlik 3. Yüksek Meclis 4. Cumhuriyet ve Demokrasi 5. Cumhuriyetin İlanı 6. Çok partili rejim 7. Memleket işlerini münakaşa edelim 8. Orhun abideleri 9. Sevgi evleri 10. Cumhuriyetimizin nitelikleri 11. Laik devlet 12. Hukuk Devleti 13. Bağımsızlık 14. İstiklal
Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.			

Araştırma kapsamında seçilen ünitelerin belirlenmesinden sonra ünitenin kazanımları dikkate alınarak kanıtlar toplanmaya başlanmıştır. Kazanımlar doğrultusunda kaynak incelemesi yapılmaya başlanmıştır. Çeşitli kaynaklardan konunun olumlu ve olumsuz yönlerini yansıtacak ve tüm boyutlarıyla ele alınabilecek etkinlikler ortaya konulmuştur. Etkinliklerin oluşturulması sırasında olayları çok boyutlu yansıtabilecek yazılı, görsel ve işitsel kanıtlara da yer verilerek öğretim sürecinin daha aktif hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda etkinlikler hazırlanmıştır.

Her etkinliğe yönelik çalışma kağıtları hazırlanmıştır. Oluşturulan bu çalışma kağıtlarında görsel, sözel ve yazılı kanıtları incelemek adına sorulara yer verilmiştir. Bu çalışma kağıtları, aynı zamanda öğrencilerle birlikte konuyla ilgili rahat konuşabilmek adına sınıf ortamında akıllı tahta aracılığıyla yansıtılmıştır. Belirlenen konulara yönelik hazırlanmış olan çeşitli kanıtlar sınıf ortamında birlikte incelenmiş ve öğrenciler tarafından

yorumlanmıştır. Her etkinliğin ardından öğrencilerin kişisel görüşleri ele alınmış ve sonuç çıkarmaları istenmiştir.

3.1.2. Eylem araştırmasının gerçekleştirildiği ortam

Eylem araştırma sürecinde verilerin toplandığı ortam önemiyet arz etmektedir. Çünkü uygulama sürecini ve elde edilecek verileri etkileyebilecek bir etmendir. Araştırma ortamının tasvirinin yapılması hangi ortamdan verilerin elde edildiği ve benzer ortamlar için ne ifade ettiğini belirlemek için de önemlidir (Ekiz, 2004). Bu açıdan araştırma ortamının ayrıntılı tasvir edilmesi önemlidir.

Araştırma, Kütahya ilinin Simav ilçesinde bulunan bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Okul ilk kademe olarak bir anasınıfı ile iki birleştirilmiş sınıftan oluşmaktadır. İkinci kademe olarak ise her sınıftan birer şube bulunmaktadır. Okulda ilk kademede 3 ilköğretmeni, ikinci kademede 7 branş öğretmeni, 3 hizmetli ve 3 idari personel olmak üzere 16 personelden oluşmaktadır. Sınıf mevcudu olarak ortalama 15-17 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulamanın gerçekleştirileceği sınıf 14 öğrenciden oluşmaktadır. Sınıfın oturma düzeni, sınıfın mevcudunun az olması sebebiyle ve etkinlikler sırasında maksimum etkileşim sağlamak adına U şekli oturma biçiminde ayarlandı. Bu şekilde ayarlanmasının sebebi iletişimin ve katılımın üst düzeyde olmasının istenmesidir. Bu oturma düzeninde öğrenciler ile birebir ilgilenme, göz teması kurma, anlık iletişim kurma ve etkinlik uygulamalarında katılımın üst düzeyde olması açısından önemlidir. Uygulamanın gerçekleştirildiği sınıfın görseli Foyograf 3.1’de verilmiştir.

Fotograf 3.1: Uygulamanın Gerçekleştirildiği Sınıf Ortamı

3.2. Katılımcılar ve Araştırmacı

3.2.1. Katılımcılar

Çalışma grubu çalışılan konu ve amaca göre belirlenmektedir. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme tercih edilmiştir. Bu örneklemin tercih edilmesindeki sebep ise araştırmaya pratiklik ve kolaylık sağlanmaya çalışılmasıdır. Uygulamanın gerçekleştiği okul, araştırmacının kendi çalıştığı okuludur. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı ulaşılması kolay bir durumdan yararlanır. Araştırmacı yakın olan ve kolay ulaşabileceği bir durumu tercih eder (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Ulaşılabilirlik ve sürecin daha rahat işletilmesi amacıyla araştırmacı; uygulama öncesi kendi okul müdürü, Sosyal Bilgiler öğretmeni, veli ve öğrencilerle görüşerek ön bilgilendirmede bulunmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu Kütahya ilinin Simav ilçesinin bulunan bir ortaokulun 7. sınıf öğrencileri oluşturur. Okulda 7. sınıflar tek şube olup 8'i kız 6'sı erkek olmak üzere 14 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulamanın yapıldığı okul köy okulu olup öğrencileri ise geliri normal gelirin altında olan ailelerin çocuklarıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılımları

S. no	Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Aile gelir durumu	Kardeş sayısı	Baba mezuniyet	Anne mezuniyet
1	Katılımcı 1	K		Orta	2	İlkokul	İlkokul
2	Katılımcı 2	E		Orta	4	İlkokul	İlkokul
3	Katılımcı 3	K		Orta	3	İlkokul	İlkokul
4	Katılımcı 4	E		İyi	2	İlkokul	İlkokul
5	Katılımcı 5	K		Orta	1	İlkokul	İlkokul
6	Katılımcı 6	K		Orta	2	İlkokul	İlkokul
7	Katılımcı 7	K		Orta	2	Ortaokul	İlkokul
8	Katılımcı 8	K		Orta	1	Lise	Ortaokul
9	Katılımcı 9	E		Orta	1	Ortaokul	Ortaokul
10	Katılımcı 10	E		Orta	3	İlkokul	İlkokul
11	Katılımcı 11	E		Orta	2	Ortaokul	Ortaokul
12	Katılımcı 12	K		Düşük	2	İlkokul	Ortaokul
13	Katılımcı 13	K		Düşük	1	İlkokul	İlkokul
14	Katılımcı 14	E		Düşük	3	İlkokul	İlkokul

Araştırmanın gerçekleştirildiği okul alt sosyoekonomik seviyedeki ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Tablo 3.3'teki verilere göre uygulamanın gerçekleştirileceği 7-A sınıfı 8'si kız 6'si erkek olmak üzere toplam 14 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenci profili alt gelirli ve öğrenim olarak ilkokul seviyesinde olan ailelerden oluşmaktadır. Ailelerinin gelir durumu 7'sinin düşük 6'sının orta ve birinin de iyidir. Öğrenci velilerinin eğitim durumunun büyük çoğunluğunu ilkokul oluşturmaktadır.

3.2.2. Araştırmacı

Eylem araştırmalarında uygulamayı gerçekleştirenler ve katılımcılar arasında düzenli ve etkileşimli bir ilişki bulunmaktadır. Eylem araştırmalarında uygulamayı yapan, sürecin bir parçasıdır. Bu yönü ile araştırmacı, katılımcılar ile sürekli etkileşim halindedir ve eğitim öğretim sürecinin bir parçasıdır. Merriam (2006), nitel araştırmalarda araştırmacının veri toplama ve çözümle sürecinde birinci kaynak olduğunu ifade etmektedir. Yıldırım ve Şimşek (2016), uygulayıcının kendisi aynı zamanda veri toplama aracı olarak işlev gördüğünü belirtmişlerdir. Nitel araştırmalarda genelleme kaygısı bulunmamaktadır. Kesin bir nesnellikten söz edilemez fakat araştırmanın genel inandırıcılığını ve benzer durumlarda tekrar edilebilirliğini ortaya koymak adına araştırmacının rolü açıkça ortaya konulmalıdır (Tunç Şahin, 2013).

Araştırmacı; yüksek lisans, doktora eğitimi sürecinde almış olduğu dersler ve yaptığı çalışmalar ile nicel ve nitel yöntemler konusunda deneyim ve bilgisini artırmıştır. Doktora yeterlilik döneminde eylem araştırmasına yönelmesi ile bilgi ve birikimini arttırmak adına bu alanda birçok çalışmayı incelemiştir. Konunun belirlenmesi ile danışma komitesi ile gerçekleştirdiği görüşmeler ve birebir dersler ile araştırmanın konusu olan kanıt temelli öğrenmeye ve eylem araştırması yöntemine dair bilgi ve birikimini arttırmıştır. Uygulamalarda araştırmacı bizzat kendisi yer almıştır. Uygulama sürecinde dersin uygulanmasında, gerekli kanıt temelli etkinliklerin hazırlanmasında, uygulamaların gerçekleştirilmesinde, değerlendirilmesinde, danışma komitesi ile toplantıların yürütülmesi ve komitenin önerileri doğrultusunda eylem planlarının hazırlanmasında ve uygulamaya konulmasında araştırmacının kendisi sorumlu olmuştur. Araştırmacı, süreci danışman hocası ile sürekli iletişim halinde olarak profesyonelce, sistematik plan dahilinde yürütmüştür.

3.2.3. Danışma komitesi

Danışma komitesi araştırmacıya araştırma süreci boyunca yol gösterici niteliğinde olan, eleştirilerde ve bilgilendirmelerde bulunan kişilerdir. Düzenli toplantılarla araştırma süreci boyunca sürecin içerisindeyler. Görüş alışverişi sayesinde sürecin daha etkin ilerletilmesine ve biçimlendirilmesine katkı sağlarlar. Bunun içindir ki eylem araştırmalarında danışma komitesi önemli işlevleri yerine getirmektedir. Danışma komitesi araştırmacının gözünden kaçan durumları araştırmacının görmesine yardımcı olurlar. Bu komitede birden çok kişi bulunabilir. Araştırmacı bu komitede kimlerin bulunması gerektiğine kendisi karar verebilir. Böyle bir komitenin süreçte yer alması, araştırmanın tarafsız ve kişisel yanlılıktan uzak bir şekilde yürütülmesinde etkilidir (Uzuner, 2005; Mills, 2003; Tunç Şahin, 2013).

Araştırma süreci boyunca uygulama aşaması, verilerin toplanması, sürecin eksik yönlerinin fark edilmesi ve yeni bakış açılarının geliştirilmesi adına danışma komitesi araştırmacı, iki sosyal bilgiler öğretmeni ve üç uzamandan oluşmaktadır. Uzmanlar, araştırmacının doktora eğitimi gördüğü Marmara Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden bir tanesi araştırmacının kendi okulunda görev yapmakta olup diğer sosyal bilgiler öğretmeni ise İstanbul'da görev yapmaktadır. Her hafta uygulama ve süreçler değerlendirilmiş, uygulamaları görüştirmek adına görüş alışverişlerinde bulunulmuştur.

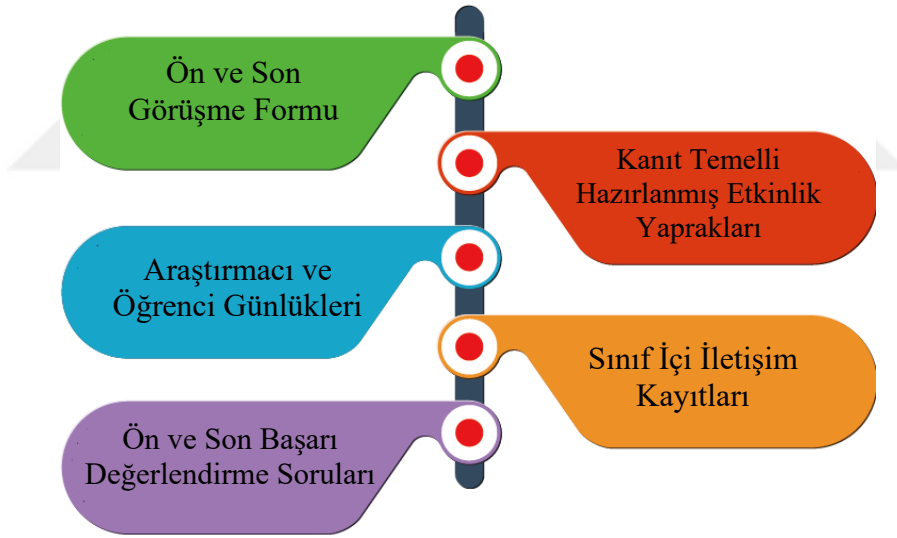
3.3. Verilerin Toplanması

Eylem araştırması veri toplayarak sınıfımızın bazı özelliklerini anlamamıza yardımcı olur. Veriler; gözlemlenen, kayıt edilen, toplanan verilerdir. Eylem araştırmasında veri toplamak yalnızca doğru düşüleni kaydetmek değildir. Tüm verileri toplayarak bunlardan sonuç çıkarma işlemidir. Yani araştırmacı belirlenen soruları dikkate alarak, problemi daha ayrıntılı tanımlamak ve çözümüne yönelik öneriler sunabilmek adına veri toplama işlemini gerçekleştirir (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Johnson, 2019).

3.3.1. Veri toplama araçları

Eylem araştırmalarında araştırmacı tek bir veri toplama aracı ile hareket etmemelidir. Verilerin niteliğini arttırmak için çeşitli veri kaynakları kullanılarak ve bunlar arasında karşılaştırmalar yapılarak verilerin geçerlilik ve güvenilirliğinin teyit edilmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Eylem araştırmalarında birden çok farklı veri toplama araçları işe koşulmalıdır. Çünkü eylem araştırmaları süreç gerektiren bir çalışmadır.

Verilerin toplanması anlık bir olay değildir. Bu kriterler dikkate alınarak en başta öğrencileri tanımak adına öğrenci tanıma formu uygulanmıştır. Öğrencilerin başlangıç seviyelerini ölçmek adına her ünite ile ilgili olarak akademik başarıyı değerlendirme sınavı uygulanmıştır. Araştırma öncesi öğrencilerin kanıt, kanıt temelli, değer, değerler eğitimi dair ön bilgilerini ölçmek adına ön değerlendirme formu uygulanmıştır. Araştırma ve uygulama sürecinin değerlendirilmesi adına, derse yönelik tutumlarına etkisinin belirlenmesi, değerlendirme aşamalarına yönelik verilerin toplanması amacıyla değerlerin de ele alındığı kanıt temelli öğrenme etkinliklerine yönelik çalışma kağıtları, araştırmacı ve öğrenci günlükleri, sınıf içi iletişim kayıtları ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Süreç sonlarında akademik başarıyı ölçmek bağlamında her üniteden sonra tekrar akademik başarıyı değerlendirme sınavı uygulanmıştır. Uygulamanın sürece olan etkisini belirlemek amacıyla da öğrencilere ön değerlendirme formuna ek sorular ile birlikte son değerlendirme formu uygulanmıştır. Araştırma süreci 32 saatlik uygulama ile toplamda yaklaşık 12 haftadan oluşmaktadır. Kullanılan veri toplama araçları Şekil 3.3'te verilmiştir.

Şekil 3.3: Veri Toplama Araçları

Öğrenci tanıma formu

Öğrencilerin demografik bilgilerinin ve ailenin sosyo-ekonomik bilgilerinin belirlenmesi adına öğrenci tanıma formu kullanılmıştır. Ek 3'te öğrenci tanıma formu gösterilmiştir.

Öğrenci ön değerlendirme ve son değerlendirme formu

Araştırmacı tarafından kanıt temelli öğrenmeye, değerler eğitime ve saygı, adalet, sorumluluk, vatanseverlik değerlerine ilişkin görüşlerinde araştırma öncesi ve sonrası nasıl bir değişme olduğunu anlamak bağlamında bu formlar öğrencilere uygulanmıştır. Ön değerlendirme formunda öğrencilerin bu konulara dair hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Bu doğrultuda ön görüşme formu sekiz sorudan oluşmaktadır. Son değerlendirme formunda ise ön değerlendirmedeki sorulara ek olarak sürece dair öğrencilerin görüşlerini almaya yönelik yedi soru ilave edilerek kanıt temelli değerlerin kazandırılması amaçlanmış ve ders karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda son görüşme formunda öğrencilere toplamda on beş soru sorulmuştur. Bu formların herhangi bir sınav, değerlendirme olmadığı öğrencilere ifade edilmiştir. Bu formların tamamen görüşlerini almak adına olduğu ve araştırmada kullanılacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu formların her birisi için bir ders saati ayrılmıştır. Bu formların her ikisi de sürece katılan 14 öğrencinin tamamına uygulanmıştır. Öğrencilere uygulanan bu ön görüşme ve son görüşme formu sorularına Ek 4'te yer verilmiştir.

Sınıf içi iletişim kayıtları

Sınıf içi etkileşimin ve kanıt temelli öğrenme süreçlerinin analiz edilmesinde kolaylık sağlaması amacıyla uygulamanın yapıldığı tüm süreç kaydedilmiştir. Bu kayıtlar; öğrencilerin sözel olmayan davranışları, ders boyunca sergiledikleri hal ve hareketleri ve araştırmacının pedagojik tekniği ile performansı hakkında bilgi saptamak için önemlidir (Johnson, 2019). Sınıf içi iletişim kayıtları bir telefon ve tripod yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Sınıf içi iletişim kayıtları; araştırmacının sınıf içi etkileşim, öğrenciler arası iletişim, öğrencilerin ilgili olması, ilgisizliği gibi birçok değişkeni görmesinde etkili olmuştur.

Öğrenci ürünleri

Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli olarak işlenmesine ve öğrencilere değerlerin kazandırılmasına ve öğrencilerin akademik başarılarına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu süreçte kanıt temelli etkinlik kağıtları uygulanmıştır. Bu çalışma kağıtları sürecin sonunda bir ürün olarak ortaya çıkan kağıtlardır. Öğrenciler için bir ödev veya derste etkinlik gibi görülse de bunlar eylem araştırmalarında veri kaynaklarıdır (Mertler, 2006). Kanıtlarda yer alan videolar, karikatürler, resimler, haber vs. görsel, işitsel ve yazılı tüm kanıtlar sınıfta öğrencilere sunulurken incelenmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen kazanımlara ve kök

değere dair kanıt temelli öğrenme etkinlikleri öğrencilere sunulmuştur. Bu kanıt temelli etkinliklerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ve sürece dair katılımlarını tespit etmek amacıyla da belli kriterlere göre değerlendirme rubrikleri hazırlanmıştır. Bu rubrikler sürece dair önemli bilgiler içerir.

Öğrenci ve araştırmacı günlükleri

Öğrenci günlükleri, sürece ilişkin onların deneyimlerini ve görüşlerini yansıtmaları bakımından eylem araştırmasında kullanılabilecek önemli veri toplama araçlarından bir tanesidir. Günlüklerin tutulmasındaki amaç, Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli olarak işlenmesinin kök değerleri kazandırmada ve öğrencilerin akademik başarıyı sağlamada dikkat çeken önemli noktaları ortaya koymak, uygulama sürecinin öğrenciler üzerinde etkisini belirlemek ve veri çeşitliliği sağlamaktır. Öğrencilerin bu süreçte yaşadıklarının belirlenmesi, derse yönelik tutumlarının ortaya konulması adına öğrencilere günlük tutturulmuştur. Günlüklerin yapılandırılması için öğrencilere nelerden bahsetmeleri gerektiği ifade edilmiş ve günlük defterlerinin başına günlük yönergesi yapıştırılmıştır. Araştırmacı süreç boyunca günlüklerin takibini ve zaman zaman kontrollerini yapmıştır. Öğrencilerin hepsine günlük tutturulmuş ve süreç sonrasında günlükler toplanmıştır.

Akademik Başarıyı Değerlendirme Sınavı

Araştırmada 7. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve okutulan 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içeriği ve kazanımları doğrultusunda her ünite için onar sorudan oluşan akademik başarıyı değerlendirme sınavı hazırlanmıştır. Bu sınav soruları uygulama öncesi ve sonrası öğrencilere uygulanmıştır. Akademik başarı sınavı, kazanımlar ve kanıt temelli etkinlikler kapsamında araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu sınav uygulama öncesi ünite başında uygulanıp o ünitenin etkinliklerinin gerçekleştirilmesi ile tekrardan uygulanmıştır. Bu uygulama her iki ünite için de yapılmış olup öğrencilerdeki değişim ve gelişim ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Akademik başarıyı değerlendirme sınavı “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesi için 10 klasik sorudan ve “Yaşayan Demokrasi” ünitesi içinde 10 klasik sorudan oluşmaktadır. Akademik başarıyı değerlendirme sınavının klasik sorulardan oluşmasındaki maksat bir yandan öğrencideki akademik başarıyı ortaya koyarken diğer taraftan da onlarda yorumlama ve değerlendirme yetisindeki gelişimi ortaya çıkarmaktır. Öğrencilere uygulanan “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesi akademik başarıyı değerlendirme sınav sorularına Ek 9’da ve

“Yaşayan Demokrasi” ünitesine ilişkin akademik başarıyı değerlendirme sınav sorularına Ek 10’da yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi eş zamanlı olarak gerçekleşir. Bu yönü ile nitel araştırmalar diğer araştırmalardan ayrılır. Yani bu sayede veri toplama ve analizi sayesinde hem zaman tasarrufu ve hem de birçok bilgi edinilebilir. Aksi takdirde bir çok veri işe yaramayan bilgi yığınına dönüşebilir (Merriam, 2015). Eylem araştırmalarında veri analizi süreklilik gösterir. Eylem araştırmalarında araştırma, verilerin elde edilmesi, bunları incelenmesi ve betimlenmesi gerekir. Veri toplama ve veri analizi eş zamanlı olarak yürütülme durumundadır (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu, ve Yıldırım, 2007). Veri analizini verilerin ne anlama geldiklerinin dışarıya aktarımı olarak ifade edilebilir. Dışa aktarma; “öğrenciler ne söyledi, araştırmacı ne gördü, öğretmen ne anladı” sürecinin birleştirilmesi ve yorumlanmasıdır. Yani sürece anlam verme çabasıdır. Bu anlamda araştırmanın bulgularını oluşturur (Merriam, 2015).

Nitel araştırmalarda veri analizi çeşitlilik, esneklik kavramları ile ifade edilebilir. Her nitel araştırmanın kendine göre özellikleri olmakla beraber veri analizinin de kendine özgü durumları vardır. Nitel araştırmalarda veri analizleri standart olmamalıdır çünkü standart olarak veri analizi yapmak verilerin uygun ve derinlemesine toplanmasını olumsuz etkileyecektir. Nitel araştırmalarda standardın olmayışının nedenleri arasında araştırmacının yaratıcılığının daha çok ön plana çıkarılmasının istenmesi vardır. Böylece araştırmacı kendine özgü bir analiz yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Ekiz D., 2013). İlgili literatür incelendiğinde nitel araştırmaların veri analizinde farklı yaklaşımlar olduğu görülmüştür. Ancak bu yaklaşımların ortak temel noktası ise betimlemeler ve bu betimlemelerin yorumlanması yoluyla temaların ortaya konulmasıdır. Bu araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama araçlarının incelenmesinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır.

Betimsel Analiz

Betimsel analizde araştırmada kullanılan gözlem, görüşme gibi veri toplama araçlarında yer alan soru, konu veya temalar temele alınarak analiz yapılır. Elde edilen veriler bu yaklaşımda daha çok önceden belirlenen temalara göre yorumlanır. Elde edilen veriler belli başlıklar altında yorumlanır ve özetlenir. Betimsel analizde doğrudan konunun resmedilmesi

amaçlanır. Yani görüşülen ya da gözlemlenen bireylerin görüşlerini açık bir şekilde yansıtmak amaçlanır. Bunun için de temele alınan soru ya da konu başlık haline getirilerek başlığa uygun olan verilerden doğrudan alıntı yapılır. Veri kaynaklarından doğrudan alıntılar yapmak araştırmanın güvenilirliği açısından önemlidir. Bu analiz türünde ham haldeki verilerin okuyucunun anlayabileceği şekle sokulmasıdır. Bunun için önce mantıki bir sıralamaya sokulur, daha sonra betimlemeler yorumlanıp sonuca ulaşılır (Ekiz D., 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Sonuç olarak, betimsel analizin dört aşaması vardır (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu, ve Yıldırım, 2007, s.268):

Betimsel analiz için çerçeve oluşturma

Oluşturulan tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

Bulguların tanımlanması

Bulguların yorumlanması

İçerik Analizi

İçerik analizi; betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan kavramların daha derin bir incelemeye tabi tutularak betimsel yaklaşımda fark edilmeyen kavramların ve temaların bu analiz türünde fark edilmesidir. Bu analiz türünde amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve bunlar arasındaki ilintilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bunun için içerik analizinde verinin içinde saklı olanları çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde oldukça yüksek bir yorumlama ve verilerden soyut kavramlar çıkarma işlemi vardır (Ekiz D., 2013). İçerik analizi ile analiz yapılırken, belge incelenirken kategoriler oluşturulur. Oluşturulan kategorilerin alt kategorileri oluşturulur ve sayısal olarak bunlar sunulur. Oluşturulan bu alt kategoriler birden çok üst kategori içerisinde yer alabilir. Araştırmacı elde etmiş olduğu bu verilere bir dizi kodlar uygular. Bu kodlardan yola çıkarak birbiri ile ilintili kod listesi oluşturur. Bu oluşturulan kod listesi sayısal işlemler aracılığı ile okuyucunun anlayabileceği tarzda düzenlenerek yorumlama işlemi yapılır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta sayısal ifadelerin katılımcıların vurguladığı baskın görüşü tespit etmeme ihtimalinin olmasıdır. Sayısal ifadeler analiz ünitesinin önemini vurgular. Çünkü burada da nitel yani görülmeyen noktalar vurgulanmış olabilir (Ekiz D., 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007).

3.4.1. Öğrenci ön ve son görüşme formunun analizi

Araştırmacı tarafından kanıt temelli öğrenme ve sürecine yönelik, uygulama öncesi ve

sonrası görüşlerini belirlemek amacıyla ön görüşme ve son görüşme formu hazırlanmıştır. Ön görüşme formu sekiz sorudan oluşmakta, son görüşme formu ise ön görüşme formuna ilave yedi soru ile toplamda 15 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin gerçek isimlerine yer verilmemiş, Rumuz isimler kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda ön görüşme formunda yer alan sorular ile son görüşme formunda yer alan sorular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Elde edilen veriler neticesinde öğrenci düşünceleri tablolaştırılarak öğrenci değişim ve gelişimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

İlk görüşme formunda yer almayıp son görüşme formunda yer alan sorular ise betimsel ve içerik analiz yöntemiyle değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda öncelikle sorular neticesinde elde edilen veriler için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu sorulardan elde edilen veriler önceden belirlenen başlıklar altında değerlendirilmeye tabi tutularak öğrenci ifadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda *“Kanıt temelli öğrenme sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorluklar”*, *“Öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olumlu-olumsuz duygu ve görüşleri”*, *“Sürecin işleyişine yönelik öğrenci düşünceleri”* başlıkları altında kodlanmıştır. Belirlenen bu başlıklar altında öğrencilerin ifadeleri tablolaştırılarak bulgular kısmında yer verilmiştir. Güvenirliğin sağlanması açısından bu görüşme formları aynı okulda görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmeni tarafından da değerlendirilmiştir.

3.4.2. Sınıf içi iletişim kayıtlarının analizi

Sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme ile gerçekleştirilen bu çalışmanın her aşaması kayıt altına alınmıştır. Derslerin işlenme sürecinin ardından kayıtlar düzenli olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Sınıf içi iletişim kayıtları araştırmacı tarafından dinlenerek transkript edilmiş ve ders süreci ifadelere dökülmüştür. Sınıf içi iletişim kayıtları neticesinde öğretmen ve öğrenci ifadeleri metinlere dökülerek bulgular kısmında öğretmen ve öğrenci ifadelerinin tümüne yer verilmiştir.

3.4.3. Öğrenci ve araştırmacı günlük analizleri

Araştırmacı ve öğrenci günlükleri içerik betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından günlükler titizlikle okunmuş ve kodlamalar yapılmıştır. Araştırmacı günlüklerden Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğretim yoluyla işleniş sürecini içeren

deneyim ve görüşlerini analiz ederek kodlamalar yapmıştır. Günlükler değerlendirmeye tabi tutulmadan önce alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu alt başlıklar altında günlükler analiz edilmiştir. Günlüklerin “*öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyi*”, “*öğrencilerin derse ilişkin hissettikleri*”, “*süreç içerisinde nelerden hoşlandıkları veya nelerden hoşlanmadıkları*”, “*yaşadıkları zorluklar*” şeklinde oluşturulan alt başlıklar kullanılarak analizi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin sürece ilişkin duygu ve düşüncelerini çalışmada daha iyi resmedebilmek için öğrenci ve araştırmacı günlüklerine bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.4.4. Öğrenci ürünlerinin analizi

Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğretim yoluyla işlenmesinin değerlerin kazanımına ve akademik başarıya etkisini ve katkısını belirlemek amacıyla kanıt temelli etkinlikler hazırlanmış ve ders süreci de kanıt temelli etkinlikler vasıtasıyla işlenmiştir. Kanıt temelli etkinlikler için hazırlanmış çalışma kağıtlarının uygulanması sonrası Sosyal Bilgiler dersinin ilgili kazanımları ve etkinlikler ile bağlantılı değerleri ve bu değerlerin alt değerlerinin kazanılma düzeylerini belirlemek maksadıyla temel etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan bu temel etkinlik için çalışma yapraklarının değerlendirilmesi maksadıyla her bir etkinlik için ayrı ayrı rubrik geliştirilmiştir. Bu öğrenci ürünleri araştırmacı tarafından rubriklerde belirlenen ölçütler kıssasında analiz edilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan bu etkinlik çalışma yaprakları “Çok İyi”, “İyi”, “Orta”, “Geçer”, “Başarısız” kategorilerinde değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde öğrenci kimlikleri gizli tutularak öğrencilerin gerçek isimleri kullanılmamış, gerçek isimler yerine Rumuz isimler kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin güvenilirliğini sağlamak adına okulun sosyal bilgiler öğretmeninden ikinci bir değerlendirmeci olarak yardım alınmıştır.

3.5. Araştırma Etiği

Etik, araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini etkileyen önemli bir etkidir. Etik ilkesi çalışmanın bir bütünlük ve dürüstlük içerisinde gelişimine hizmet eder. Her ne kadar her türden bilimsel çalışmalarda takip edilmesi gereken unsurlar belirlenmiş olsa da gerçekte etik kurallarının uygulanması araştırmacının kendisine bağlıdır. Etik, araştırmacının sahip olduğu değerler ve ahlakı ile yakından ilgilidir. Araştırma süresince katılımcıların zarar görmemesi, özel hayatının korunması hakkı, kişinin izni olmadan onunla ilgili kararlar alınamaması gibi birçok çözüme kavuşturulması gereken hususlar etiği kapsar. Nitel araştırmalarda etik daha çok veri toplama ve bulguların okuyucuya buluşturulmasında ortaya

ıkar. Burada araştırmacı-katılımcı ilişkisi etkili bir durumdur. Katılımcıların araştırma hakkında ne kadar bilgili oldukları, araştırmanın amacından haberdar olup olmadıkları, özel hayatlarına saygı gösterilip gösterilmediği gibi kriterler etiği belirler. Veri analiz kısmında araştırmacının önyargılarını karıştırıp karıştırmaması gibi durumlar veya araştırmayı herhangi bir kurum desteklediyse o amaca göre yazılması gibi durumlar etiği etkiler. Araştırmacı, toplanan verileri amaçlarına uygun kullanmalıdır (Merriam, 2015). Yani araştırma ne kadar etik olursa o derece güvenilirliği ve inanılirlığı artar.

Araştırma sürecinde etik ilkelere dikkat edilmiştir. Bunun için öncelikle araştırmanın yapılacağı kurumdan izin alınmıştır. Daha sonra okul müdürü ve öğretmenlerine konu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. İkinci adımda ise araştırmanın katılımcıları olan 7. sınıflar; araştırmanın amacı, verilerin nasıl toplanacağı konularında, süreç hakkında bilgilendirilmiş ve ailelerinden de gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama sürecinde kimliklerinin açıklanmayacağı ve özel olarak tanımlayıcı bir ifadenin araştırma bulgularına yansıtılmayacağı da belirtilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde kanıt temelli olarak işlenen sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının ve ilgili ünite kapsamındaki kök değerlerin öğrencilere kazandırılmasının etkililiğine dair bulgulara yer verilecektir. Bu kapsamda önce “İletişim ve İnsan İlişkileri” ve “Yaşayan Demokrasi” ünitelerine yönelik olarak hazırlanmış olan kanıt temelli uygulamaların neticesinde elde edilen bulgular kazanımlarına göre sınıflandırılarak verilmiştir. Daha sonra araştırmacı ve öğrenci günlüklerinden, ön ve son görüşme formlarından ve açık uçlu değerlendirme sorularından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinin “İletişimi Etkileyen Tutum ve Davranışları Analiz Ederek Kendi Tutum ve Davranışlarını Sorgular.” ve “Bireysel ve Toplumsal İlişkilerde Olumlu İletişim Yollarını Kullanır.” Kazanımlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Hazırlanan “İletişimimiz Nasıl Olmalı? Etkili Bir İletişim Bize Ne Kazandırır?” Kanıt Temelli Hazırlanan Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular

4.1.1. “İletişimimiz nasıl olmalı? Etkili bir iletişim bize ne kazandırır?” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi

Kanıt temelli uygulama 1’in (Hacivat-Karagöz) değerlendirilmesi.

Kanıt temelli olarak hazırlanmış etkinliğin birinci ve ikinci kanıtı olan Hacivat-Karagöz kanıtı öncelikle akıllı tahtadan izlettirildi. Daha sonra bu diyaloglar öğrenciler tarafından canlandırıldı. Kanıtların öğrenciler tarafından iyice anlaşılmasının ardından kanıtların analiz sürecine geçildi.

Kanıt 1: Hacivat-Karagöz

(Azer, 2019, s.20).

Hacivat: Aman kel Karagözüm, bu ne surat! Sanki sirke satıyor.
Karagöz: Sizin köyde önce selam vermek yok mu?
Hacivat: Bizim köyde kelem (lahana) yetişmez.
Karagöz: Kalbimi kırıyorsun.
Hacivat: Kap mı yıkıyorsun? Yani sana yemek ısmarlasam bulaşıkları mı yıkayacaksın? Ha ha ha...
Karagöz: Burası imarethane mi?
Hacivat: Sen beni dinlemiyorsun.
Karagöz: Sende beni anlamıyorsun.

Kanıt 2: Hacivat-Karagöz Orta Oyunu

<https://www.youtube.com/watch?v=L7WPJNSnscs&app=desktop>

Hacivat: Karagözüm sen büyüklerine saygı duyarsın değil mi?

Karagöz: Evet, tabi. Kaygı da duyarım kayık da duyarım her şeyi duyarım ben.

Hacivat: Kaygı değil karagözüm saygı, saygı...

Karagöz: Ha ha ha ha şaka yaptım şaka. Tabiki büyüklerime saygı duyarım.

Hacivat: Peki neden?

Karagöz: Hı?

Hacivat: Neden neden!

Karagöz: E nedeni var mı canım! Onlar bizden çok yaşamışlardır, tecrübeleri fazladır. Bilmediğimiz bir çok şeyi bilirler. O yüzden saygı da duyarım sevgi de duyarım büyüklerime.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kıymetli öğrencilerim, Kanıt 1 ve Kanıt 2'yi öncelikle video olarak izledik. Daha sonra sizler ikili gruplar şeklinde bu diyalogların canlandırmasını yaptınız. Sizce Hacivat ve Karagöz'ün etkili bir iletişim kuramamasındaki önemli sebepler nelerdir?

Rumuz Ecrin: Öğretmenim, birbirlerini anlamadan konuşuyorlar olmaları.

Rumuz Okan: Birbirlerinin konuştuklarını yanlış anlamaları.

Rumuz Habibe: Karagöz'ün dikkatli dinlememesidir, öğretmenim.

Rumuz Elmas: Birbirleriyle bağdaş kuramamaları olabilir, öğretmenim.

Öğretmen: Evet çocuklar, her birinizin söyledikleri doğru, daha başka sizce ne olabilir?

Rumuz Kuzey: Birbirlerini anlamadıkları için olayları yanlış yönlere çekmeleri.

Rumuz Gülten: Öğretmenim, birbirlerine ad takmaları olumsuz bir davranıştır. Bu birbirlerine değer vermediklerini gösterir. Kötü bir iletişime sebeptir.

Rumuz Ebru: Karagöz'ün anlayışlı davranmaması da iletişim kurmalarına engeldir, öğretmenim.

Rumuz Ceyhan: Birbirlerini alaya almaları, birbirleri ile dalga geçmeleri de sebeptir, öğretmenim.

Rumuz Emin: Karagöz'ün Hacivat'ın söylediklerini önemsememesi, onun dediklerine aldırış etmeden kendi bildiğine konuşması ve selam vermeden oradan ayrılması.

Verilen iletişim kesitinden öğrencilerin kanıtı yetkinlikle analiz ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda öğrenciler; birine isim taktıkları için birbirlerine değer vermediklerini, dikkatli dinlemediklerini, birbirlerini yanlış anlamalarını Hacivat ve Karagöz'ün etkili iletişim kuramamasının sebepleri olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanında (Rumuz Emin) Karagöz'ün ayrılırken selam vermeden gidişini olumsuz bir durum olarak ifade etmiştir. Aynı zamanda verilen iletişim kesitini incelediğimiz zaman iletişimde karşılıklı saygının gerekli olduğu düşüncesini öğrencilerin cevaplarına yansıttıklarını görmekteyiz. Çünkü öğrenciler birbirini dinlememeyi, birbirlerine ad takmayı, birbirlerine değer vermemeyi iletişimi olumsuz etkileyen unsurlar olarak nitelendirmişlerdir. Buna dayanarak öğrencilerin saygı değerine ilişkin farkındalıklarını geliştirdiğini ifade edilebilir.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Çocuklar gayet güzel örnekler verdiniz. Bu söylediklerinizin hepsi aslında iletişim engelleridir. Bu şekilde, böyle bir üslup ile insanlar arasında iletişim gerçekleşmesi mümkün de değildir. Peki sizce etkili bir iletişim için neler gereklidir?*

Rumuz Ayşen: ... birbirimizi dinlememiz gerekli ve birisi konuşurken sözünü kesmemeliyiz.

Rumuz Elmas: *İnsanlar ile konuşurken saygılı olmalıyız ve iletişim kurduğumuz birine alaycı konuşmamalıyız.*

Rumuz Habibe: *İletişim kuran insanların birbirlerini anlamaları gereklidir, öğretmenim.*

Rumuz Okan: ... birbirimizi anlamamazlıktan gelmemeliyiz.

Rumuz Kuzey: *Konuşurken güler yüzlü olmak ve karşımızdakine kibar davranmak da gereklidir.*

Rumuz Emin: *Birbirimize karşı hoşgörülü davranmak da önemlidir.*

Rumuz Ecem: *Saygılı ve sevgili davranılmalı öğretmenim. Dalga geçmeden ve araya başka laf sokmadan konuşmalıyız, Hacivat ve Karagöz’de birbirleriyle dalga geçme var, biri başka biri başka konuşuyor.*

Rumuz Ebru: *Selam vermek de iletişimde önemlidir. Karagöz, selam vermeden oyundan çıkıyor. Oysa insanlar arasında selamlaşmak, birbirine saygının gereğidir.*

Kanıt 1 ve Kanıt 2’nin ikinci sorusunda öğrencilere etkili iletişimin gerçekleşmesi için neler gerekli olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplarda bir öğrencinin, birbirimizi dinlerken sözünü kesmeden dinlemeliyiz, ifadesi ile insanlar arası iletişimde doğrudan saygı değerini beklediği düşünülebilir. Başka bir öğrencinin, insanların konuşurken birbirlerine saygılı olmaları, ifadesi öğrencilerin iletişim esnasında ve ikili konuşmalarda da saygı değerinin öneminin farkında olduklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Rumuz Ecem “Saygılı ve sevgili davranmalıyız.”, Rumuz Emin’in de “hoşgörülü davranma” ifadeleri öğrenciler tarafından bu değerlerin kazanıldığına ve iletişimde de önemli olduğunun anlaşıldığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Kazanım açısından da öğrencilerin bu kanıttan etkili iletişimde neler olması gerektiğinin ve nelerin yapılmaması gerektiğinin öğrenciler tarafından farkına varıldığının göstergesidir. Bunlara da dayanarak kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 3

Öğretmen: *Hacivat ve Karagöz gölge oyunu, olumlu ve olumsuz iletişim örnekleri vermektedir. Siz de iletişim engelini içeren yaşamış olduğunuz bir olayı bizimle paylaşır mısınız?*

Rumuz Ceyhun: *Öğretmenim, dün öğle yemeğinde bostan vardı. Biz de Okan’a adaşın geldi, diye dalga geçtik; ona lakap taktık.*

Rumuz Emin: *Arkadaşlarımın bana Memiş diyerek soyadıyla dalga geçmeleri benim canımı sıkıyor.*

Rumuz Habibe: Öğretmenim, dün oyun esnasında ben konuşuyordum. Bir şey anlatırken ... ben daha önemli bir şey anlatacağım deyip sözümü kesti. Arkadaşımın yaptığı olay bana saygısızlık dimi?

Rumuz Ebru: ... sen beni dinlemiyorsun diyerek bana küsmüştü.

Rumuz Ayşen: Sınıfta söz alarak konuşmamız doğru bir iletişim.

Öğretmen: Peki çocuklar iletişimde yani etkili iletişimde saygı ve sevginin önemi nedir? İletişimde saygı ve sevgi gerekli midir, gerekli ise niçin gereklidir?

Rumuz Ecrin: Bir kişi konuşurken ona saygı duymazsak sözünü keseriz. Ve onu önemsememiş oluruz, bu da bir iletişim engelidir.

Rumuz Okan: Arkadaşımız konuşurken sözünü kesmemek, ona verdiğimiz değeri gösterir. Eğer onun sözünü kesersek saygısızlık etmiş oluruz.

Rumuz Ebru: Biz saygısız konuşursak büyüklerimiz bize karşı sevgi duymaz, küçüklerimiz de bize saygı duymaz.

Rumuz Ecrin: Saygı ve sevgi günlük konuşmalarımızda olması gerekir. Eğer saygı ve sevgi çerçevesinde konuşmaz isek olumsuz iletişim kurarız insanlarla. Onun için iletişim kurar iken saygı ve sevgi çerçevesinde konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz.

Öğretmen: Aferin Evet Sen söyler misin?

Rumuz Ayşen: Biz saygısız konuşursak büyüklerimize karşı, aynı şekilde küçükler de bize karşı saygılı konuşmaz ve kavgalar çıkar.

Kanıtlar çerçevesinde öğrencilere yöneltilen üçüncü soruda ise öğrencilerin özellikle birbirlerinin sözünü kesmelerini ve birbirlerini dinlememeyi olumsuz olarak değerlendirmeleri, iletişimde karşılıklı arzu edilen davranışların neler olması gerektiğinin bilincinde olduklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Kanıtlar çerçevesinde sorulan diğer bir soruda ise iletişimde saygı ve sevgi değerlerinin önemine dair öğrencilerin verdikleri cevaplarda, saygı ve sevginin iletişimde olmasının gerekliliğini ve olmadığı takdirde ne tür olumsuzluklar ile karşılaşabileceklerini kavradıkları öğrenci diyaloglarından anlaşılabılır. Özellikle öğrencilerin saygı ve sevginin sadece iletişimde değil, günlük yaşantımızda da bizim için ne kadar önemli olduğunu ifade eden cümlelerinin olması saygı ve sevgi değerlerine haiz olduklarını gösterebilir. İletişim kesitinden de anlaşılabılır üzere saygı ve sevgi davranışlarımızda bulunursa muhtemel sonuçlarının olumlu ya da saygı ve sevgi davranışlarımızda olmazsa olumsuz olabileceğine dair sonuçları öğrenciler yetkinlikle ifade etmişlerdir. Sonuç olarak; Kanıt 1 ve Kanıt 2'nin analiz sürecinde öğrenciler tarafından dile getirilen düşünceler göz önüne alındığında sevgi, saygı ve hoşgörülü olma gibi kök değerlerin kazandırılmasında kanıt temelli etkinliklerin uygulanmasının etkili olduğu ifade edilebilir. Çünkü öğrenciler kanıtlardan yola çıkarak saygı değerinin gerekliliğini ve önemini kendileri vurgulamışlardır. Kanıt 1 ve Kanıt 2'nin

değerlendirilmesini dersin kazanımları açısından değerlendirdiğimizde ise öğrencilerin dersin kazanımlarında ifade edilen iletişimde olumlu tutum ve davranışların neler olması gerektiğinin ve olumsuz tutum ve davranışların ne olduğunun farkındalığına eriştiklerini ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 3'ün (Bal mı satıyorsun yoksa yüzün sirke mi satıyor...) değerlendirilmesi.

Kanıt 3: Bal mı satıyorsun yoksa yüzün sirke mi satıyor...

Bir mahallede yan yana dükkânları olan iki balcı varmış. Sinirli, asık suratlı olan balcı, bal kavanozlarını her sabah silerek vitrinine dizermiş. Bal kavanozlarını görenler kendilerini kavanozlara bakmaktan alamazlarmış. Çekinerek dükkâna girip balın fiyatını sorduklarında yüzlerine bile bakmadan "Görmüyor musunuz, üzerinde yazıyor." dermiş. Bu durumdan rahatsız olan müşteriler yandaki dükkâna giderlermiş. Komşu balcı, güler yüzlü bir adammış. Bu balcının dükkânına gelen müşteriler eli boş çıkmazmış. Çünkü balcı müşterilerle yumuşak bir ses tonuyla konuşur, balın özelliklerini, faydalarını ve nasıl muhafaza edilmesi gerektiğini bir çırpıda anlatırmış.

1.7

Asık suratlı balcı, en ucuz ve en iyi ballar kendisinde olmasına rağmen günde bir kavanoz bile satamazmış. Zamanla bu durumdan rahatsız olmaya başlamış ve sebebini araştırmaya karar vermiş. Bir bilge kişiye gitmiş. Bilgeye durumu anlatmış ve ona "Bunun sebebi nedir?" diye sormuş. Bilge kişi de "Sen dükkânda bal satıyorsun ama suratın sirke satıyor. Yüzün gülsün dilinden güzel sözler dökülsün." demiş.

Fahreddin Yürekli, Deyimler ve İlginç Hikâyeleri, s. 52

Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 1 ve 2'nin ardından üçün kanıt olan "Bal mı satıyorsun yoksa yüzün sirke mi satıyor..." adlı kanıt üçe geçildi. Öncelikle Kanıt 3, akıllı tahtaya yansıtıldı ve farklı öğrenciler tarafından sesli olarak dört- beş defa okutuldu. Kanıt 3, öğrenciler tarafından iyice anlaşıldıktan sonra çözümleme yapmak için altında yer alan sorulara geçildi.

Kanıt 3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: *Sevgili öğrenciler, Kanıt 3'ü dikkatlice okuduk. Sizce bu kanıtta iletişimin hangi unsurundan öneminden bahsedilmiştir?*

Rumuz Ceyhan: *Sevgi ve saygı unsurundan bahsedilmiştir. İnsanlara asık suratlı olmak sevgisizliktir.*

Rumuz Ayşen: *Adam güler yüzlü olmuş olsa müşterisi daha çok olurdu. Güler yüzlü olmanın önemini anlatmış.*

Rumuz Elmas: *Beden dilini anlatıyor, adam müşterilerine karşı asık suratlı ve bundan dolayı müşteriler gelmiyor.*

Öğretmen: *Peki çocuklar, asık suratlı birinin dükkânına siz girdiğinizde ne hissederdiniz?*

Rumuz Ebru: *Müşteriler gelmesin, der gibi asık suratlı olursa ben de o satıcının dükkânına girmek istemem.*

Rumuz Gülten: *Arkadaşımın yanına gitsem asık suratlı olsa, beni istemediğini düşünürüm.*

Rumuz Ecrin: *Üzgün hissederdim ve bir daha gitmek istemezdim.*

Öğretmen: *Peki çocuklar, siz müşteri olsanız hangi satıcıyı tercih edersiniz ve niçin tercih edersiniz?*

Rumuz Ayşen: *Güler yüzlü olana giderdim.*

Rumuz Ebru: *Tabii ki güler yüzlü olana giderim. Çünkü güler yüzlü olan beni anlamaya çalışır ve bir şey istediğinde yardımcı olur.*

Rumuz Elmas: *Güler yüzlü birinden alışveriş yapmaktan daha mutlu olurum.*

Rumuz Kuzey: *2. Balcı daha iyi davranıyor. Onun güler yüzlü olması ve asık suratlı olmaması beni etkilerdi. Zaten kimse asık suratlı biri ile konuşmak istemez ki...*

Aslında Kanıt 3 ile anlatılmak istenen, etkili iletişimde beden dilinin ne kadar önemli bir unsur olduğudur. Fakat öğrencilerin cevaplarından anlaşılabilir ki bazı değerler beden dili ile de yansıtılabilir. Özellikle güler yüzlü olmak, anlayışlı olmak, iletişime açık olmak bize günlük hayatta da birçok şey kazandırır. Özellikle öğrencilerin asık suratlı bir insandan alışveriş yapmak istememeleri ve hepsinin güler yüzlü olana odaklanması öğrencilerin güler yüzlü olma, hoşgörülü olma, iletişime açık olma gibi değerlerin önemini farkında olduklarını gösterir. Rumuz Ceyhun'un "Asık suratlı olmak diğer insanlara karşı sevgisizliktir." olarak ifade etmesi, Rumuz Ebru'nun "...beni istemediğini bana değer vermediğini düşünürüm." gibi öğrenci ifadelerinden iletişimde saygı, sevgi ve hoşgörü gibi değerlerin olması gerektiği anlaşılabilmektedir. Aynı zamanda iletişim kesitini incelediğimizde iletişimde saygı, hoşgörü ve sevgi değerlerinin gerekli olduğu düşüncesini cevaplarına yansıttıklarını ifade edilebilir. Buna dayanarak bu kanıtın öğrencilerin bu değerlere ilişkin farkındalıklarını geliştirdiği söylenilebilir. Bu kanıtı dersin kazanımlarını kazandırma açısından değerlendirdiğimizde beden dilinin iletişimde çok şey ifade ettiğini ve iletişimi etkileyen birçok unsurun olduğuna dair öğrencilere farkındalık sağladığını, öğrenci ifadelerinin yansıttığı ifade edilebilir. Yani öğrenci ifadelerine dayanarak kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 4'ün (Yaşamdan Gerçek Bir Hikaye) değerlendirilmesi.

Kanıt 4: Yaşamdan Gerçek Bir Hikaye

Türkiye'de geçtiğimiz günlerde 65 yaş ve üstü vatandaşlara corona virüs nedeniyle sokağa çıkma yasağı getirildi. Bu kararın ardından Türkiye'nin birçok yerinde yaşlılarla ilgili görüntüler paylaşıldı. Bazı videolarda ise yaşlılara uygulanan duygusal şiddet öne çıktı. Sosyal medyada paylaşılan ve bir yaşlı vatandaşla dalga geçildiği anlarda kaydedilen video büyük tepki çekti. Videoyu çeken kişi polis gibi davranarak, 'Normalde ceza kesmemiz gerekiyor bu sefer sizi affedelim' dedi. Yaşlı adam ise 'Hastaneye geldim, otobüs almadı beni. Polise söyledim' yanıtını verdi. Video sosyal medyada büyük yankı uyandırdı.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sosyal-medyada-paylasildi-tepki-cig-gibi-buyudu-videoyukaldir-6172488>

Kanıt 4'te öğrencilere bir gazete haberi verildi. Türkiye'de corona virüs nedeniyle 65 yaş ve üstü vatandaşlara dışarı çıkma yasağı getirilmişti. Yaşlı bir amca bu yasak günlerinde ilaç almak için dışarı çıkmış ve kendini polis olarak tanıtanlar tarafından duygusal bir şiddete maruz kalmıştı. Bu haber internet sayfasından öğrencilere gösterilerek okutuldu. Daha sonra Kanıt 4'ün altındaki sorulara geçildi.

Kanıt 4 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Çocuklar Kanıt 4'te iletişimde hangi unsurun öneminden bahsedilmiştir?

Rumuz Emin: İletişimde saygısızlık yapılmaması gerektiğinden bahsedilmiş. Yaşlı amcaya saygısız davranmışlar.

Rumuz Kuzey: İletişimde dürüst olmak lazım, karşımızdaki insanlara yalan söylememeliyiz.

Rumuz Ecem: İletişimde kendimizden büyükleri alaya alırsak, onlara saygısızlık yapmış oluruz.

Rumuz Okan: İletişimde alay etmememiz gerektiğini anlatıyor.

Rumuz Habibe: Büyüklerimize saygılı olmamızı ve insanlara alaycı yaklaşmamamız gerektiğini anlatıyor.

Rumuz Ebru: İletişim kurarken büyüklerimize saygılı olmalıyız ve küçüklerimize sevgi ile yaklaşmalıyız. Burada adamla dalga geçilmiş ve bu davranış toplum tarafından da kınanmıştır.

Öğretmen: Peki çocuklar, bu etkileşimde hangi unsurlar eksiktir?

Rumuz Elmas: Saygı ve dürüstlük eksiktir. Gençler, adamı kandırıyor ve onunla dalga geçiriyorlar.

Rumuz Ayşen: *Saygı, dürüstlük eksiktir. Videoyu çeken kişi hem yalan söylüyor hem de saygısızlık yapıyor. Böyle yapmaları kötü bir davranıştır.*

Rumuz Gülten: *Saygı yok, sevgi yok ve olayda gençler adamı rencide ediyorlar.*

Rumuz Ecrin: *İletişimde saygı ve dürüstlük olmazsa iletişimde olmaz. Saygısız davranırsak insanları kırarız.*

Rumuz Emin'in "iletişimde saygısızlık yapılamamalı, yaşlı amcaya saygısızlık yapılmış" ifadesi, Rumuz Ecrin'in "İletişimde saygı ve dürüstlük olmazsa iletişim de olmaz." Rumuz Kuzey'in "İletişimde dürüst olmak lazım." ifadelerinin öğrencilerin saygı ve dürüstlük değerlerini iletişim esnasında olmasını beklediklerinin yansıması olarak değerlendirilebilir. Rumuz Ecem'in iletişimde alaya almayı saygısızlık olarak ifade etmesi ve diğer öğrencilerin de bu düşüncüyü destekleyen benzer ifadeler kullanması, öğrencilerin iletişimde alaya almayı saygısızlık olarak gördükleri kanısına varılabilir. Öğrencilere bu iletişim kesintisinde eksik olan unsur sorulmuş ve öğrencilerin birçoğu dürüstlük ve saygı unsurlarının eksik olduğunu ifade etmişlerdir. Rumuz Elmas'ın "Saygı ve dürüstlük eksiktir.", Rumuz Ecrin'in "İletişimde saygı ve dürüstlük olmazsa iletişim de olmaz." ifadeleri ve bu ifadelere benzer diğer öğrenci ifadeleri saygı, sevgi, dürüstlük değerlerinin iletişimde gerekli olduğu düşüncesine sahip olduklarının göstergesi kabul edilebilir. Buna dayanarak kanıtın öğrencilerde saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerine ilişkin farkındalıklarını geliştirdiğini ifade edilebilir.

Rumuz Kuzey'in "Dürüst olmak lazım.", Rumuz Ebru'nun "Büyüklerimize saygılı ve küçüklerimize sevgi ile yaklaşmalıyız." ifadeleri gibi diğer öğrenciler de doğru tutum ve davranışların ne olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler; alaya alma, yalan söyleme, saygısızlık yapma, rencide edici konuşma gibi davranışları iletişimde olmaması gereken unsurlar olarak nitelendirmişlerdir. Öğrencilerin bu ifadelerine dayanarak kanıt temelli etkinliğin dersin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt 4 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Peki çocuklar, siz yaşlı adamın yerinde olsaydınız, ne hissederdiniz?*

Rumuz Ecrin: *Kendimi dışlanmış ve rezil olmuş hissederdim. Kızgın olurdum.*

Rumuz Gülten: *Mutsuz, üzgün, sinirli olurdum.*

Rumuz Ayşen: *Kendimi küçümsemiş hissederdim.*

Rumuz Ceyhan: *Çok öfkeli olurdum. Üzüldüm ve kırgın olurdum.*

Rumuz Kuzey: *Kendimi rezil olmuş hissederdim.*

Rumuz Habibe: *Kendimi sevilmeyormuş gibi hissederdim ve üzüldüm.*

Öğretmen: *Peki çocuklar, böyle yaşlı bir amca okula gelse, sizler etkili iletişim kurmada nelere dikkat ederdiniz?*

Rumuz Ecrin: Öğretmenim, ona saygılı davranırdım; bir isteğinin olup olmadığını sorardım. Okula niçin geldiğini sorardım. Yardımcı olmaya çalışırdım.

Rumuz Gülten: Saygılı olurdum, kabalık etmezdim.

Rumuz Ayşen: Yaşlı amcaya kırmadan konuşurdum, ona karşı saygılı ve anlayışlı olmaya çalışırdım.

Rumuz Ceyhun: Yaşlı amcaya saygılı davranırdım. Bir isteğinin olup olmadığını sorardım.

Rumuz Elmas: Yaşlı amcaya kendini değerli hissettirmek için saygılı davranırdım. Çünkü onların hayat tecrübeleri fazladır.

Rumuz Habibe: Saygılı davranırdım. Güler yüzlü olurdum, oturması için yer gösterirdim.

Rumuz Ecem: Saygılı ve dürüst olurdum. Bir şey iddia ettiğinde yardımcı olmaya çalışırdım.

Öğrenci ifadelerinden Kanıt 4'te anlatılan haberde gençlerin yaşlı amcaya karşı davranışlarını olumsuz buldukları ifade edilebilir. Yaşlı amcaya yapılan davranışı, öğrencilerin hepsi saygısızlık olarak nitelemişlerdir. Ve iletişimde saygının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenci ifadelerinden başka bir kök değerimiz olan dürüstlük değerini de öğrencilerin özümstedikleri anlaşılabılır. Öğrenci ifadelerinden, öğrencilerin olaydaki gençlerin yaşlı amcaya yaptıklarını doğru ve dürüstçe bulmadıkları anlaşılabılır. Aynı zamanda öğrencilerden empati yapmaları istenmiş ve böyle bir olay ile kendilerinin karşılaşmaları durumunda neler hissedeceklerini ifade etmeleri istenmiştir. Buradaki amaç; bize saygısızca ve dürüst olmayan bir şekilde davranıldığında nasıl hissedeceğimizi ortaya koymaktır ki biz de başkalarına karşı öyle olmayalım. Rumuz Gülten'in "*Mutsuz, üzgün, sinirli olurdum.*", Rumuz Ceyhun'un "*Çok öfkeli olurdum.*", Rumuz Kuzey'in "*Kendimi rezil olmuş hissederdim*" ifadeleri öğrencilerin empati yaptıklarının göstergesi olarak görülebilir. Öğrencilerden okullarına böyle yaşlı bir amca geldiğinde neler yapacaklarının söylenmesi istenmiştir. Öğrenci diyaloglarından anlaşılacağı üzere öğrencilerin saygı, dürüstlük ve yardımseverlik değerlerini ön planda tuttukları çıkarımı yapılabilir. Diyaloglardan yola çıkarak özellikle bu değer düzeylerinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Çünkü öğrenciler iletişimde saygılı olmanın ve dürüst olmanın önemini sıkça vurgulamışlardır. Sosyal Bilgiler dersinin kazanımı açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin etkili iletişimde olumlu tutum ve davranışların farkında oldukları ifadelerinden anlaşılabılır. Bunlara dayanarak kanıt temelli bir ders sürecinin değere ilişkin farkındalık oluşturduğu ve Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 5'in (Nasıl iletişim kurulmaz) değerlendirilmesi.

Kanıt 5: Nasıl iletişim kurulmaz

<https://www.youtube.com/watch?v=9ENrMA0rFj8>

“Nasıl iletişim kurulmaz” adlı Kanıt 5 kısa bir videodan oluşmaktadır. Kanıt 5’te okuldan gelen bir çocuğun babasına okulda yaşadıklarını anlatma isteğinin olması fakat babanın oğlu ile ilgilenmek yerine gazete okuyarak oğlunu umursamaması yer almaktadır. Kanıt 5’te olumsuz iletişim örneği gösterilerek doğru iletişimin nasıl olması gerektiği ve önemi vurgulanmak istenmektedir. Aynı zamanda Kanıt 5 ile öğrencilere sevgi değeri de sezdirilmek istenmektedir.

Kanıt 5 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: *Sevgili öğrenciler, Kanıt 5’in analizini gerçekleştirdik. Şimdi Kanıt 6’ya geçiyoruz. Öncelikle Kanıt 5’i size izletmek istiyorum. Kanıt 6’da izlediğiniz kısa filmde baba ve oğlunun iletişimini yorumlayınız. Sizce etkili bir iletişim gerçekleştirebilmişler mi?*

Rumuz Emin: *Okuldan gelen çocuk babasına; baba, ben bugün biriyle tartıştım, diyor. Fakat baba, hiç çocuğa dönmeden gazetesini okuyor. Çocuk bu duruma üzülüp odasına gidiyor. Yani etkili bir iletişim gerçekleşmemiştir.*

Rumuz Ecrin: *Çocuğu görmezden ve duymazdan geliyor. Bence etkili bir iletişim yoktur. Görmezden ve duymazdan gelmek, iletişim engellerinden biridir.*

Rumuz Ceyhun: *Çocuk bir şeyler anlatırken babanın başka şeyle meşgul olması, çocuğa kendini değersiz ve önemsiz hissettirir.*

Öğretmen: *Biri konuşurken biz karşımızdakini dinlemezsek ve başka şeyler ile meşgul olursak karşımızdaki kendine değer verilmediğini, önemsenmediğini hisseder. Başka konuşmak isteyen var mı çocuklar?*

Rumuz Ecem: *Baba çocukla empati kurmuyor. Babanın kendisi de aslında biriyle tartışsa üzgün olur fakat çocuğunu geçiştiriyor burada.*

Rumuz Habibe: Babası çocuğunu dinlemediği ve ilgilenmediği için etkili bir iletişim olmamıştır.

Rumuz Murat: Burada babanın sevgisizliği de var sevgisi olsa ilgisi de olur. Sevse çocuğu ile ilgilenirdi.

Öğretmen: Çocuklar izlemiş olduğunuz kısa filmde iletişim engellerini açıklar mısınız?

Rumuz Habibe: Birisi konuşurken dinlememek, iletişim engelidir.

Rumuz Ecrin: Görmezden, duymazdan gelme iletişim engelidir.

Rumuz Emin: Empati yapmamak. Oğlunun üzgün olabileceğini baba düşünmüyor. Bu durum da iletişim engelidir.

Rumuz Okan: Birisi konuşurken onu dikkate almamak da iletişim engelidir.

Öğretmen: Peki çocuklar, siz babanın yerinde olsaydınız, sizin oğlunuza yaklaşımınız nasıl olurdu?

Rumuz Burak: Ben çocuğumu dinlerdim. Mesela konuşurken başka bir şey ile meşgul olmazdım.

Rumuz Okan: Çocuğumla empati kurarım, üzgün ise neyi olduğunu anlamaya çalışırım.

Rumuz Emin: Çocuğum ile ilgilenirim, onu dinlerim.

Rumuz Ecrin: Eğer sıkıntısı varsa onu dinlerim. Bazı çocuklar içine atarlar, onu anlamaya çalışırım, benimle paylaşmasını isterim.

Rumuz Kuzey: Çocuğuma karşı anlayışlı davranırdım.

Rumuz Ecem: Çocuğumu görmezden gelmezdim, öğretmenim.

Öğretmen: Siz aileniz ile buna benzer bir diyalog yaşadınız mı? Açıklar mısınız?

Rumuz Ecem: Evet, yaşadım. Babama bir şey söylüyorum, aldırış etmiyor, tamam tamam, deyip geçiştiriyor.

Rumuz Ayşen: Ablamla bir konuda konuşuyorduk sonra kavgaya başladık. Babam da anlayıp dinlemeden ikimize de kızmıştı. Ama ben haklıydım.

Rumuz Emin: Evet, yaşıyorum. Bazen babam bir şey olduğunda evde filan hemen azarlıyor.

Rumuz Ecem: Hayır, yaşamadım. Ben okulda ya da başka yerde kötü bir şey oldu mu ailem bana sorar. Canım sıkkın ise beni dinlerler.

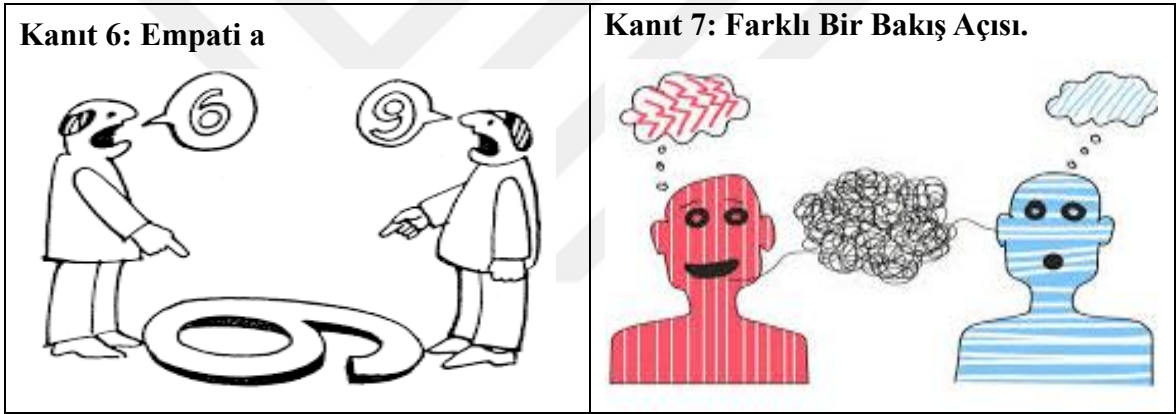
Rumuz Ebru: Arkadaşım ile oyun oynarken tartışmıştık okulun bahçesinde. Öğretmenimiz ikimize de kızmıştı. Olayın sebebini sormadan.

İletişim kesitini incelediklerinde Rumuz Ecrin'in "Görmezden ve duymazdan gelmek iletişim engelleridir." ve Rumuz Emin'in "Dikkate almamak da iletişim engelidir." ifadeleri gibi diğer öğrencilerin de benzer ifadeler ile görmezden gelmek, duymazdan gelmek, umursamamak, empati yapmamak ve ilgisiz olmak gibi olumsuz davranışları iletişimi olumsuz etkileyen unsurlar olarak gördükleri kanısına varılabilir. Rumuz Kuzey "Anlayışlı davranırdım.", Rumuz Burak "Çocuğumu dinlerdim.", Rumuz Ecem "Görmezden gelmezdim." gibi öğrenci ifadelerinden ise öğrencilerin olumlu iletişim göstererek empatik davranış gösterdikleri düşünülebilir. Bunlara dayanılarak olumlu iletişim unsurlarının ve

olumsuz iletişim unsurlarının verilmesinde kanıt temelli etkinliklerin katkı sağladığı söylenebilir.

İletişim kesitini incelediğimizde öğrenciler, Kanıt 5'teki iletişim örneğini sevgisizlik ve ilgisizlik olarak nitelendirmişlerdir. Birisi konuşurken onu dinilememeyi, değer vermemek ile eş tuttuklarını iletişim kesitinden anlaşılabılır. Rumuz Murat'ın “Sevse çocuğu ile ilgilenirdi.” ifadesi ile iletişimde sevginin gerekli olduğu düşüncesini yansıttığını söylenilebilir. Diğer benzer öğrenci ifadelerinden öğrencilerin iletişimde sevgi değerini beledikleri çıkarımı yapılabilir. Buna dayanarak kanıtın öğrencilerin sevgi değerine ilişkin farkındalıklarını geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 6 ve 7'nin (Empati ve Farklı Bakış Açısı...) değerlendirilmesi.

Kanıt 6 ve Kanıt 7 ile iletişimde farklı bakış açılarının olduğunun bilinmesi ve empati kurmanın olumlu iletişim unsuru olduğunun bilinci öğrencilere kazandırılmak istenmektedir. Bu kanıtlar ile öğrencilerin iletişimi etkileyen doğru tutum ve davranışları analiz ederek sorgulamaları amaçlanmaktadır. Bu bağlamda öğrenciler üzerinde saygı, hoşgörü, anlayışlı olma gibi değerlerin de farkındalıkları geliştirilmek istenmektedir.

Kanıt 6-7 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 6 ve 7'deki iki resmi dikkatlice inceleyiniz. Resimlerin ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Okan: Karşıımızdaki kişi bizden farklı düşünüyorsa, onun düşüncesine saygı duymalıyız. Eğer duymazsak tartışma ortamı doğar.

Rumuz Ebru: Empati kurmaları gerek, eğer empati kurmazlar ise kavga ortamı oluşur. Yani farklılıklara saygılı olmalıyız çünkü herkesin farklı bakış açısı vardır.

Rumuz Gülten: Herkesin farklı bakış açılara sahip olabileceği anlatılıyor. Eğer farklılıklara saygı duyulmazsa karmaşa doğabilir.

Rumuz Ecrin: Herkesin farklı bakış açısının var olduğunu, herkesin kendisine ait bir düşüncesinin olduğunu, bundan dolayı da karşımızdakine saygı duymamız gerektiğini anlatıyor.

Rumuz Ecem: Herkesin farklı bakış açısından farklı gördüğünü anlatıyor. Herkes karşısındaki anlamaya çalışmadan kendi fikrinde olanı söylemiş ve karmaşıklık ortaya çıkmış.

Rumuz Ayşen: Birbirlerinin düşüncelerini anlamadıkları için karmaşıklık çıkmış.

Rumuz Habibe: Bir olay iki taraf için de aynı olmayabilir. Empati kurarak kendimizi karşımızdaki kişinin yerine koyarak olayları yorumlamamız gerekir.

Öğretmen: Kanıt 7'yi dikkatlice inceleyiniz. Olaylara farklı penceren bakabilmek, etkili iletişim için neden önemlidir?

Rumuz Kuzey: Önemlidir. Çünkü saygı duymazsak kavga çıkabilir.

Rumuz Emin: İki kişi farklı pencereden bakıyor ve birbirlerinin farklılıklarını anlamıyorlarsa iletişim kuramazlar.

Rumuz Okan: İki kişinin de farklılıkları ve farklı bakış açıları var. Eğer karşılıklı empati kurmazlar ve birbirlerini anlamaya çalışmazlar ise böyle karmaşıklıklar olur.

Rumuz Ebru: Herkesin farklı bakış açısı vardır. Eğer birbirimizi anlamaya gayret göstermez ve farklılıklara saygı duymaz isek olaylar kavgaya kadar gider hatta mahkemelik oluruz.

Rumuz Ceyhun: Evet, gereklidir. Çünkü olaylara farklı bir bakış açısı ile bakamazsak karşımızdaki kişi ile anlaşamayız, iletişim kuramayız.

Rumuz Ecem: Her insanın farklı bakış açısı vardır. Bunun için farklılıklara saygı duymalıyız. Her insanın farklı pencereden baktığının farkında olmalıyız.

Rumuz Ayşen: Kişiler farklı olabilir. Düşünceleri de farklı olabilir. Bu farklılıklara saygı duyup buna göre iletişim kurmalıyız.

Öğretmen: Farklı düşüncelere saygılı olmak, etkili iletişim için gerekli midir?

Rumuz Habibe: Farklılıklara saygı duymak, etkili iletişimde gereklidir. Karşımızdaki kişinin farklılıklarına saygı duymazsak, karşımızdaki kişiyi anlamakta zorlanırız ve etkili iletişim kuramayız.

Rumuz Ecem: Farklı düşüncelere saygı duymak, etkili iletişimde önemlidir. Çünkü biz saygı duyarsak, o da bizim farklılıklarımıza saygı duyar.

Rumuz Ebru: Herkes aynı olursa her şey sıkıcı olur. Onun için farklılıklar olmalı ve biz birbirimizin farklılıklarına saygı duymalıyız ki anlaşabilelim.

Rumuz Ecrin: Herkesin farklı düşünce ve bakış açıları vardır. Herkes farklıdır. Biz bunlara saygı duymazsak, kavga ve tartışmalar olur.

Öğretmen: İletişim kurarken iyi bir dinleyici olmak önemli midir? İyi bir dinleyici olmazsak ne gibi olumsuz sonuçlar ile karşılaşırız? Örnek vererek açıklayınız.

Rumuz Kuzey: İletişim kurarken iyi bir dinleyici olmazsak, karşımızdaki kişiye saygısızlık etmiş oluruz ve bu durumda karşımızdaki kişi bize gücenebilir. Etkili bir iletişim olmaz.

Rumuz Ecrin: İyi bir dinleyici olmazsak, Hacivat ve Karagöz gibi konuları başka yerlere çekilir. Birbirimizi anlayamayız. Ve birbirinizi anlamadan herkes başka bir şey söyler.

Rumuz Ebru: İyi bir dinleyici olmazsak, karşımızdakinin ne söylediğini anlayamayız. Dersi de dinlemezsek sınavlarda başarılı olamayız.

Rumuz Ceyhun: İyi bir dinleyici olmak önemlidir. İyi bir dinleyici olmazsak

karşımızdaki kişi, onu dinlemediğimiz için bize kızgın ve kırgın olur. İyi bir iletişim olmaz.

Rumuz Habibe: *İletişim kurarken anlatıcı kadar dinleyici de önemlidir. Konuşan kişiyi dinlemezsek, kişiyi yanlış anlayabiliriz. Bu durum kavga gibi olumsuz sonuçları doğurabilir.*

Rumuz Ayşen: *İyi bir dinleyici olmak önemlidir. Eğer birbirimizi dinlemezsek, anlayamayız. Anlamamız için de dinlememiz gerekir. Aynı zamanda karşımızdaki insana saygısızlık yapmış oluruz.*

İletişim kesiti incelediğinde Rumuz Ebru'nun "*Herkesin farklı bakış açısı vardır.*", Rumuz Ceyhan'un "*Dinleyici olmak önemlidir.*" ifadelerinden, diğer öğrencilerin de benzer ifadeler ile empati kurmak, farklı bakış açılarının olduğunu bilmek, farklı düşüncelere saygılı olmak, iyi bir dinleyici olmak, birbirini anlamak, her insanın farklı penceresi olduğunu görmek gibi değerleri iletişimi etkileyen olumlu unsurlar olarak niteledikleri görülmektedir. Öğrencilerden Rumuz Ayşen'in "*Dinlemezsek saygısızlık yapmış oluruz.*", Rumuz Ebru'nun "*Farklılıklara saygı duymalıyız.*", Rumuz Kuzey'in "*Saygı duymazsak kavga çıkabilir.*" ifadeleri ve diğer benzer öğrenci ifadelerinde ise öğrencilerin iletişimde saygı, farklılıklara saygı, hoşgörülü, anlayışlı olma gibi değerlerin gerekli olduğu düşüncesini konuşmalarında yansıttıkları görülebilir.

Kanıt 6-7 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Siz günlük hayatınızda kendinizi daha iyi ifade etmek için nelere dikkat ediyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız.*

Rumuz Ecem: *Sen dili yerine ben dili kullanıyorum. Sözlerime dikkat ediyorum. Önyargılı olmamaya çalışıyorum. Empati kurmaya gayret ediyorum. Sözlerime dikkat ediyorum ve dinlemeye gayret ediyorum.*

Rumuz Ayşen: *Kendimi doğru ifade edebilirsem karşımdakinin beni anlaması kolaylaşır. Onun için kendimi doğru ifade etmeye çalışıyorum.*

Rumuz Habibe: *Kendimi daha iyi anlatmak için ben dili kullanmaya ve beden dili ile konuştuklarımı desteklemeye dikkat ederim. Teneffüste arkadaşlarım ile konuşurken ben dili kullanmaya ve söylediğim sözleri beden dili ile desteklemeye özen gösteririm. Arkadaşlarım bana farklı bir şey dediğinde onların açısından olaylara bakmaya çalışırım.*

Rumuz Ecem: *Günlük hayatta birilerini yanlış anlamamaya dikkat ederim. İyi bir dinleyici olmaya özen gösteririm.*

Rumuz Ceyhan: *Sen dili yerine ben dilini kullanmaya, empati kurmaya, farklı bakış açılarına saygı duymaya ve karşımızdaki kişinin sözünü kesmemeye dikkat ederim.*

Rumuz Ebru: *Empati kurmaya, saygılı olmaya, kavga çıkarmamaya dikkat etmeliyiz. Sözlerimi beden diliyle desteklemeye gayret ederim. Farklı bakış açılarına saygı duyarım. Eğer farklı bakış açılarına saygı duymazsak, hiç kimseyi anlayamayız.*

Rumuz Ecrin: *Biri konuşurken onunla birlikte konuşmam. Sözlerime dikkat ederim. Empati kurmaya gayret ederim. Karşımızdakine iltifatta bulunabiliriz. Karşımızdaki kişiyi anlamaya gayret etmeliyiz. Biraz çaba göstermeliyiz. Önyargılı olmamalıyız.*

Rumuz Emin: *Empati kurmaya, saygısız davranmamaya, sözünü kesmeden dinlemeye özen göstermeliyiz.*

Yukarıdaki iletişim kesiti incelendiğinde; öğrencilerin günlük hayatlarındaki

konuşmalarında farklı bakış açılarına saygı duymayı, karşıdaki insanın sözünü kesmemeyi, ben dili kullanmamayı, iyi bir dinleyici olmayı, ön yargılı olmamayı ve empatik yaklaşımda bulunmayı tercih ettikleri ifade edilebilir. Öğrenciler bu tutum ve davranışları olumlu olarak nitelendirmişlerdir. Rumuz Ecrin'in "Ön yargılı olmamalıyız.", Rumuz Emin'in "Sözünü kesmemeliyiz.", Rumuz Elmas'ın "Yanlış anlamamaya dikkat ederim." ifadelerinden de öğrencilerin iletişimi olumsuz etkileyen tutum ve davranışların farkında olduklarının göstergesi olarak düşünülebilir. Rumuz Emin'in "Saygısız davranmam.", Rumuz Ebru'nun "Saygı duymazsak anlaşılamayız." ifadelerinden ise iletişimde saygı değerinin gerekli ve önemli olduğu öğrencilerin ifadelerinden anlaşıldığı ifade edilebilir. Bunlara dayanarak kanıtın dersin kazanımlarının öğrencilere kazandırılmasında katkıda bulunduğunu, konuyla ilgili değerlere ilişkin ise öğrencilerde farkındalık geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 8'in (İletişim örnekleri, güzel iletişim peşindeyiz...) değerlendirilmesi.

Kanıt 8: İletişim örnekleri, güzel iletişimin peşindeyiz...

Kanıt 8, bir aile içi iletişimsizliğin örneklerini içermektedir. Bu kanıt ile ulaşılmak istenen amaç, öğrencilerin olumsuz durumlardan yola çıkarak güzel iletişim nasıl olmalı çıkarımını yapabilmelerini sağlamaktır.

Kanıt 8 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Çocuklar Kanıt 8'deki resmi dikkatlice inceleyiniz. Sizlerden bu resmi yorumlamanızı istiyorum.

Rumuz Okan: Öğretmenim, ortada çocuklar kavga ediyor; baba, umursamaz bir şekilde gazetesini okumaya çalışıyor; anne, elinde tava ile çocuklara kızıyor.

Rumuz Ebru: Öğretmenim, aile sorumsuz bir aile; çocuklar kavga ederken baba hiç umursamıyor ve çok ilgisiz. Anne ise şiddetle çocukların kavgasını ayırmaya çalışıyor. Herkes birbirine ilgisiz gibi.

Rumuz Ebru: Ailede birbirlerine karşı önem vermeme var.

Rumuz Habibe: Aile içinde bir sevgi ortamı yok. Çünkü sevgi ortamı olsa birbirleri ile konuşurlar, birbirlerine karşı ilgili olurlar.

Rumuz Ayşen: Öğretmenim, anne çocukların sorununu dinlemek yerine, şiddetle çözmeye çalışıyor. Baba da umursamıyor. Çocuklarına önem vermiyorlar.

Rumuz Metin: Aile sorumsuz bir aile, öğretmenim. Sorumlu olsa çocukların niçin kavga ettiklerini sorarlar. Onların derdini dinlerler.

Rumuz Ecrin: Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar da ilerde sorumsuz, ilgisiz olur, öğretmenim. Baba ilgisiz, anne ise olaya şiddetle yaklaşıyor. İlerde de çocuklar karşılaştıkları olayları böyle çözerler. Ya ilgisiz olurlar ya da şiddete başvururlar.

Rumuz Ecem: Herkes kendi aleminde. Bence sorumsuzluk var, hem de çocuklar babalarına karşı saygısız, babalarının önünde kavga ediyorlar.

Öğretmen: Sizce resimdeki aile etkili bir iletişim kurabiliyor mu? Nedenleriyle söyler misiniz?

Rumuz Kuzey: Kuramıyorlar, öğretmenim. Kimse kimsenin umurunda değil gibi resimde.

Rumuz Okan: Kuramıyorlar çünkü ailede kimse birbirini dinlemiyor.

Rumuz Habibe: Ailede çocukları görmezden gelme var, çocukları baba umursamıyor.

Rumuz Ecem: Sağlıklı bir iletişim kuramıyorlar. Çocuklar kavga ediyorlar, baba ise hiçbir şey olmamış gibi gazete okuyor.

Rumuz Ecrin: Çocuklar kavga ediyorlar, bu zaten bir iletişim değildir. Anne şiddetle olaya bağırıyor. Baba ise umursamıyor. Herkes iletişim engeli yapıyor burada. Doğru bir iletişim yok, öğretmenim.

Rumuz Ecem: Bence tüm ailede sorumsuzluk var. Baba, gazetesini bırakıp çocuklar ile ilgilenemez. Anne ise şiddet yerine babadan çocuklar ile ilgilenmesini isteyebilir.

Rumuz Ceyhan: Etkili bir iletişim yok çünkü kimse birbirine saygı duymuyor. Eğer birbirlerine saygılı olsalar, birbirlerini rahatsız etmezler.

Rumuz Ayşen: Etkili bir iletişimde dinleme gereklidir. Ailede kimse kimseyi dinlemiyor, kimsenin birbirine saygısı ve ilgisi yok, öğretmenim.

İletişim kesiti incelendiğinde Kanıt 8’de olumsuz iletişim unsurlarının farklı türlerine değinmişlerdir. Öğrenciler; umursamamayı, ilgisizliği, şiddeti iletişimde olumsuz unsurlar olarak nitelendirmişlerdir. Öğrenciler etkili iletişim kurulamamasının sebeplerini aile bireylerinin birbirini dinlememesine, birbirlerini görmezden gelmelerine, babanın çocuklarını görmezden gelmesine ve annenin şiddete başvurmaya bağladıkları ifadelerinden anlaşılabılır. Rumuz Metin “Aile sorumsuz bir aile, öğretmenim.”, Rumuz Ayşen “Kimsenin birbirine saygısı yok.”, Rumuz Elmas’ın “Bence sorumsuzluk var.” ve Rumuz Habibe “Aile içinde bir sevgi ortamı yok.” gibi ifadeler ile öğrencilerin hem aile ortamında hem iletişimde sevgi, saygı, sorumluluk değerlerinin gerekliliği düşüncesini

ifadelerine yansıttıkları söylenilebilir. Bunlara dayanarak kanıtın öğrencilerde saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerinin farkındalığını geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt 8 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Resimde gördüğünüz annenin çocuklarına yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Nasıl bir tutum izler ise çocuklarıyla daha iyi bir iletişim kurabilir?*

Rumuz Okan: *Öğretmenim, annenin elindeki tava çocuklarına şiddet uyguladığını gösteriyor. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Ve sevgisizliğin göstergesidir. Bir de baba da çok sorumsuz davranıyor, öğretmenim.*

Rumuz Ecrin: *Anne şiddetle kavgayı bitirmek istiyor burada. Ama yapması gereken önce ayırması ve niçin kavga ettiklerini sormasıdır. Olaylar şiddetle çözülmez. Çocuklarla konuşması lazım.*

Rumuz Ayşen: *Annenin ayırıp düzgünce konuşması lazım. Çocukların sorunlarıyla ilgilenmesi, onları dinlemesi gereklidir.*

Rumuz Habibe: *Konuşmak yerine şiddetle çözmeye çalışması, yanlış bir davranış.*

Rumuz Emin: *Şiddetle çözülmez, öğretmenim. Onlarla ilgilenmesi ve niye kavga ettiklerini sorması gerekliydi, öğretmenim.*

Rumuz Ecem: *Onları güzelce uyarmalı, öğretmenim. Doğru bir iletişim kurmalı, şiddet etkili bir iletişim değildir.*

Öğretmen: *Sizin ailenizle veya arkadaşlarınızla konuşurken emir cümleleri kullanmanız veya karşınızdakinin öyle konuşması iletişiminizi nasıl etkiler? Açıklayınız.*

Rumuz Ayşen: *Kötü etkiler, öğretmenim. Arkadaşım, oyun oynayalım, diye çağırıyor. Oyun oynamak ister misiniz, diye sormuyor. Onun böyle kendi başına karar almasına ben sinir oluyorum. Oynamak istemeyince de küsüyor.*

Rumuz Okan: *Öğretmenim, eğer biz öyle konuşursak karşımızdaki kötü etkilenir, bizimle arkadaşlık kurmak istemez. Kavga bile çıkabilir.*

Rumuz Ceyhan: *Ailemizle emir ve yargı cümleleri ile konuşursak, ailemiz bize kızar. Büyüklere öyle konuşmak saygısızlıktır.*

Rumuz Ecem: *Böyle konuşursak kalbimiz kırılır, hem üzülürüz hem üzmüş oluruz. Böyle bir iletişim olmaz, öğretmenim.*

Rumuz Kuzey: *Öğretmenim, arkadaşlarımız bize kızar. Böyle konuşursak arkadaş bulamayabiliriz.*

Rumuz Emin: *Karşımızdaki kişi kötü etkilenir ve bize eskisi gibi arkadaşça davranmayabilir.*

Rumuz Habibe: *Emir cümleleri kullanmak, iletişimde doğru değildir. Bir insan ile konuşurken emir cümleleri kullanmak karşımızdaki kişiyi sinirlendirebilir ve sağlıklı bir iletişim kuramayız.*

Rumuz Ebru: *Karşımızdaki üzülür ve sinirlenir. Mesela biri sana tembel dese sen de üzülürsün. Bana deseler ben de üzülürüm.*

Rumuz Metin: *Öğretmenim, üzülürüz. Doğru bir iletişim kurulmuş olmaz. Benden küçük biri bana emir cümlesi kurarsa, kızarım.*

Öğretmen: *Çocuklar siz de aileniz ile yanlış iletişim yüzünden yaşadığınız bir olayı ve daha sonra nasıl çözüme kavuşturduğunuzu anlatır mısınız?*

Rumuz Ecem: Öğretmenim, ben ailem ile değil arkadaşım ile bir olay yaşamıştım. defteri kaybolmuştu ve devamlı beni suçladı. Benim aldığımı düşünmüştü. Defterini daha sonra kitaplığında buldu ve benden özür diledi fakat benim onu affetmem çok zaman aldı. Çünkü ona çok kırılmıştım.

Rumuz Ecrin: Öğretmenim, kardeşim bir yaşında. Dedem bir gün, sen kardeşine bakmıyorsun, diye bana kızdı. Ben de dedeme; bakmıyorsam, karnını kim doyuruyor, kendi kendine mi yiyor, dedim. Dedem bilmeden bana karşı önyargılı davranmış ve beni suçlamıştı.

Rumuz Ebru: Öğretmenim, bazen biz kardeşimle kavga ediyoruz. Ailem, ben büyüğüm diye, bana kızıyor. Aslında beni dinlemiş olsalar, bana kızmazlar çünkü kardeşim yüzünden kavga ediyoruz.

Rumuz Ayşen: Bazen kuzenim bize geliyor. Oyun oynarken kavga ettiğimiz de oluyor ama daha sonra biz birbirimizden özür diliyoruz ve barışıyoruz.

Kanıt 8 ile iletişimde olumlu- olumsuz tutum ve davranışlar öğrencilere sezdirilmeye çalışılmıştır. Öğrenciler ile birlikte nasıl bir tutuma sahip olursak doğru iletişim kurmuş olacağımız Kanıt 8 üzerinde irdelenmiştir. İletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerden Rumuz Ecem'in "*Şiddet etkili bir iletişim değildir.*", Rumuz Habibe "*Emir cümleleri kullanmak iletişimde doğru değildir.*", Rumuz Ceyhun'un "*Emir ve yargı cümleleri yanlıştır.*" ifadeleri etkili iletişimde olumlu ve olumsuz unsurlar için örnekler içermektedir. Bu öğrencilerin ifadelerine benzer olarak diğer öğrencilerin de olayların şiddetle çözülemeyeceğini anladıkları, emir cümlelerinin, ön yargılı olmanın iletişimde olmaması gereken unsurlar olarak nitelendirdikleri iletişim kesitinden çıkarılabilir. Buna dayanarak kanıt temelli ders işleme sürecinin sosyal bilgiler dersinin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 9 ve 10'un (Empati ve Bir küçük serçe) değerlendirilmesi.

Kanıt 9: Bakış açısı

Judie paxton isimli Amerikalı bir öğrenci sıralarındayken arkadaşı ile tartışmaya başlar; kısa süre sonra tartışma büyür ve kavgaya dönüşür; ‘ben haklıyım, sen haksızsın’ derken dövüşmeye başlarlar ve sınıf öğretmeni olaya el koyar. Tüm sınıf arkadaşlarının gözü önünde Judie yi bir sıraya, diğer arkadaşını da tam karşısındaki diğer sıraya oturtur. Aralarına bir masa ve masanın üzerine bir nesne koyar ve sorar’’ bu nesne ne renk?’’ Judie siyah! Diye bağırır, karşısındaki çocuk beyaz diye. Tekrar bir tartışma başlar çocuklar arasında; öğretmen sınıfa sessiz olmalarını işaret eder ve bir müddet Judie ve arkadaşının tartışmasını izler. Tartışma büyümeye başlayınca Judie ve arkadaşının yer değiştirmesini isteyen öğretmen ‘şimdi söyleyin ne renk ‘ diye tekrar sorar. Her iki çocuk da ağızları açık, Şaş kınlıktan bir müddet konuşamazlar. Çünkü nesnenin bu sefer Judie ye bakan kısmı beyaz; diğer tarafı siyahtır...

https://patnosram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/04/06/967399/dosyalar/2018_11/12163421_etkinlik__ortaokul.pdf

Kanıt 10: Empati “bir küçük serçe”

Göğsü kınalı bir serçe varmış. Gök gürlediği zamanlar tir tir titreyerek yere yatar, gök yıkılmasın diye de ayaklarını havaya kaldırmış. Bir yandan da ‘korkumdan kırk kantar yağım eridi’ dermiş. Birgün birisi demiş ki ‘sen kendin beş dirhem gelmezsin nerden oluyor da kırk kantar yağın eriyor?’ Bunun üzerine serçe şu cevabı vermiş; ‘Herkesin kendine göre dirhemi, kantarı var; siz ne anlarsınız’.

<http://www.turkpdr.com/rehberlik/saglik-aile-anne-baba/gogsu-kinali-serce.htm> adresinden alıntılanmıştır.

Kanıt 9 ve Kanıt 10 empatiye dair küçük birer hikayedir. Bu kanıtların sunulmasındaki amaç, iletişimde empatinin önemini öğrencilerin kavramasını sağlamaktır. Bununla birlikte karşımızdaki insanı anlayabilmeyi, daha hoşgörülü olabilmeyi kazandırmaktır.

Kanıt 9-10 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Çocuklar, Kanıt 9 ve 10, farklı arkadaşlarınız tarafından üçer-dörder defa okundu. Aynı zamanda bazı arkadaşlarımız da bize hikayeleri anlattılar. Şimdi Kanıt 9 ve 10’un sorularına geçiyoruz. Kanıt 9’un bize anlatmak istediği sizce nedir?

Rumuz Habibe: Bir olay iki taraf için aynı olmayabilir. Yani olaylara farklı açılardan bakıldığında farklı yönleri olabilir.

Rumuz Okan: Karşımızdaki kişi farklı bir şey söylüyor diye, bizim onunla kavga etmememiz gerekir.

Rumuz Emin: Karşımızdaki insanı anlamamak, ona karşı anlayışlı olmamak iletişim hatasıdır.

Rumuz Ecrin: Karşımızdaki farklı bir şey söylüyor diye, onunla hemen kavgaya tutuşmamamız gerektiğini anlatıyor. Farklı konuşsa da saygı duyarsak, kavgalar ortaya çıkmaz.

Rumuz Ecem: Karşımızdaki insan farklı bir şey söylüyor diye, kavga yapmamalıyız. Empatinin ne kadar önemli olduğunu anlatıyor.

Rumuz Ceyhan: Karşımızdaki kişi bizden farklı düşünüyor diye, hemen onunla tartışmamalıyız.

Rumuz Okan: Karşımızdaki insanları anlamaya çalışmamız gerektiğini ve farklı düşüncelere saygı duymamız gerektiğini ifade ediyor.

Öğretmen: Peki çocuklar, sizce iki öğrencinin de kendisini haklı karşısındakini haksız bulmasının sebebi nedir?

Rumuz Ecrin: Öğretmenim nesnelere bakış açıları farklı olduğu için nesnenin rengi her iki tarafta farklı gözüküyor.

Rumuz Ayşen: Çünkü nesnenin bir tarafı siyah bir tarafı beyazdı. İki taraftan farklı gözüküyor. Onlar empati yapmıyorlar. Karşıdan farklı gözükeceğini düşünmüyorlar.

Rumuz Kuzey: İkisi de birbirine karşı anlayışsız davranıyorlar. Bundan dolayı da kavga ediyorlar.

Rumuz Ecem: Kendisinin gördüklerinden eminler. Ama sadece kendi bakış açısından doğru. Karşısındakinin bakış açısı ile bakmıyorlar.

Rumuz Ebru: Empati kurmuyorlar, kurmadıkları için kavga ediyorlar. Birbirlerini anlamadan kendilerini haksız buluyorlar.

Öğretmen: Öğretmen yaptığı deneyde ne anlatmak istemiştir?

Rumuz Ceyhun: Başkalarının görüşleri farklı olabilir. Bu durumda saygı duymalı ve anlayışlı olmalıyız.

Rumuz Ecem: Karşımızdakini dinlememiz gerektiğini ifade etmek istemiştir.

Rumuz Emin: Önyargılı olmamayı, anlayışlı olmayı ve empati kurmayı anlatmak istemiştir.

Rumuz Habibe: Bazen bir olayın diğer tarafı da olabilir. Olaylara önyargılı yaklaşmak yerine empati kurarak karşımızdakini anlamamız gerektiğini anlatmak istemiştir.

Rumuz Ecrin: İnsanların bakış açılarının farklı olduğunu, bunun için empati kurmanın ve önyargılı olunmaması gerektiğini anlatmak istemiştir.

Rumuz Okan: Bakış açılarının farklı olabileceği, bunun için saygı ve sevgi ile yaklaşılması gerektiğini anlatmak istemiştir.

İletişim kesiti incelendiğinde Rumuz Okan'ın "Bakış açıların farklı olabileceği", Rumuz Ceyhun'un "Bşkalarının görüşleri farklı olabilir." ve Rumuz Habibe'nin "Bir olay iki taraf için aynı olmayabilir." ifadeleri, öğrencilerin iletişimde farklı bakış açılarının olabileceğine dair olumlu düşüncelerinin ifadeleri olarak düşünülebilir. Rumuz Emin "Önyargılı olmamalı.", Rumuz Ecrin'in "önyargılı olunmaması gerektiğini", ve Rumuz Habibe'nin "Olaylara önyargılı yaklaşmak yerine empati kurmak..." ve diğer öğrencilerin bu ifadelere benzer ifadeleri kullanmaları, öğrencilerin bunları olumlu tutum ve davranış olarak nitelendirdikleri düşünülebilir. Rumuz Okan'ın "Bakış açıların farklı olabileceği bunun için saygı ve sevgi ile yaklaşılması gerekir.", Rumuz Ceyhun'un "Bşkalarının görüşleri farklı olabilir. Bu durumda saygı duymalı." ifadeleri, öğrencilerin iletişimde bu değerlerin olması gerektiği düşüncesini yansıttıklarının göstergesi kabul edilebilir. Bunlara dayanarak kanıtın, Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarının gerçekleştirilmesine katkı sağladığını aynı zamanda bu ünite ile verilmek istenen değerlere ilişkin farkındalık geliştirdiği söylenilebilir.

Kanıt 9-10 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: Siz arkadaşınız ile bir konu hakkında anlaşmazlığa düştüğünüzde bu durumu nasıl çözüme kavuşturursunuz?

Rumuz Ayşen: Onu anlamaya ve onunla konuşmaya çalışırım. Zaten kavga çıkarsa hiçbir şey çözülmez.

Rumuz Habibe: Empati kurup onun tarafından bakmaya çalışırım.

Rumuz Habibe: Anlayışlı ve hoşgörülü davranarak.

Rumuz Ecrin: Biz kuzenimle bir keresinde bir eşya için tartışmıştık. Ablam aklından bir sayı tuttu. Bilen eşyayı aldı.

Rumuz Habibe: Okulda oyun oynarken bir problem çıktı mı biz taş-kağıt-makas oyununu oynayarak çözüyoruz.

Öğretmen: Kanıt 10'u dikkatlice okuduk. Metnin bize ne anlatmak istediğini yorumlayın.

Rumuz Okan: Herkesin her şeyi aynı değildir, demek istiyor. Empati kurmayı anlatmaya çalışıyorlar.

Rumuz Ceyhun: Herkesin farklı bakış açıları ve farklı beklentileri vardır. Buna saygı duymamız gereklidir.

Rumuz Ecrin: Herkesin kendine göre düşünceleri vardır. Kimse kimsenin düşüncelerini bilemez. Farklı düşüncelere karşı saygılı olmalıyız.

Rumuz Ecem: Farklılıklara saygılı olmalıyız. Bunu anlatmak istemiş.

Rumuz Ayşen: Metinde herkesin değişik bakış açısı ve değişik özellikleri vardır, sen busun diye o da o olmuyor, onun başka özellikleri vardır. Senin de başka özelliklerin vardır.

Rumuz Habibe: Bir olay herkes için aynı olmayabilir. Bize göre doğru olan bir şey karşımızdaki kişiye göre yanlış olabilir.

Rumuz Elmas: Farklılıklara saygı gösterilmesi gerektiği anlatılmaya çalışılmış.

Öğretmen: Sizce serçe, “Herkesin kendine göre dirhemi, kantarı var; siz ne anlarsınız?” derken ne anlatmak istemiş?

Rumuz Ecem: Mecazi anlamda kullanılmış. Onun farklı, başkalarının farklı olduğunu söylüyor.

Rumuz Emin: Herkesin kendine göre bir yükü, bir derdi var, demek istiyor. Herkesin farklı olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Rumuz Habibe: Bir olay herkes için aynı olmayabilir. Olaylar kişiden kişiye farklılık gösterebilir.

Rumuz Ayşen: Siz benim özelliklerimi bilmezsiniz, ben de sizin özelliklerini bilmem. Herkes farklıdır.

Rumuz Ecem: Herkesin kendine göre farklılığı var, demeye çalışmış.

Rumuz Ecrin: Herkesin ayrı düşünceleri var, kimse bilemez, kimse anlayamaz.

Rumuz Ceyhun: Herkesin birbirine göre farklılıkları vardır. Ve bu farklılıklara saygı duymalıyız.

Rumuz Okan: Herkesin her şeyi aynı değildi, demek istiyor.

Öğretmen: İki metnin de ana fikri nedir? Açıklayınız.

Rumuz Okan: Empati kurmaya ve karşımızdakileri anlamaya çalışacağız.

Rumuz Ebru: Empati kurarsak birbirimizi anlayabiliriz.

Rumuz Ecrin: Empati kurmayı, anlayışlı olmayı ve ön yargı ile yaklaşmamayı anlatıyor.

Rumuz Ecem: Olaylara empatik yaklaşırsak ve önyargılı olmazsak anlaşmazlık olmaz. Tartışma ortamı doğmaz.

Rumuz Habibe: *Bir olay herkese aynı gözükmebilir. Empati kurup karşımızdaki kişiyi anlamamız gerekir.*

Rumuz Emin: *Empati yapmanın ve farklılıklara karşı anlayışlı davranmanın öneminden bahsedilmiştir.*

Rumuz Ecem: *Farklı bakış açılarından ve farklılıklardan bahsedilmiştir. Önyargılı olmama ve anlayışlı olmak anlatılmaya çalışılmış.*

İletişim kesiti incelendiğinde; anlayışlı ve hoşgörülü davranmayı, empati yapmayı, önyargılı olmamayı, anlayışlı olmayı, farklılıklara saygılı olmayı öğrencilerin olumlu olarak nitelendirdikleri görülebilir. Karşılaştıkları problemler karşısında olumlu iletişim yollarını kullanacaklarına dair çıkarımlar ifadelerinden anlaşılabilir. İletişim kesitinde öğrencilerin ifadelerinden saygılı, farklılıklara saygılı, hoşgörülü ve anlayışlı olma gibi değerlerin iletişimde olması gerektiğine dair düşünceleri yansıttığı ifade edilebilir. Bu kanıtın irdelenmesindeki amaç da iletişimde farklı bakış açıları ve insanların farklı düşünceleri olduğunun öğrencilere kavratılması ve değer olarak da farklılıklara saygılı olmanın iletişim için gerekli bir unsur olduğunun öğrencilere sezdirilmesiydi. Buna dayanarak kanıtın dersin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı ve saygı, farklılıklara saygı ve hoşgörü değerlerine ilişkin ise farkındalıkları geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 11'in (Önyargı) değerlendirilmesi.

Kanıt 11: Önyargı

Ela Zeynep'in okuluna yeni gelmişti. Zeynep, "Umarım bu kız benim sınıfımda olmaz, onu görmek bile sinirlerimi tepeme çıkarıyor," diye düşünmüştü. Ela Zeynep'in sınıfına düştü. Ela sınıfın birincisi ve çok düzenliydi. Sınavlarda hiç yazım hatası yapmıyor, hep elbise giyiniyor, iki parça çikolata yemesi ise iki saat alıyordu. Zeynep ise tam tersiydi. Zeynep ondan farklı olduğunu ilk bakışta anlamıştı. Bir gün Zeynep'in beslenmesini arkadaşlarından biri aldı. Zeynep almaya çalışırken o başka arkadaşına attı. Zeynep ondan almaya çalışırken o başka birine, diğeri öbürüne... En son Zeynep yorgun düşerek bir kenarda ağlamaya başlamış ama bunu kimse fark etmemişti. Ela ise Zeynep'in beslenmesini alarak Zeynep'e uzattı ve "Al, İstersen benim çantamda da meyve suyu var." Zeynep beslenmesini aldı, Ela'nın portakal suyunu da paylaştı. İki kız, biraz çekingen olarak birbirlerine baktılar, daha önce konuşmamışlardı. O gün tanıştılar ve ayrılmaz ikili oldular.

Labbe, B., ve Beurier, P. D. (2019). *Ben ve Başkaları*. İstanbul: Güneş Kitaplığı Yayıncılık. s.35-38

Kanıt 11, önyargıya dair kısa bir hikayeden oluşmaktadır. Bu kanıt ile öğrencilere önyargının ne kadar yanlış olduğu ve insanlar bizden farklı diye onlara karşı önyargılı olmamız gerektiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Farklılıklara saygı değerine ilişkin öğrencilerin farkındalıklarının geliştirilmesine çalışılmıştır. Öncelikle Kanıt 11 dört-beş defa farklı öğrenciler tarafından okunmuştur. Daha sonra farklı öğrencilere hikayenin kısa özeti anlatılmıştır. Daha sonra da Kanıt 11'in sorularına geçilmiştir.

Kanıt 11 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 11'i dikkatlice inceledik. Bu hikayenin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ecem: Bilip bilmeden önyargılı davranmamalıyız. Farklılıklara saygı duymalıyız. İnsanları dış görünüşüne göre yargılamamak gereklidir.

Rumuz Kuzey: Önyargılı olmamız gerektiğini anlatıyor.

Rumuz Ecrin: İletişimde önyargılı davranmamak gereklidir. Eğer farklılıklara saygı duymaz, önyargılı davranırsak iletişim kurmamış oluruz. Ve belki de iyi arkadaş olacağımız birisini kaybetmiş oluruz.

Rumuz Emin: İnsanlara önyargı ile yaklaşmamak gerektiği ifade edilmiştir.

Rumuz Gülten: İnsanları ilk bakışta farklı diye iyi ya da kötü diye yargılamamalıyız.

Rumuz Ceyhun: Karşımızdaki kişiye önyargı ile yaklaşmamalıyız. Onu dış görünüşü ile değerlendirmemeliyiz.

Rumuz Habibe: İnsanlar bizden farklı olduğu için o kişi ile konuşmadan görünüşü için önyargılı yaklaşmanın doğru olmadığı anlatılmıştır. İnsanları tanımadan yargılamamız gerektiği anlatılmıştır.

Rumuz Ecem: Kanıt 11'de önyargılı davranmamamız gerektiği anlatılıyor. Önyargılı davranmazsak çok iyi arkadaşlıklar kurabiliriz.

Rumuz Ayşen: Kanıt 11'de bize anlatmak istediği, insanları tanımadan önyargıyla yaklaşmamamız gerektiğini anlatıyor. Önyargılı olursak arkadaş edinmede de zorlanırsınız.

Öğretmen: Sizce Ela ve Zeynep'in ilk başta arkadaş olmamalarının sebebi nedir?

Rumuz Ecrin: İletişim kuramıyorlar çünkü Ela farklı, Zeynep önyargı ile yaklaşmış.

Rumuz Kuzey: Birbirlerine önyargı ile yaklaşıp arkadaşlık kuramıyorlar.

Rumuz Ecem: Zeynep'in Ela'nın dış görünüşünden dolayı ona karşı önyargılı davranmasıdır. Dış görünüşüne aldanıp iletişim kuramıyorlar.

Rumuz Emin: Zeynep'in ilk başta önyargılı davranması ve tanımadan karar verip Ela'yı sevmemesinden dolayı arkadaşlık kuramıyorlar.

Rumuz Gülten: Zeynep, Ela'yı görünce sinir oluyor ve ondan daha farklı olduğu için onunla iletişim kurmamasıdır.

Rumuz Ebru: Önyargılı yaklaşımları ve Ela'yı Zeynep'in farklı diye eleştirmesi.

Rumuz Ceyhun: Birbirlerine önyargı ile yaklaşımları, dış görünüşleriyle birbirlerini yargılamalarıdır.

Rumuz Habibe: Zeynep'in ilk başta önyargı ile yaklaşıp Ela ile konuşmak istemeyip Ebru iletişim kurmamasıdır. Ebru ve Zeynep'in arkadaş olmalarına önyargılı davranmak engel olmuştur.

Kanıt 11'de verilen resim öğrencilere okutulmuş ve öğrenciler tarafından yorumlanması istenmiştir. İletişim kesiti incelendiğinde öğrenciler ön yargılı olmanın kötü bir davranış olduğu, iletişim engeli olduğu, farklılıklara saygı duyulmasının gerekli olduğu düşüncelerini yansıttıkları ifadelerinden anlaşılabilir. Rumuz Ceyhun, "Birbirlerine önyargı ile yaklaşımları, dış görünüşleriyle birbirlerini yargılamalarıdır." ifadesi ile arkadaşlık kuramamalarının sebebi olarak da ön yargılı olmalarını belirtmiştir. Rumuz Habibe "Ebru ve Zeynep'in arkadaş olmalarına önyargılı davranmak engel olmuştur." ifadesi ile de iletişimin önünde ön yargıyı bir engel olarak ifade etmiştir. Rumuz Ecem'in "Farklılıklara

saygı duymalıyız.”, Rumuz Ecrin’in “Eğer farklılıklara saygı duymazsa, önyargılı davranırsak iletişim kurmamış oluruz.” ifadelerini, benzer ifadeler ile öğrenciler farklılara saygı duymak gerektiği ve dış görünüşe göre yargılamamak gerektiği düşüncelerini ifadelerine yansıttığı görülebilir. Öğrenciler; ön yargılı olmamayı, dış görünüşe göre peşin hüküm vermemeyi, farklılıklara saygı duymayı iletişimi olumlu etkileyen unsurlar olarak nitelendirmişlerdir. Buna dayanarak kanıtın dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt 11 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Birisini, aklınızda oluşan izlenime göre değerlendirmek, hiç iletişim kurmadan onunla alakalı hükümler vermek doğru mudur? Açıklayınız.*

Rumuz Habibe: *Bir insanla hiç konuşmadan önyargılı yaklaşmak doğru değildir. Onun bizden farklı olduğu için onunla iletişime geçmemek yanlış bir davranıştır ve iletişimi kötü etkiler.*

Rumuz Ecem: *Doğru değildir. Çünkü önyargı ile yaklaşmak iletişimde olumsuz bir davranıştır. İnsanların dini, ırkı, dili de farklı olabilir. Bu onlar ile iletişim kurmayacağız, anlamına gelmez.*

Rumuz Ayşen: *Doğru değildir. Çünkü insanları dış görünüşüne göre değerlendirmek yanlıştır. Belki bize dıştan kötü biri gibi gözükecek ama tanıyınca iyi biri olduğunu anlarız.*

Rumuz Okan: *Olumsuz etkiler. Önyargı ile yaklaşırsak iletişimimizde sorunlar oluşur.*

Rumuz Ceyhan: *Hayır doğru değildir. Çünkü karşımadaki kişiyi yanlış değerlendirirsen onu üzebiliriz ve aslında iyi anlaşacak olduğumuz biri hiç arkadaşımız olmaz.*

Rumuz Ebru: *Yanlış olur. Çünkü öyle davranmak saygısızlıktır. Karşımadaki kişi de buna üzülür. Doğru bir iletişim kurulmaz. Zaten önyargılı davranmak bir iletişim hatasıdır.*

Rumuz Emin: *Hayır, değildir. Çünkü insanları dış görünüşü ile yargılamamalıyız. Ön yargılı olmamalıyız. Eğer olursak karşımadaki kişinin duygularını incitiriz.*

Rumuz Ecem: *Doğru değildir. Önyargılı olmak, tanımadan hüküm vermek iletişimimizi olumsuz etkiler.*

Rumuz Kuzey: *Bir insanı sırf görünüşüne göre değerlendirmek, yanlış bir davranıştır.*

Rumuz Ecrin: *İletişimimizi olumsuz etkiler. Eğer önyargılı davranırsak zaten iletişim kuramayız ve onu tanıma fırsatımız olmaz.*

Öğretmen: *“Birileri bizden farklı diye aramıza duvar örmek” cümlesiyle anlatılmak istenen nedir?*

Rumuz Ecrin: *Anlatmak istediği, her insan farklı olabilir. Herkes aynı olmak zorunda değildir. Farklılıklara saygı duymalı ve birbirimizle iletişim kurmalıyız.*

Rumuz Ecem: *Farklılıklara saygılı olmalıyız. Karşımadaki farklı diye onu dışlamamalıyız. Onunla iletişim kurmalıyız. Farklılıklara önyargılı yaklaşmamalıyız.*

Rumuz Emin: *Birisini tanımadan önyargı ile davranmak ve onun farklılıklarından dolayı iletişim kurmamaktır. Ama öyle yapmamalıyız.*

Rumuz Ebru: *Birini tanımadan bizden farklı diye onunla iletişim kurmamak anlamına gelmektedir.*

Rumuz Ceyhan: *Karşımadaki kişiyi önyargı ile değerlendirerek onunla hiç iletişim kurmamaktır. Karşımadaki bizden farklı diye ondan uzak durmaktır. Bir kişiyi dış görünüşü*

ile değerlendirerek kendimizden uzaklaştırmamalıyız.

Rumuz Ayşen: Anlatmak istediği, her insan farklı olabilir, herkes aynı olmak zorunda değildir. Farklılıklara saygı duymalıyız. Karşımızdaki bizden farklı diye onun ile konuşmamazlık yapmamalıyız.

Rumuz Ecem: İnsanlar farklıdır. Karşımızdaki insan farklı olduğu için onunla iletişim kurmamayı ifade ediyor bu cümle. Mesela bir çocuk gözlük takıyor diye, dört göz dememeli ve ona önyargı ile yaklaşmamalıyız. Böyle olursa iletişim kurmayız ve onunla arkadaşlığımız olmaz.

Rumuz Habibe: Bizden farklı olan insanlar ile konuşmamak anlamına geliyor ama böyle yapmamalıyız. Eğer farklı diye önyargılı yaklaşmak arkadaşlıklarımızı da olumsuz etkiler.

Kanıt 11'in devamında gerçekleşen iletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin farklılıklara saygıyı, insanları yargılamamayı, ön yargılı olmamayı olumlu iletişim unsurları olarak gördükleri ifadelerinden çıkarım yapılabilir. Rumuz Ecrin, "Her insan farklı olabilir."; Rumuz Elmas, "İnsanlar farklıdır."; Rumuz Ecem, "Karşımızdaki farklı diye onu dışlamamalıyız." gibi benzer öğrenci ifadeleri ile öğrenciler iletişimde farklılıklara saygı duyulması düşüncelerini iletişim kesitine yansıtmışlardır. Buna dayanarak bu kanıtın insanlara hoşgörü ile davranma, farklılıklara saygı duyma gibi değerlere ilişkin farkındalıkları geliştirdiği söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 12'nin (Kelimeleri değiştir, dünyanı değiştir.) değerlendirilmesi.

Kanıt 12:Kelimeleri Değiştir, Dünyanı Değiştir

<https://www.youtube.com/watch?v=sETDuXWrT7M>

Kanıt 12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 12'deki kısa filmi izledik. Filmin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ebru: Kadın güzel bir söz yazarak adama yardım ediyor. Bugün çok güzel bir gün ama ben göremiyorum, yazıyor. Aslında sadece kelimeleri değiştiriyor. Kelimeler

değişince insanlar daha çok yardımcı oluyor.

Rumuz Habibe: *Doğru ifadelerle kendimizi karşıımızdaki kişiye daha iyi anlatabiliriz. Eğer kendimizi karşıımızdaki kişiye doğru ifade edebilirsek, etkili bir iletişim sağlarız ve istediğimiz bir şeyi elde etmemiz kolaylaşır.*

Rumuz Emin: *Kadın adamın yazısını değiştiriyor. Onun yerine insanların empati yapmasını sağlayarak onların duygularına seslenen bir ifade yazıyor. Ve bu sayede adama yardımlar artıyor. Doğru ifadeler ile elde etmek istediğimizi daha kolay elde edebiliriz, bunu anlatmak istiyor.*

Rumuz Ecrin: *Kadın etkileyici bir cümle ile insanların kendisini adamın yerine koymasını sağlıyor. İnsanların adama yardımı artıyor. Doğru kelimeler ile kendimizi anlatabilirsek daha kolay bir şekilde amacımıza ulaşırız.*

Rumuz Ceyhun: *Kelimeleri değiştirmek hayatımızı da değiştirir.*

Rumuz Ecem: *Kadın bir cümleyle adamın yardım toplamasına yardım ediyor. Eğer kendimizi daha doğru ifade edersek insanları etkilememiz daha kolay olur.*

Öğretmen: *Filmdeki amcanın oturduğu kaldırımdan geçtiğinizi hayal edin. Amcanın kartonundaki ilk yazılan yazı mı ikinci yazılan yazı mı sizi yardım etmeye teşvik ederdi? Sebepleriyle açıklayınız.*

Rumuz Ecem: *İkinci yazıyı gördüğümde etkilenirdim. Çünkü ikinci yazı ile daha kolay empati kurardım. Ve kendimi onun yerine koyardım. Güzel bir gün olduğunu ve göremediğimi düşünürdüm.*

Rumuz Gülten: *İkinci ifadede etkilenirdim. Hem herkes adamın kör olduğunu biliyor zaten. Önemli olan bunu doğru bir şekilde ifade ederek insanların duygularını etkilemektir. İkinci yazı insanların düşünmesini sağlamıştır.*

Rumuz Burak: *İkinci yazıdan daha çok etkilenirdim çünkü düşünmemi ve empati yapmamı sağladı.*

Rumuz Ceyhun: *İkinci yazı teşvik ederdi çünkü empati yapmamı kolaylaştıran bir ifade yazılı.*

Rumuz Ecrin: *2. olan çünkü orada geçen “Güzel bir gün ama ben göremiyorum.” ifadesi kendimi o adamın yerine düşündürür. Adam ile empati yaptırmamı kolaylaştıran bir cümle.*

Rumuz Emin: *2. cümle teşvik ederdi. Kendimi o adamın yerine koyardım ve üzülürdüm. Ve ikinci cümle daha çok duygulandıran bir cümledir.*

Rumuz Habibe: *2. cümle teşvik ederdi. “Güzel bir gün ve ben göremiyorum.” ifadesi beni etkilerdi. 1. cümlede zaten insanlar bunun farkında, önemli olan insanların empati yapabilesidir. İkinci cümle insanların empati yapmasını sağlamıştır.*

Rumuz Kuzey: *İkinci yazı beni daha etkiler. İkinci yazıda, iyi bir gün ama ben göremiyorum, ifadesi beni daha iyi etkiler.*

Rumuz Aysen: *İkinciye tercih ederdim. Çünkü adam ne hissettiğini, üzüntülerini anlatıyor. Ama ilk cümlede sadece yardıma ihtiyacı olduğunu açıklıyor. 2. cümlede duygularını ifade ediyor ve herkes onun yerine kendisini koyuyor.*

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrenciler ifadelerinde kadının yazdığı cümlelerden sonra insanların empati yapabildiğini söylemişlerdir. Öğrencilerden Rumuz Ecrin’in “.....adamın yerine düşündürür.”, Rumuz Burak’ın “...düşünmemi ve empati yapmamı sağladı.”, Rumuz Ceyhun’un “Empati yapmamı kolaylaştıran bir ifade.” doğru ifadeleri kullanırsak kendimizi

karşımızdaki insana daha iyi ifade edebileceğimiz düşüncesinin farkındalığının göstergesi kabul edilebilir. Öğrencilerin var olan bir durumu insanlara daha iyi anlatmanın yolunun doğru kelimeleri kullanmak olduğunu, duygularımızı doğru ifade edecek sözcükler kullanmanın olumlu iletişim yolu olduğunu cevaplarına yansıttıklarını görmekteyiz. Buna dayanarak kanıtın dersin kazanımlarına katkı sağladığını düşünülebilir.

Kanıt 12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: “Tatlı dil yılanı bile deliğinden çıkarır.” atasözü ne anlama gelmektedir? İletişimde hangi unsurun önemine dikkat çekmektedir?

Rumuz Ayşen: Tatlı dil ile herkes ile arkadaş olabiliriz. İletişimimiz daha iyi olur ve çevremiz olur. Tatlı dilli olursak sorunlar çözülür ama kaba davranırsak çevremiz azalır ve sorunlar yaşarız.

Rumuz Ebru: Tatlı dil, insanları mutlu eder. Ve istediğimizi bu sayede daha kolay elde edebiliriz.

Rumuz Kuzey: Tatlı dil, herkes ile iyi geçinmemizi ve kendimizi daha güzel ifade etmemizi sağlar. Bu sayede elde etmek istediklerimize kolay ulaşabiliriz.

Rumuz Habibe: Tatlı dil ile kendimizi daha kolay ifade edebiliriz. Kendimizi daha iyi anlatabiliriz. Ve bu sayede doğru iletişim ile istediklerimize ulaşabiliriz.

Rumuz Emin: İnsanlara tatlı dil ile konuşursak daha etkileyici oluruz. İnsanlara nezaketimiz ile isteklerimizi kolay kabul ettiririz. Kaba konuşma ile insanlardan bir şey istersek kabalığımızdan ötürü gerçekleştiremeyebilirler.

Rumuz Ecrin: Bazen kötü olan şeyler bile güzel söz ile biter. Küslükler mesela tatlı söz ile bitebilir.

Rumuz Ceyhan: Nezaket içeren ifadeler ile düşmanımız bile dostumuz olur.

Rumuz Okan: Mesela bir kavga var diyelim ya da kavga başlayacak olsun. Güzel bir cümle ile o kavga bitebilir. Belki de arkadaş olabiliriz.

Rumuz Ecem: Tatlı dil ile davranırsak, karşımızdaki kişiyi daha kolay etkileyebiliriz.

Öğretmen: Siz yaşadığınız olaylardan yola çıkarak doğru kelime kullanmak ve güzel söz söylemek ile ilgili bir hikaye ve anınızı yazınız.

Rumuz Ebru: Ben bir gün kuzenimden “Şarj aletini bana verebilir misin?” diye istemiştım. O bana şarj aletini verdi. Fakat abisi kaba bir şekilde istediğinden ona vermemişti.

Rumuz Ayşen: Evde ablam, “Su getir!” dedi ancak emir verir gibi sert bir dille söylemişti. Ben de inat olsun diye yapmamıştım. Birisi emir cümlesi kullandığından hiçbir şey yapasım gelmiyor. Ama kibar bir şekilde söylese yapardım.

Rumuz Elmas: Arkadaşım benden bir eşyayı istemişti. Ama kaba söylemişti. Sanki vermek zorundaymışım gibi. Ben de kızdığım için eşyayı ona vermemiştım.

Rumuz Ecrin: Bir gün abim bana “Su koy, gel!” demişti. Bende ona sinirime su koymamıştım. Ama annem bana “Kızım su getirir misin?” demişti, anneme getirmiştım. Kabalık ile bir şey elde edilmez, öğretmenim.

Rumuz Emin: Kuzenim bana kulaklığını vereliyordı. Onların evine gittiğimde o yokken izinsiz playstation açtığım için vermekten vazgeçmişti. Ama ben ondan özür diledim, hem kulaklığı verdi hem playstation oynadık beraber.

Rumuz Ecem: Ablam beni odasından çıkmam için uyarmıştı. Ben ablama kızmıştım. Aslında güzellikle söylemişti, kızmam gerekmezdi.

Kanıt 12'nin devamında gerçekleşen iletişim kesiti incelendiğinde öğrenciler; tatlı dil ile sorunlarımızı daha kolay çözebileceğimizi, kendimizi daha iyi ifade edebileceğimizi cevaplarına yansıtmışlardır. Öğrencilerden Rumuz Ecrin'in "*Küslükler, mesela tatlı söz ile bitebilir.*", Rumuz Okan'ın "*Güzel bir cümle ile o kavga bitebilir.*", Rumuz Habibe'nin "*Tatlı dile ile kendimizi daha kolay ifade edebiliriz.*" sözleri ve diğer öğrencilerin de benzer cümleler kurmaları iletişimde nezaket, hoşgörü ve doğru üslubun olması gerektiği düşüncesini yansıttıklarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Buna dayanarak kanıtın dersin kazanımlarını gerçekleşmesine ve hoşgörü, anlayış gibi değerlerin farkındalığı geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 13'ün (İnsan Doğmayız İnsan Oluruz...) değerlendirilmesi.

KANIT 13:İnsan Doğmayız İnsan Oluruz...

İnsan olmak

İnsan olmak... Ne tuhaf bir ifade! Doğduğun gün, insan olduğum apaçık ortadaydı. İnsan olamam; çünkü ben zaten bir insanım! Tam olarak değil. İnsan, bir bedenden ibaret değildir. İnsan aynı zamanda düşüncelerden, duygulardan oluşur; insanın bir kişiliği, zekası, söyleyecek sözü vardır. Bir bebeğin bedeni, insan olmayı öğrenmeye hazırdır. İnsan doğmayız, insan oluruz; başkalarıyla birlikte, başkaları sayesinde.

Biz, biz, biz...

Burada çubuklarla yemek yenir; şurada elle; ortada çatal, bıçak ve kaşıkla... Burada Portekizce konuşulur; orada Japonca. Burada bebekler sırtta taşınır; orada pusette gezdirilir. Burada camide dua edilir, şurada sinagoga orada kiliseye, şurada tapınağa gidilir. Burada yere tükürülür, ama şurada tükürülmez; burada selamlaşmak için el sıkışılır, şurada insanlar öne eğilir, oradaysa öpüşürler...

Labbe, B., ve Beurier, P. D. (2019). *Ben ve Başkaları*. İstanbul: Güneşli Kitaplığı Yayıncılık. s.5

Kanıt 13 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 13 dikkatlice okundu. "*İnsan doğmayız, insan oluruz.*" ifadesi sizce ne anlam ifade etmektedir?

Rumuz Ebru: Bir bebek ilk doğduğunda her şeyi öğrenmeye hazırdır. Zamanla duygu ve düşünceleri oluşur. Zamanla insan olunur, anlamına getiriyorum.

Rumuz Ebru: Bebekken insan olmadığımızı, büyüdüğçe duygu ve düşüncelerimizle insan olabildiğimiz anlamına getiriyorum.

Rumuz Ecem: Doğduğumuzda tam insan değilizdir. Zaman geçtikçe çevremizden etkileniriz. Duygu ve düşünlerimiz ile insan oluruz.

Rumuz Ceyhan: Tüm insanlar ilk doğduğunda bedenden ibarettir. Ama zamanla çevresinin gelenek ve görenekları ile büyüdüğçe duyguları ve düşünceleri ile şekillenir. Bizi insan yapan duygularımız ve düşüncelerimizdir.

Rumuz Ecrin: Sadece doğmak ile insan olunmayacağını, duygu ve düşüncelerimizin olması ile insan olacağımızı anlatmaktadır.

Rumuz Habibe: İnsan ilk doğduğunda bir bedendir sadece. Zamanla çevresine göre şekillenir. Duyguları ve düşünceleri oluşur. Bizi zaten diğer canlılardan ayıran da duygu ve

düşüncelerimizdir.

Rumuz Emin: *Bir bedene sahip olmak insan olmak için yetmez. Bununla birlikte duygularımız ve düşüncelerimiz ile bir insanız, demek istiyor.*

Rumuz Ecem: *Bizi biz yapan duygu ve düşüncelerimizdir. Yoksa sadece doğmak, insan olmak demek değildir.*

Rumuz Burak: *Doğar doğmaz insan olunmaz. Duygu ve düşüncelerimiz ile birlikte insan olmuş oluruz.*

Öğretmen: *Kültür nedir? Bir insanın yaşadığı kültürü bilmek iletişim için neden gereklidir? Açıklayınız.*

Rumuz Metin: *Kültür, toplumumuza ait tüm maddi ve manevi öğelerdir. Yemeklerimiz, oyunlarımız, konuşma tarzımız, giyinişimiz hepsi kültürümüzdür. Davranışlarımızı etkiler.*

Rumuz Okan: *Kültür, yaşam şeklimizdir. Her yerin kültürü farklıdır. Bir yere gidecek olduk mu o yerin kültürünü bilirsek daha kolay uyum sağlarız.*

Rumuz Burak: *Kültür, yaşantı şeklimizdir. Farklı kültürleri bilmemiz onlarla anlaşmamızı kolaylaştırır.*

Rumuz Gülten: *Kültür, insanların yaşam biçimidir. Gelenek ve göreneklerimizdir. İnsanların yaşam biçimlerini bilmek bizim onlarla anlaşmamızı kolaylaştırır.*

Rumuz Ecem: *Kültür; konuşmalarımız, davranışlarımız, yaptıklarımız, dini davranışlarımızdır. Kültürler her yerde farklıdır. Başka kültürleri bilmek ya da onlara saygılı olmak iletişim kurmamız açısından önemlidir.*

Rumuz Emin: *Kültür, gelenek ve göreneklerimiz. Eğer farklı kültürleri bilirsek güzel iletişimler kurarız. İletişimin güzel olması için de farklı kültürlerle anlayışlı olmamız gerekir.*

Rumuz Habibe: *Kültür; insan topluluklarının gelenek ve görenekleri, yaptığı eserler her şey yani yaşam biçimidir. Kültürler toplumdan topluma farklıdır. Onun için farklı toplumları bilmek, farklı insanlarla anlaşmamızı kolaylaştırır. Diğer insanlarla daha kolay anlaşabiliriz, eğer onların kültürlerini bilirsek.*

Rumuz Ecrin: *Mesela bir kültür hakkında bazı şeyler anlatılırken bizde öyle şeyler yok deniliyor. Başka toplumda farklı biz de farklı olabiliyor. Yaşam biçimleri mesela yemek ya da selamlaşmak gibi.*

Rumuz Ceyhan: *Yaşam biçimidir. Bulunduğumuz yerden başka bir topluma gidersek o toplumun yaşam biçimini bilip ona göre davranmak orada yaşamımızı kolaylaştırır.*

Rumuz Ecem: *Her insanın yaşadıkları, o yerin gelenekleri, kıyafetleri, yemek yemeleri, bunların hepsi kültürü oluşturur. Başka bir yerin kültürünü bilmek o topluma ayak uydurmamızı kolaylaştırır.*

Rumuz Ayşen: *Kültür, gelenek ve göreneklerimizdir.*

Rumuz Kuzey: *Kendi kültürünü veya başka kültürleri bilmek önemlidir. kültür toplumumuza ait her şeydir. Topluma uyum sağlamamız kolaylaştırır.*

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrenciler insanı insan yapan duygulara ve düşüncelere sahip olması gerektiğini düşündüklerini ifadelerine yansıtmıştır. İnsanların belirli bir kültür ve ortamda yaşadığını, yaşadığı koşullar çerçevesinde yetiştiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilere bu kanıt ile farklı kültürlere saygının, farklılıklara saygının toplumsal ilişkilerimizi kolaylaştıracağı çıkarımında bulunmaları amaçlanmıştır. Öğrencilerin Rumuz Okan'ın "Kültür yaşam şeklimizdir. Her yerin kültürü farklıdır.", Rumuz Ecrin'in "...Başka toplumda farklı bizde farklı olabiliyor." ifadelerinden öğrencilerin toplumdan topluma yaşam biçimlerinin bulunduğunun farkındalığını geliştirdikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin

farklılara saygı duymak gerektiği ve bu farklılıkların insanları birbirinden uzaklaştırmayacağı düşüncesini ifadelerine yansıttıklarını görmekteyiz.

Kanıt 13 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *İnsanın dünyaya geldiğinden itibaren “biz”in içinde olması sizce neyi ifade etmektedir?*

Rumuz Ebru: *İnsanın doğumundan itibaren bir topluluğa doğmasıdır. Yani ailesi ile birlikte olmasıdır. Büyüyünce de toplum ile birlikte.*

Rumuz Ayşen: *Yani toplumun içinde olmasıdır. Toplumsal bir varlık olmasıdır. İnsanın yanında her zaman birilerinin olmasıdır.*

Rumuz Ebru: *İnsanların toplumsal bir varlık olmasını ifade ediyor. Evde biz okulda biz toplumda biz yani her yerde birlikte, başka insanlarıyız.*

Rumuz Ecem: *Ailenin içinde olmak, toplum içinde olmak yani yalnız olmamak anlamındadır.*

Rumuz Habibe: *İnsanlar doğumundan itibaren bir toplumun içinde doğuyor. Ve zamanlar toplumdan gördüğü şeyleri uygular. Her zaman diğer insanlar ile birlikte olmasıdır.*

Rumuz Gülten: *Biz toplum anlamına geliyor. Mesela her yerden insanlar ile birlikteyiz. Ailede, okulda, toplumda hep insanlar ile birlikteyiz.*

Rumuz Metin: *İnsan doğduğunda tek başına olmaz. Küçük bir topluluk olan aile içinde doğar ve toplum içinde büyür.*

Öğretmen: *Biri, sizi yemek yeme şekliniz, konuşma tarzınız veya giyiminiz yüzünden eleştirse, dışlasa nasıl hissedersiniz?*

Rumuz Metin: *Kötü hissederim. Davranışından rahatsız olurum.*

Rumuz Gülten: *Herkesin kültürü farklıdır. İnsanların giyimleri, yemek yemeleri farklıdır. Birisi benim giyinişime laf etse rahatsız olurum. Farklı kültürlerle karşı saygılı olmak gerektiğini belirtirim.*

Rumuz Ecem: *Üzülürdüm, mutsuz olurum. Ona bizim kültürümüzde böyle derdim.*

Rumuz Emin: *Kötü hissederdim. Çünkü herhangi bir arkadaşım beni dışlasa diğer arkadaşlarımla önünde rezil olmuş gibi hissederdim.*

Rumuz Habibe: *Kötü hissederim. Bana göre doğru olan o kişiler için yanlış olabilir. İnsanlar farklılıklara saygı duymak zorunda. Farklı olduğum için dışlanırsam, üzülürdüm.*

Rumuz Ceyhan: *Bana eğer öyle davranılsaydı çok üzülürdüm ve kırılırdım.*

Rumuz Ecem: *Kötü hissederim. Ben nasıl onlara saygılı oluyorsam onlar da saygılı olmak zorunda ve bunu onlara söyledim.*

Rumuz Ayşen: *Kötü hissederim ama yani öyle duruma denk gelseydim, derdim ki; sizin yaşadığınız yer farklı, bizim giydiğimiz şeyler farklı. Biz aynı ülkelerde yaşamıyoruz, siz farklı kültürsünüz, biz farklı kültürüz, derdim.*

Rumuz Ebru: *Üzülürdüm, kırılırdım. Sizin kültürünüz farklı, bizimkisi farklıdır. Hiç kimseyi eleştiremezsiniz. Sizin yemek yiyişiniz farklı, bizimki farklı. Sizin kıyafetleriniz farklı, bizimkiler farklıdır. Herkesin başka kültürleri olabilir.*

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin kendi farklılıklarından dolayı dışlandıklarında kötü ve üzgün hissedeceklerini ifade eden cümleler kurduğu görmekteyiz.

Rumuz Ayşen’in “Kötü hissederim.”, Rumuz Elmas’ın “Çok üzülürüm ve kırılırdım.”

Rumuz Ecem'in “*Üzülürdüm, mutsuz olurdum.*” ifadelerine benzer şekilde tüm öğrenciler empati kurmuş ve farklılıkları sebebi ile dışlanırlarsa kötü hissedeceklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin farklılıkları, farklı kültürleri, yaşam tarzını olumlu iletişim kurmada olumlu olarak nitelendirdikleri ve saygı duyulması gerektiği düşüncesinde olduklarını ifadelerine yansıttıkları söylenilebilir. Buna dayanarak öğrencilerde iletişimde farklılıklara saygı ve hoşgörü değerlerinin olması gerektiğini ve bu değerler olmadığında iletişim kurmada güçlükler yaşanacağını farkındalığının geliştiği ifade edilebilir.

4.1.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Mektup Yazıyorum” temel etkinliğinin analizi

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin birinci ünitesi iletişim ünitesidir. İletişim ünitesinin ilk iki kazanımı olan “İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular” ve “Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır” kazanımlarını öğrencilerin edinme düzeylerini belirlemek amacıyla “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” etkinliği ile ilgili olarak öğrencilere Tablo 4.1’deki çalışma yaprağı verilmiştir.

Tablo 4.1: Arkadaşıma Mektup Yazıyorum Etkinliğinin Çalışma Yaprağı

İşlemiz olduğumuz kanıt temelli	
öğrenme sonucunda öğrendiklerinizi	
düşünerek ve etkili iletişim	
unsurlarını kullanarak bir	
arkadaşınıza mektup yazınız. Ona	
etkili iletişimin önemini içeren	 □ □
yaşamış olduğunuz bir hikayenizi	
anlatınız.	

“Arkadaşıma mektup yazıyorum” etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla rubrik hazırlanmıştır. Rubrik dört alt boyuttan oluşmaktadır. 1. “Kendini ifade edebilme”, 2. “Etkili iletişim”, 3. “İletişim etkileyen unsurlar”, 4. “Kendi tutum ve davranışlarını sorgulayabilme” ölçütleri açısından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Başarısız”, “Geçer”, “Orta”, “İyi”, “Çok İyi” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılmış ve tablo halinde gösterilmiştir. “Arkadaşıma mektup yazıyorum” etkinliğine 14 öğrenci katılmıştır.

“Arkadaşıma mektup yazıyorum” etkinliğinin analizi Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinliğinin Analizi (n=14)

Etkinlik Alt Boyut			
Kendini ifade edebilme	Etkili iletişim kurabilme	İletişimi etkileyen unsurların farkında olma	Kendi davranış ve tutumlarına eleştirel yaklaşabilme
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 7	Çok İyi : 5	Çok İyi : 4	Çok İyi : 7
İyi : 3	İyi : 5	İyi : 6	İyi : 3
Orta : 4	Orta : 4	Orta : 5	Orta : 4
Geçer : -	Geçer : -	Geçer : -	Geçer : -
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde “Çok İyi” ve “iyi” çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin tamamına yakını kendini ifade edebilmiş, etkili iletişim kurmada problem yaşamamıştır. Yine aynı şekilde öğrencilerin çoğunluğu iletişimi etkileyen unsurların farkında ve kendi tutum ve davranışlarına dair kendilerini sorgulayabilmiştir.

Tablo 4.3: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde 13-16 arası puanlar “Çok İyi” , 9-12 arası puanlar “iyi”, 5-8 arası puanlar “orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.4’te sunulmuştur.

Tablo 4.4: “Arkadaşıma Mektup Yazıyorum” Etkinliğinin Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	7	14,857
İyi	5	10,4
Orta	2	8
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	14	12,28

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12,28 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması Çok İyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 7 Çok İyi çalışma olması, sınıfın genelinin amaçlanan kazanımlarda hedefe tam olarak ulaştığının ve hedefe uygun çalışmalar ortaya koyduğunun resmidir.

Rumuz Ceyhun

Merhaba! canım mektup arkadaşım senden
 uzun süre mektubuma cevap almadıyınca
 başına birşey mi geldi diye öğrenmek için
 sana ikinci bir mektup yazmaya karar verdim.
 Sen bugün nasılsın ben bugün çok mutluyum çünkü
 başıma çok komik bir olay geldi. Dışarda maçı
 oynarken Osman kendi kalesine gol attı. Herkes bu olaya
 çok güldü. Ben de gülmeye esmen bana biraz tıktı.
 Osman maçı ortasında niye bizim kaleye gol
 attın diye kızdım. Ardından esmen bana küsüp akla
 gitti. Ardından yanlış yaptığımı anladım çünkü eğer
 benim başıma böyle bir olay gelseydi ve herkes bana
 gülsedydi ben de üzülürdüm. Ben ve arkadaşlarıma fırsat
 osmandan özür diletim ve osmanla barıştık. Umarım
 bu olay bana ders olurda osmanla bir daha
 küsmeyiz. İn yakın zamanda senden cevap bekliyo-
 rum. Türkiye'den sevgilerle kendine iyi bak.

“Çok İyi” olarak değerlendirilen bu çalışmada (**Rumuz Ceyhun**) mektubu, arkadaşını merak ettiği için yazdığını ifade etmesi doğru bir iletişim kurduğunun göstergesidir. Çünkü burada kendi hissini ifade etmiştir. Arkadaşının hatrını sorması iletişimi etkileyen unsurlara dikkat ettiğinin göstergesidir. “Ben bugün mutluyum.” ifadesi samimiyetinin göstergesi olan empatik bir ifadedir. “Yanlış yaptım.” ifadesi kendi davranışlarına eleştirel yaklaşabildiğinin ve kendi davranış ve tutumlarını sorgulayabildiğinin kanıtıdır. “Çünkü eğer benim başıma böyle bir olay gelseydi ve herkes bana gülsedydi, ben de üzülürdüm.” ifadesi, öğrencinin empati yaptığının göstergesidir. Yani öğrenci, doğru iletişimi etkileyen unsurlardan empatiyi bildiğini ortaya koymaktadır. Etkili iletişim kurmada ve sürdürmede öğrenci doğru davranışlar gösterebildiğini, hem bu empati cümlesinden hem de hatasını anlayıp pişmanlık ifadesinin neticesi olan “Özür dilemeliyim.” ifadesinden anlaşılabilir.

Rumuz Ecem

..Sevdiğim arkadaşın izahılla
 ..bu mektubu yazmanın sebebi senden uzun zaman önce
 haber alamadığın için yazdım. Nasılsın nasılsın
 sana? Sana geçen bir olay anlatacağım
 arkadaşınla konuşuyordum o sırada ben de
 başlangıçta sevgiler ile ilgiliyordum o da ben
 dinlemeyişim başka birşeyler ile ilgiliydim
 işte o anki soruları cevaplayamadım işte
 o da bana kızıldı ben de bir şeytüm
 dan dolayı özürdiledim sonra başka özürdile
 başka bir şey yazmamalıydı konuşmadık
 üzebiliriz kırabiliriz bu şeytüm den çok pişmanım
 bir daha tekrarlamak istemiyorum o da başka
 giderken başından geçen bir olay anlatacağım
 sana. Köşden simaya otobüsle giderken
 bir olay dikkatimi çekti birisi
 arkadaşla konuşurken başka
 sevgiler ile ilgiliyordum sonra benim şeytüm
 gibi konuşuyordum edelim bir diğer dikkatimi
 çeksen herkes başına başına konuşuyordu
 ben hem rahatsız ettim sonra o olay işte
 yaşlı amca ayakta kalmış ve ayakta
 durmakta zorluk çekiyordu ben
 dedim ki amca ayakta durmakta
 zorluk çekiyorm dedim bir kişi kalmış
 sevinç anıydı ya işte amca hem bana
 hem de yanını veren kişiye teşekkür
 etti ve başına bitti ve bu olay özürdile
 için mutluysam okula gidişimden
 derslerim nasıld? Arkadaşlarımla iletişimi
 nasıl? Ben sevdiğim nasıld Çok memn
 ediyorum Seni çok özürdilem en kısa
 zamanda görüşürüz Seni çok seviyorum
 Güle Güle

Rumuz Ecem'in bu çalışması “Çok İyi” olarak değerlendirilir. Etkinlikleri değerlendirmek için hazırlanan rubrik dört alt boyuttan oluşmaktaydı. Bu çalışmaya baktığımızda mektubuna başlarken arkadaşını sorması, onu merak etmesi ve mektubunu bitirirken onu sevdiğini söylemesi, ayrılırken veda ifadelerini güzel cümlelerle kurması iletişimi etkileyen unsurlara dikkat ettiğinin göstergesidir. Ancak arkadaşını konuşurken onu dinlememesi, iletişim hatası olarak değerlendirilebilir. Fakat bu davranışını sorgulaması ve kendi yaptığından pişmanlık duyması, kendi davranış ve tutumlarını sorgulayabildiğinin kanıtıdır. Olayları anlatırken kullandığı ifadelerden anlıyoruz ki kendini doğru ifade edebilmektedir. Otobüste birinden nazik bir şekilde bir amcaya yer istemesi ve kibar bir dille bunu ifade etmesi bunun göstergesidir. Mektubunda kullandığı “Üzıldüm.” ve “Mutlu oldum.” gibi ifadeler ise empati içeren ifadeler olup olumlu iletişim kurduğunun göstergesidir.

Rumuz Burak

Sevgili Arkadaşım Mert:
 Sevgili arkadaşım mert nasılsın? İlk önce bu mektubu
 sana neden yazmak istediğim çünkü sana bir anımı
 anlatmak istiyorum ve seni çok özledim o yüzden
 bu mektubu sana yazmak istedim. Ben biraz kütüğe
 çünkü en sevdiğim arkadaşımla kavgaya ettim okulda
 birazcak tartıştık beni biraz üzdü ama anda biraz
 özeldü, birazcak kalbini kırdım sence ondan ötür dile-
 meliyim? neyse onu sonra konuşuruz sen karınca
 sınıfa gidiyorsun ben yedinci sınıf aldım. Burada ki
 arkadaşlarımla tanışmak ister miydin? eğer tanışırın
 onlar seni çok severlerdi belkide anlaşamadın
 tabi ilk iletişim kurmanız gerek neke konuşuruz döne-
 lim arkadaşında bana bağırırken haklı bence
 çünkü onu dinlemeden sözünü kestim, bence ben
 ben ondan tenefüste ötür dilemeliyim. evet evet
 dileyeceğim ilk görüdüğüm anda hemen ötür dile-
 yeceğim. İste böyle bana boş vakitlerinde yaz
 seninle böyle mektuplaşmak anılarımızı paylaşmak
 hoşuma gidiyor... kendine dikkat et, buralara
 konuşmak ve buluşmak üzere. Hoşcakal...

Rumuz Burak'ın bu çalışması "İyi" olarak değerlendirilmiştir. Öğrencinin kendi duygularını ifade eden cümleler kurması ve konuşma esnasında ben dili kullanması iletişimdeki olumlu unsurlara dikkat ettiğinin göstergesidir. Öğrenci mektubuna başlarken ve bitirirken sevgi ve selam gibi ifadeler de iletişimi etkili kullandığının kanıtıdır. Ancak öğrencinin kavgaya ettik, tartıştık, arkadaşımın sözünü kestim gibi ifadeleri ise iletişimde engellere takıldığını ve bunun için de etkili iletişimde doğru tutum ve davranışları göstermede bazen problemler yaşadığını ortaya koymaktadır. Öğrencinin bu etkinliği de bunun için iyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Ancak öğrenci yapmış olduğu hatanın farkındadır ve öğrencinin, özür dilemem gerekir, ifadeleri ise öğrencinin kendi davranış ve tutumlarını sorgulayabildiğinin göstergesidir.

Rumuz Ebru

Sevdi arkadaşım Süde nasılsın iyi misin? Ben biraz
kötüyüm. Neye sen. Sana konuştuk. Özellikle
bu mektubu sana neden yazdım çünkü sen çok
özelim. En son seni gördüğümde ikimiz de çok
kızıldık. Kaçınca sınıfa gidiyorsun. Oda neler yapıyor
O kadar çok merak ettim. Şey vardı... Ben
? Sınıfa gittiğim yerde arkadaşların da var hatta şuan
sana okutken yazıyorsun. Okutken arkadaşlarını da çok
sevdiğim. Anlatıda çok iyi anlaşıyorum keşke yanında
olsaydın. Seni burdaki arkadaşlarımla tanıştırdım. Keşke onlarla
sen çok seversin. Sana bnde bir anımdan bahsedeceğim
geçen gün bir arkadaşla aramızda tartıştık. Çünkü ben
dinlemedim diye bana kızıldı. Şey ondan sonra dilemedim,
bu tartışma... İki 2. Sana anında bana bahsetti. Ben
yazdım. Bu bahimden de söyleye bildi. Sende düşünüyorsun
da. Sonun ikimiz de yanlış. Çünkü ben anı anı anlamam
gerekir. Oda ben anı anı gerekli. Yeni empeti kurmamız
gerekir. Aslında arkadaşım bana bahsetti. Kötüydü.
Emetim oda bana bahsetti. Yanlış olduğunu anladım. O
Tane. Kötü. Ben olay yazdım.

İyi olarak değerlendirilen çalışmalardan birisi de Rumuz Ebru olarak adlandırılan öğrencinin çalışması olmuştur. Öğrencinin mektuba girişinde arkadaşının nasıl olduğunu sorması ve kendi duygularını ifade etmesi iletişimi etkileyen unsurlara dikkat ettiğinin ve olumlu iletişim kurduğunun göstergesidir. Arkadaşları ile tanıştırmak istemesi etkili iletişim kurmada doğru davrandığının belirtisidir. Arkadaşı ile konuşurken arkadaşını dinlemediğini ve bundan dolayı özür dilemesi gerektiğini düşünmesi de kendi davranışlarını sorgulayabildiğini, iletişimi olumsuz etkileyen davranışlarının farkında olduğunu açıklamaktadır. Empati cümleleri kurması ve empati kurmalıydık, ifadeleri iletişimdeki olumlu tutum ve davranışları bildiğini ve yerine getirmeye gayret ettiğinin göstergesidir.

4.1.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin saygı değer seviyesini nasıl etkilediğini

belirlemek amacıyla uygulanan “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliğinin değerlendirilmesi

Birinci ünitenin birinci kanıt temelli çalışma yaprağının uygulanması sonucunda öğrencilerin değer kazanma seviyelerini belirlemek amacıyla uygulanan “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliği Tablo 4.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.5: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliği

Sevgili öğrencilerim, sizden iletişimde saygıyı ön plana çıkararak bir afiş tasarlamanızı istiyorum. Afişiniz, içerik olarak iletişimde saygı değerini esas almalı, görsel ve yazılar ile konu desteklenmeli, etkileyici ve çarpıcı bir slogan olmalıdır. Her grup afişini kendisi tasarlayacaktır.	

“İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliğinin değerlendirilmesi için rubrik hazırlanmıştır. Rubrik 4 boyuttan oluşmaktadır. 1. “İçerik”, 2. “Biçimsel Özellik”, 3. “Etkileyicilik”, 4. “Slogan” boyutlarına göre değerlendirilmiştir. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Çok İyi”, “İyi”, “Orta”, “Geçer” ve “Başarısız” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılıp tablo şeklinde gösterilmiştir. Etkinliğe 14 öğrenci katılmıştır. İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliğinin analizi Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Analizi (n=14)

Etkinlik Alt Boyut			
İçerik	Biçimsel Özellik	Etkileyicilik	Slogan
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 7	Çok İyi : 6	Çok İyi : 5	Çok İyi : 5
İyi : 2	İyi : 5	İyi : 3	İyi : 4
Orta : 4	Orta : 2	Orta : 6	Orta : 5
Geçer : 1	Geçer : 1	Geçer : -	Geçer : -
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve nitelikli çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde de görülebilir ki çalışmalar farklı alt boyutlarda çeşitlilik göstermektedir. Bunun sebebi olarak alt boyutların öğrencilerin farklı zeka alanlarına hitap etmesi ifade edilebilir. Aynı zamanda afiş hazırlama etkinliğinde

öğrencilerin görsel-uzamsal zekalarının da saygı değerini yansıtabilmelerinde daha ön planda olduğu unutulmamalıdır. Çalışmaların değerlendirilmesinde aşağıdaki puan baremi kullanılmıştır.

Tablo 4.7: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi”, 9-12 arası puanlar “iyi”, 5-8 arası puanlar “orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8: “İletişimde Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” Etkinliğinin Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	7	15
İyi	4	10,75
Orta	2	8
Geçer	1	6
Başarısız	-	
Toplam	14	12,14

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12, 14 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması iyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 7 Çok İyi ve 4 iyi çalışma olması sınıfın genelinin saygı değerine ilişkin güzel örnekler verebildiklerinin göstergesi kabul edilebilir. Geçer kategorisinde ise sadece bir çalışma varken ve başarısız düzeyde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. İletişimde “Saygı Konulu Afiş Hazırlıyoruz” etkinliğine dair çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Metin

Rumuz Metin adlı öğrencinin iletişimde saygı temalı afiş çalışması, Çok İyi bir çalışma olarak değerlendirilmiştir. Afiş incelendiğinde içerik olarak iletişimde sözsüz ve yazılı iletişim unsurlarının ön plana çıktığını söylenilebilir. Öğrencimiz görsel ve yazılı öğeler ile konuyu desteklemiştir. Bir öğrencinin kütüphaneye girişte telefonu sessize alması orada bulunan diğer insanlara karşı bir saygı göstergesi kabul edilebilir. Öğrencimiz burada sözsüz iletişimi ön plana çıkarmıştır. Öğrencimiz, günümüz şartlarını özetleyen bir duvar yazısı ile de saygı değerini ön planda tutmuştur. “Maskenizi takınız! Kendinizi ve çevrenizdekileri risk altında bırakmayınız.” cümlesi ile de hem günümüz şartlarını ön plana çıkardığı hem de gizli bir saygı değeri beklentisi içerisinde olduğu söylenebilir. Öğrencinin bu ifadesi, onun toplumsal duyarlılığını da yansıtır niteliktedir. Afişi, etkileycilik yönüyle güzel hazırlanmış ve ilgi çekicidir. Öğrenci, afişine slogan olarak da çarpıcı, güzel bir slogan bulmuştur. Öğrencimizin bu çalışması tüm alt boyutlar yönüyle değerlendirildiğinde Çok İyi bir çalışmadır denilebilir.

Rumuz Gülten

Rumuz Gülten'in yapmış olduğu afiş Çok İyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Afiş, içerik olarak iletişim engellerini konu almıştır. İletişim kurarken iletişimimizi olumsuz etkileyecek davranış ve sözlere yer verilmiş ve tüm bunlardan saygı şemsiyesi ile korunabileceğini ifade etmiştir. Öğrenci, şemsiyenin yağmurdan koruma özelliğini saygıya benzetmiş ve saygı değerinin de iletişimdeki olumsuzluklardan şemsiye gibi koruyacağını yansıtmaya çalıştığı söylenebilir. Öğrenci insanların birbirlerine saygı ile yaklaşırlarsa iyi bir iletişim kurabileceklerini iki insanın şemsiye altındaki resmi ile anlatmaya çalıştığı düşünülebilir. Biçimsel olarak öğrencinin görseller ile düşüncesini desteklediğini söylenebilir. Afiş güzel hazırlanmış, güzel düşünülmüş ve ilgi çekici bir afiş olmuştur. Afişin sloganı ise içeriğine uygun, görsellere uygun, dikkat çekici bir slogandır.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin afiş çalışması iyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Afiş incelendiğinde öğrencinin toplumsal iletişimde kendi tutum ve davranışlarını ön plana çıkardığı bir çalışma olduğu söylenebilir. Afişin konusunun vurgulandığı söylenebilir. Saygı ön plana çıkarılarak görsellere yer verilmiştir. Afişin güzel hazırlandığını ifade edilebilir. fakat çok ilgi çekici olmadığı ifade edilebilir. İçeriğe uygun bir slogan bulunmuştur. Slogan ön plana çıkarılmış fakat çarpıcı olmadığı söylenebilir. Öğrencinin çalışması, bu boyutlardaki eksiklerinden dolayı iyi kategorisinde değerlendirilmiştir.

Rumuz Emin

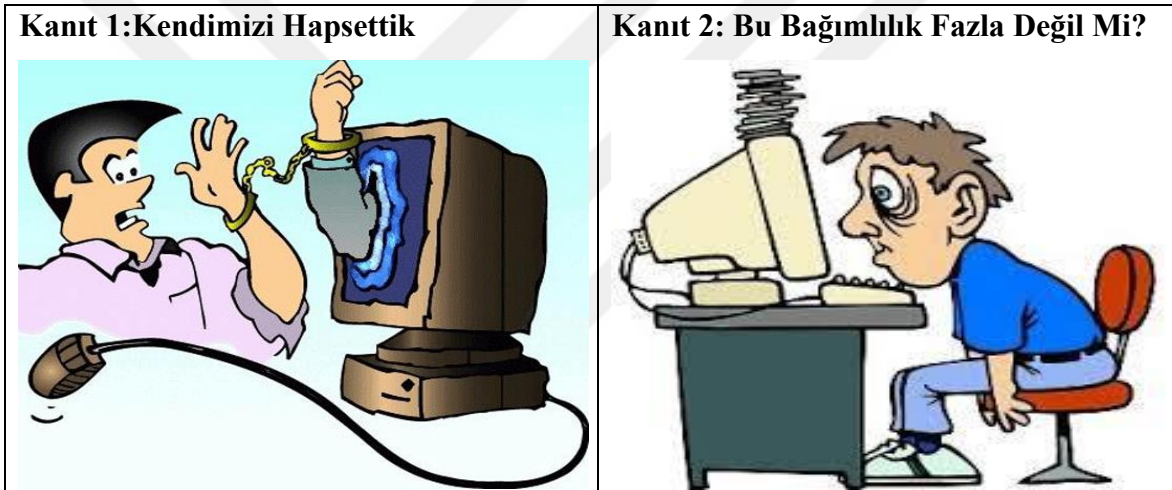

Rumuz Emin'in afiş çalışması orta kategorinde değerlendirilmiştir. Afiş konusu saygı olarak vurgulanmış fakat sadece büyüklere saygı yönüyle iletişimde saygının tek boyutunu ön plana çıkarmıştır. Biçimsel özellik olarak büyüklere saygıyı yansıtan görsel çizilmiş ancak istenilen afişin temasına tam uygun görselleri yansıttığını söyleyemeyiz. Öğrencinin afişini etkileycilik alt boyutunda değerlendirirsek afişin biraz ilgi çekici olduğu söylenebilir. Afişte iletişimin bir boyutuna dikkat çeken bir slogan kullanılmıştır. Ancak çarpıcı ve ilgi çekici değildir. Öğrencinin afiş çalışması önceden hazırlanmış rubrik doğrultusunda değerlendirilerek orta kategorisinde olduğu söylenebilir.

4.2. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinin “Medyanın Sosyal Değişim ve Etkileşimdeki Rolünü Tartışır.”, “İletişim Araçlarından Yararlanırken Haklarını Kullanır ve Sorumluluklarını Yerine Getirir.” Kazanımlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Hazırlanan “Haklarımızın ve Sorumluluklarımızın Bilincinde Olmalıyız?” Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular

4.2.1. “Haklarımızın ve sorumluluklarımızın bilincinde olmalıyız?” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi

Kanıt temelli Uygulama 1 ve 2’nin (Kendimizi Hapsettik ve Bu Bağımlılık Fazla Değil mi?) değerlendirilmesi.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 1 ve Kanıt 2’yi dikkatlice inceleyiniz. Resimlerin ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ecem: Kanıt birde bilgisayara bağımlılığı anlatmış. Bilgisayar adamı hapsetmiş. Kendine bağımlı yapmış ve başka şeyler ile yani günlük yaşamının tamamını sanki bilgisayar başında geçirdiğini anlatıyor. Kanıt 2’de saatlerce bilgisayar başında durmanın sağlığımızı bozacağı anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Ceyhun: İnternette gezinmek zaman içinde bağımlılığa döndürür ve bu bağımlılık insanı ruhsal ve bedensel olarak kötü etkiler.

Rumuz Ecrin: Bilgisayara çok baktığı için adamın gözleri yoruluyor. Adamın bilgisayara bağımlı hale geldiği anlatılmıştır. Adam bitkin düşünceye kadar bakıyor.

Rumuz Ayşen: Çok fazla bilgisayar, televizyonla ilgilenmemeliyiz. Eğer çok fazla ilgilenirsek bağımlılık yapar ve derslerimizden, arkadaşlarımızdan koparız ve gözlerimiz de bozulabilir.

Rumuz Ecem: Adam bilgisayardan ayrılamıyor. Bilgisayar adam için vazgeçilmez olmuş.

Rumuz Habibe: Sosyal medya zaman içerisinde bizi kendine bağlar. Zamanla sosyal medyadan, oyunlardan çıkamayız. Sosyal medya bizi kendine bağladığı için dış dünyayı unutup internetten kendimizi alamayız.

Rumuz Ebru: Telefon, bilgisayar, televizyon vb. şeylerle çok vakit geçirdiğimiz için onlara bağımlı oluyoruz. Bu bağımlılık sonrasında canımız hiçbir şey yapmak istemiyor ve sürekli internete giriyoruz.

Rumuz Kuzey: Kanıt 1’de adam artık bilgisayara o kadar bağımlı olmuş ki kendini bilgisayardan alamıyor. Kanıt 2’de ise adam yorulsa bile yorulduğunu hissetmeyerek hala devam ediyor.

Öğretmen: Kanıt 2’yi inceleyiniz. Sizce resimdeki adam kitle iletişim aracını etkili bir şekilde kullanabilmiş mi? Açıklayınız.

Rumuz Ecem: Etkili şekilde kullanmamış. Çünkü bilgisayar başında bitkin düşmüş ama hala bilgisayar başından ayrılmamış.

Rumuz Ecrin: Kullanmamış, çünkü vaktini harcıyor. Zamanını daha değerli kullanabilir. Bilgisayar; sorumluluklarını ihlal etmeden, belirli sürede kullanılmalıdır.

Rumuz Ebru: Etkili şekilde kullanmamıştır. Bilgisayara bağımlı olmuş, gözleri şişmiş, fiziksel olarak yorgun düşmüş ancak hala bilgisayardan vazgeçmiyor.

Rumuz Kuzey: Hayır, kullanmamış çünkü bilgisayara o kadar bağımlı olmuş ki kendini hala bilgisayardan alamıyor.

Rumuz Habibe: Kanıt 2’deki kişi etkili şekilde kullanmamıştır. Çok fazla sosyal medyada zaman geçirdiği için iyice sosyal medya bağımlısı olmuştur. Bu bağımlılığın sonucu olarak da kişi fiziksel olarak yorgun düşmesine karşın hala bilgisayar başında devam ediyor.

Rumuz Ayşen: Kullanmamıştır. Adam tüm her şeyi bilgisayar olmuş, başından kalkmıyor.

Rumuz Ceyhan: Hayır, çünkü kitle iletişim araçlarını gereğinden fazla kullanırsak bağımlı hale gelebiliriz. İnterneti gereğinden fazla kullanmak yerine ihtiyacımız olduğu kadar kullanmalıyız.

Rumuz Ecem: Hayır, çünkü bağımlılık yapmış. Bağımlı olduğu için de gözleri çok yorulmuş fakat başından ayrılamıyor.

Verilen iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin Kanıt 1 ve Kanıt 2’yi yetkinlikle analiz ettikleri görülebilir. Bu kapsamda iletişim kesiti incelendiğinde sosyal medyanın günümüzde değişim ve etkileşime neden olduğuna ilişkin ifadeleri görmekteyiz. Bununla birlikte öğrenciler artık sosyal medyanın ve iletişim araçlarının yaygınlaştığını hatta bağımlılık haline geldiğinin farkında oldukları düşüncesini ifadelerine yansıttıkları söylenebilir. Rumuz Ceyhan’ın “...bu bağımlılık insanı ruhsal ve bedensel olarak kötü etkiler.”, Rumuz Ayşen’in “...derslerimizden, arkadaşlarımızdan koparız ve gözlerimiz de bozulabilir.” ifadeleri iletişim araçlarının, sosyal medya kullanımının ölçülü olmasını düşündüklerinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Rumuz Ayşen’in ifadesi, öğrencinin sorumluluk değeri bilinci ile iletişim araçlarının ve sosyal medyanın kullanılmasının gerekli olduğu düşüncesinin yansıması olarak düşünülebilir. Bu düşüncüyü destekleyen Rumuz Ecrin adlı öğrenci ise “Bilgisayar sorumluluklarını ihlal etmeden, belirli sürede kullanılmalıdır.” ifadesini kullanmıştır. Öğrencilerin bu ifadelerine benzer ifadeleri, diğer

öğrenciler de kullanmışlardır. Buna dayanarak kanıtın hem Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı hem de sorumluluk değerinin farkındalığını arttırdığı söylenebilir.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Televizyon ve internet bağımlılığı ne demektir? Bu kelimeleri daha önce günlük hayatınızda hiç duydunuz mu?*

Rumuz Ecem: *Televizyon ve bilgisayara gereğinden fazla bakmaktır. Ailemiz ile geçireceğimiz zamanın çoğunu televizyon ve bilgisayar başında geçirmektir. Bir filmde bir anne oğluna söylerken duymuştum.*

Rumuz Gülten: *Televizyon ve internete uzun bir süre bakarsan, internette devamlı oyun oynarsan internet bağımlısı olursun.*

Rumuz Ceyhun: *Televizyon ve internet bağımlılığı, insanın televizyon ve internet karşısında fazla zaman geçirmesidir. Özellikle bu televizyon ve internet bağımlılığı pandemi döneminde artmıştır.*

Rumuz Ayşen: *Çok fazla televizyon ve internete girmemiz ve bunlardan ayrılmamamızdır.*

Rumuz Habibe: *Televizyon ve internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı demektir. Sosyal medya ve oyun gibi programlarda çok fazla zaman geçirmek demektir.*

Rumuz Kuzey: *Evde duydum. Çok fazla bilgisayarda zaman geçirmek demektir.*

Rumuz Ebru: *Çok oyun oynarsak onu hiç bırakamız gelmez. Aynı şekilde ben de bırakamıyorum.*

Rumuz Ecrin: *Duydum. Telefonla ve televizyon ile çok fazla vakit geçirirsen o şey seni kendine çeker ve çok fazla oyun oynarsın, bağımlı hale gelirsın.*

Rumuz Ecem: *Her gün televizyona, internete bağlı olursak bir çok sorumluluğumuzu yerine getiremeyiz. Bu durum da iletişimimizi kötü etkiler.*

Öğretmen: *Gereğinden fazla televizyon izlemek, telefonla oynamak ve internete girmek insanlarla iletişimimizi nasıl etkiler? Açıklayınız.*

Rumuz Ecem: *Kötü etkiler. Çünkü çok televizyon izlersek ona bağlanırız. Devamlı televizyon izlersek sorumluluklarımız ve arkadaşlıklarımızı unuturuz.*

Rumuz Ecrin: *Kötü etkiler. Çünkü çok fazla telefon oynarsan arkadaşın geldiğinde onunla oynamayı değil de telefon ile oynamayı seçersen bir gün sen de onunla oynamak istersen o da seninle oynamak istemez. Bu durum iletişimde sorunlara yol açar.*

Rumuz Ebru: *Kötü etkiler. Çünkü bağımlı oluruz. Ailemiz ile arkadaşlarımız ile çok fazla vakit geçiremeyiz. Arkadaşlarımızdan soğuruz, onlar da bizden soğurlar.*

Rumuz Habibe: *Kötü etkiler. Çok fazla zaman geçirdiğimiz için dış dünya ile iletişimimiz oldukça azalır. Çevremizdeki kişiler azalır. Eğer devamlı internette zaman geçirirsek arkadaşlarımız azalır. Ben çok fazla sosyal medyada zaman geçiren bir kişi ile arkadaş olmak istemem.*

Rumuz Ayşen: *Çok fazla televizyonun ve telefonun başından kalkmaz isek arkadaşlarımıza zaman ayıramayız ve onlarla iletişimimiz zamanla azalır.*

Rumuz Ceyhun: *Sosyal medyayı çok fazla kullanmak insanlarla iletişimimizi kötü etkiler.*

Rumuz Gülten: *Arkadaşlarımız ile ailemiz ile az zaman geçirmemize sebep olur ve*

onlarla iletişimimiz azalır.

Rumuz Ecem: Çok kötü etkiler. Çünkü etkili iletişimde konuşurken yani şunu söylemek istiyorum. Mesela birisiyle konuşuyorsun ama o seninle ne göz teması kuruyor ne de seni dinliyor. Bu durumda o kişi ile sen konuşmak istemezsin. Etkili iletişimi kötü etkiler.

Öğretmen: Sizce kitap okumak ya da arkadaşlarımız ile zaman geçirmek varken neden bu zamanın hepsini bilgisayar ve televizyon başında geçiriyoruz?

Rumuz Ecem: Bilmiyorum. Bana daha eğlenceli geliyor. Covid döneminde bilgisayar ve telefonlara çok fazla bağlandık.

Rumuz Gülten: Mesela, evin uzaktır, arkadaşların ya da yaşadığın mahallede çocuk yoktur. Bundan ötürü internet ve televizyon başında fazla zaman harcanabilir.

Rumuz Ceyhan: Çünkü televizyon ve bilgisayarlar, insanları görüntüsüyle ve sesiyle etkileyerek insanları kendisine bağımlı yapar.

Rumuz Habibe: Sosyal medya insanları kendine bağımlı yapıyor. İnsanlar kitap okumayı zaman kaybı olarak görüyor ve bu yüzden sosyal medyaya yöneliyor. Sosyal medyada hiçbir şey öğrenmemelerine rağmen kitap okumak yerine sosyal medyada vakit geçiriyorlar.

Rumuz Kuzey: Galiba bilgisayar ve televizyon daha eğlenceli geliyor.

Rumuz Ebru: Telefonlarda, bilgisayarda oyun oynarken bile konuşabiliyoruz. Telefon, bilgisayarda daha renkli şeyler var; kitapta ise cansız renkler var. Bu yüzden çocuklar telefonu seçiyorlar.

Rumuz Ecrin: Bizim evimiz arkadaşlarıma uzak olduğu için onları çok göremiyorum ve canım sıkılıyor. Bu yüzden telefonla, televizyonla ve bilgisayar ile vaktimi geçiriyorum. Ayrıca eğlenceli oluyor.

Rumuz Ecem: Televizyonlarda bizi etkileyecek programlar çıkıyor.

Rumuz Metin: Televizyon başında vaktin nasıl geçtiğini anlamıyorum.

İletişim kesiti incelediğinde iletişim araçlarının ve sosyal medyanın gereğinden fazla kullanılmasının olumsuzlukları üzerinde durulmuştur. Öğrenciler sosyal medya ve iletişim araçlarının fazla kullanılmasını olumsuz olarak nitelendirmişlerdir. Rumuz Ecem'in "...sorumluluğumuzu yerine getiremeyiz. Bu durum da iletişimimizi kötü etkiler.", Rumuz Gülten'in "Arkadaşlarımız ile ailemiz ile az zaman geçirmemize sebep olur ve onlarla iletişimimiz azalır.", Rumuz Ecrin'in "...iletimde sorunlara yol açar." ifadeleri ve diğer tüm öğrencilerin benzer cümleler ile iletişim araçlarının ve sosyal medya kullanmanın olumsuzluklara yol açacağı düşüncesinde olduklarını ifadelerine yansıttığı söylenebilir. İletişim kesitindeki öğrenci ifadeleri incelendiğinde öğrencilerin sosyal medya ve iletişim araçlarının bireyler arasında ve toplum olarak iletişimimizi etkilediğine dair düşüncelerini yansıtan ifadeleri görmekteyiz. Buna dayanarak Kanıt 1 ve Kanıt 2'nin dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 3'ün (Yeni Bir Hastalık Doğuyor) değerlendirilmesi.

Kanıt 3:Yeni Bir Hastalık Doğuyor

Kanıt 3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 3'teki gazete yazısını dikkatli bir şekilde okuyunuz. Bu yazıda hastalık derken aslında neyden bahsediyor? Açıklayınız.

Rumuz Ecem: İnternet bağımlılığından bahsedilmiştir. Aslında internet bağımlılığının ne kadar kötü bir şey olduğundan bahsedilmektedir.

Rumuz Ecem): İnternet bağımlılığından bahsediyor. Herkesin bilgisayara, televizyona bağımlı olmasını anlatıyor.

Rumuz Ecrin: İnternetin, sosyal medyanın, tabletlerin, telefonların başında saatlerce durmamızı anlatıyor.

Rumuz Ebru: Telefon ve internet bağımlıları için kullanılıyor. Herkesin günümüzde sosyal medyada olmasını anlatmaya çalışıyor.

Rumuz Kuzey: Herkesin telefon, televizyona bağımlı olmasını anlatıyor.

Rumuz Habibe: Hastalık derken sosyal medya bağımlılığından bahsediyor. Bu çağda herkesin sosyal medyada gereğinden fazla zaman harcaması, çağın hastalığı olarak adlandırılmış.

Rumuz Ayşen: İnternet bağımlılığını çağın hastalığı olarak ifade ediyor. Öyle bir bağımlı olmuş ki insanlar internet olmayınca strese giriyorlar, sinirli oluyorlar.

Rumuz Ceyhun: Herkesin internet bağımlısı olmasını bu çağda hastalık olarak ifade ediyor. İnsanların saatlerce her şeyi bırakıp sosyal medyada boş zaman geçirmesini sosyal medya bağımlılığı olarak söyleyebiliriz.

Öğretmen: Sizce anlatılan bu insanların internet bağımlısı olma sebebi ne olabilir?

Rumuz Kuzey: Boş zamanlarının çok olması.

Rumuz Ecem: Çok fazla sıkılmaları, eğlenceli oyunlar aramaları ve bu oyunlara bağımlı olmaları olabilir.

Rumuz Ceyhun: İnsanların boş zamanlarında kendilerine bir eğlence bulmak için bilgisayar başında çok zaman geçirmesiyle insanlar internet bağımlısı olurlar.

Rumuz Ebru: Çok fazla oynadıkları için bağımlı oluyorlar. Her şeyin bir vakti, saati vardır. Arkadaşlarıyla oynamadıkları için ve aileden ilgi görmedikleri için internet bağımlısı

oluyorlar.

Rumuz Ecrin: *İnternette zaman harcadıkça orada daha da fazla zaman harcamak istemeleri olabilir, öğretmenim.*

Rumuz Habibe: *İnternet bağımlısı olmalarının sebebi, ilgilerini internetin, sosyal medyanın daha fazla çekmeleri ve sosyal hayatta arkadaş ortamlarının olmaması olabilir. Bir de ailelerinden ilgi görmedikçe orada zamanlarını harcıyor olabilirler.*

Rumuz Ecem: *Aslında zamanları daha güzel yerlerde geçirme imkanları varken internette geçirmeleri, internetin onlar için daha eğlenceli olması olabilir. Belki sosyal hayatta arkadaşları yoktur.*

Rumuz Ayşen: *İnternet bağımlısı olmalarının sebebi, bir saat bakacağım derken zamanla alışmaları ve internet başında geçirilen sürenin artmasıdır.*

İletişim kesiti incelendiğinde, sosyal medya ve iletişim araçlarının fazla kullanılmasının sebepleri fark ettirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerden Rumuz Elmas'ın “*Belki sosyal hayatta arkadaşları yoktur.*”, Rumuz Ebru'nun “*...aileden ilgi görmedikleri için internet bağımlısı oluyorlar.*”, Rumuz Ceyhun'un “*İnsanların boş zamanlarında kendilerine bir eğlence bulmak için...*” gibi ifadeleri ile aslında öğrenciler sosyal medya bağımlılığının insanların hayatlarında bir boşluğu doldurmak için olduğu düşüncesinin göstergesi kabul edilebilir.

Kanıt 3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *İnterneti gereğinden fazla kullanan insan etrafındakiler ile iletişim kurmakta zorlanır mı? Açıklayınız.*

Rumuz Ayşen: *Zorlanır, çünkü internet bağımlılık yaptığı için ailesiyle bile sohbet etmiyorlar; arkadaşları ile de oyun oynamıyorlar. Çevresinden çok sosyal medyada vakit geçiriyor.*

Rumuz Ecem: *Evet, zorlanır. Çünkü çevresi ile konuşmayarak kelime dağarcığı da azalır. Devamlı internette zaman geçire geçire yalnızlaşır.*

Rumuz Gülten: *Evet, zorlanır. Sosyal medyadan duyduğu şeyleri insanlar günlük hayatta konuşursa çevresi ile arası bozulabilir. Dilimizi olumsuz etkileyebilir.*

Rumuz Habibe: *Bağımlılık, insanların sürekli zamanı geçirdiği şeydir. İnsanlar bunları içlerini dökmek, ona sığınmak için de kullanıyor olabilirler. Yani insanlar zor durumlarında, kendilerini zor durumda hissettiklerinde bu bağımlılıklara sığınabilirler. Bu bağımlılık ile de ailesinden, çevresinden, arkadaşlarından ve sevdiklerinden vazgeçebilirler.*

Rumuz Ecrin: *Zorlanır. İnternette vakit geçirirken bir kişi çok fazla etraftaki kişilerle vakit geçiremediği için dışlanır. Kimse ona hiçbir şeyi haber vermez.*

Rumuz Ebru: *Evet, zorluk çeker çünkü kelime dağarcığı da azalır. İnsanlar ile konuşmaya konuşmaya insan ilişkileri bozulur.*

Rumuz Ceyhun: *İnsanların kelime hazineleri küçüleceği için cümle kurmakta bile zorlanır. Zaten oradan ayrılıp iletişim kurmadığı için de yalnızlaşır; çevresinde kimse kalmaz.*

Rumuz Ecem: *Zorlanır. Çünkü hep bilgisayarın başında veya televizyonun başında olursak zaten sosyalleşemeyiz. Arkadaşımız da çok olmaz.*

Rumuz Kuzey: *Çok fazla sosyal medyada zaman geçirdiği için arkadaşları onu dışlar.*

Öğretmen: *İnternet bağımlısı olmamak için nelere dikkat etmeliyiz?*

Rumuz Ecem: *Arkadaşlarımız ve ailemizle ilgilenmeliyiz. İnternet için az bir zaman ayırmalıyız.*

Rumuz Ceyhun: *İnternet başında geçirdiğimiz zamana dikkat edip kendimize bir sınır koymalıyız. Ailemizle ve arkadaşlarımız ile daha fazla zaman geçirmeliyiz.*

Rumuz Ebru: *Telefon, televizyon gibi araçlara düzenli zaman ayırmalıyız. Ailemiz ve arkadaşlarımız ile daha çok zaman geçirmeli ve onlar ile iletişim kurmalıyız. Onlar ile eğlenceli aktiviteler yapmalıyız. Kısacası her şeye belirli vakit ayırmalıyız.*

Rumuz Ecrin: *Çok fazla telefon ve diğer sosyal medya araçları ile zaman geçirmemeye dikkat etmeliyiz. Belirli saatler koymalıyız. Bir plan içinde televizyon, internet gibi araçları kullanmalıyız.*

Rumuz Habibe: *Gün içinde belirli bir program yapıp o programa uymamız gerekir. Belli bir plan ve program dahilinde kullanmalıyız.*

Rumuz Gülten: *Daha eğlenceli bir şeyler yapmalıyız. Mesela arkadaşlarımız ile piknik yapıp onlarla vakit geçirmeliyiz. Kitap okuyabiliriz. Mahalledeki arkadaşlarımız ile oynayabiliriz.*

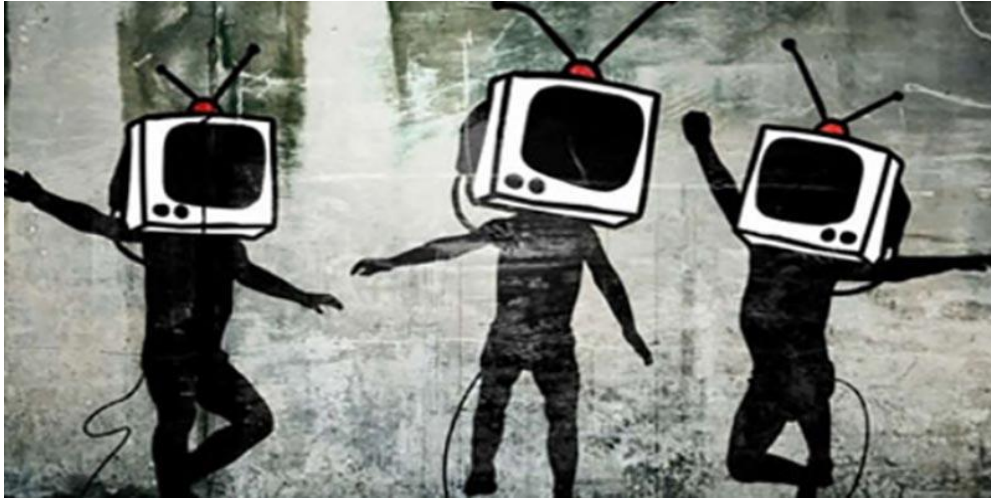
Rumuz Ecem: *Daha eğlenceli rutinler yapabiliriz. Arkadaşlarımız ile zaman geçirebiliriz. Farklı farklı etkinlikler yapabiliriz. Mesela piknik, kitap okuma vs. bir sürü etkinlik yapabiliriz. Ve böylece internet bağımlısı olabiliriz.*

Rumuz Kuzey: *Belli plan dahilinde zaman ayırmalıyız. Sınırlı olarak kullanmalıyız.*

İletişim kesiti incelendiğinde, sosyal medya iletişim araçlarının gereğinden fazla kullanılmasının yararından çok zararının dokunabileceğine ilişkin öğrenci ifadelerini görmekteyiz. Öğrenciler; bu bağımlılığın aile ve arkadaş ortamını, kişilerin sosyalleşmesini olumsuz yönde etkileyeceğini ve kelime dağarcığının daralmasına, kişilerin yalnızlaşmasına yol açacağını ifade etmişlerdir. Rumuz Habibe'nin "...Bu bağımlılık ile de ailesinden, çevresinden, arkadaşlarından ve sevdiklerinden vazgeçebilirler.", Rumuz Ceyhun'un "...yalnızlaşır çevresinde kimse kalmaz." sözleri sosyal medya ve iletişim araçlarının gereğinden fazla kullanımının olumsuz olduğuna ilişkin düşüncelerin öğrenci ifadelerine yansıyan örnekleri olarak kabul edilebilir. Öğrenciler böyle olumsuzluklar ile karşılaşmamak için Rumuz Habibe "Gün içinde belirli bir program yapıp o programa uymamız gerekir. Belli bir plan ve program dahilinde kullanmalıyız.", Rumuz Ecrin "Belirli saatler koymalıyız." gibi ifadelerle ve buna benzer diğer ifadeler ile öğrenciler öneriler ortaya koymuşlardır. Bu kapsamda öğrencilerin iletişim araçlarını kullanırken sorumluluk bilinci düşüncesi dahilinde hareket edecekleri düşünülebilir. Buna dayanarak bu kanıtın Sosyal Bilgiler dersinin kazanılmasına hizmet ettiği ve sorumluluk değeri bilincini geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 4'ün (Asıl robotlar Biz mi Oluyoruz?) değerlendirilmesi.

Kanıt 4: Asıl Robotlar Biz mi Oluyoruz?

Kanıt 4 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 4'teki resmi inceleyiniz. Resmin ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ecem: Herkes robot olmuş, burada televizyon, bilgisayar bizi kontrol ediyor. Ve tamamen bunlara bağlı oluyoruz.

Rumuz Ceyhan: İnsanların artık teknolojinin kontrolünde olduğunu ve onlara bağlı robot gibi hareket ettiğini ifade ediyor.

Rumuz Ebru: Bizim artık çok televizyon izlediğimizi anlatıyor. Her şeyi televizyona göre ayarladığımızı, ona bağımlı olduğumuzu anlatıyor.

Rumuz Ecrin: Çok fazla televizyonla ilgilendiğimizi, artık beynimizin işlemez hale geldiğini anlatıyor.

Rumuz Habibe: Sosyal medya insanları bağımlı yapıyor. Sosyal medya insanları zamanla etkisi altına alıyor. Çevresinden ve arkadaşlarından vazgeçmesine sebep oluyor.

Rumuz Gülten: İnsanlar televizyon, tablete bağımlı olmuşlar, sanki hayatlarını onlara göre devam ettiriyorlar.

Rumuz Ecem: İnsanların televizyon, telefon, internete çok fazla bağlı olmasını anlatıyor.

Rumuz Ayşen: Artık televizyonlara bağlandığımız için her şeyi bırakıp onlara göre yaşıyoruz. Tamamen onlara bağlandığımızı anlatıyor.

Rumuz Kuzey: İnsanlar internete, televizyona bağımlı olmuşlar o yüzden.

Öğretmen: Sizce teknolojik aletler bizim hayatımızı kontrol altına alabilir mi?

Rumuz Habibe: Zamanla sosyal medya hayatımızı kontrol altına alıyor. İlginç şeyler olduğu için ilgimizi çeken bir şeyler olduğu için fark etmeden sosyal medya bağımlısı olabiliriz.

Rumuz Ebru: Belki ama biz onu kontrol edersek faydalı olur. Mesela yemek yapmaya üşendin, internetten sipariş edersin, yani hayatımızı kolaylaştırır.

Rumuz Ayşen: Örneğin, bir misafirlğe gideceğiz fakat dizim var diye gitmiyoruz. Aslında hayatımızı televizyonun kontrol ettiğinin göstergesidir. Yine aynı şekilde telefona bakmak için arkadaşlarımız ile oynamıyorsak hayatımızı kontrol etmiş olur.

Rumuz Ebru: Evet, olabilir. Ailemiz yemeğe çağırdığında yemeğe gitmiyoruz. Misafirlğe gittiğimiz yerde televizyon izliyoruz. İşte böyle bizi kontrol altında tutabilir.

Rumuz Ceyhun: Evet, kontrol edebiliyor. Çünkü insanlar internete bağlı olacakları için ailelerinden, arkadaşlarından uzaklaşırlar ve sorumluluklarını yerine getirmezler.

Rumuz Ecem: Evet, kontrol edebilir, arkadaşlarımızdan uzak tutabilir. Ailemizden uzaklaştırır. Saatlerce bunlar ile ilgilenirsek kendimizi yalnızlaştırırız.

Rumuz Ecem: Kontrol altına alabilir. Ben haberlerde duymuştum. Mavi balina diye bir oyun var, o çocuklara dediklerini yaptırıyormuş. Ve ölüme kadar sürüklüyormuş.

Rumuz Ecrin: Kontrol altına alabilir. Çok fazla telefon, sosyal medya ile ilgilenirsek davranışlarımız da onlara göre şekillenir. Onlara göre yaşamımızı şekillendiririz.

Öğretmen: “Bağımlılık hayatı daha iyi gösterirken aslında onun içini boşaltan her şeydir.” diyor Clarissa Estes. Sizce bu sözle anlatmak istediği nedir?

Rumuz Ecrin: Bir şeye bağımlı olduğunda sen eğleniyorsun ama normalde saatlerce boşuna zaman geçirmiş oluyorsun. Boş boş durup sorumluluklarını yerine getirmiyorsun. Çevren küçülüyor, davranışların, arkadaşların, konuşman değişiyor. Zamanla yalnızlaşıyorsun.

Rumuz Ecem: Çok fazla internet bağımlılığı aslında biz orada eğleniyoruz gibi hissediyoruz ama bize faydası olmuyor.

Rumuz Ecem: Her şey eğlenceli gibi gözüküyor ama bağımlılık yaptığında sorumluluklarımızı unutturuyor. Arkadaşlarımızdan, ailemizden zamanımızı alıyor.

Rumuz Ceyhun: Bağımlılık hayatı daha iyi gösterse de aslında bizleri hayattan koparır. Bizlerin arkadaş çevresini yok eder. Zaman içerisinde arkadaş çevremizden, toplumdan uzaklaşıp yalnızlaşabiliriz.

Rumuz Ebru: Gençler, çocuklar telefonla oynarken eğleniyorlar ama onların bir sorumlulukları var. Ve o sorumlukları yerine getirmeleri gerekir. Mesela, yemek yemiyor, ailenizle iletişim kurmuyorsunuz.

Rumuz Ayşen: Bağımlılık bizi arkadaşlarımızdan, derslerimizden alırsa içini boşaltmış olur. Tüm zamanımızı çalarsa başka şeyler yapmaya zamanımız olmaz.

Rumuz Gülten: Aslında orda oyun oynarken hayatımızda bir çok şeyden vazgeçtiğimizi anlatmak istemiştir.

Rumuz Habibe: Bağımlılık insanların sürekli olarak vakit geçirdiği şeydir. Sosyal medya bağımlılığı gibi daha bir sürü bağımlılıklar vardır. İnsanlar bunları içlerini dökmek, ona sığınmak ya da kendini orada mutlu ettiği için öyle olabilirler. Ailesinden, arkadaşlarından ve çevresinden vazgeçebilirler.

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin iletişim araçlarının (televizyon, internet, akıllı telefonlar...) bağımlılığı günlük yaşantımızı da şekillendirdiği düşüncesini yansıtan ifadelerine rastlamaktayız. Öğrencilerin iletişim araçlarının çok fazla kullanımının yol açtığı olumsuzluklara ilişkin ifadelerini iletişim kesitinde görmek mümkündür. Rumuz Ayşen “.... Misafirliğe gideceğiz, dizim var diye gitmiyoruz. Bu hayatımızı televizyonun kontrol ettiğinin göstergesidir.”, Rumuz Habibe “Sosyal medya hayatımızı kontrol altına alıyor”, Rumuz Ceyhun’un “...ailelerinden, arkadaşlarından uzaklaşırlar” ifade örnekleri ve diğer öğrencilerin benzer ifadeleri ile iletişim araçlarının hayatımızı kontrol ettiğini öğrencilerin farkında olduğu ve bu durumu ise olumsuz bir durum olarak düşündüklerini ifadelerine yansıttıkları söylenilebilir. Rumuz Ebru adlı öğrenci ise aslında bunun tersi olması gerektiğini yani teknolojinin bizim kontrolümüzde olursa yarar sağlayacağına ilişkin

düşüncesini “*Belki ama biz onu kontrol edersek faydalı olur...*” ifadesinden anlaşılabilir. Öğrencilerin iletişim araçlarının ve sosyal medyanın gereğinden fazla kullanımının olumsuz sonuçlarını yansıtan ifadeleri olduğu görülebilir. Bu kapsamda kanıtın öğrencilere verilmek istenen kazanıma hizmet ettiği söylenebilir. Öğrencilerin bu iletişim kesitinde sorumluluk değerini ön plana çıkaran ifadelerle yer verdiklerini söylemek mümkündür. Rumuz Ecem “...sorumluluklarımızı unutturuyor.”, Rumuz Ayşen “...sorumlulukları yerine getirmeleri gerekir.”, Rumuz Ebru “...onların bir sorumlulukları var.” örneklerinde olduğu gibi birçok öğrenci iletişim araçlarının sorumluluklarımızı unutturmasını olumsuz olarak nitelemiştir. Buna dayanarak kanıtın öğrencilerin sorumluluk değerine ilişkin farkındalıkları geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 5’in (Özel Hayatın Gizliliği) değerlendirilmesi.

Kanıt 5:Özel Hayatın Gizliliği

“Kişinin kendi hayatında gizli ve bağımsız bir alana sahip olması, onun temel hak ve özgürlüklerinin tamamlayıcı unsurlarından biridir. Özel hayat, kişinin başkası tarafından müdahale edilmeyen, kendisinin rahat ve özgür bırakılma hakkına sahip olduğu umuma açık olmayan özel dünyasına ait bir alandır. Kişinin bu hayat alanı içinde icra ettiği faaliyetlerini kendi rızası olmadan başkalarının gözetlemesi, araştırması ve başkalarına yaymaya çalışması kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaktadır”

<http://acikerisim.kirklareli.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11857/110>

Kanıt 5 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: *Kanıt 5’teki metni okuyunuz. Özel hayatın gizliliğini ihlal eden unsurların neler olduğunu açıklayınız.*

Rumuz Ebru: *Mesela günlüğümüzü kimseye göstermemeliyiz. Sosyal medyada her şeyi paylaşmamalıyız.*

Rumuz Kuzey: *Başkalarının günlüğünü okumak, mesajlarını okumak, evini kurcalamak gibi şeylerdir.*

Rumuz Ceyhun: *Birinin konutundaki özel fotoğraflarını, konuşmalarını dinlemek, mesajlarını okumak, telefon konuşmalarına bakmak, günlüğünü okumak gibi şeylerdir.*

Rumuz Ecem: *Bir insanın gözetlemesi, izinsiz fotoğraflarının paylaşılması, onun günlüğünün okutulması gibi şeyler onun özel hayatının gizliliği hakkı ihlal edilmiş olur.*

Rumuz Ecem: *Bir insanın evinin aranılması, telefonun karıştırılması, günlüğünün okutulması vb. böyle bir sürü özel hayatın gizliliğini ihlal eden unsurlar var.*

Rumuz Ecrin: *Bize özel olan her şeyin paylaşılmasıdır. Fotoğraflarımız, mesajlarımız gibi bizim özelimiz olan şeylerin iznimiz dışında paylaşılmasıdır.*

Rumuz Habibe: *Özel hayatın gizliliğini ihlal eden unsurlar, diğer kişilerin bilgilerini o kişiden izinsiz başka kişilere aktarmaktır. Aynı şekilde bilgilerimizi başka kişilere göstermemeliyiz.*

Rumuz Metin: *Bir insanın günlüğünün okunulması gibi özel şeylerine bakmaktır.*

Rumuz Ayşen: *Yani özel hayatın gizliliği demek bir kişinin özel eşyalarına izinsiz dokunulmamasıdır.*

Öğretmen: *Günümüzde özel hayatın gizliliğini ihlal eden durumlarda ciddi cezalar uygulanmaktadır. Sizce bu suçu işlememek için nelere dikkat etmeliyiz?*

Rumuz Ayşen: *Arkadaşlarımızın eşyalarını izinsiz almamalıyız. Telefonundaki şeyleri izinsiz kullanmamalıyız. Böyle durumlarda izin alarak arkadaşlarımızın eşyalarını kullanmalıyız.*

Rumuz Gülten: *Birinin günlüğünü okumamalıyız, birinin mesajlarını okumamalıyız, telefonlarını izinsiz kurcalamamalıyız.*

Rumuz Habibe: *Başka kişilere özel hayatımızı aktarmamalıyız. Özel hayatımız kendimize özel kalmalıdır. Başka kişilerin bilgilerimize ulaşması durumunda dava gibi yollara başvurmamız gerekir. Diğer insanların özel hayatına saygı duymalıyız. Başka kişilerin görüntülerini, ses kayıtlarını izinsiz paylaşp yayınlamamalıyız.*

Rumuz Ecrin: *Başkalarının mesajlarını, fotoğraflarını ifşa etmemeliyiz, özel hayatına girmemeliyiz, ses kaydı almamalıyız, izinsiz görüntü çekmemeliyiz ve izinsiz kimsenin telini karıştırmamalıyız.*

Rumuz Ecem: *Hiç kimsenin özel hayatını karıştırmamalıyız. Telefonunu karıştırmamalıyız ve mesajlarını okumamalıyız. Eğer bunları yaparsak zaten kimsenin hayatına karışmamış oluruz. İnsanların hayatlarına saygı duymalıyız.*

Rumuz Ecem: *Arkadaşlarımızın fotoğraflarını izinsiz paylaşmamalıyız, izinsiz mesajlarını okumamalıyız ve telefonlarını izinsiz almamalıyız.*

Rumuz Ceyhan: *Arkadaşlarımızın özel malzemelerine ondan izinsiz dokunmayıp yazdıklarını okumamalıyız.*

Rumuz Ebru: *Mesela, biri bizden izinsiz fotoğrafımızı çeker, sosyal medyaya atarsa biz de onu şikayet ederiz. Bu suçu işlememek için biz de kimsenin fotoğraflarını izinsiz çekip paylaşmayacağız.*

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin özel hayatın gizliliğine ilişkin olarak başkalarının mesajlarını okumak, gizlice günlüğünü okumak, izinsiz fotoğraflarını çekmek veya yayımlamak gibi günlük hayatlarında karşılaştıkları örneklerle yer verdiklerini ifadelerinden anlayabiliriz. Rumuz Ecem’in “Arkadaşlarımızın fotoğraflarını izinsiz paylaşmamalıyız...”, Rumuz Ebru’nun “Biri bizden izinsiz fotoğrafımızı çeker sosyal medyaya atarsa...” ifadeleri ve diğer benzer ifadeler ile öğrencilerin özel hayatın gizliliği konusunda sosyal medya ve iletişim araçlarının oynadığı rolün farkında oldukları söylenebilir. Rumuz Habibe’nin “Diğer insanların özel hayatına saygı duymalıyız.” ve Rumuz Elmas’ın “İnsanların hayatlarına saygı duymalıyız.” ifadeleri insanların özel hayatlarına herkesin saygı duyması gerektiğine ilişkin düşüncelerinin yansıması olarak kabul edilebilir. Buna dayanarak bu kanıtın saygı değerine ilişkin farkındalığı geliştirdiği söylenilebilir.

Kanıt 5 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Sosyal medya ile özel hayatın gizliliği arasında bir bağ var mıdır? Sosyal*

medya özel hayatımızı ihlal eden unsurlar barındırır mı? Açıklayınız.

Rumuz Ayşen: *Vardır. Çünkü sosyal medyada birinin fotoğraflarını ya da mesajlarını izinsiz paylaşırsak aynı anda binlerce insan görebilir ve biz suç işlemiş olabiliriz.*

Rumuz Ceyhan: *Evet, vardır. Sosyal medyada eğer bize ait özel şeyler paylaşılsa örneğin kredi kartı, kimlik kart gibi dolandırılabiliriz.*

Rumuz Ecem: *Bağ vardır. Arkadaşlarımızın özel mesajlarını paylaşmamalıyız. Mesela benim hesabım çalındı, benim fotoğraflarım ve mesajlarım paylaşılabilir.*

Rumuz Ecem: *Numara, adres vs. şeyler paylaşırsan binlerce kişiye yayılabilir. Onun için sosyal medyada dikkatli olmalıyız.*

Rumuz Ecrin: *Vardır. Mesajlar, fotoğraflar ve numaramız gibi şeyler bize ait özel bilgilerimizdir. Ama bu sosyal medyada binlerce insan tarafından aynı anda görülebilir. Onun için sosyal medya kullanırken başkalarının haklarına saygı duymalıyız.*

Rumuz Habibe: *Sosyal medyada özel hayatımızı paylaşmamalıyız. Böyle bir durumla karşılaştığımızda dava gibi yollara başvurmamız gerekir.*

Rumuz Metin: *Vardır. Eğer insanlar birbirinin özel hayatına saygı duymazsa aynı anda binlerce insan bir kişinin özel hayatına dair her şeyi öğrenebilir.*

Rumuz Ebru: *Vardır. Kendimize ve başka arkadaşlarımıza dair özel bilgilerimizi paylaşmamalıyız. Çünkü sosyal medyada aynı anda bir çok kişi bu bilgileri görebilir.*

Öğretmen: *İnterneti kullanırken kendimize ait olan ve bize özel olan hayatımızı tüm insanlarla paylaşmak güvenli bir davranış mıdır? Sonucunda ne gibi olumsuz sonuçları olabilir? Açıklayınız.*

Rumuz Ebru: *Kötü bir davranış olur. Bizim hayatımıza ait özel şeyleri paylaşırsak üzerimize para filan çekerler. Çok kötü olur.*

Rumuz Metin: *Hoş değildir, yanlış bir davranış olur.*

Rumuz Gülten: *Yanlış bir davranıştır. Hesaplarımız çalınabilir, dolandırılabiliriz.*

Rumuz Habibe: *Tüm hayatımızı sosyal medyada paylaşmak doğru bir davranış değildir. Tüm hayatımızı sosyal medyada paylaşırsak hırsızlık, alay, kınanma gibi sorunlarla karşılaşabiliriz.*

Rumuz Ecrin: *Her şeyimizi sosyal medyada paylaşırsak başkalarının diline düşebiliriz, alay konusu olabiliriz.*

Rumuz Ecem: *Güvenli bir davranış değildir. Özel hayatımızı paylaşırsak sorunlarla karşılaşabiliriz.*

Rumuz Ecem: *Değildir, çünkü TC kimlik numaramız ile para çekilebilir. Alay konusu olabilir, rencide olabiliriz, fotoğraflarımız uygunsuz şekilde kullanılabilir.*

Rumuz Ecrin: *Değildir. Çünkü anılarımız sosyal medyada paylaşılsa her yere yayılabilir ve rezil olabiliriz.*

İletişim kesiti incelediğinde, öğrencilerin özel hayatın gizliliği ve iletişim araçları arasında bir ilişki olduğunu düşündüklerini içeren ifadeler kullandıkları görülmektedir. İletişim kesitinde öğrenciler sosyal medyada özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesinin olumsuz sonuçlar doğuracağını ifade ettikleri görülmektedir. Rumuz Habibe'nin "Hayatımızı sosyal medya da paylaşmak doğru bir davranış değildir.", Rumuz Elmas'ın "Özel hayatımızı paylaşırsak sorunlarla karşılaşabiliriz.", Rumuz Ebru'nun "...özel bilgilerimizi paylaşmamalıyız." ifadelerine benzer ifadeler ile diğer öğrenciler de özel

hayatın gizliliğinin ihlal edilmesinin olumsuz sonuçlar doğuracağı düşüncesinde oldukları ifadelerinden anlaşılabilir. Buna dayanarak öğrencilerin sorumluluk değerinin farkında olduklarını, ifadelerinin altında sorumluluk bilinciyle davranılması gerektiği düşüncesini taşıdıkları söylenebilir. Bu kapsamda öğrencilere dersin kazanımının kazandırılmasına katkı sağladığı ve sorumluluk değerine ilişkin farkındalıklarını geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 6 ve 7'nin (Bizimle Birlikte mi Yaşıyorlar ve Biri Bizi mi İzliyor) değerlendirilmesi.

Kanıt 6-7 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 6 ve 7'deki resimleri dikkatle inceleyiniz. Resimlerin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Habibe: Sosyal medya düşündüğümüzden daha tehlikeli olabilir. Biz güvende olduğumuzu düşünürken birileri bizi izleyebilir, özel bilgilerimize ulaşabilir.

Rumuz Ecrin: Özel hayatını kimse göremez deniliyor ama aslında televizyonlar, bilgisayarlar, teknolojik aletler onu izliyor.

Rumuz Ecem: Ha dışarıdan biri bizi izliyor ha da televizyon, tablet, internet, telefon bizi izliyor. İkisi de aynı hesap bence. Kanıt 7'de adam bilgisayara bakıyor, aslında bilgisayarda bizi izliyor. Yani özel hayat diye bir şey yok gibi.

Rumuz Ecem: Kanıt 6'da anlatılmak istenen sosyal medyanın özel hayatımızın içinde olması. Kanıt 7'de ise adam bilgisayara bakıyor, bilgisayar da onu izliyor, istediler mi bizim her şeyimiz bilgisayardan öğrenebilirler.

Rumuz Ceyhan: Biz ne kadar kendimizi evimizde hissetsek de aslında özel hayatımızı teknolojik aletler ile doldurmuşuz. Her şeyimiz artık sosyal medyada.

Rumuz Ayşen: Sosyal medyanın özel hayat diye bir şey bırakmadığı anlatılıyor. Kanıt 7'de isteseler bizim de internet üzerinden özel bilgilerimize ulaşabilecekleridir.

Rumuz Ebru: Artık özel hayat diye bir şey yok. Tüm aletler evimizi donatmış, istenilse tüm evimiz dahi dinlenilebilir.

Rumuz Gülten: Adamın etrafı teknolojik aletler ile donatılmış. Aslında özel hayatını kuşatmışlar. Teknolojik aletler ile tüm yaşamımız artık biliniyor.

Rumuz Kuzey: Sosyal medya hayatımıza karışmış.

Öğretmen: Bütün mesajlarınızın, fotoğraflarınızın, konuşmalarınızın kayıt altına

alınıyor olması özel hayatınızın gizliliğini nasıl etkiler?

Rumuz Kuzey: *Kötü etkiler, çünkü özel hayatımın bilinmesini istemem, hiç kimse de istemez, o yüzden kötü etkiler.*

Rumuz Ebru: *İyi ve kötü etkiler. İyi yanı fotoğraflarımız ve mesajlarımızı anı olarak saklayabilir. Kötü yanı ise bunların herkese yayılması, ifşa olabilmesidir.*

Rumuz Ebru: *İyi de etkiler, kötü de etkiler. İyi yanı, anılarımız saklı kalır; kötü yanı ise sosyal medyada bunların yayımlanması olabilir. Özel her şeyimiz başkaları tarafından bilinebilir.*

Rumuz Ayşen: *Kötü etkiler. Her şeyin kayıt altına alınıyor olması özel hayatımızın gizliliğini ihlal edebilir, en özel şeylerimiz yayılabilir.*

Rumuz Ceyhun: *Kötü etkiler. En özel şeylerimizin herkes tarafından bilinmesini istemeyiz. Özel hayatımız yayılabilir.*

Rumuz Ecem: *Hem iyi hem kötü etkiler. Kötü tarafı, her şeyimiz sosyal medyada yayımlanabilir. İyi yanı ise bir şeyi kayıt altına alıp kanıtlayabilirsin.*

Rumuz Ecem: *Çok kötü etkiler. Ben belki özel konuşmalar yapıyorumdur. Benim özel konuşmalarım kayıt altına alınıyor. Bu durum hiç de iyi bir şey değildir.*

Rumuz Ecrin: *Kötü etkiler. Bizim fotoğraflarımız, mesajlarımız ifşa olabilir. Özel hayatımızın, konuşmalarımızın başkaları tarafından bilinmesini kimse istemez.*

Rumuz Habibe: *Kötü etkiler. İnsanlar özel hayatlarının başkaları tarafından bilinmesini istemez. İnsanlarının özel hayatlarının başkaları tarafından bilinmesi herkesi huzursuz eder. Ben özel hayatımın başkaları tarafından bilinmesini istemem.*

Öğretmen: *Kanıt 6'da adamın köşeye sıkışmasının ve korkmasının sebebi nedir?*

Rumuz Habibe: *O kişinin başkaları tarafından izleniyor olması ve o kişinin rahatsız olması.*

Rumuz Ecrin: *Özel hayatının kimse tarafından bilinmesini istemiyor. Fakat tüm teknolojik aletler ile özel hayatı kuşatılmış.*

Rumuz Ecem: *Adam evime geldim, artık özel hayatım bana ait diyor. Ama bir bakıyor ki özel hayatı televizyon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletler ile kuşatılmış.*

Rumuz Ecem: *Sosyal medya ve teknolojik aletler ile özel hayatımızın çevrelenmesini ifade etmek istiyor.*

Rumuz Ceyhun: *Adamın hanesinde teknolojik aletler tarafından kuşatılması ve özel hayatının ihlal edilmesi ve adamın bu durumdan korkmasını anlatıyor.*

Rumuz Ayşen: *Adam, haneme girince özel hayatıma giremez, diye düşünüyor. Fakat sosyal medya ve teknolojik aletler ile de artık kuşatıldığı için özel hayatının ihlal edilmesini engelleyemiyor.*

Rumuz Ebru: *Özel hayatının ihlal edilmesini istemiyor. Kapıyı tutmuş. Fakat içeride de teknolojik aletler artık özel hayatının içinde, her şeyin kayıt altında olmasıdır.*

Rumuz Kuzey: *Özel hayatıma hiç kimse karışmaz, evimdeyim artık, diyor ve kapısını kapatıyor. Fakat bilgisayar, telefon, tablet, bütün sosyal medya özel hayatımıza karışmış.*

Öğretmen: *Bütün bilgilerimizi internete kaydettiğimiz şu dönemde (banka hesapları, TC. kimlik numaraları, telefon numarası vb.) bu bilgileri sadece biz biliyoruz diye bir savunma yapabilir miyiz? Bu bilgileri kötüye kullanacak insanlardan korumak için ne gibi önlemler almalıyız?*

Rumuz Kuzey: *Sosyal medya paylaşımlarımıza dikkat etmeliyiz.*

Rumuz Kuzey: Sosyal medyada bilgilerimizi gizli tutmalıyız. Mesela, bizim üzerimizden şirket vb. şeyler açabilirler, dolandırılabiliriz.

Rumuz Ebru: Yapamayız. Çünkü her şey zaten bilgisayarımıza kaydediliyor. Ama biz daha dikkatli olup paylaşımlarımıza dikkat etmeliyiz.

Rumuz Ayşen: Yapamayız, ama yapamayız diye de her şeyi sosyal medyada yaymamalıyız.

Rumuz Ceyhan: Hayır, yapamayız. Buna önlem alarak daha güvenli uygulamaları tercih etmeli ve paylaşımlarımızda dikkatli olmalıyız.

Rumuz Ecem: Yapamayız. Özel bilgilerimizi paylaşmamalıyız. Eğer kötü kişilerin eline geçerse dolandırılabiliriz. Her yerde bilgilerimizi paylaşmamalıyız.

Rumuz Ecem: Sosyal medyada paylaşırsak herkesin eline geçer ve bu durum da bizi zarara sokabilir. Sosyal medya kullanırken dikkatli olmalıyız.

Rumuz Ecrin: Hayır, yapamayız. Artık teknolojik aletlerden tüm bilgilerimize ulaşılabilir. Sosyal medyada sorumlu davranmalıyız, aksi takdirde biz zarara uğrarız.

Rumuz Habibe: Özel bilgilerimizi internete yüklememeliyiz. Kendimiz için sorumlu davranmalıyız. Her bilgiyi her yerde vermemeliyiz. Artık zaten teknoloji sayesinde insanların birbirlerinin bilgilerine ulaşması çok basit.

Öğretmen: Etrafınızda özel hayatın gizliliği ilkesini çiğneyen veya bu durumdan dolayı bir mağduriyet yaşayan biri var mı? Yaşadıklarınızı anlatınız.

Rumuz Habibe: Ben yaşadım. Arkadaşım ben yokken eve gelmişti, sonra ben eve geldiğimde, arkadaşım benim özel eşyalarımı karıştırıyordu benden izin almadan.

Rumuz Ecrin: Arkadaşım izinsiz telefonumun şifresini açmaya çalışıyor. Ben de bundan rahatsız oluyorum.

Rumuz Ecem: İzinsiz tabletime abimin bakmasından rahatsız oluyorum. Arkadaşlarım ile fotoğraf ve mesajlarımı alıyor. Abim de olsa bakmaması lazım bence.

Rumuz Ecem: Ben haberlerde gördüm. Bir mağazada bir adam iki kızın izinsiz fotoğraflarını çekiyor. Kızlar şikayetçi oluyor ve adam tutuklanmıştı.

Rumuz Ebru: Genelde haberlerde görüyoruz. Birbirlerinin mesajlarını ifşa ediyorlar. Bir de ünlülerin izinsiz fotoğraflarını çekiyorlar. Mesela, ünlüler ailesi ile tatile gidiyor, ailesi ile fotoğraflarını çekiyorlar.

Bu kanıt kapsamında, öğrencilere iletişim araçları ile özel hayatın gizliliği arasındaki ilişkinin farkındalığının kazandırılması hedeflenmiştir. İletişim araçlarının doğru kullanılmasının önemi sezdirilmek istenmiştir. İletişim kesiti incelendiğinde iletişim araçlarının olumlu yönlerinin yanında olumsuz durumlar da oluşturabileceği düşüncesini içeren ifadeler olduğunu görmekteyiz. Öğrencilerden Rumuz Habibe “...Kendimiz için sorumlu davranmalıyız.”, Rumuz Ecrin “...sorumlu davranmalıyız aksi takdirde biz zarara uğrarız.” ifadeleri ile iletişim araçlarını kullanırken sorumluluk duygusu ile hareket edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Rumuz Ayşen “Her şeyin kayıt altına alınıyor olması”, Rumuz Ecem “özel hayatımızın çevrelenmesini” teknolojinin gelişiminin özel hayatımızın gizliliğinin ihlal edilmesini basitleştirmesi bakımından olumsuz olarak nitelendirmişlerdir. Buna dayanarak öğrencilerin özel hayatın gizliliği, kitle iletişim araçlarının özgürlüğü ile sosyal medya arasındaki ilişkinin farkında oldukları ifade edilebilir. Öğrenciler “Rumuz

Ecrin'in "...bende bundan rahatsız oluyorum.", Rumuz Elmas'ın "*Abim de olsa bakmaması lazım.*" ifadeleri ve diğer öğrencilerin de benzer empatik cümleler ile özel hayatının gizliliğinin ihlalinin rahatsız edici bir durum olduğu düşüncesini yansıttıkları söylenebilir. Bu kapsamda kanıtın Sosyal Bilgiler dersinin kazanımının kazandırılmasına katkı sağladığı ve sorumluluk değerine ilişkin farkındalığı arttırdığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 8'in (Düşünceyi İfade Özgürlüğünün Önemi) değerlendirilmesi.

Kanıt 8:Düşünceyi İfade Özgürlüğünün Önemi

Kanıt 8 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen. Kanıt 8'i okuyunuz. İnsanları inandıkları ve düşündükleri yüzünden suçlamak, onları yargılamak doğru mudur?

Rumuz Kuzey: Hayır, doğru değildir. İnsanların farklı inançları, farklı düşünceleri olabilir. Onlara saygı duymak gereklidir.

Rumuz Habibe: Yanlıştır. O kişilerin gelenekleri, görenekleri ve kültürleri farklı olabilir. Buna saygı duymalıyız ve onları da bizden biriymiş gibi görmeliyiz.

Rumuz Ecrin: Yanlıştır. Onlar ile empati kurmaları gerekir. Düşüncelerine saygı duymalı, onları anlamaya çalışmalıyız.

Rumuz Ecem: Aslında doğru değildir. Çünkü inançları başka diye kimse kimseyi dışlamamalıdır. Ne yapabiliriz ki onların inancı da kendilerine.

Rumuz Ecem: İnadıkları yüzünden suçlanmak doğru değildir. Çünkü inandığı din farklı diye ceza verilmesi anlamsız olur. Özgür haklarından birisi de odur. Bunu engellemek doğru bir davranış değildir.

Rumuz Ceyhan: Hayır, çünkü bu önyargı olur. Ve kişiye önyargılı yaklaşmak yerine empati kurmalıyız.

Rumuz Aysen: Değildir. Çünkü onlar başka ülkeden gelmiş olabilir. İlla onların adetleri aynı olacak diye bir şey yok. İnsanların farklı farklı olması da güzeldir.

Rumuz Metin: Hayır, değildir. Kimseye karşı önyargılı olmamalıyız.

Rumuz Ebru: Yanlıştır. Çünkü herkesin kültürü, konuşması farklıdır ve bununla kimse suçlanmamalıdır. İnsanlara önyargı ile yaklaşmamalı, farklılıklara saygı duymalıyız, farklı düşüncelere de saygı duymalıyız.

Öğretmen: Daha önce düşünce ve ifade özgürlüğü kavramlarını duydunuz mu? Ne anlama geldiklerini yorumlayınız.

Rumuz Ebru: Herkesin duygu ve düşüncesi vardır. İnsanlar, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilir. Evet duymuştum.

Rumuz Ayşen: Evet, duymuştum. Düşünme ve düşündüğümüz şeyi özgürce söyleyebilme hakkımızın olduğu anlamına gelmektedir.

Rumuz Ceyhan: Evet, düşünce özgürlüğü bu ülkede bulunan her vatandaşın hakkıdır. Bu hak, insanların düşündüklerini özgürce ifade edebilmesi için verilmiştir.

Rumuz Ecem: Düşüncelerimizi doğru bir şekilde karşımıza özgürce aktarabilmeye düşünce özgürlüğü denilmektedir.

Rumuz Elmas: Evet, duydum. Düşünce özgürlüğü düşündüklerimizi rahat bir şekilde ifade edebilmemizdir. Herkesin düşüncesine saygı duymak ve dinlemek gerekir bence.

Rumuz Ecrin: Düşünce ve ifade özgürlüğü, herkesin özgürce düşündüklerini söyleyebilmesidir. Kimse kimsenin düşüncesini kısıtlayamaz ve herkes düşüncesini özgürce ifade edebilir.

Rumuz Habibe: İnsanların düşünceleri ve ifadeleri farklıdır. Herkes birbirinin düşüncesine saygı duymalıdır. Herkesin düşüncelerini serbestçe ifade edebilmesi insanların hakkıdır.

Öğretmen: Herhangi bir konuda arkadaşlarınızdan farklı düşündüğünüzde ve bunu ifade ettiğinizde arkadaşlarınız sizi dışlasa veya düşüncenizi ifade etmenizi istemeseler nasıl hissederdiniz? Açıklayınız.

Rumuz Kuzey: Kötü hissederdim. Çünkü arkadaşlarım beni dışlarsa üzülür, onlarla bir daha görüşmek istemem.

Rumuz Gülten: Kötü hissederdim. Düşünceme saygı duyulmasını beklerdim. Herkes birbirine anlayışlı olmalı.

Rumuz Habibe: Kendimi kötü hissederdim. Onlardan farklı düşündüğümü ve bunu onlara söylediğimde beni dışlamalarını istemem. Farklı olduğum için beni dışlamaları, önyargılı yaklaşımları beni üzer. Aynı şekilde biz de öyle düşünmeliyiz. Karşımızdaki kişinin üzülmesini istemem.

Rumuz Ecrin: Kötü hissederdim. Bu arkadaşlarım ile bir daha görüşmek istemem.

Rumuz Ecem: Kötü hissederdim. Herkes birbirinin fikrine saygı duymalı.

Rumuz Ecem: Kötü hissederdim. İnsanların düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı var. Herkes birbirinin hakkına saygı göstermeli.

Rumuz Ceyhan: Kötü hissederdim. Çünkü bir hakkım ihlal edilmiş olacağından dolayı kendimi önemsiz hissederdim. Bu durum beni rahatsız ederdi. O arkadaşlar ile iletişimi keserdim.

Rumuz Ayşen: Kötü hissederdim. Herkes kötü hisseder. Herkesin düşüncesini açıklama hakkı vardır. Arkadaşlarımıza saygılı olacağız.

Rumuz Ebru: Kötü hissederdim. Onlara, “Herkesin farklı düşünce ve duyguları vardır. Bunlara siz karar veremezsiniz.” derim.

İletişim kesiti incelediğinde, öğrencilerin insanlara ön yargıyla yaklaşmanın ve farklılıklarından dolayı başkalarını yargılamanın doğru bir davranış olmadığı düşüncesinde

olduğunu söyleyebiliriz. Rumuz Kuzey'in "...insanların farklı inançları, farklı düşünceleri olabilir. Onlara saygı duymak gereklidir.", Rumuz Ebru'nun "...İnsanlara önyargı ile yaklaşmamalı farklılıklara saygı duymalıyız, farklı düşüncelere de saygı duymalıyız." ifadeleri ile diğer öğrencilerin bu düşünceyi yansıtan ifadelerinin, öğrencilerde farklılıklara saygı ve hoşgörü değerlerinin farkındalığının oluştuğuna dair bir gösterge olduğu söylenebilir. Rumuz Elmas'ın "...Herkesin düşüncesine saygı duymak ve dinlemek gerekir bence.", Rumuz Habibe'nin "İnsanların düşünceleri ve ifadeleri farklıdır. Herkes birbirinin düşüncesine saygı duymalıdır..." ifadeleri de saygı ve hoşgörü değerinin farkındalığının geliştiği kanısını destekleyen ifadeler olarak gösterilebilir. Öğrencilerin ifade özgürlüğünün olmadığı, kendilerinin de düşüncelerini ifade edemedikleri durumlar için öğrenciler; Rumuz Ayşen'in "Herkes kötü hisseder.", Rumuz Ebru'nun "Kötü hissedirdim." ifadeleri gibi empati içeren ifadeler kurmuş ve böyle bir durumu olumsuz olarak nitelendirmişlerdir. Bu kapsamda bu kanıtın sosyal bilgiler dersinin kazanımının kazandırılmasına katkı sağladığı söylenebilir. Aynı zamanda öğrencilerde de saygı ve hoşgörü gibi değerlere ilişkin farkındalığın geliştiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 9'un (Birlikten kuvvet doğar) değerlendirilmesi.

Kanıt 9: Birlikten Kuvvet Doğar

Sosyal medya, bireylere, ağ üzerinden mesaj göndermeye aktif rol verdiği için diğer kitle iletişim biçimlerinden farklıdır. Sosyal medyada bireyler birbirleriyle sohbet edebilir, paylaşımlarda bulunabilirler. Beğenilme ve ilgi görme ihtiyaçlarını karşılamak için yazdıkları ilgi çekici söz ve yazılarla ya da yetenekleriyle geniş kitlelere ulaşabilirler.

Sosyal medyanın çok önemli ve faydalı kullanım alanları vardır. Sosyal medya, daha fazla ziyaretçiye kısa zamanda ve zahmetsizce ulaşmayı sağlamaktadır. Merak edilen ve ihtiyaç duyulan konularda, çok hızlı bir şekilde bilgiler elde edilmesine imkân tanımaktadır. Kanı ihtiyacı duyurusu ve kan ihtiyacının karşılanması, sokak hayvanlarının sahiplenilmesi ve daha birçok konuda çok kısa sürede sonuca ulaşmaktadır.

Kızılay İstanbul Şube Başkanlığı sosyal medya üzerinden kan bağıışı kampanyası başlattı.

Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 9 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 9'daki haberi dikkatli bir şekilde okuyunuz. Ne anlatılmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Kuzey: Sosyal medyanın önemi anlatılmış. Sosyal medyanın olumlu şekilde nasıl kullanılacağını örneğini anlatmıştır.

Rumuz Gülten: Sosyal medyanın yardım etme, hayvanlara sahip çıkma gibi bu tür şeylerde insanları nasıl bir anda örgütlediği ifade edilmiştir.

Rumuz Habibe: Sosyal medya sayesinde insanlar birbirleri ile iletişim kurabilirler. Aynı şekilde yardım kampanyası, hayvan sahiplenme ya da başka bunun gibi konularda birçok insana ulaşabilme özelliği anlatılmıştır.

Rumuz Ecrin: Sosyal medyanın önemli ve faydalı alanları ifade edilmiştir. Sosyal medya sayesinde kısa zamanda duyurular birçok insana ulaşabilir.

Rumuz Ecem: Sosyal medya sayesinde kısa sürede bir sürü yardım toplanabilir. Sosyal medya çok kısa sürede insanlara haber verip onların bir araya gelmesini sağlayabilir.

Rumuz Ecem: Sosyal medya bir fotoğraf, bir söz ile insanları ilgisini çekebilir. İnsanları bir konu hakkında bir araya getirebilir ve onları etkileyebilir.

Rumuz Ceyhun: Sosyal medya ve diğer kitle iletişim araçları sayesinde haber, duyuru gibi şeyleri aynı anda milyonlarca insanlara ulaştırabiliriz. Ve o konu hakkında kamuoyu oluşturabiliriz.

Rumuz Ayşen: Sosyal medyanın kısa zamanda milyonlarca insana ulaşması ifade edilmiştir.

Rumuz Ebru: Sosyal medya da bir konu hakkında insanların dikkatlerini oraya çekebilir ve kısa zamanda milyonlarca insana ulaşabiliriz. Böylece yalnızken gücümüz yetmeyen şeyleri başarmış oluruz.

Öğretmen: Yazılan haberde kitle iletişim araçlarının hangi yönüne dikkat çekilmek istenmiştir?

Rumuz Ecem: Faydalı yönlerine dikkat çekilmek istenmiştir. Sosyal medya sayesinde bir haberi binlerce insana ulaştırarak insanlara faydalı olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Rumuz Ayşen: Sosyal medyanın bir anda binlerce insana ulaşabilme yönüne dikkat çekilmiştir. Bu sayede bir anda bir çok yardım toplanabilir mesela.

Rumuz Ebru: Sosyal medya üzerinden resim, yazı, haber ile bir anda binlerce insana ulaşabiliriz. Örneğin; sokak hayvanların beslenmesi, bakımı veya sahiplenilmesi ile ilgili bir şeyi kısa zamanda binlerce insana ulaştırabiliriz.

Rumuz Habibe: Sosyal medyadan, televizyondan kısa zamanda bir mesajın, haberin milyonlarca insana ulaştırılabileceğinin ve bu sayede problemlerin çözülebileceğinin ifade edilmesidir.

Rumuz Ecrin: Sosyal medya ve iletişim kanallarının kısa zamanda ve zahmetsizce milyonlarca insana ulaşılabilmesi yönüne dikkat çekilmek istenmiştir.

Rumuz Ceyhun: Bu haberde kitle iletişim araçlarının daha fazla ziyaretçi çekme özelliğine dikkat çekilmiş. Örneğin; kan ihtiyacı var, kitle iletişim araçları sayesinde bunu zahmetsizce herkese duyurabilir ve sıkıntımızı çözebiliriz. Yardımlar konusunda da bu geçerli. Kısa zamanda bir konu hakkında iletişim araçlarından duyuru yapıp yardım toplanabilir.

Rumuz Kuzey: Kitle iletişim araçlarının kısa zamanda çok sayıda insana zahmetsizce ulaşabildiği anlatılmak istenmiştir.

Öğretmen: İnsanlar daha geniş topluluklara ulaşmayı nasıl başarmışlardır?

Rumuz Ebru: Gazete, dergi, televizyon, radyo vb. araçlar ile daha geniş topluluklara

ulaşmışlardır.

Rumuz Ayşen: Sosyal medyayı kullanarak ulaşmışlardır. Biz de sosyal medyayı kullanarak geniş topluluklara ulaşabiliriz.

Rumuz Ebru: Sosyal medya, gazete, radyo, televizyon gibi araçlar ile geniş kitlelere ulaşmayı başarmışlardır.

Rumuz Habibe: Sosyal medyadan, televizyon, radyo, gazete, dergi gibi iletişim araçlarını kullanarak topluluklara ulaşmayı başarmışlardır.

Rumuz Ecrin: Duyuru yapabilecekleri araçları geliştirerek başarmışlardır. Örneğin; televizyon, gazete ve radyo gibi araçlar ile ulaşmışlardır.

Rumuz Ceyhun: İnsanların sosyal medya, televizyon gibi kitle iletişim araçları ile geniş topluluklara ulaşmasını sağlamışlardır.

Rumuz Ecem: Televizyonla, radyo ile, gazete ile geniş kitlelere, çok sayıda insana ulaşabiliriz. Buradan paylaşacağımız fotoğraf, söz ve yazılar ile insanların dikkatini çekebiliriz.

Öğretmen: Sizin de daha geniş topluluklara ulaşmanız gereken bir durum olsa, bunu nasıl ve hangi iletişim araçlarını kullanarak yapardınız?

Rumuz Kuzey: Sosyal medya, gazete, televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarını kullanarak yapardım.

Rumuz Ecem: Televizyon, radyo, gazete gibi araçlar ile dikkat çekici bir ifade ve bir mesaj ile çok sayıda insana ulaşmaya çalışırdım.

Rumuz Ceyhun: Önce sosyal medyayı kullanırdım. Oradan paylaşım yapardım. Daha sonra televizyon kanallarının whatsapp numaralarını arayarak haber bildirirdim. Ondan da sonuç alamaz isem radyo kanallarına, televizyon kanallarına çıkar, kendimi ifade etmeye çalışırdım.

Rumuz Ecrin: Sosyal medya hesaplarımdan paylaşım yapardım ve arkadaşlarımdan da paylaşmasını isterdim. Daha sonra televizyon kanallarını arayarak onlar vasıtasıyla kitlelere ulaşmayı denerdim.

Rumuz Habibe: Öncelikle sosyal medyadan insanların dikkatini çekebilecek duyurular paylaşırdım. Televizyon kanallarından ve gazetelerden duyurular yapmak için başvurular yapardım.

Rumuz Ebru: Sosyal medya hesaplarından ve televizyon kanalları vasıtasıyla ulaşmaya çalışırdım.

Rumuz Ayşen: Radyo, televizyon, sosyal medyayı kullanarak yapardım. Mesela, radyoyla sesimi duyurmaya çalışırım. Televizyon kanallarına başvuru yaparım. Sosyal medyada dikkat çekici foto, video veya mesaj paylaşırdım.

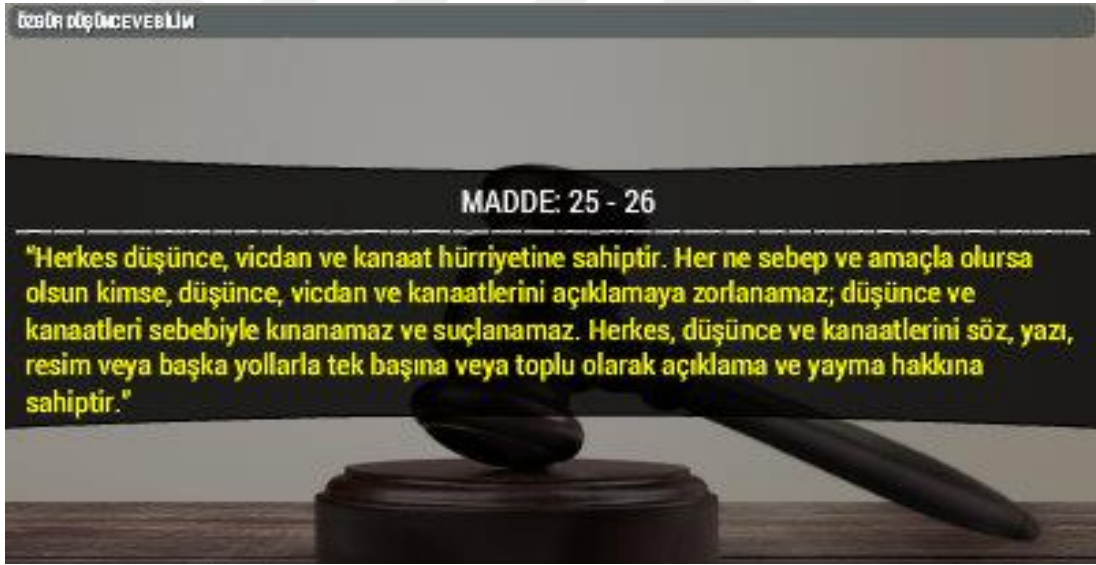
Rumuz Ecem: Televizyon kanallarından ulaşırdım. Haberlerin sonunda kanalların ihbar hattı oluyor, bu numaraları arardım.

Kanıt 9, öğrencilere sosyal medya ve iletişim araçlarının sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünün farkındalığını kazandırmak amacıyla irdelenmiştir. İletişim kesiti incelendiğinde, sosyal medya sayesinde insanların kısa zamanda örgütlenmesi, kısa zamanda geniş topluluklara duyurunun yapılabilmesi, kamuoyu oluşturma gibi niteliklerini olumlu niteledikleri görülmektedir. Öğrencilerin Rumuz Gülten “*Sosyal medyanın yardım etme, hayvanlara sahip çıkma gibi bu tür şeylerde insanları nasıl bir anda örgütlediği...*”, Rumuz Kuzey “*kısa zamanda çok sayıda insana zahmetsizce ulaşabildiği...*”, Rumuz

Habibe “...şekilde yardım kampanyası, hayvan sahiplenme, ya da başka bunun gibi konularda bir çok insana ulaşabilme...” ifade örneklerinde olduğu gibi diğer öğrencilerin benzer ifadeleri ile sosyal medya ve iletişim araçlarının toplumsal etkileşimdeki rolünün önemli olduğu düşüncesini yansıtan ifadeleri görmekteyiz. Bu kanıt kapsamında öğrencilerin olumlu iletişim yollarını doğru ve etkili kullanabilmelerine ilişkin ise öğrencilerden Rumuz Ayşen “....Sosyal medyada dikkat çekici foto, video veya mesaj paylaşırım.”, Rumuz Ecem “Televizyon, radyo, gazete gibi araçlar ile dikkat çekici bir ifade, bir mesaj ile çok sayıda insana ulaşmaya çalışırdım.” ifadelerini kullanmışlardır. Bu kapsamda öğrencilerin kanıtta anlatılmak isteneni yetkinlikle analiz ettikleri söylenebilir. Buna dayanarak bu kanıt temelli etkinliğin dersin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 10'un (Düşünceyi İfade Özgürlüğü) değerlendirilmesi.

Kanıt 10: Düşünceyi İfade Özgürlüğü

https://morpa.akamaized.net/mobil/files/em/resim2/7sy4t3kak_2.jpg

Kanıt 10 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: *Kanıt 11'deki anayasanın 25. maddesini okuyunuz. Anlatılmak isteneni yorumlayınız.*

Rumuz Ecem: *Herkes, düşüncesini karşısındaki insana aktarabilir. Bunları söz, yazı ve resim olarak da aktarabiliriz. Bunu yaparken karşımızdakine hakaret etmeden, nazıkçe yapmalıyız.*

Rumuz Emin: *Herkesin düşünce ve fikirleri söyleme hakkının olduğunu ifade ediyor. Düşüncelerimizi özgürce açıklayabileceğimizi anlatmak istiyor.*

Rumuz Ayşen: *Anlatmak istediği düşünce ve söyleme hakkımızın olduğudur. Ve biz*

özgürce bunları açıklayabilir, paylaşabiliriz.

Rumuz Ecem: *Herkesin düşünce ve fikirlerinin olabileceğini ve bunları özgürce açıklayabileceğini belirtiyor.*

Rumuz Ebru: *Herkesin kendine göre duygu ve düşünceleri vardır. Ve bunları özgürce söyleme hakkı da vardır.*

Rumuz Kuzey: *Herkesin duygu ve düşüncelerini özgürce yayabilmesini anlatmak istiyor. Yani düşüncelerini açıklamakta serbest ama isterse söyler yani zorla söylettirilemez.*

Rumuz Habibe: *Herkes düşüncelerini ifade etme hakkına sahiptir. Ayrıca insanlar düşüncelerini açıklamak içinde zorlanamaz.*

Rumuz Ecrin: *Kimsenin düşüncelerini açıklaması için zorlanamayacağı ama insanların düşünceleri yayma hakkının bulunduğu anlatılıyor.*

Rumuz Ceyhun: *Herkes düşüncelerini söz, yazı, resim yoluyla açıklayabilir ve yayabilir. Kimse kimseyi kendinden farklı düşünüyör diye eleştiremez ve düşüncelerini kendi isteği olmadan zorla konuşturamaz.*

Rumuz Gülten: *Herkesin vicdan ve düşünce hakkı vardır. Herkes özgürce düşüncelerini açıklayabilir.*

Öğretmen: Kitle iletişim araçlarının düşünce özgürlüğüne katkısı var mıdır? Açıklayınız.

Rumuz Ceyhun: *Vardır. Çünkü insanlar kendi düşünce ve fikirlerini kitle iletişim araçları sayesinde kamuoyu ile daha kolay şekilde paylaşırlar.*

Rumuz Ecrin: *Vardır. Duyuru yapmak istediğimizde sosyal medyadan veya televizyondan daha rahat kendimizi ifade edebiliriz. Daha basit bir şekilde birçok insana düşüncelerimizi iletiriz.*

Rumuz Habibe: *Kitle iletişim araçları düşüncelerimizi ve fikirlerimizi özgür bir şekilde insanlara ifade edebilmemizde kolaylık sağlar.*

Rumuz Ebru: *Vardır. Örneğin radyo, televizyon, telefon, gazete, yazı, söz gibi şeyler ile daha rahat, basit şekilde düşüncelerimizi birçok insan ile paylaşıyoruz.*

Rumuz Ecem: *Kitle iletişim araçlarının düşünce ve ifade özgürlüğüne katkısı vardır. Kısa zamanda bir konu hakkında fikrimizi yayabiliriz.*

Rumuz Ayşen: *Vardır. Çünkü bir konu hakkında sosyal medya ile sesimizi daha rahat duyurabilir ve birçok insana ulaşabiliriz.*

Rumuz Ecem: *Vardır. Çünkü karşımızdakine telefon ile ya da kitle iletişim araçları ile fikirlerimizi aktarabilmemiz daha kolay olur ve kısa sürede binlerce kişiye ulaşabiliriz.*

İletişim kesiti incelediğinde, öğrencilerin kanıt yetkinlikle analiz ettikleri ifade edilebilir. Bu kanıt kapsamında öğrencilerin düşünce özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki farkındalığının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. İletişim kesiti incelendiğinde Rumuz Ayşen'in "...özgürce bunları açıklayabilir, paylaşabiliriz.", Rumuz Ebru'nun "Herkesin kendine göre duygu ve düşünceleri vardır. Ve bunları özgürce söyleme hakkı da vardır.", Rumuz Ceyhun'un "Kimse kimseyi kendinden farklı düşünüyör diye eleştiremez." ifadeleri ve diğer benzer öğrenci ifadeleri ile öğrencilerin düşünce ve ifade özgürlüğüne ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu söylenilebilir. Öğrenciler kimsenin düşüncesinden dolayı dışlanamayacağı, kınanmayacağı ve eleştirilemeyeceği düşüncesinde olduklarını ifadelerine yansıtmışlardır. İletişim araçları ve düşünce özgürlüğü ilişkisi içinde

öğrencilerden Rumuz Elmas “Kısa zaman da bir konu hakkında fikrimizi yayabiliriz.”, Rumuz Ebru “...birçok insana ulaşabiliriz.”, Rumuz Habibe “Kitle iletişim araçları düşüncelerimizi ve fikirlerimizi özgür bir şekilde insanlara ifade edebilmemizde kolaylık sağlar.” ifadelerini kullanmışlardır. Buna dayanarak öğrencilerin fikir ve düşüncelerinin aktarılmasında kitle iletişim araçlarının önemli rol oynadığı kanısında olduğu düşünülebilir. Bunlara da dayanılarak kanıt temelli etkinliklerin sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının kazanılmasında katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 11 ve 12’nin (Kültürümüzü Kaybediyoruz ve Tek İletişim Kaynağı Teknoloji Oldu) değerlendirilmesi.

Kanıt 11:Kültürümüzü Kaybediyoruz

Özellikle çevresiyle yüz yüze ilişkilerde sıkıntı yaşayan bireyler sosyal medyaya daha düşkünlüdürler. Sanal oyunların ve zaman kaybettirecek uygulamaların da bulunduğu sosyal mecralar, tabiri caizse sokak kültürünü öldürme noktasına gelmiştir. İnsanlar artık parkta veya çay bahçesinde muhabbet etmek yerine sosyal ağlarda bir fotoğraf, video vb. paylaşmayı yeğlemektedirler. Sosyal medya kullanım yaşı da oldukça düşüktür. Bu durum yüzünden de çocuklar artık sokak veya park oyunları yerine pc, konsol ve sanal oyunlara daha ilgili yaklaşmaktadırlar. Görüldüğü gibi sosyal medya, toplumun bir gedigini kapatırken bunun yerine birkaç gedik daha açmaktadır. İnsanlar teknolojiyi takip etmek olarak tanımladıkları sosyal medya bağımlılığının bedelini kültürlerini kaybetmekle ödemektedirler.

https://docs.google.com/document/d/1A6bBQoefZ39yqu__Ljqz-TQguSMkVAhTO5MwdTzKPbl/edit

Kanıt 12:Tek İletişim Kaynağı Teknoloji Oldu

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 11-12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 11’de “İnsanlar teknolojiyi takip etmek olarak tanımladıkları medya bağımlılığının bedelini kültürlerini kaybetmekle öderler.” cümlesinde ne anlatılmak istenmiştir?

Rumuz Gülten: Dışarıda arkadaşlarımız ile oynarken şimdilerde ise herkes telefon ve tablet ile oynuyor.

Rumuz Ceyhun: Sosyal medya bağımlılığından dolayı insanlar zaman içerisinde kültürlerini, geleneklerini, göreneklerini unuturlar. Örneğin, eskiden insanlar gidip büyüklerin ellerini öperlerdi. Şimdilerde ise internetten mesaj atıyorlar.

Rumuz Ecrin: Bayramlarda gidip hasret gidermek yerine şimdilerde bir mesajla veya arama ile bayram kutluyoruz.

Rumuz Habibe: Teknoloji, insanları kendine bağımlı hale getiriyor. Günümüzde sosyal medyaya insanlar bağımlı hale geldiler. Özel günlerde insanların yanına gitmek veya

aramak yerine sosyal medyada paylaştığı bir söz veya fotoğraf ile geçiştiriyorlar.

Rumuz Kuzey: Mesela, bayramlarda bayramlaşmak yerine sosyal medya üzerinden mesajlaşıyor artık insanlar.

Rumuz Ebru: Eskiden insanlar bayramlarda birbirleriyle bayramlaşmaya giderdi. Şimdilerde ise mesaj atarak bayramlaşıyorlar. Ve artık kültürlerini önemsemiyorlar.

Rumuz Ecem: Sosyal medya ve iletişim araçları yüzünden komşuluklar azaldı. Eskiden dışarıya çıkar, oyun oynardık, komşularımıza sık sık giderdik. Ama şimdi arkadaşlarım telefon, tablet ile oynuyor. Ailemin ise her gün dizileri oluyor. Sohbetimiz bile azaldı.

Rumuz Ayşen: İnsanlar iletişim araçlarının, sosyal medyanın, teknolojinin gelişimi ile bireyselleşti. Artık insanların çevresi internet, sosyal medya ve televizyonlar oldu. Aile bağları bile azalıyor, hep evde dizi izleniyor mesela.

İletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin geçmişten günümüze sosyal medyanın toplum üzerinde etkisine ilişkin örnekler verdiklerini görmekteyiz. Rumuz Elmas “...Ailem ise her gün dizileri oluyor. Sohbetimiz bile azaldı.”, Rumuz Ayşen “İnsanlar iletişim araçlarının, sosyal medyanın, teknolojinin gelişimi ile bireyselleşti...” ifadeleri ile iletişim araçlarının toplumsal değişimdeki ve etkileşimdeki olumsuzluğunu ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden ve diğer öğrenci ifadelerinden öğrencilerin sosyal medyanın toplum üzerindeki etkileşim ve değişimini yetkinlikle gözlemledikleri söylenilebilir.

Kanıt 11-12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: Kanıt 12’deki aile resmini inceleyiniz. Geçmişten günümüze kitle iletişim araçlarının aile içi iletişimi nasıl etkilediğini yorumlayınız.

Rumuz Ecem: Kötü etkiliyor. Çünkü insanlar sosyal medya, kitle iletişim araçları gibi teknolojinin gelişimi ile artık sorumluluklarını unutuyorlar. Ailede sohbet olmuyor, her gün bir dizi oluyor. Herkesin elinde bir iletişim aracı var ve artık orada zaman geçiriyorlar.

Rumuz Ayşen: Kötü etkiledi. Çünkü herkes ailesi ile vakit geçirmek yerine artık sosyal medya da vakit geçirir oldu. Eskiden biz de oyun oynardık dışarıda ama şimdilerde çoğu arkadaşım telefon, tableten oyun oynuyor. Onlara bağımlılar ve aileleri ile de zaman geçirmiyorlar.

Rumuz Emin: Kötü etkiledi. Aileler çocukları ile zaman geçirmek, onlar ile ilgilenmek yerine her gün dizi izliyorlar. Boş boş vakit geçiriyorlar.

Rumuz Elmas: Ailelerde küçük çocuklar bile telefon ile vakit geçiriyor. Aile, çocukları ile ilgilenmek yerine televizyon bakıyor. Kitle iletişim araçlarını, sosyal medyayı yanlış kullanıyorlar.

Rumuz Ebru: 13’teki resimde herkesin elinde telefon var. Sosyal medyaya bağımlı olmuşlar. Mesela, şimdi küçük çocuğun bile elinde telefon var.

Rumuz Kuzey: Kötü etkiler, aileler çocukla ilgilenmez, çocuk derslerine bakmaz. Böyle olunca da kimse sorumluluklarını yerine getirmez.

Rumuz Habibe: Kötü etkiler. Birbirleri ile konuşup muhabbet etmek yerine dijital cihazlar ile ilgilenerek geçirirler. Birbirleri ile bağları kopar.

Rumuz Ecrin: Sorumluluklarını kaybediyorlar. Anne-baba çocuklarıyla ilgilenmiyor. Çocukların eline telefon verilmiş; çocukların arkadaşı telefon, tablet olmuş. Artık sosyal medyadan iletişim kurmak normal kelime dağarcığımızı da azaltır.

Rumuz Ceyhun: Ailelerde herkes artık televizyon izliyor. Yeteri kadar kimse kimse ile sohbet etmiyor.

Öğretmen: *Çocukların büyüme ve yetiştirilme şeklinde kitle iletişim araçları rol oynuyor mu? Açıklayınız.*

Rumuz Gülten: *Oynuyor. Çünkü çocukların ellerinden telefon, tablet ve bilgisayar düşmüyor. Aileler çocuklarını bunlar ile avutuyor, çocuklar da buradan gördüklerine göre yetişiyor.*

Rumuz Ceyhun: *Evet, büyük rol oynuyor. Çünkü çocuklar gördüklerine göre yetişiyorlar. Televizyon, tablet ve telefonlardaki hayatlara göre yetişiyorlar.*

Rumuz Ecrin: *Mesela, televizyondan gördüklerine göre davranıyorlar. Ailesi de ilgilenmiyorsa davranışları televizyondan gördüklerine göre şekillenir.*

Rumuz Habibe: *Evet, çocuklar dijital cihazlarda çok fazla zaman geçirirse çocuk çevresindeki insanlar ile nasıl iletişim kurması gerektiğini bilemez. Sosyal olmaz, yalnızlaşabilir.*

Rumuz Ebru: *Evet, etkiliyor. Eğer çok fazla sosyal medyada zaman geçirirsek ve oradakilere özenirsek davranışlarımız değişebilir.*

Rumuz Ecem: *Oynuyor ama kötü rol oynuyor. Çünkü oralardaki gördüklerini model alıyorlar. Bazen de kötü alışkanlıklara özenebilirler.*

Rumuz Emin: *Oynuyor bence. Çünkü aileler çocukları ile ilgilenme gereği duymuyor. Çocuklar da saatlerce orda duruyor ve davranışları değişir.*

Rumuz Ecem: *Çocuklar çok fazla kitle iletişim araçları başında olursa sorumluluklarını yerine getiremezler. Ailelerini örnek almak yerine oradaki yaşantıları örnek alabilirler. Mesela, ailenin durumu yokken pahalı şeyler isteyebilirler ve kavgalar çıkabilir.*

İletişim kesiti incelendiğinde, Rumuz Ecem'in "...artık sorumluluklarını unutuyorlar. Ailede sohbet olmuyor her gün bir dizi oluyor.", Rumuz Habibe'nin "...Birbirleri ile bağları kopar.", Rumuz Kuzey'in "...aileler çocukla ilgilenmez, çocuk derslerine bakmaz." ifadeleri ile sosyal medyanın doğru kullanılmadığı takdirde olumsuz sonuçlar doğuracağına ilişkin düşünceler yansıttıkları ifadelerini görmekteyiz. Diğer öğrencilerin benzer ifadelerinden de iletişim araçlarının etkili ve bilinçli kullanılması gerektiği düşüncesinde oldukları söylenilebilir. Öğrencilerden Rumuz Ecrin "...davranışları televizyondan gördüklerine göre şekillenir." ifadesiyle iletişim araçlarının çocuklar üzerinde etkisinin büyük olduğunu ve iletişim araçlarının doğru kullanılması gerekliliği düşüncesini yansıttığı ifade edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazanılmasına ve sorumluluk değeri farkındalığının geliştirilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 13 ve 14'ün (Kitle İletişim Özgürlüğü ve Doğru Bilgi Alma Hakkı) değerlendirilmesi.

Kanıt 13: Kitle İletişim Özgürlüğü**Kanıt****Kanıt 14: Doğru Bilgi Alma Hakkı**

<https://teyit.org/fotograftaki-kopeklerin-sahipleri-tarafindan-orhaneli-yoluna-birakildigi-iddiasi>

Kanıt 13-14 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kitle iletişim özgürlüğü olmadan doğru bilgi alma hakkı veya fikir özgürlüğü olabilir mi? Açıklayınız.

Rumuz Habibe: Kitle iletişim araçları özgür olmadan doğru haber alma hakkı olmaz. Kitle iletişim araçları özgürce haber, bilgi ve insanların düşüncelerini paylaşamazlar ise birçok insanı yanıltır. Ve insanların doğru bilgi alma hakkını elinden almış olur.

Rumuz Ecrin: Olamaz. Çünkü kitle iletişim özgürlüğü kısıtlanırsa neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyiz. Ve insanlar fikirlerini paylaşma ortamı bulamazlar. Çünkü insanlar kitle iletişim araçları ile çok sayıda insana ulaşabilir.

Rumuz Ceyhun: Hayır, olamaz. Çünkü kitle iletişim özgürlüğü olmazsa insanlar doğru bilgi alamazlar ve fikirlerini ifade edemezler.

Rumuz Gülten: Özgür olamaz. İnsanlar özgür olmadığı için onu kısıtlayan kurum vb. yerlerin söyledikleri haberleri yaparlar. Serbest olmazlar.

Rumuz Emin: Olmaz. Çünkü doğru bilgi alamayız ve fikirlerimiz özgürce söyleyemeyiz.

Rumuz Ayşen: Kitle iletişim özgürlüğü olmadan insanlar serbestçe haber yapamazlar. Taraflı davranırlar ve yalan yanlış haber de olabilir.

Rumuz Ecem: Kitle iletişim özgür olursa doğru haber alabiliriz. Eğer aksi olursa doğru haber alamayız ve fikirlerimizi kitle iletişim araçlarında serbestçe paylaşamayız.

Öğretmen: Yukarıdaki haberi okuyunuz. Yapılan yanlış haberlerin ne gibi sonuçlar doğurduğunu düşününüz.

Rumuz Ecem: Burada yanlış bir haber yapılmış. Bu habere inanan yardımseverler yardıma gittiklerinde yalan haber olduğunu anlarlar. Buna benzer gerçek haberler yapıldığında ise inanmayarak oraya gitmezler.

Rumuz Ebru: Mesela, bu köpekleri sahiplenmek isteyenler oraya giderler ve yanlış haber yapıldığını görürler. Böyle haber olduğunda inanmazlar ve aslında gerçek olsa da gitmedikleri için yardım edememiş olurlar.

Rumuz Emin: Bir daha böyle bir haber olduğunda inanmazlar.

Rumuz Ayşen: *Kötü sonuçlar olur. Çünkü insanlar duyarsızlaşır. Köpekleri almak isteyenler oraya gittiğinde boşuna gittiklerini anlarlar ve böyle haberlere itibar etmezler. Bu sefer gerçek habere de inanmazlar.*

Rumuz Ecrin: *Eğer doğru bilgi olmaz ise insanlar neye inanacaklarını bilemezler. Bu sefer gerçekten yardım konusu olduğunda ona da inanmazlar ve yardımcı olamazlar.*

Rumuz Ceyhun: *Bu haber yanlış çıkınca insanlar başka ama gerçek bir olay olursa köpeklere bakmaya gitmezler. Hayvanlar da mağdur olabilir.*

Rumuz Habibe: *Böyle gerçek haberler olduğunda insanlar artık inanmazlar. Yardıma muhtaç hayvanlara insanlar da haber gerçek mi değil mi bilmedikleri için yardım eden olmaz. İnsanlar duyarsız olurlar.*

Öğretmen: Doğru bilgi alma ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağı açıklayınız.

Rumuz Habibe: *Doğru bilgi alma hakkı ve kitle iletişim arasındaki bağ şudur: Eğer kitle iletişim özgürlüğü olmazsa veya kısıtlanırsa kanal, kurum istediği şeyleri paylaşır ve insanlar doğru bilgiye ulaşmazlar.*

Rumuz Gülten: *Kitle iletişim özgürlüğü olmazsa insanlar da doğru bilgi alamazlar. İnsanlar düşüncelerini açıklayacak mesele kitle iletişim araçlarında açıklayamaz.*

Rumuz Ceyhun: *Kitle iletişim özgürlüğü sayesinde paylaştığımız bilgi, haber binlerce kişiye ulaşır. Kitle iletişim özgürlüğü sayesinde insanlar bilgi yayma, bilgi alma vb. haklarını kullanırlar.*

Rumuz Ecrin: *Kitle iletişim özgürlüğü olmazsa, herkes kitle iletişim araçlarını kullanmaz. Belli kişiler kullanırlar. Onlar da istedikleri şeyi yayımlarlar.*

Rumuz Ayşen: *İnsanların doğru bilgi alma hakkı var. Ancak kitle iletişim araçları özgür olmazsa bu doğru bilgi alma hakkı ortadan kalkar.*

Rumuz Ebru: *Kitle iletişim özgürlüğü insanların kitle iletişim araçları ile düşüncelerinin, haberlerin ve olayların yayımlanmasıdır. Eğer özgürce yayım olmazsa bu sefer başka insanlar istedikleri yayınları yapar ve insanlar doğru bilgiye ulaşamazlar.*

İletişim kesiti incelendiğinde, verilen kanıtları öğrencilerin yetkinlikle analiz ettikleri görülebilir. Öğrencilerden Rumuz Habibe'nin "Kitle iletişim araçları özgür olmadan doğru haber alma hakkı olmaz...", Rumuz Ayşen'in "İnsanların doğru bilgi alma hakkı var. Ancak kitle iletişim araçları özgür olmazsa bu doğru bilgi alma hakkı ortadan kalkar.", Rumuz Ceyhun'un "Kitle iletişim özgürlüğü sayesinde insanlar bilgi yayma, bilgi alma vb. haklarını kullanırlar." ifadeleri ve diğer öğrencilerin benzer ifadeleri ile kitle iletişim araçlarının özgürlüğü, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı arasındaki sıkı ilişkinin farkında oldukları ifade edilebilir. İnsanların doğru bilgi alma hakkının olmaması durumunu, Rumuz Ecrin "İnsanlar neye inanacaklarını bilmezler.", Rumuz Ayşen "İnsanlar duyarsızlaşır." ifadeleri ile anlattıklarını söyleyebiliriz. Öğrencilerin bu ifadelerine dayanarak da aslında kitle iletişim araçlarından topluma karşı sorumlu davranmalarını bekledikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin doğru bilgi alma hakkını, düşünce özgürlüğünü kitle iletişim özgürlüğüne dayandırdığını ve bunların birbirleri ile bağlantılı olduğu düşüncelerini ifadelerine yansıttıklarını görmekteyiz. Buna dayanarak kanıtın dersin

kazanımlarının öğrencilere kazandırılmasında büyük yarar sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 15'in (Haklarımızı Savunmalıyız) değerlendirilmesi.

Kanıt 15:Haklarımızı Savunmalıyız

Ünlü bir film yıldızının evinin bahçesinde eğlendiği sırada gizlice çekilen fotoğrafları haber yapılır. Ünlü kişi, özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini öne sürerek kendisi hakkında haber yapan kuruluşlara dava açar. Mahkeme şikâyetçi olan vatandaş haklı, haberi yapan ve yayınlayan kişileri haksız bulur. Mahkeme, haberi yapan kişi ve kuruluşa ünlü kişiden kamu önünde tekzip yayınlama, özür dileme şartı ve ünlü kişiye tazminat ödeme cezası verir.

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 15 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 15'i dikkatli bir şekilde okuyunuz. Metinde belirtilen hak ve özgürlükler hangileridir?

Rumuz Ebru: Düzeltme ve cevap hakkını film yıldızı kullanmaktadır. Kitle iletişim özgürlüğü, haber yapma özgürlüğü var ama insanların haklarını ihlal etmeden olması gerekir. Burada film yıldızının özel hayatın gizliliği ihlal edilmiştir.

Rumuz Gülten: Kitle iletişim özgürlüğü var ama başkalarının haklarına saygı gösterilmesi gerekir. Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkı var.

Rumuz Ceyhan: Ünlü kişinin fotoğrafının çekilmesi, özel hayatın gizliliğini ve konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edilmesidir. Düzeltme cevap hakkı, yanlış haber karşısında başvuru yaparak o haberi düzelttirmesidir.

Rumuz Ecrin: Konut dokunulmazlığı hakim kararı olmadan kimsenin evinin fotoğrafları çekilmez. Özel hayatın gizliliğinde de çekilmez ve paylaşılmaz. Düzeltme ve cevap hakkı ise ünlü kişi yayın ve kurumdan bunun kaldırılmasını isteyebilir. Ve dava açabilir çünkü haklarını ihlal etmişler.

Rumuz Ayşen: Özel hayatına girip fotoğrafları çekiyorlar, izin almadan yapıyorlar. Herkesin özel hayatının gizliliği hakkı vardır.

Rumuz Emin: Ünlü olan kişi fotoğraflarını çeken ve yayımlayanlara dava açabilir. Tazminat alabilir. Çünkü özel hayatın gizliliği hakkı var.

Rumuz Ebru: Ünlü kişi böyle bir durumda tazminat davası açabilir. Çünkü kimsenin izinsiz evinin ve kendinin fotoğrafları çekilmez.

Rumuz Ebru: Ünlü kişiden izin almadan fotoğraf çekip haber yaptıkları için ünlü kişi onlardan şikâyetçi olur. Çünkü herkesin konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliği hakkı vardır. Gazete tekzip yazar ve özür diler.

Rumuz Ecem: Konut dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği hakları var herkesin. O ünlü kişinin bahçesinde fotoğrafları izinsiz çekildiği için burada birden çok hakkı çiğnenmiş. O ünlü kişiye dava açma hakkı doğmuştur.

Öğretmen: Haberi yapan kişi anayasanın hangi maddesini çiğnemiştir?

Rumuz Ebru: *Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı ihlal edilmiştir. Kimsenin izni olmadan o kişinin özel hayatı paylaşılmaz.*

Rumuz Ecem: *Özel hayatın gizliliği hakkı vardır. Konut dokunulmazlığı hakkımız da vardır.*

Rumuz Kuzey: *Adamın konut dokunulmazlığı hakkı ve özel hayatın gizliliği hakkı ihlal edilmiştir.*

Rumuz Emin: *Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkı çiğnenmiştir.*

Rumuz Ayşen: *Özel hayatın gizliliği hakkı ihlal edilmiştir. Bir kişi istemiyorsa izinsiz kimsenin kendisinin evinin fotoğrafları çekilmez.*

Rumuz Ecrin: *Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkı çiğnenmiştir.*

Rumuz Ceyhan: *Özel hayatın gizliliği madde 20 ve konut dokunulmazlığı madde 21 çiğnenmiş olur.*

Rumuz Habibe: *Özel hayatın gizliliği hakkı ve konut dokunulmazlığı hakkı ihlal edilmiştir.*

Öğretmen: *Haberi yapan kişinin hatasını nasıl telafi etmesi istenmiştir?*

Rumuz Habibe: *Haberi kaldırması, tekzip yayımlaması, özür dileyip tazminat ödemesi istenmiştir.*

Rumuz Gülten: *Özür dileme ve tazminat ödeme cezası vermişlerdir.*

Rumuz Ceyhan: *Tazminat ödemesi, tekzip yayınlaması ve özür dilemesi istenmiştir.*

Rumuz Ecrin: *Özür dileme şartı ve tazminat ödeme cezası istenmiştir.*

Rumuz Ayşen: *Ünlü kişiden tekzip yayımlama ve özür dilemesi istenmiştir. Bir de tazminat ödeme cezası verilmiştir.*

Rumuz Emin: *Haberi yapan kişi ve kuruluşa kamuoyu önünde tekzip yayımlama ve özür dileme şartı koşulmuştur. Ve tazminat ödemesi istenmiştir.*

Rumuz Ecem: *Haberi yapan kişi veya kuruma kamu önünde tekzip yayınlama, özür dileme ve ünlü kişiye tazminat ödeme hakkını vermiştir.*

İletişim kesiti incelendiğinde; öğrencilerin kitle iletişim özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ile bir bağlamda değerlendirdikleri ifadelerinden anlaşılabilir. Rumuz Gülten “*Kitle iletişim özgürlüğü var ama başkalarının haklarına saygı gösterilmesi gerekir.*” ifadesi ile özgürlüğün her şeyi yapabilmek anlamına gelmediği düşüncesini bize yansıtmaktadır. Bu ifadeyi destekler bir ifadeyi de Rumuz Ebru kullanarak: “*Kitle iletişim özgürlüğü, haber yapma özgürlüğü var ama insanların haklarını ihlal etmeden olması gerekir.*” demiştir. Öğrencilerin aslında özgürlüğün sorumluluk bilinci dahilinde ve başkalarının haklarını çiğnemeden yapılması gerektiği düşüncesinde olduklarını anlayabiliriz. Aynı zamanda verilen iletişim kesiti incelendiğinde başkalarının haklarına saygı duyulması gerektiğini de öğrencilerin ifadelerinden anlayabiliriz. Bu iletişim kesitinde de öğrencilere aynı zamanda iletişim araçlarını kullanırken haklarının da bilincinde olması gerektiğinin farkındalığı kazandırılmak istenmiştir. Rumuz Ayşen’in “*...Bir kişi istemiyorsa izinsiz kimsenin kendisinin evinin fotoğrafları çekilmez.*”, Rumuz Elmas’ın “*...Konut dokunulmazlığı hakkımızda vardır.*” ifadeleri ile öğrencilerin haklarının bilincinde

oldukları ifade edilebilir. Öğrenciler tarafından dile getirilen düşünceler göz önüne alındığında kanıt temelli etkinliğin dersin kazanımlarının öğrencilere verilmesinde katkı sağladığını ifade edilebilir. Aynı zamanda bu kanıtın başkalarının haklarına saygı ve sorumluluk değerine ilişkin öğrencilerin farkındalıklarını arttırdığı söylenebilir.

4.2.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Bir Hikayem Var” temel etkinliğinin analizi

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin birinci ünitesi iletişim ünitesidir. İletişim ünitesinin üçüncü ve dördüncü kazanımları olan “Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır” ve “İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir” kazanımlarını öğrencilerin edinme düzeylerini belirlemek amacıyla “Bir Hikayem Var” etkinliği ile ilgili olarak öğrencilere Tablo 4.9’deki çalışma yaprağı verilmiştir.

Tablo 4.9: Bir Hikayem Var Etkinliğinin Çalışma Yaprağı

İşlemiş olduğumuz kanıt temelli	
Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmiş	
olduklarınızı düşünerek sosyal	
medyanın, kitle iletişim araçlarının	
doğru kullanıldığında yararlılığın	
önemine dair bir hikaye yazınız.	
Sosyal medya ve kitle iletişim	
araçlarının doğru kullanılmadığı	
takdirde yaşanacak olumsuzluklara	
ve bu olumsuzluklar karşısında sizin	
nasıl bir yol izleyeceğinizi anlatan	
bir hikaye oluşturunuz.	 □...□.....

“Bir Hikayem Var” etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla rubrik hazırlanmıştır. Rubrik dört alt boyuttan oluşmaktadır. 1. “Medyanın etkileşimdeki önemini bilme”, 2. “Medyanın yararlılığının farkında olma”, 3. “Sosyal Medya ve Kitle iletişim araçlarını sorumlu kullanma”, 4. “Sosyal Medya ve Kitle iletişim araçlarının yanlış kullanım sonucunda nasıl davranacağını bilme” ölçütleri açısından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Başarısız”, “Geçer”, “Orta”, “İyi”, “Çok İyi” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılmış ve tablo halinde gösterilmiştir. “Bir Hikayem Var” etkinliğine 12 öğrenci katılmıştır. “Bir Hikayem Var” etkinliğinin analizi Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10: “Bir Hikayem Var” Etkinliğinin Analizi (n=11)

Etkinlik Alt Boyut			
Medyanın etkileşimdeki önemini bilme	Medyanın yararlılığının farkında olma	Sosyal Medya ve Kitle iletişim araçlarını sorumlu kullanma	Sosyal Medya ve Kitle iletişim araçlarının yanlış kullanım sonucunda nasıl davranacağını bilme
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 5	Çok İyi : 4	Çok İyi : 6	Çok İyi : 4
İyi : 2	İyi : 3	İyi : 1	İyi : 3
Orta : 3	Orta : 4	Orta : 3	Orta : 3
Geçer : 1	Geçer : -	Geçer : 1	Geçer : 1
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde “Medyanın etkileşimdeki önemini bilme” alt boyutunda Çok İyi beş öğrenci, iyi iki öğrenci ve orta üç öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda öğrencilerin çoğunluğunun medyanın etkileşimdeki önemini öğrencilerin bildiklerini ve bunu ifade edebildiklerini görmekteyiz. “Bir Hikayem Var” etkinliğinin “Medyanın yararlılığının farkında olma” alt boyutunda ise öğrencilerin çalışmalarından 4’ü Çok İyi, 3’ü iyi ve 3’ü de orta olarak değerlendirilmiştir. Bu boyutta ise öğrencilerin doğru amaçlar doğrultusunda kullanıldığı taktirde medyanın yararlılığını ifade etmeleri örnekler ile ortaya konulmuştur. “Bir Hikayem Var” etkinliğinin üçüncü alt boyutu olan “Kitle iletişim araçlarını sorumlu kullanma” etkinliğinde 6 Çok İyi, 1 iyi ve 3 orta çalışmalar gözükmemektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun bu konuda bilinci kazandığı ve medyayı doğru kullandığı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Son alt boyut olan “Sosyal Medya ve Kitle iletişim araçlarının yanlış kullanım sonucunda nasıl davranacağını bilme” boyutunda da Çok İyi 4, iyi ve orta 3 çalışma vardır. Bu alt boyutta da öğrencilerin karşılaşacakları problemler neticesinde nasıl davranmaları gerektiği konusunda gerekli birikime haiz oldukları ifade edilebilir.

Tablo 4.11: “Bir Hikayem Var” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi” , 9-12 arası puanlar “iyi”, 5-8 arası puanlar “orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci

ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12: “Bir Hikayem Var” Etkinliğini Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	4	16
İyi	6	10.33
Orta	1	6
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	11	12

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması iyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 4 Çok İyi ve 6 iyi çalışma olması sınıfın genelinin amaçlanan kazanımlarda hedefe tam olarak ulaştığının ve hedefe uygun çalışmalar ortaya koyduğunun resmidir. Başarısız ve Geçer kategorisinde herhangi bir ürünün olmaması ve ortalama kategorisinde sadece 1 ürünün olması dersin kazanımlarının gerçekleştirilmesi bakımından kanıt temelli etkinliklerin etkili olduğunun göstergesidir. Etkinlikte yapılan çalışmalardan örneklere aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Ceyhun

Ahmet...sinde...genç...bir...mühendis...vakti...Bu...
 mühendis...çok...güzel...evler...yaşamıyor...Bu...mühendis...
 nasıl...daha...fazla...kisi...beni...tanır...diye...düşünü...ken...
 Akına...ses...medyaya...bir...reklam...kaynağı...kaynağı...
 vakti...Bu...mühendis...reklam...sayesinde...çok...fazla...
 işlerde...çalışmaya...başlamış...Ama...diğer...mühendisler...
 kendi...müşterilerinin...diğer...mühendise...gittiklerini...gördün...
 çok...sizin...kimseler...bir...araya...gelmisler...Ardından...
 düşünmeye...başlamış...her...aralarından...biri...bu...mühendis...
 çok...zengin...olduğunu...sebebinin...uyuşturucu...satıldığı...
 medyaya...kaynak...başarabiliriz...denisler...Sonunda...
 haber...sitelerinin...vatsap...hesabına...yollamışlar...ve...polis...
 o...mühendisi...tutuklamış...ama...delil...bulamadıkları...için...
 onu...serbest...bıraktılar...Ardından...mühendis...bu...sebebin...
 o...haber...olduğunu...görünce...o...bilgiyi...haber...kaynağına...
 yalayan...kisiyi...aramaya...başlamış...ve...bir...süre...sonra...
 bunu...yaptığını...diğer...mühendisler...olduğunu...işlenmiş...
 ve...diğer...mühendisler...dava...açmış...Ardından...dava...
 sonu...çunda...diğer...mühendislerin...o...mühendise...tazminat...
 ödemelerine...ve...teknik...yayınlamasını...söylemiş...Ardından...
 mühendisler...haber...kaynaklarına...o...bilginin...yanlış...
 olduğunu...söylemişler...Diğer...mühendise...tekrar...
 video...yayınlıyor...tekrar...eskideki...gibi...çalışmaya...
 devam...etmiş...ve...mutlu...bir...şekilde...hayatına...devam...
 etmiş...

“Çok İyi” olarak değerlendirilen bu çalışmada, öğrencinin oluşturduğu hikayede bir mühendise kendi yeteneklerini ortaya koymak amacıyla sosyal medyayı kullandırması sosyal medya kullanımının önemini farkında olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde bu mühendisin işlerinin artması ise sosyal medya doğru kullanıldığı takdirde yararlı olacağına dair kanısının göstergesidir. Burada öğrencinin hem medyanın önemini kavradığını hem de doğru hamleler ile yararlığının farkında olduğunu görmekteyiz. Diğer alt boyutlardan olan biri de karşılaştıkları olumsuzluklar, problemler karşısında nasıl yol izleyeceğini bilmesi de öğrencinin mühendise yapılan iftira sonucunda mühendisin şikayet etmesi, dava açması, iftirada bulunanlara tazminat ödetmesi de bu durumlar karşısında nasıl bir yol izleyeceğini bildiğini göstermektedir.

Sahipleri... birinde... mük... bir... süre... yaşadı. Bu...
 ailenin... üyesi... evin... küçük... kızı... Aysegül... anne...
 Erol... baba... Ali... ve... babane... Esra... yaşıyorlardı.
 Aysegül... karesi... dı... haberi... aldı... ve...
 karesinin... doğacağı... günü... sabırsızlıkla...
 beklemeye... başladı. Küçük... karesi... doğdu... ve...
 Aysegül... karesi... için... isim... bulmasını...
 istedi. Aysegül... anla... birisinin... ismi... olan...
 Güler... ismini... karesine... vermek... istedi. Karesinin...
 adı... Güler... dı. Aile... bir... gün... Güler'in... SMA...
 hastası... olduğunu... öğrendi. Hemen... tedavilere... başladı.
 Fakat... bu... SMA... hastalığının... çözümü... ameliyattı.
 Bu... ameliyat... için... yüksek... bir... ücret... gerekiyordu.
 Aile... bu... ücreti... karşılayabilecek... durumları...
 yoktu. Aile... paranın... bir... kısmını... bulabilmek... için...
 bütün... varlıklarını... sattılar... ama... her... parayı...
 yarısını... bile... karşılamıyordu. Aile... her... parayı...
 toplamak... için... herkes... çalışmaya... başladı.
 Güler'e... babane... Esra... bakmaya... başladı. Güler'in...
 artık... pek... fazla... dayanacak... gücü... kalmadı.
 Aysegül... bu... duruma... sok... uzatıyordu. Bir... gün...
 arkadaş... ile... atırken... arkadaş... ona...
 Sosyal Medya... üzerinden... yardım... toplayabileceğini...
 söyledi. Bu... durum... ilk... başta... Aysegül'e...
 mantıksız... gelse de... gün... geçtikçe... Güler'in...
 durumu... ağırlaşıyordu. Aysegül... başka... halesinin...
 olmadığını... düşünerek... bir... Sosyal Medya... hesabı...
 açtı. Bu... hesaba... Güler'i... paylaşıp... yardım...
 istiyordu. Sosyal Medya... üzerinden... kısa... sürede...
 milyonlarca... kişiye... ulaştı... ve... Güler'in... ameliyatı...
 için... olan... para... toplandı. Güler... ameliyat... aldı...
 ve... sağlığına... kavuştu. Aile... normal... aileler... gibi...
 yaşamaya... devam... ettiler.

Asya... arkadaş... ortamlardan... g... Sosyal medya...
 hesapları... açtı. Yeni... birisi... ile... tanıştı. Adını...
 Ela... olarak... ve... yaşı... 12... olarak... tanıttı. Ela...
 aslında... 30... yaşlarında... bir... erkek... Asya... ona...
 güvenip... bütün... hayatını... ona... anlattı. Asya...
 olacaklarından... habersiz... Ela'ya... fotoğraflarını...
 gönderdi. Ela... Asya'ya... hiçbirsey... anlatmıyordu...
 ve... hiç... fotoğrafını... göndermiyordu. Bu...
 durumdan... şüphelenen... Asya... polis... olan...
 bir... tanıdığından... yardım... istedi. Uzun...
 araştırmalar... sonucu... Ela'nın... Drew... isimli...
 bir... suçlu... olduğu... ortaya... çıktı. Asya...
 gerekli... mercilere... başvuru... yaptı. Drew...
 tutuklandı. Asya... bu... yaptığından... ders...
 çıkardı... ve... Sosyal medya... dan... insanlarla...
 arkadaş... olmadı. Bende... olsaydı... Asya... ile...
 aynı... tepkiyi... verirdim. Gerekli... mercilere...
 başvuru... yapardım.

Öğrencinin oluşturmuş olduğu “Çok İyi” olarak değerlendirilen bu hikayede, Ayşen'in

kardeşinin SMA hastalığına yakalanması sonucunda neler yapacağını görmekteyiz. Rumuz Habibe, bu hastalık karşısında maddi olarak ailenin çaresizlik içinde kaldığını belirtmiştir. Ve hikayenin kahramanı olan Ayşen'e sosyal medya üzerinden yardım kampanyası ile para toplatması ve kısa sürede milyonlara ulaştırması sosyal medyanın gücünün ve doğru kullanıldığında ne kadar yararlı olacağını farkında olduğunun bir göstergesidir. Öğrenci bu ifadeleri ile aslında bize sosyal medyanın ne kadar önemli olduğunu ve doğru kullanıldığında yararlı bir şeylerin başarılabilceğini göstermektedir. Rumuz Habibe, anlattığı diğer bir hikayesinde ise sosyal medyanın kullanımında dikkatli olunması ve sorumlu olarak kullanılmasının gerekliliğine dair bir hikaye oluşturmıştır. Ve sosyal medya veya herhangi bir iletişim araçları ile yaşayacağı olumsuzluklar karşısında şikayetçi olacağını ifade etmiştir. Bu hikayesi ile hem sorumlu bir kullanıcı olması gerektiğini hem de yaşayacağı olumsuzluklar karşısında neler yapması gerektiğini bildiğini ortaya koymaktadır.

Rumuz Ecrin

Sosyal medya kısa zamanda bir sık ulaşılabilir. Ayşen zamanında sosyal medya kitle iletişim araçları. İnternette bunlar haber, eğitim, duyuru gibi şeylerde kullanılır. Zamanında kelimeler kullanılır. Kan ihtiyacı olduğunda sosyal medyada bir sık ulaşılabilir. Bu şekilde bir sık kitle kan ihtiyacı olduğunda bize ulaşır. Ve kısa zamanda tedarik edilmiştir. Bu sosyal medyada olumlu yanları. Fakat bunları gibi yanlış yerlerinde yalan yanlış haber alabiliriz. Bunu için bir kaç yerde daha kontrol etmeli ve böyle internetten sosyal medyada her şeyden önce sağlığını korumalıyız.

“Çok İyi” olarak değerlendirilen bu çalışmada, öğrencinin “kısa zamanda çok zamana ulaşılabilir” sözü ile bize, sosyal medyanın bu işlevinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Yine eğitim, haber ve duyuru gibi işlevlerinden bahsetmiş ve doğru kullanıldığı takdirde kitle iletişim araçlarının önemini pekiştirmiştir. Öğrenci yararlılığına dair de kan ihtiyacı hasıl olduğunda bu araçlar vasıtasıyla kısa sürede tedarik edildiğini burada belirterek sosyal medyanın ve kitle iletişim araçlarının yararlılığını belirtmek istemiştir. Öğrenci, sosyal medyanın ve kitle iletişim araçlarının sorumlu kullanılması gerektiğini cümleleri ile ortaya koymaktadır. Her duyduğumuza inanmamalıyız ve bunların doğruluğunu araştırmalıyız ifadeleri ise doğru kullanma bilincini kazandığının ve nasıl davranması gerektiğini bildiğinin göstergesidir.

Rumuz Ebru

Bir gün okuldan çıktım eve geldiğim anda aklımdaki her bir yoksul kadın geldi. önce konuştuktan sonra kadın çok hasta ve fakir mis hastaneye gidecek parası yokmuş. İşte bu kadının evine gittim. kadının adı bir söz oldu. mutlu mu yoksa hayırlı mı yoksa yanında telefonum vardı ve aklıma şöyle bir fikir geldi. Sosyal medya fotoğrafı, video, söz vb. şeyler koydum ve yardım etmelerini istedim ve bu videoya göre fazla beğeni ve yorum gelmişti. baya bir para yardım yapıldı. Hatta sosyal yardımlaşmaktan bir memur arkadaş da baya yardım etti. ben görümleri etmişim sadece parayı kadına teslim etmek kalmıştı. kadın çok sevinmişti. bade çok sevinen kadını hastaneye gitmiş hastane parası verildi ve ameliyat oldu. hastanayı geldi evine de döşer verildi. çok mutlu oldu. Bir gün de sosyal medyadan dolayınca bir video paylaşmışlar. bu bir yardım video paylaşmışlar. ama ben onun yanlış haber olduğunu biliyordum. sadece herkesle bu habere yerim etmişler. bu haberi düzeltmeliyim. sosyal medyaya लेकर yayınlayarak doğrusunu açıkladım. İşte böyle bir olay yaşadım.

Çok İyi olarak değerlendirilen çalışmalardan bir tanesi de Rumuz Ebru öğrencinin çalışmasıdır. Öğrencinin yardıma muhtaç birine şahit olması ve bunu sosyal medya ve iletişim araçları vasıtasıyla insanlara duyurarak yardım toplamaya çalışması, bu gibi değerlerin önemini farkında olduğunun göstergesidir. Yardım toplanması ve toplanan yardımın kadına verildiğini ifade etmesi, bu araçların etkililiğinin ve yararlılığının da farkında olduğunu göstermektedir. Öğrencinin hikayesi ve kendisinin iletişim araçlarını nasıl kullandığını ifade etmesi, bu araçları sorumlu bir birey olarak kullandığını ortaya koymaktadır. Hikayenin sonunda buna benzer bir yardım kampanyasını araştırması ve yanlış haber olduğunu bildikten sonra da doğrusunu paylaşması bu tür yanlış haberler ve olumsuzluklar karşısında da bilinçli davrandığının göstergesidir.

Rumuz Ayşen

Bir gün ben okulumdan gelmiştim derslerimi yapar arkadaşımın yanına gittim. Sonra arkadaşına dedim ki, hadi gel dışarı. Sıkıldım dedim ve o istemedi. Beni tersledi. Çünkü oyun oynuyormuş ve dikati bırakıyormuş. Bu yüzden beni tersledi. Arkadaşım okuduktan sonra teknolojik aletlere bağlanmıştı. Artık ailesini bile görmüyor. Bir süzüm bulmam gerek. Çünkü böyle giderse sevgisini unutacak. Bende diyor arkadaşımın, sağır olma. Onlarla oynamadın. Sonra okula gittim. Sıkıldım arkadaşım. Böyle diyor ki, beni bile dinlemiyorsun. Çünkü evde teknolojik aletlerle oynuyordum. Sonra eve geldim. Öğretmenlerim hiçbir şey vermemişti. Sonra evde herkes iş varmış. Anneme yardım ettim. Sonra dışarıya çıktım. Hiçbir şey yapmadım. Sağır olmadım diyor arkadaşımın yanına. Oturdum. Çünkü onay sağır masak. Bazen sesimden bile bakıyor diye düşünürüm. Ve belki, bilmem çok eğlendiğimizi düşünür. Gelir yanımıza. Sonra dedim gibi oldu. Geldi ve söyledi ki, beni neden sağır mıyız diye dedi. Bende şöyle dedim, sağır masak. Kile gelmiyorsun. Her biri ayrı ayrı. Ölmekten geliyorsun. Neyse. Sende bilmem oynadın. İstermişsin arkadaşım oynamak istiyormuş. Ve beraber oynadık. Arkadaşım baktı ki, anlamıyorduk. Geliyorlardı. Sonra okul çıkışı. Öğretmenimle vorse birlikte yapıyoruz. Ben çok teknolojik aletler kullanıyorum. Ama arada bir uzakta ki arkadaşımın konuşuyor. Ben teknolojik aletler bazen işe yarayabiliyor. Ama çok abartmasak daha güzel.

Orta olarak değerlendirilen bu çalışmada, öğrencinin arkadaşı için “O kadar çok kitle iletişim araçlarına bağlanmıştı ki...” ifadesi, aslında bu araçları kullanırken sorumluluklarını unutmaması gerektiği beklentisi içinde olduğunun göstergesidir. Kitle iletişim araçlarını ve sosyal medyayı kullanırken sorumluluklarını unutmaması gerektiğini ve bunun bilincinde olduğunu bize arkadaşı üzerinden ortaya koymuştur. Ancak kitle iletişim araçlarının “Bazen işe yarayabiliyor.” ifadesi ve bunu örneklememesi sosyal medya ve kitle iletişim araçlarının yararlılığı konusunda tam bir yetisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Yine bu sosyal medya ve kitle iletişim araçları karşısında herhangi bir olumsuzlukta nasıl davranması gerektiğine dair bir örnek de ortaya koyamamıştır.

4.2.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin sorumluluk değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” etkinliğinin değerlendirilmesi

Birinci ünitenin ikinci kanıt temelli çalışma yaprağının uygulanması sonucunda öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma seviyelerini belirlemek amacıyla uygulanan “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” etkinliği Tablo 4.13’te gösterilmiştir.

Tablo 4.13: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğinin Analizi (n=13)

Etkinlik Alt Boyut			
Örnek olaydaki karakterin sorumsuz davranışlarını fark etme	Örnek olayda mağduriyet yaşayan çocuklar ile empati kurma	Örnek olaydaki sorumsuz davranışlarını ahlaki açıdan değerlendirebilme	Sorumlu davranış sergileyebilme
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 6	Çok İyi : 4	Çok İyi : 4	Çok İyi : 6
İyi : 6	İyi : 4	İyi : 6	İyi : 4
Orta : 1	Orta : 3	Orta : 1	Orta : 2
Geçer : -	Geçer : 2	Geçer : 2	Geçer : 1
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin tamamına yakını, örnek olaydaki karakterin sorumsuz davranışlarını fark edebilmiş, örnek olaydaki çocuklara empatik yaklaşabilmiş ve sorumlu davranış sergilemesi gerektiğine dair ifadeler kullanabilmiştir.

Tablo 4.14: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğin Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi”, 9-12 arası puanlar “İyi”, 5-8 arası puanlar “Orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.15’te sunulmuştur.

Tablo 4.15: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliği

Ayla dünyaca ünlü bir pop sanatçısıdır. Her şarkısı ile en çok dinlenenler arasındadır. Sosyal medyayı da çok aktif kullanan Ayla herkes tarafından çok fazla sevilmiştir. Çok fazla takipçi sayısına sahiptir. Ayla evli ve iki tane kız çocuğuna sahiptir. Fakat sık sık turnelere çıkması ve konserler vermesi sebebi ile eşine ve çocuklarına zaman ayıramamaktadır. Birçok insan tarafından sevilen bir insan olmasına rağmen aile hayatına zaman ayıramadığı için eşi ile de sık sık tartışmalar yaşamaktadır. Çocukları ise annelerini daha çok televizyonlarda görmektedir. Çocukların dersi ve okula gelip gitmesi ile de babaları ve çocukların bakıcısı ilgilenmektedir. Okul veli toplantılarına da iş sebebi ile her zaman babası katılmakta hatta Ayla iş sebebi ile çocuklarının okuluna hiç uğrayamamaktadır. Öznur ve Atakan adında ki bu çocuklardan Öznur 8. Sınıf öğrencisi Atakan ise 5. Sınıf öğrencisidir. Fakat ikisi de her zaman okullarında problemler yaşamaktadır. Atakan sık sık arkadaşları ile tartışmalar yaşamakta ve kavgalar etmektedir. Öznur ise derslerine önem vermemekte hiçbir ödevini yerine getirmemektedir. İkisi de onlar ile ilgilenen bakıcının dediklerini dinlememekte bakıcıda onların derslerine önem vermemektedir.

Sizce Ayla’nın tutum ve davranışları ile hangi sorumluluklarını ihmal etmektedir? Bundan sonraki süreçte Ayla’nın tutum ve davranışları sizce nasıl olmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

“Sorumluluk Temalı Örnek Olay” etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla dört alt boyuttan oluşan bir rubrik hazırlanmıştır. 1. “Örnek olaydaki karakterin sorumsuz davranışlarını fark etme”, 2. “Örnek olayda mağduriyet yaşayan çocuklar ile empati kurma”, 3. “Örnek olaydaki sorumsuz davranışlarını ahlaki açıdan değerlendirebilme”, 4. “Sorumlu davranış sergileyebilme” ölçütleri açısından çalışmalar değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Öğrenci çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Çok İyi”, “İyi”, “Orta”, “Geçer” ve “Başarısız” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan çalışmalar sayısallaştırılarak aşağıda tablo halinde verilmiştir. Etkinliğe 13 öğrenci katılmıştır. Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16: “Sorumluluk Temalı Örnek Olay” Etkinliğini Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	7	15
İyi	4	10,75
Orta	2	6,5
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	13	12,38

Puan tablosu analiz edildiğinde, yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12,38 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması iyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 7 Çok İyi ve 4 iyi çalışma olması sınıfın genelinin sorumluluk değerine haiz olduğunu ve bu değer bilincinde olduklarının göstergesidir. Başarısız ve Geçer kategorisinde herhangi bir ürünün olmaması ve orta kategorisinde sadece 2 ürünün olması ise değerlerin kazandırılmasında kanıt temelli etkinliklerin etkili olduğunun göstergesidir. Sorumluluk temalı örnek olay incelenmesi etkinliğine dair çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Habibe

Ayla bir ev ve bir aile olduğu için zamanla sorumlulukları. Eşine ve çocuklarına vakit ayırmadığı için esi ve çocukları ile ilgili tartışmalar yaşanmaktadır. Sorumlu olarak Ayla'nın daha dikkatli olması gerekmektedir. Günlük olduğu için ailesini unutmamalı, onlarla vakit geçirmelidir. Çocukları ile ilgilenmeli, onlara sorumluluklarını zamanla bilmeye çalışmalı. Bir olay yaşanmış da çocukları ile bakış açısına Ayla ilgilenmeli ve soruları sormaya çalışmalı. Esi ile vakit geçirmelidir. Sorumlulukları da geçirdiği zamanlar bir kısmını ailesi ile ilgilenmeli, geçirmelidir. Çocukların eğitim hayatı ile ilgilenmeli, toplantılara da katılmaya çalışmalıdır. Yoklarsa olsun ailesi ile arasındaki bazı kopuklukları hayatına devam etmesi gerekir. Çocukları ve esi ile vakit geçirip ailesi ile birlikte etkinlikler düzenleyebilir ve sohbetler etmelidir. Ayla'nın ailesini ihmal etmemesi gerekir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin sorumluluk temalı örnek olay inceleme etkinliği Çok İyi olarak değerlendirilenlerden biridir. Rumuz Habibe'nin örnek olaydaki karakterin işi dolayısıyla zamanla ailesini unuttuğunu ifade etmesi, karakterin olumsuz davranışlarının bilincinde olduğunun göstergesidir. Yine öğrenci, karakterin ailesinden çok sosyal medyaya daha fazla zaman ayırmasını olumsuz bulmakta ve bunun tam tersi olması gerektiği düşüncesinde olduğu ise öğrencinin “Sosyal medyada geçirdiği zamanın bir kısmını ailesi ile geçirmelidir.” ifadesinden çıkarım yapılabilir. Örnek olaydaki karakterin çocukların eğitim hayatı ile ilgilenmesi gerektiğini, okuldaki çocukların problem yaşamalarını ise bu ilgisizliğe bağladığını Rumuz Habibe'nin ifadelerinden anlayabilmekteyiz. Örnek olaydaki karakterin iş hayatı ne kadar yoğun olsa da ahlaki açıdan ailesi ile bağına koparmaması gerektiği ise (Rumuz Habibe)'nin “Ne kadar yoğun olsa da ailesi ile arasındaki bağı koparmamalıdır.” ifadesinden anlaşılmaktadır. Rumuz Habibe'nin bu sözlerinden bir insanın iş hayatı ne kadar yoğun olsa da ailesine zaman ayırması gerektiği düşüncesinde olduğunu göstermektedir. Öğrencinin “Eşi ve çocukları ile vakit geçirip ailesi ile birlikte aktiviteler, geziler sohbetler etmelidir.” sözleri ise aslında bir çocuk olarak empati yapıp ebeveynlerin sorumluluğuna işaret etmekte ve onlardan ne beklediğini ortaya koymaktadır. Öğrencinin bu ifadeleri, ileride böyle bir durum karşısında sorumlu davranışlar sergileyebileceğinin, sorumluluk bilincine haiz olacağının da göstergesidir.

Rumuz Ayşen

Bence ailesi ve ailesinin hayatını ihmal etmektedir bence aylanın tutum ve davranışları bana göre söyle olmalı ailesiyle vakit geçirip çocuklarının okullarıyla ilgilenmeli çok fazla konsere sıklamalı takipileriyle her haftada 2 gün ayrılmalı çünkü hayatının sonunda herkes gidecek birtek ailen yanında kalacak bu yüzden ailenizi ihmal etmeyiniz. Ayla da örnekte olduğu için çok konsere sıklıyor ama hergün olmaz yani bence işlerini programlasın ama ancak programda ailesiyle vakit ayılsın hem işleriyle hem de ailesiyle ilgilenmesi gerekir. Ayla hanım ailesinde önemsenmelidir.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin sorumluluk temalı örnek olay inceleme etkinliği Çok İyi olarak değerlendirilenlerden birisidir. Öğrencinin “Bence aile hayatını ihmal etmektedir.” ifadesi örnek olaydaki Ayla karakterinin sorumsuz davranışlarının farkında olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı şekilde öğrencinin bu ifadesinden de anlaşılmaktadır ki öğrenci Ayla karakteri ile bir nevi kendini onun yerine koyarak onun davranışının yanlış olduğunu görmüştür. Eğer kendisi onun yerinde olmuş olsa öyle davranmayacağı da bu ifadelerinden çıkarılabilir. “Herkes gidecek ailen kalacak yanında.” ifadesinin geçtiği cümleden ise öğrencinin Ayla’nın bu davranışlarını ahlaki olarak da doğru bulmadığını görmekteyiz. Öğrenci, “bana göre” diyerek başlayan cümlesinde ise Ayla’nın sorumluluklarının nasıl yerine getirmesi gerektiğini ve izleyeceği yolu anlatmıştır. Öğrencinin bu ifadelerinden de anlaşılmaktadır ki öğrenci, böyle bir durum karşısında sorumluluk bilinci dahilinde hareket edebilecektir. Öğrencinin sorumsuz davranışların farkında olduğunu ve sorumluluk bilincinde hareket edebileceğini yani sorumluluk değerine sahip olduğunu görmekteyiz. Öğrenci, etkinliğindeki ifadeleri ve düşünceleri dolayısıyla Çok İyi kategorisinde değerlendirilmiştir.

Rumuz Ebru

Bir anne ailesine önem verirse ailesiyle sorunlar çıkar kavgalar çıkar ve çocuklarına iyi örnekler verirse çocukları büyünce aynı durumda olurlar. Sosyal medyaya ayırdığı vakitini gıcısını ailesine ayırması gerek. Sosyal medyada bu kadar vakit geçirmek yerine ailesiyle ilgilenmesi gerekir. Çocuklarıyla kendi ilgilenmesi gerekir ne kadar kötü olsa anne yanlış tutamaz. Ailesiyle vakit geçirse daha mutlu olur eş, çocukları eğlenceyi ruhen yapıyorlarsa çocukları gelişir mesela okulda çocukları kavgaya ediyorlarsa onlara güzel örnekler vermek. Ayla bence sorumlulukların yerine getirmeye çocuklarda getirmesiz.

Rumuz Ebru adlı öğrencinin sorumluluk temalı örnek olay inceleme etkinliği de Çok İyi çalışmalar arasından bir tanesidir. Öğrencinin “...ailesiyle ilgilenmesi gerekir.” ve “Çocuklarıyla kendi ilgilenmesi gerekir.” ifadelerinin yer aldığı cümlelere baktığımızda ise örnek olayda Ayla karakterinin sorumsuz davranışlarının farkında olduğunu görmekteyiz.

Buradaki çocukların problemli davranışlarını ise annesinin ilgisizliğine bağladığını ve empatik davranarak “Ayla hanım sorumluluklarını yerine getirmezse çocukları da getirmez.” ifadesini kullandığını görmekteyiz. Öğrencinin “Çocukları ile kendi ilgilenmesi gerekir, ne kadar bakıcı da olsa annenin yerini tutmaz.” ifadesi ise ahlaki olarak annenin ilgisizliğinin ne kadar yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Sorumluluklarını yerine getirdiğinde aile hayatının düzene gireceğini, bunun için de ailesine, çocuklarına zaman ayırması gerektiğini ve böylelikle onlara model olarak çocuklarını büyütebileceğini söylemesi gibi ifadeler ise öğrencinin sorumluluk değerine haiz olduğunu ve sorumlu davranış sergileyebileceğini göstermektedir.

Rumuz Burak

Ayla sürekli ailesi ile ilgilenemediği için çocuklarına neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretmiyor, çocuklarının hangi sorumlulukları olması gerektiğini öğretememiştir. Bence turnelere biraz daha ara vermelidir, sık sık olmasa arada turnelere çıkabilir. Baş kablığı bu zamanlarda daha çok ilgilenir ve onlara yapması gerektiği sorumluluklarını anlatmalı, yanlış yaptıkları şeyleri doğruuları göstermek öğretmelidir. Atakona kavgı etmenin tartışmanın iyi birşey güzel birşey olmadığını anlatmalıdır. Öneri ise ödevlerin aslında ne kadar önemli olduğunu ödevlerin sayesinde geleceğini belirleyeceğini anlatarak daha çok bilindirmesi lazımdır. Ve daha iyi ilgilenen daha sorumlu bir bakıcı bularak, turnelere çıktığı zaman ilgilenen bir bakıcı ayarlanmalıdır.

Rumuz Burak’ın sorumluluk temalı örnek olay etkinliğinin çalışması orta kategorisinde değerlendirilenler arasındadır. Ayla’nın çocuklarına zaman ayırmadığı için çocukların problem çıkardığını belirtmesi, aslında öğrencinin Ayla Hanım’dan sorumluluklarını yerine getirmesini beklediğinin göstergesidir. Bu beklentisi ile öğrenci, Ayla Hanım’ın sorumsuz davranışlarının farkında olduğunu bize göstermektedir. Öğrencinin Ayla Hanım’a sorumlu

davranmanın hem iş hayatında hem aile hayatında gerekliliklerine dair ayrıntılı ifadelere yer vermesi ise onun sorumluluk değerine haiz olduğunun ve bu değer gerektirdiği davranışların bilincinde olduğunun göstergesidir. Ancak öğrenci, bir anne ilgisizliğinin ahlaki açıdan ne kadar yanlış olduğuna ve çocukların bu sevgisizlik ile büyümesinin onlarda nasıl bir olumsuzluk bırakabileceğine dair ifadelere yer vermemiştir.

Rumuz Ceyhun

Ayla ilk obrat turne konserlerini kısa tutmalı
dır. Ailesine daha fazla zaman ayırmalıdır.
Çocuklarının okul hayatıyla daha fazla
ilgilenmelidir. Çocuklarının ödevlerini yapmalarını
sağlasın. Çocuklarının bakıcılarını
dinlemesini sağlamalıdır. Eşyle arasını düzeltip
Ev ve iş hayatını bir dengeye koymalıdır.
Evdeki diğer sorumluluklarını yerine getirmeli
dir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin çalışması ise orta kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrenci, örnek olaydaki Ayla'nın konserlerini kısa tutması gerektiğini belirtmiştir. Burada aslında sorumsuz davrandığının farkındadır fakat sadece sorumsuz davranmasını buna bağlamış ve diğer sorumsuz davranışlara dikkat çekmemiştir. Öğrenci, etkinliğinde çocuklar ile empatik davrandığına dair cümlelere yer vermemiştir. Sadece Ayla Hanım'ın daha fazla ilgilenmesi gerektiğini belirtmiştir. "Evdeki sorumluluklarını yerine getirmelidir." ifadesini içeren cümlede ise evde ne gibi sorumlulukları olduğuna veya neler yaparsa sorumluluklarını yerine getirmiş olacağına dair herhangi bir ifadeye yer vermemiştir. Öğrenci burada sorumluluk bilincinde olan bireyin nasıl hareket etmesi gerektiğini daha açık ifade etmeliydi. Aynı zamanda işi nedeniyle ailesine zaman ayırmamasını ahlaki açıdan yanlış olduğuna dair de herhangi bir ifade öğrencinin etkinliğinde bulunmamaktadır.

4.3. "Yaşayan Demokrasi" Ünitesinin "Demokrasinin Ortaya Çıkışını, Gelişim Evrelerini ve Günümüzde İfade Ettiği Anlamları Açıklar.", "Demokrasinin

Uygulanma Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunları Analiz Eder.” Kazanımlarına Yönelik Hazırlanan “Demokrasinin Merdivenleri” İsimli Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular

4.3.1. “Demokrasinin Merdivenleri” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi

Kanıt temelli Uygulama 1 ve 2’nin (Antik Yunanda Bir Meydan ve Eski Türk Devletlerinde Toy) değerlendirilmesi.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 1’de gördüğünüz resim Antik Yunan devletlerine ait bir resimdir. Bu resmi inceleyiniz. Sizce resimde neler oluyor?

Rumuz Ebru: Bir kişi bir şey okuyor. Herkes sadece dinliyor. Bazıları söz istemiş fakat onlara söz hakkı vermiyor.

Rumuz Ecem: Kanıt 1’de sanırım bir yerde bazı kararlar alınmış ve o kararlar halka açıklanıyor. Ama halktan bazıları da el kaldırmış bu durumda halka da söz verildiği düşünülebilir.

Rumuz Ayşen: Kanıt 1’de anlatmak istediği halka meclisten gelen bir karardan bahsediliyor ve halkı bilgilendiriyor.

Rumuz Ecrin: Bir mecliste alınan karar halka bildiriliyor. Halk alınan kararları öğreniyor. Ya da mecliste olup biteni halka biri söylüyor ve halk da fikrini söylüyor.

Rumuz Ecem: Sanırım bazı kararlar alınmış veya birlikte karar alıyorlar. Çünkü bazıları söz almak için el kaldırmışlar.

Rumuz Habibe: Kanıt 1’de resimde mecliste alınan bir karar halka duyuruluyor. Halk önceden alınan kararlara uymak zorundaydı. Ama bazıları da burada söz hakkı istemiş sanırım.

Rumuz Metin: Birisi elindeki metinde yazılı olanları halka duyuruyor.

Rumuz Burak: Antik Yunan’da alınan kararlar halka açıklanıyor.

Rumuz Okan: Bir meydanda halka bir şeyler okunuyor.

Rumuz Ceyhan: Bir mecliste karar alınmış ve meydana biri bu kararları halka ilan ediyor.

Rumuz Emin: *Halka bir konu hakkında bilgilendirme yapılıyor. Elindeki yazıları halka karşı okuyor. Ve halk da bilgi sahibi oluyor.*

Öğretmen: *Kanıt 2'deki resim ilk Türk devletlerinde toy adı verilen mecliste yapılan bir konuşmaya aittir. Sizce resimde neler oluyor?*

Rumuz Gülten: *Toyda insanlar bir konu hakkında tartışıyorlar. Ortada biri konuşuyor ve diğerleri ise söz hakkı istiyor.*

Rumuz Emin: *Bir hanın konuşmasını dinleyen halk, hanın konuşmasının üzerine tartışma yapıyor.*

Rumuz Ceyhun: *Toyda birlikte karar alıyorlar. Hakan konuşuyor ama orada bulunanlar da söz söylüyor. Herkes fikrini söylüyor.*

Rumuz Okan: *Ortada bir mesele var ve halk ile birlikte konu tartışılıyor.*

Rumuz Burak: *Bir hanın konuşmasını dinleyen halk, konu hakkında tartışma yapıyor.*

Rumuz Habibe: *Herkes toplanmış ve bir konu hakkında fikrini söylüyor. En ortada sanırım hakanları var. Halk da ona fikirlerini belirtiyor.*

Rumuz Ecem: *Halk kağana fikirlerini söylüyor. Kağan da herkesin sözünü dinliyor. Kağan herkesi dinledikten sonra ona göre karar alıyor. Ama herkes fikrini söyleyebilir.*

Rumuz Ecrin: *Bir mecliste kararlar alınıyor. İnsanlar bu kararları tartışıyor. Herkes fikrini söylüyor.*

Rumuz Ayşen: *Kanıt 2'de demokrasi var. Yani herkesin söz sahibi olduğunu ve kararlara katıldığını anlatmak istemiştir.*

Rumuz Ecem: *Bu mecliste hakan bir şeyler açıklıyor. Halk anladığım kadarıyla handan söz isteyip konuşuyor. Yani itiraz edebilir. Kanıt bunu anlatmak istemiştir.*

Rumuz Ebru: *Eski Türk devletlerinde toyda herkes fikrini söylüyor. Burada kararlar tartışılıyor.*

Sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde Kanıt 1 ve Kanıt 2'deki resimleri öğrencilerin yetkinlikle analiz ettiklerini görmekteyiz. Öğrencilerden Rumuz Ayşen'in "Kanıt 2'de demokrasi var." ifadesi ile eski Türk devletlerinin de demokratik izler taşıdığı düşüncesinde olduğunu söyleyebiliriz. Aynı öğrenci ifadesinin devamında, "Herkesin söz sahibi olduğu ve kararlara katıldığını anlatmak istemiştir." sözü ile herkesin söz sahibi olmasının birlikte karar almayı olumlu olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Buna dayanarak aslında bize kendi demokrasi anlayışını da gösterdiği ifade edilebilir. Demokrasilerde herkesin fikrini söylemesi, kararların tartışılması gibi unsurların geçmişten bugüne kadar yapıldığını öğrencilerin Kanıt 1 ve Kanıt 2 resimlerindeki yorumlama ifadelerinden anlaşılabılır.

Kanıt 1-2 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Kanıt 1 ve 2'de verilen resimlerde demokrasinin izleri var mı? Açıklayınız.*

Rumuz Ebru: *Kanıt 2'de vardır. Çünkü orada herkese söz hakkı veriliyor ve kararlar*

tartışılıyor.

Rumuz Ecem: *Bence Kanıt 1 ve Kanıt 2’de vardır. Çünkü birbirlerine söz hakkı veriyorlar. Ama daha çok ikide çünkü kararlar orada tartışılıyor.*

Rumuz Ayşen: *Kanıt 2’de var. Çünkü halk söz sahibi ve alınan kararlarda fikirlerini söyleyebiliyorlar. Demokrasilerde herkes söz sahibidir.*

Rumuz Ecrin: *Kanıt 1’de yok. Çünkü bir karar alınmış ve sonradan halka okunuyor bence. Ama Kanıt 2’de var. Çünkü herkes toyda ve tartışma var. Herkes fikrini söylüyor.*

Rumuz Ecem: *Kanıt 2’de birlikte karar alma var. Ancak Kanıt 2’de sanki karar zaten alınmış da ilan ediliyor gibi duruyor.*

Rumuz Habibe: *Demokrasinin izleri var bence. Çünkü Kant 2’de özellikle bir şeyler tartışılıyor. Birlikte karar alma var gibi. Demokrasilerde de herkesin söz hakkı var.*

Rumuz Burak: *Bence demokrasinin izleri vardır. Çünkü birlikte karar alma var.*

Rumuz Ceyhun: *Bence demokrasinin izleri var. Demokrasilerde insanların söz hakkı var. Buralarda da adamlar düşüncelerini ifade edebilmek için söz istiyorlar.*

Rumuz Emin: *Bence de birlikte karar aldıkları için demokrasinin izleri vardır.*

Öğretmen: *Sizce geçmiş uygarlıklar, insanların daha huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için nasıl bir yol izliyordu?*

Rumuz Gülten: *Birlikte karar alıyorlar. Ya da bazı kurulları halka duyuruyorlar ve halk o kurallara uymak zorundaydı.*

Rumuz Emin: *Bazı kararlar için oylama yapılıyor. Meclise gelip herkes fikrini söylüyor ve alacakları kararlar hakkında tartışıyorlardır.*

Rumuz Emin: *Toyda herkesin fikri alındığı için ve tartışıldığı için herkes uymak zorundaydı.*

Rumuz Burak: *Birlikte kararlar aldıkları için olabilir.*

Rumuz Habibe: *İnsanların fikirleri alınarak bir karar veriliyor. Son sözü belki kağan verecek ama insanların da fikirleri sorulduğu için ve herkes fikrini söylediği için son alınan kurallara veya kararlara herkes uymak zorunda kalıyormuş.*

Rumuz Ecem: *İnsanlar; düşüncelerini, fikirlerini sorarak birlikte karar aldıkları için daha huzurlu olabilirler.*

Rumuz Ecrin: *Birlikte kararlar alıp birlikte kurallar oluşturdukları için olabilir.*

Rumuz Ayşen: *Halkın düşüncelerinin sorulmasıyla ve birlikte kararlar alınarak bence halk daha huzurlu olmuştur.*

Rumuz Ecem: *Herkes söz hakkı verilerek ve kararlar birlikte alınarak bence insanlar daha mutlu olur.*

Rumuz Ebru: *İnsanlara söz hakkı verilerek, kadın erkek eşitliği sağlanarak. Örneğin, İslamiyet ile kadınlara değer verilmiş ve daha huzurlu bir ortam olmuştur. Ondan önce kölelik vardı. Kadınlara değer verilmiyordu.*

Verilen iletişim kesiti incelendiği zaman öğrencilerin demokrasilerde birlikte karar almayı, halkın söz sahibi olmasını, alınan kararların tartışılması gerektiği düşüncesini cevaplarına yansıttıkları söylenilebilir. Rumuz Ceyhun’un “Demokrasilerde insanların söz hakkı var.”, Rumuz Ayşen’in “Demokrasilerde herkes söz sahibidir.” ifadelerinden ve diğer öğrencilerin ifadelerinden de demokrasilerde herkesin söz sahibi olması gerektiğini düşündükleri çıkarımı yapılabilir. İnsanların mutluluğunun ve toplumsal huzurun demokrasi sayesinde olacağına dair Rumuz Elmas “Herkes söz hakkı verilerek...”, Rumuz Ayşen

“Halkın düşüncelerinin sorulmasıyla...”, Rumuz Ecrin “Birlikte kararlar alıp birlikte kurallar oluşturdıkları için...” ifadelerini kullanmışlardır. Buna dayanarak öğrencilerde kanıtın birlikte karar alma, herkesin söz sahibi olması, adil olma gibi değerlerin farkındalık geliştirdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli ders işleme sürecinin de dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 3’ün (Martin Luther King’in Konuşması) değerlendirilmesi.

Kanıt 3:Martin Luther King’in Konuşması

Bir hayalim var: Gün gelecek eski kölelerin evlatlarıyla eski köle sahiplerinin evlatları Georgia’nın (Corcia) kısal tepelerinde kardeşlik sofrasına birlikte oturacaklar.

Bir hayalim var: Gün gelecek dört küçük çocuğum, derilerinin rengine göre değil, karakterlerine göre değerlendirildikleri bir ülkede yaşayacaklar.

Bir hayalim var: Gün gelecek Alabama eyaleti, valisinin ağzından hep müdahale etme ve izin vermemeye yönünde sözler dökülen o eyalet, siyah çocuklarla beyaz çocukların el ele tutuşup kardeşçe birlikte yürüdüğü bir yere dönüşecek...

Genel ağı haberi, 29 Eylül 2018 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Yukarıda verilen Martin Luther King’in konuşmasını okuyunuz. Sizce Martin Luther’in konuşmasında anlatmak istediği nedir?

Rumuz Ebru: Irkçılığın olmaması gerektiğini ve herkesin eşit olması gerektiğini anlatmak istemiş.

Rumuz Ayşen: Hiç kimsenin hiçbir insana karşı önyargılı olmaması gerektiğini anlatmıştır. İnsanları ten rengine, ırkına göre ayırmanın yanlış olduğunu ifade etmek istemiştir.

Rumuz Ecem: İnsanları ten rengine göre ayırmanın yanlış olduğunu anlatmak istemiştir. Ayrımcılığın ileride kalkacağını, kalkması gerektiğini anlatmak istemiştir.

Rumuz Okan: Bir gün ırkçılığın ve ön yargının kalkıp yerine eşitliğin geleceğini anlatmak istemiştir.

Rumuz Ceyhan: Bir hayali olduğunu ve bu hayalinin ırkçılığın bir gün ortadan kalkması olduğunu anlatıyor. Irkçılığı kaldırıp yerine eşitliğin gelmesini istediğini anlatmıştır.

Rumuz Emin: Irkçılığın olmamasını ve tüm insanların eşit olması gerektiğini anlatmıştır.

Rumuz Gülten: Konuşmasında tüm insanların eşit olması ve ırkçılığın olmaması gerektiğini anlatmak istemiştir.

Öğretmen: Yukarıdaki konuşmada hangi demokratik dışı uygulamalara değinilmiştir?

Rumuz Murat: *İrkçiliğin olması, eşitsizliğin olması, insanlara karşı önyargı ile yaklaşılması bunların hepsi demokratik olmayan uygulamalardır.*

Rumuz Emin: *İrkçilik, farklılıklara saygılı olunmaması, insanlara karşı önyargılı davranılması ve ayrımcılığın olması gibi uygulamalar demokrasi dışı uygulamalardır.*

Rumuz Ceyhun: *İrkçiliğin olması, ayrımcılığın olması, eşitsizliğin olması bu konuşmada ifade edilen demokrasi dışı uygulamalardır.*

Rumuz Kuzey: *İrkçilik, eşitsizlik, ayrımcılık, kölelik, bunların hepsi demokrasi dışı uygulamalardır.*

Rumuz Burak: *İrkçilik, farklılıklara saygılı olmama, insanlara kölelik yaptırılması, bunların hepsi demokrasi dışı uygulamalardır.*

Rumuz Ecem: *İnsanların ten rengine göre ayrılması ve eşitliğin olması bunlar demokrasi dışı olan şeylerdir.*

Rumuz Ayşen: *Metinde farklılıklara saygıya yer verilmiyor. Çünkü insanlar ten rengine göre ayrılmış. Ten rengine göre üstün tutuluyor. Farklılıklara saygı duyulursa tüm problemler çözülür.*

Rumuz Ecrin: *İrkçiliğin olmasına, ten rengine göre insanların ayrılmasına, eşitsizlik ve önyargıya değinilmiştir.*

Rumuz Ebru: *Önyargı, ırkçılık, farklılıklara saygı duyulmaması, eşitsizlik olmadığını Martin Luther konuşmasında belirtiyor.*

Rumuz Ecem: *Ayrımcılık demokrasi dışı uygulamadır. İrkçilik demokrasi dışı uygulamadır. Bir de eşitsizlik olduğundan bahsetmiştir.*

Öğretmen: *Eşitlik ve özgürlük deyince aklınıza gelenler nelerdir? Bu kavramları günlük hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız.*

Rumuz Ecem: *Birinin hakkını engellemeden ve sınırlamadan ama sorumluluklarımızı da aksatmadan serbestçe istediğimizi yapmak özgürlüktür. Babam kardeşime bir çanta almış, bana da bir tane çanta aldı, böylece eşitlik sağlanmış oldu.*

Rumuz Ebru: *Toplumda kadın erkek ayırmadan eşit olmalıyız. Özgürlük denilince herkes özgürdür ama sorumluluklarımız da vardır. Yani sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra istediğimi yapabilirim.*

Rumuz Ecrin: *Mesela, ben dışarıya çıkmakta özgürüm ama ödevlerimi de yapmalıyım. Sorumluluklarımızı yerine getirip ve başkalarına zarar vermeden istediğimizi yapmamıza özgürlük denir. Eşitlik ise herkese aynı davranmaktır.*

Rumuz Ayşen: *Herkese emeğinin karşılığını vermek eşitliktir. Özgürlük ise her şeyi yapabileceğin anlamına gelmez.*

Rumuz Ecem: *Eşitlik deyince aklıma adalet yani başkalarının hakkını vermek geliyor. Özgürlük deyince de sorumluluklarını bilerek ve başkalarının hakkına girmeden serbestçe hareket edebilmek geliyor.*

Rumuz Habibe: *Derste parmak kaldırmak özgürlüktür. Öğretmenin parmak kaldıran herkese söz hakkı vermesi ise eşitliktir.*

Rumuz Burak: *Özgürlük başkalarının hayatına karşı çıkmadan istediğimizi yapmaktır.*

Rumuz Metin: *Özgürüm ama anneme merak ettirmeden istediğimi yapabilirim.*

Rumuz Okan: *Eşitlik; zengin, fakir herkesin aynı hakka sahip olmasıdır.*

Rumuz Ceyhun: *Özgürlük denilince aklıma herkesin istediğini özgürce yapması geliyor. Ama özgürlüğümüz başkasının özgürlüğüyle ve sorumluluklarıyla sınırlıdır. Ben özgürüm diyerek dışarda top oynarken içeri ders zili çaldığında içeri girmemek olmaz. Oyun oynarken başka arkadaşlarımız da gelirse onları oyuna almazsak olmaz çünkü onların da oyun oynama hakkı var ve eşitlik var.*

Rumuz Emin: *Özgürlük; başkalarının hayatına karışmadan, zarar vermeden*

istediğimizi yapmaktır. Eşitlik kadın ve erkek herkese karşı kanunların aynı olmasıdır.

Verilen sınıf içi iletişim kesitini öğrencilerin yetkinlikle analiz ettikleri öğrenci ifadelerinde görülebilir. Öğrencilerden Rumuz Ecem'in "*İnsanların ten rengine göre ayrılması ve eşitliğin olması bunlar demokrasi dışı olan şeylerdir.*", Rumuz Ceyhun'un "*İrkçiliğin olması, ayrımcılığın olması...*" ifadeleri ve diğer öğrencilerin bunlara benzer ifadeleri ile ayrımcılığı, ön yargıyı, ırkçılığı, eşitsizliği, köleliği demokratik dışı uygulamalar olarak nitelendirdikleri görülebilir. Öğrencilerin demokrasilerde eşitliğin, farklılıklara saygının, adaletin olmasının gerekli olduğunu da cevaplarına yansıttıklarını görmekteyiz. Rumuz Ayşen'in "*Farklılıklara saygı duyulursa tüm problemler çözülür.*" ifadesi, demokrasi dışı uygulamaların çözümü için farklılıklara saygının gerekli olduğu düşüncesinde olduğunun göstergesi kabul edilebilir. Buna dayanarak kanıtın demokrasilerde nelerin olumlu nelerin olumsuz olduğunun farkındalığının sağlanmasına ve demokratik tutum ve davranışların kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir. Aynı zamanda kanıtın eşitlik, adil olma, farklılıklara saygı gibi değerlere ilişkin farkındalıkları da geliştirdiği düşünülebilir. Bu kapsamda kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığını ve verilmek istenen değerlere ilişkin öğrencilerin farkındalığını geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 4'ün (Eşitlik) değerlendirilmesi.

Kanıt 4: Eşitlik**Kanıt 4 Sınıf İçi İletişim 1**

Öğretmen: Kanıt 4'te verilen resmi inceleyiniz. Sizce resimde anlatılmak istenen nedir?

Rumuz Gülten: Herkesin eşit olduğu anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Emin: Herkesin farklı olduğu ve farklılıklara saygı duyularak herkese eşit davranılmasını ifade ediyor.

Rumuz Ceyhan: Herkesin haklarının eşit olduğu ve kimse benden farklı diye ayrımcılık yapmamamız gerektiği anlatılmıştır.

Rumuz Okan: Genç, engelli, yaşlı, küçük ve büyük, kadın, erkek herkes eşittir ve eşit hakka sahiptir.

Rumuz Burak: Erkek, kadın, engelli, çocuk, yaşlı, bebek herkesin hakları vardır ve herkes kanunlar önünde eşittir.

Rumuz Habibe: Bütün insanlar yaşlı, genç, engelli, yaşlı, küçük fark etmeden eşittir. İnsanların görünüşleri farklı olsa da insanlar eşittir.

Rumuz Ecem: Eşitliği anlatmak istemiştir. Burada kadın erkek, çocuk, genç ve yaşlı herkesin hakları eşittir, bu anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Ayşen: Resimde anlatılmak istenen büyük, küçük, yaşlı, genç demeden herkese aynı şekilde davranmalıyız. Kimseye karşı önyargılı olmadan eşit davranmalıyız.

Rumuz Ecrin: Yaşlı, genç, bebek, engelli kimseye karşı ayrımcılık yapmadan herkese eşit davranmalıyız. Herkesin hakları vardır ve herkes eşittir.

Rumuz Ebru: Herkesin eşit olduğunu anlatmak istemiştir. Herkes bir bireydir ve herkes kanunlar önünde eşittir.

Rumuz Ecem: Büyük, küçük, kadın, erkek, yaşlı ve genç herkes kanun önünde eşittir. Her insan kanun önünde eşittir, kimse kimsede özgür değildir.

Öğretmen: Sizce toplumumuzda eşit görülmeyen, dışlanan belli gruplar var mıdır?

Rumuz Elmas: Olabiliyor. Yani toplumda dini, dili, inancı farklı olan kişiler dışlanabiliyor.

Rumuz Ebru: Vardır. Göçmenleri mesela, sokaklarına kimse sokmak istemiyor.

Çingeneleri de köye sokmuyorlar. Suriyeliler dışlanıyor.

Rumuz Ecrin: *Mesela, biz köyümüze gelen çingeneleri dışlıyoruz.*

Rumuz Ayşen: *İnsanlar birbirlerinden farklıdır. Ve bizler birbirimize farklı olduğumuz için saygı duymalıyız. Ancak toplumumuzda göçmenler, mülteciler dışlanabiliyor bazı insanlar tarafından.*

Rumuz Ecem: *Bazen olabiliyor. Mesela, fakir diye veya başka bir yerden geldiği için eşit davranılmayabilir.*

Rumuz Habibe: *Vardır bence. Bazı insanlar farklı kişileri bizlerden farklı olduğu için dışlayabiliyorlar. Ancak hiçbir insan bir diğerinden farklı diye dışlanmamalıdır.*

Rumuz Kuzey: *Mesela göçmenler genelde dışlanıyorlar.*

Rumuz Ceyhun: *Evet vardır. Göçmenler, çingeneler gibi bazı kesimler bazılarınca dışlanıp eşit görülmebilir.*

Öğretmen: *İnsanları ten renklerine, maddi durumlarına, dini inanışlarına veya fiziksel özelliklerine göre yargılamak doğru mudur? İnsanları bu şekilde ayırmak ve yargılamak hangi olumsuzluklara yol açar?*

Rumuz Emin: *Eğer bu şekilde davranılırsa her yerde bir kargaşa, bir kaos çıkabilir. Eğer ayrımcılık olursa insanlar arasında kavgalar meydana gelebilir.*

Rumuz Gülten: *İnsanları fiziksel özelliklerine göre ayırmak doğru değildir. O siyah bu beyaz tenli diye ayırırsan insanlar arasında sıkıntılar yaşanır. İnsanlar her zaman eşittir.*

Rumuz Okan: *İnsanları böyle ayırırsan insanlar arasında kavgalar çıkar. İnsanlar birbirlerine eziyet eder. Böyle durumlarda huzurlu bir ortam olmaz.*

Rumuz Burak: *İnsanları ten rengine, maddi durumu, dini inanışlarına, fiziksel özelliklerine göre ayırsaydık toplumda huzur olmaz, kargaşalar meydana gelirdi.*

Rumuz Habibe: *İnsanları farklılıklarına göre değerlendirmek doğru değildir. İnsanlar bizden farklı olabilir. Biz farklılıklara saygı duymalıyız. Aksi takdirde herkes haklarını kendi aramaya kalkar ve toplumda kargaşalar meydana gelebilir.*

Rumuz Ecem: *Doğru değildir. Çünkü böyle olursa insanlar arası iletişim bozulabilir. Ve insanların birbirine saygısı olmaz. Cinayetler olabilir. Herkes kendi hakkını ararsa kavgalar meydana gelir.*

Rumuz Ayşen: *Bir kişiyi fiziksel özelliklerine göre yargılamak doğru değildir. Eğer ayrımcılık yapılırsa kavgalar, huzursuzluklar başlar. İnsanların birbirleri ile olan iletişimi bozulur.*

Rumuz Ecrin: *Toplumda kavgalar olur. Kaos, kargaşa çıkar.*

Rumuz Ebru: *Herkes birbirini mahkemeye verir. Kavgalar meydana gelir. Kimse birbirine saygı duymaz, birçok olumsuzluklar meydana gelir.*

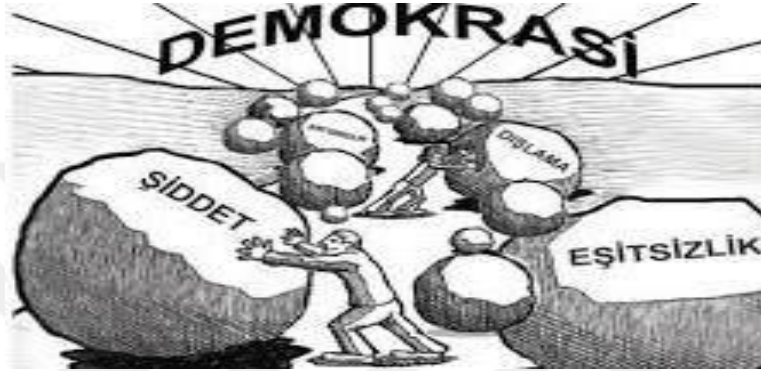
Rumuz Ceyhun: *Doğru değildir. Böyle bir durumda toplum zaman içinde kargaşaya sürüklenir. Suç oranları artar. İlerleyen zamanlarda gruplaşmalar olur ve hatta iç savaş bile çıkabilir.*

Sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin ifadelerinden insanları fiziksel özelliklerine göre ayırmayı, ayrımcılık yapmayı, farklılıklarına göre değerlendirmeye tabi tutmayı, farklı düşüncelere sahip olmalarından dolayı dışlamayı olumsuz olarak ifade ettikleri anlaşılabılır. Öğrencilerin böyle durumların demokrasilerde olmayacağı düşüncesini ifadelerine yansıttıkları görülmektedir. Rumuz Ayşen'in "...ayrımcılık yapılırsa kavgalar, huzursuzluklar başlar.", Rumuz Ecrin'in "Toplumda kavgalar olur.", Rumuz Burak'ın "...toplumda huzur olmaz, kargaşalar meydana gelir." ve diğer öğrencilerin benzer

ifadelerinden toplumda huzurun ve düzenin eşitlik, adil olma gibi değerler ile sağlanacağı düşüncesinde oldukları anlaşılabılır. Rumuz Ayşen'in "Bizler birbirimize farklı olduğumuz için saygı duymalıyız." ifadesi ve diğer öğrencilerin de benzer ifadeleri ile öğrenciler farklılıklara saygı duymayı, eşit davranmayı, ön yargılı olmamayı, adil olmayı toplumsal bir davranış olarak düşündükleri söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 5'in (Demokrasi Güneşi) değerlendirilmesi.

Kanıt 5: Demokrasi Güneşi

Kanıt 5 Sınıf İçi İletişim Örneği 1

Öğretmen: Kanıt 5'te verilen resmi inceleyiniz. Demokrasinin olmadığı ortamlarda nasıl bir yaşam olur?

Rumuz Okan: Kötü bir yaşam olurdu. Kölelik, eşitsizlik, şiddet ve adaletsizlikler olurdu.

Rumuz Gülten: Demokrasi olursa insanlar arası eşitsizlik olmaz. Demokrasi gelince adaletsizlik ve eşitsizliğin olmayacağını resim bize anlatmak istemiş.

Rumuz Burak: Demokrasinin olumsuzlukları ortadan kaldırdığı resimde anlatılmak istenmiştir. Demokrasi olmazsa herkes birbirini dışlar, insanlar arasında eşitsizlik ve şiddet olur.

Rumuz Habibe: İnsanlar demokrasiye varmak için şiddet, dışlama ve eşitsizlik gibi olumsuzlukları ortadan kaldırıyor. Yani demokrasinin olduğu yerlerde bunlar olmaz.

Rumuz Ecem: Demokrasiye giden yolda bu engelleri ortadan kaldırmak gereklidir. Ne kadar çok demokrasi olursa bu şiddet olayları, dışlama ve eşitsizlikler de ortadan kalkar.

Rumuz Ayşen: Demokrasi olmazsa insanlar arasında çatışmaların, şiddet olayların meydana gelebileceği, ancak demokrasi ile bu olumsuzlukların ortadan kaldırılacağı ifade edilmiştir.

Rumuz Ecrin: Demokrasinin olmadığı ortamlarda ırkçılık olur. Kargaşalar, kaoslar çıkar. Demokrasi ile adaletsizlikler, eşitsizlikler ortadan kalkar.

Rumuz Ebru: Demokrasi olması için eşitsizlik, adaletsizlik, ayrımcılık gibi olayların olmaması gerekir. Demokrasi ile böyle şeylerin olamayacağı anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Ecem: Demokrasinin olmadığı bir yaşamda tüm olumsuzluklar olabilir. Mesela ayrımcılık, eşitsizlik, ırkçılık vb. şeyler olur.

Rumuz Ceyhan: Demokrasinin olmadığı ülkelerde ırkçılık, şiddet olaylarında artışlar meydana gelir. Ülke içi karışıklıklar artar. İnsanlar arası eşitsizlikler meydana gelir.

Rumuz Emin: Şiddet, eşitsizlik, dışlanma ayrımcılık gibi olumsuz durumlar demokrasinin olmadığı yerde olur. Demokrasinin olması için bunları ortadan kaldırmak gereklidir.

Öğretmen: Demokrasinin gelmesiyle ortadan kalkan olumsuzluklar nelerdir?

Rumuz Emin: Dışlanma, eşitsizlik, şiddet olayları, kölelik, ayrımcılık ortadan kalkmıştır. Demokrasi ile insan hakları gelmiştir.

Rumuz Ceyhan: Demokrasi ile insanlar hakları ortaya çıkmıştır. Kimsenin kimseye üstünlüğü kalmamıştır. Kadın-erkek eşitliği sağlanmıştır. Eşitsizlikler ortadan kalkmıştır.

Rumuz Ecem: Şiddet ortadan kalkmıştır. Ayrımcılık ortadan kalkmıştır. Cinsiyet ayrımcılığı da kalkmıştır. Demokrasi ile herke eşittir.

Rumuz Ebru: Eşitsizlik, önyargı, ırkçılık, toplumda şiddet olayları kalkmıştır.

Rumuz Ecrin: Irkçılık, şiddet, dışlanma, adaletsizlik, kölelik, cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuzluklar ortadan kalkmıştır.

Rumuz Ayşen: İnsanlar arası eşitsizlikler ortadan kalkmıştır. Demokrasi ile insan hakları meydana çıkmıştır. Adaletsizlikler ortadan kalkmıştır.

Rumuz Ecem: Şiddet, kadın erkek ayrımcılığı, insanların ten rengi farklı diye dışlanmaları, şiddet olayları ve adaletsizlikler demokrasi ile ortadan kalkmıştır.

Rumuz Habibe: Demokrasinin olduğu yerlerde şiddet olayları, ayrımcılık, adaletsizlikler ortadan kalkar. Demokratik uygulamalarda eşitlik, adalet vardır.

Rumuz Gülten: Şiddet, cinsiyet ayrımcılığı, ırkçılık dışlanma, eşitsizlik gibi olumsuz şeyler demokrasilerde olmaz.

Öğretmen: Dünya barışında demokrasinin rolü var mıdır? Açıklayınız.

Rumuz Gülten: Vardır. Çünkü demokrasi ile eşitsizlikler kalktı. Yoksa insanlar arası çatışmalar yaşanırdı.

Rumuz Okan: Vardır. Eğer demokrasi olmazsa eskisi gibi olur. Kölelik geri döner, kadınlara değer verilmez. İnsanlar birbirlerini dışlar, insanlar arasında ayrımcılık olur.

Rumuz Burak: Evet, vardır. Çünkü insan hakları demokrasi sayesinde vardır.

Rumuz Habibe: Evet, vardır. Eğer demokrasi olmazsa antidemokratik uygulamalar olur. Demokrasi sayesinde insanlar farklılıklara saygı gösteriyor. Aksi durumda dışlamalar, şiddet olayları görülür.

Rumuz Ecem: Önceden kadınlar oy veremiyordu. Kadın ve erkek arasında eşitsizlik vardı. Demokrasi sayesinde eşitlik oldu. İnsanlar önceden ten rengine göre ayrılıyordu. Artık insanlar ten rengine göre ayrılmıyor. Eğer öyle olursa büyük gruplaşmalar, çatışmalar çıkabilirdi.

Rumuz Ayşen: Evet, vardır. Çünkü demokrasinin gelmesiyle insan hakları gelişti.

Rumuz Ecrin: Demokrasi sayesinde ırkçılık, kölelik, kız-erkek ayrımı, eşitsizlik kalktı. Demokrasi ile eşitlik, adalet geldi. Herkes özgür ve eşit oldu.

Rumuz Ebru: Demokrasi ile insanlar arası kavgalar ortadan kalkar. Eğer insan hakları olmasa, ayrımcılık olsa toplumlar arası çatışmalar yaşanır.

Rumuz Ecem: Demokrasi ile savaşlar, kavgalar bitti. Eğer demokrasi olmazsa insanlar arası ırkçılık olur. Savaşlar meydana gelebilir. Ya da ülke için gruplaşmalar olur ve iç savaş meydana gelebilir.

Rumuz Ceyhan: Evet, dünya barışına katkı sağlar. Çünkü demokrasinin olması için şiddet, ırkçılık, ayrımcılık eşitsizlik gibi olumsuz durumların olmaması gerekmektedir. Bunların olmamasının ise dünya barışına katkısı olur.

İletişim kesiti incelediğinde öğrencilerin kanıt yetkinlikle ifade ettiklerini söylenebilir. Öğrencilerin demokrasinin kazanımlarının farkında oldukları ifade edilebilir. Öğrencilerin demokrasinin ortaya çıkışı ile şiddetin, cinsiyet ayrımcılığının, ırkçılığın, adaletsizliklerin, köleliğin, gruplaşmaların azalmaya başladığını ve demokratik toplumlarda bunların olmaması gerektiği düşüncesini ifadelerine yansıttıkları görülebilir. Demokrasiye ilişkin Rumuz Gülten, “*Demokrasi olursa insanlar arası eşitsizlik olmaz.*”; Rumuz Ebru, *Eşitsizlik, önyargı, ırkçılık, toplumda şiddet olayları kalkmıştır.* ; Rumuz Habibe, “*Demokrasi sayesinde insanlar farklılıklara saygı gösteriyor.*” ifadelerini kullanmışlardır. Öğrencilerin buna benzer ifadeler ile ayrımcılığı, şiddeti, eşitsizliği, cinsiyet ayrımcılığını, dışlamayı olumsuz olarak niteledikleri ve bunların çözümünü demokrasi de gördükleri ifadelerinden anlaşılabılır. Öğrencilerin demokrasiye yükledikleri anlamlar göz önüne alındığında demokratik toplumlarda barışın, eşitliğin ve huzurun demokrasi ile sağlanacağı düşüncesinde oldukları kanısına varılabilir. Bu kapsamda kanıtın öğrencilerde eşitlik, adalet gibi değerlere ilişkin farkındalık oluşturduğu ifade edebilir ve dersin kazanımlarının öğrenciye verilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

1.1.1. Kanıt temelli Uygulama 6’nın (Yaşantımızda Demokrasi) değerlendirilmesi.

Kanıt 6: Günlük Yaşantımızda Demokrasi

<https://www.youtube.com/watch?v=gYVIxYFCAyk&t=34s>

Kanıt 6 Sınıf İçi İletişim Örneği 1

Öğretmen: Kanıt 6’daki kısa filmi izleyiniz. Sizce bu filmde röportaj veren adamın yaptığı demokrasi tanımı doğru mudur? Eğer değilse neyin yanlış olduğunu açıklayınız.

Rumuz Ceyhan: Hayır, doğru değildir. Çünkü aile içi karar alırken aile bireylerinin kararlarına saygı duymalıyız. Örneğin, çocuklara kıyafet alınırken çocukların fikrini sormak gereklidir. Demokrasi, halkın kendisini yönetmesi demektir. Yani fertlerin kararlarına da

dikkat edilmelidir.

Rumuz Ecem: Hayır, doğru değildir. İlk başta demokrasiden iyi bahsediyor ama daha sonra karısının ve çocuklarının fikir ve düşüncelerini sormadan karar veriyor.

Rumuz Ebru: Demokrasi, yaşam tarzıdır bu doğru ama eşitlik, birlikte karar alma olmalıdır. Adam ailesine sormadan ailesi adına kararlar aldığı için yanlıştır.

Rumuz Ecrin: Adam kısmen doğru söylemiştir. Demokrasi eşitlik, sorumluluk, adil olma gibi değerleri kapsar. Ama adam çocuklarının fikrini önemsemiyor. Ev işlerini de hanım yapar, diyor. Adamın uygulaması eşitsizlik burada bence.

Rumuz Ebru: Demokrasi demek eşitlik, özgürlük demektir. Ama adamın ailesinde, kadının ev işleri görevidir, demesi yanlıştır.

Rumuz Ecem: Demokrasilerde birlikte karar alma vardır. Herkesin fikrini açıklama özgürlüğü vardır. Buradaki adamın aile içi demokrasi anlayışı yanlıştır.

Rumuz Habibe: Bir kişinin yerine başkasının karar vermesi doğru değildir. Kişi kendi istediklerini gerçekleştirmede özgürdür. Demokraside birlikte yaşamak, birlikte karar almak vardır.

Rumuz Burak: Hayır, doğru değildir. Aile içindeki demokrasi beraber yaşayarak, her işi birlikte yaparak demokrasi olur.

Rumuz Okan: Hayır, doğru değildir. Çünkü adam çocuklarının yerine karar veriyor.

Rumuz Metin: Adam, çocuğunun hangi kursa gideceğini kendisi karar veriyor. Adam yanlış yapıyor. Demokrasi olsa çocuğunun fikrini alır. Çocuğunu seveceği bir kursa göndermiş olur.

Rumuz Gülten: Aslında adam demokrasi hakkında doğru bilgiler veriyor fakat evinde ailesine karşı demokratik değil. Konuştukları ile yaptıkları çelişiyor.

Rumuz Emin: Aile içindeki demokrasi beraber yaşayarak, her işi birlik yaparak daha iyi olur. Çocukların da düşüncelerini ifade etmesi lazımdır.

Sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin demokrasinin tanımına ilişkin demokrasi tanımının içinde iş birliği, birlikte karar alma, düşüncelerin özgürce ifade edilmesi gibi unsurların yer alması gerekliliği düşüncesini ifadelerine yansıttıkları görülmektedir. Rumuz Habibe'nin "... Demokrasi de birlikte yaşamak, birlikte karar almak vardır.", Rumuz Ebru'nun "Demokrasi demek eşitlik, özgürlük...", Rumuz Metin'in "...Demokrasi olsa çocuğunun fikrini alır..." cevapları demokratik tutum ve davranışların içinde birlikte yaşam, birlikte karar alma, insanların düşüncülerine değer verme gibi olumlu unsurların olmasının gerekliliğini yansıtan ifadeler olarak düşünülebilir. Öğrencilerin ifadelerinden demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak düşündükleri çıkarımı yapılabilir.

Kanıt 6 Sınıf İçi İletişim Örneği 2

Öğretmen: Röportaj veren adamın kendi ailesi içinden demokrasiye verdiği örnekler tam olarak demokrasi tanımı içerisine girer mi? Açıklayınız.

Rumuz Emin: Adamın anlattığı örnekler demokrasi tanımı içerisine girmez. Çünkü ailede birlikte karar alma olmalıdır. Birbirine yardım olmalıdır. Çocuklarının fikir ve düşüncelerini alması gerekir.

Rumuz Gülten: Demokrasi tanımı içerisine girmez. Çünkü demokrasi, sen yap, ben

yiyeyim, demek değildir. Adam eşine yardım etmeli ve çocuklarının fikrini sormalıdır.

Rumuz Murat: Demokrasi tanımına girmez. Çünkü adam kendi karar alıyor. Demokrasilerde birlikte karar alma olması gerekir.

Rumuz Burak: Ailede birlikte karar alma olmalıdır, demokrasi olması için. Fakat adamın anlattığında adam herkesin adına karar alıyor. Onun için demokrasi tanımı içerisine girmez.

Rumuz Habibe: İnsanlar kendi kararlarını kendileri vermelidir. Bu ailede ise adam çocuklarının hangi kursa gideceğine de kendisi karar veriyor.

Rumuz Ecem: Hayır, çünkü buradaki adamın aile içi demokrasi anlayışı çok yanlıştır. Çocuklarının fikrini almıyor ve karısına yardım etmiyor.

Rumuz Ayşen: Aile içinde birlikte karar alma olmalıdır. Aile bireylerinin fikirleri sorulmalıdır. Ama adam hep kendisi karar veriyor. Demokrasilerde birlikte karar alma olmalıdır.

Rumuz Ecrin: Aile içi karar alınırken herkesin fikrinin alınması gereklidir. Demokrasilerde herkesin fikrini açıklama, düşüncesini açıklama özgürlüğü vardır. Demokrasilerde yardımlaşma vardır.

Rumuz Ebru: Adam, çocuklarına kıyafet alırken ya da kursa yazdırırken onların fikrini almalıdır. Çocuklarına söz hakkı tanımıyor, onun için demokrasi tanımının içine girmez.

Rumuz Ecem: Adam çocuklarının fikirlerine saygı göstermiyor. Adam eşine de yardım etmiyor. Sanki eşi mecburmuş gibi anlatıyor. Ancak demokrasilerde yardımlaşma olmalı, birlikte karar alma, birlikte işleri yapma olmalıdır.

Rumuz Ceyhan: Demokrasilerde eşitlik, birbirinin fikrini önemseme olmalıdır. Aile içi karar verilirken tüm aile bireylerinin fikri sorulmalıdır.

Öğretmen: Siz de kendi yaşantınızdan demokrasiye uyan veya ters düşen birer örnek veriniz.

Rumuz Ceyhan: Mesela, babam Simav'a gider. Bize sormadan ayakkabı alır. Bizim beğenmek, beğenmemek gibi bir şansımız olmaz.

Rumuz Ecem: Okulda sınıf başkanı seçecektik. Öğretmenimiz oylama yapmadan kendisi sınıf başkanını seçti.

Rumuz Ecrin: Arkadaşlarımız ile oyun oynarken bazen herkes farklı oyunlar oynamak istiyor. Biz de çoğunluğun istediği oyunu oynamak için oylama yapıyoruz.

Rumuz Ecem: Teneffüslerde akıllı tahtadan şarkı açıyoruz. Herkesin fikrini, istediği şarkıyı soruyoruz. Bu durumda demokrasi oluyor. Herkes fikrini söylemiş oluyor.

Rumuz Habibe: Örnek olarak, sınıf başkanı seçilerek oylama yapılması örneğini verebiliriz. Eğer oy kullanarak başka seçersek bu demokratik bir tutum olur ancak öğretmen seçerse antidemokratik bir tutum olmuş olur.

Rumuz Emin: Aile arasında birlikte kararlar alınıp uygulanmasıdır. İşlerde birbirimize yardım etmeliyiz. Arkadaşlarımızın da fikrini sormalıyız.

Rumuz Okan: Babamın anneme ev işlerinde yardımcı olması, İstanbul'dan köye taşınırken birlikte karar almaları demokrasiye örnektir.

Kanıt 6 ile öğrencilere demokratik ve antidemokratik uygulamaların farkındalığının sağlanması amaçlanmıştır. İletişim kesiti incelendiğinde; öğrencilerin aile içinde aile bireylerine fikirlerinin sorulmaması, iş yaparken birbirlerine yardım etmeme, bireyler arasında iş bölümünün olmaması, sadece bir kişinin karar alması gibi unsurları antidemokratik uygulamalar olarak düşündüklerini yansıtan ifadeler görmekteyiz. Rumuz

Emin'in "...aile de birlikte karar alma olmalıdır. Birbirine yardım olmalıdır.", Rumuz Ceyhun'un "Demokrasilerde eşitlik, birbirinin fikrini önemseme olmalıdır." ifadeleri ve benzer ifadeler ile öğrenciler; demokratik toplumlarda eşitlik, yardımseverlik, birbirinin fikrine değer verme gibi olumlu niteliklerin olması gerektiği düşüncelerini yansıtmaktadırlar. Buna dayanarak kanıtın öğrencilerde eşitlik, işbirliği, yardımseverlik, birbirinin düşüncelerine saygı duyma gibi değerlerin farkındalıklarını geliştirdiğini söyleyebiliriz. Rumuz Okan, "İstanbul'dan köye taşınırken birlikte karar almaları demokrasiye örnektir." ifadesi ile ailesinin günlük yaşamından demokratik uygulamaya örnek vermiştir. Rumuz Habibe ise "...sınıf başkanı seçilerek oylama yapılması..." ifadesiyle okul yaşamından örnek vermiştir. Öğrenciler tarafından dile getirilen düşünceler ve örnekler göz önüne alındığında kanıtı yetkinlikle analiz ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımının gerçekleşmesine katkı sağladığı düşünülebilir.

Kanıt temelli Uygulama 7'nin (İlk Türk Devletlerinde Demokrasi İzleri) değerlendirilmesi.

Kanıt 7: İlk Türk Devletlerinde Demokrasi İzleri

Köktürk Devleti'nde Bilge Kağan'ın şehirlerin etrafının surlarla çevrilmesi ve ülkede Budizm ile Taoizm'in propagandasının yapılması isteği meclis (kurultay) tarafından onaylanmamıştır. Aynı meclis hakan adayını bazı gerekçelerle reddetmiş hatta Uygurlarda olduğu gibi kudretli devlet görevlileri ve kumandanlar arasından birini han seçmiştir.

İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, s. 261 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık

Kanıt 7 Sınıf İçi İletişim Kesit 1

Öğretmen: Kanıt 7'de verilen metni okuyuz. Bilge Kağan tek başına kararlar almış mıdır? Açıklayınız.

Rumuz Ebru: Hayır, almamıştır. Bilge Kağan'ın şehri surlar ile çevirme fikri kurultay tarafından reddediliyor.

Rumuz Ecem: Kendi başına aldığı karar meclis tarafından reddedilmiştir. Kendi başına karar almasına izin verilmemiştir.

Rumuz Ebru: *Tek başına kararlar almak istemiş fakat düşünceleri meclis tarafından reddedilmiştir.*

Rumuz Ecrin: *Alamamıştır. Kağanın istekleri meclis tarafından reddedilmiştir.*

Rumuz Ayşen: *Kendisi bazı kararlar almak istemiştir. Fakat bu kararlar meclis tarafından kabul edilmemiştir.*

Rumuz Ecem: *İlk başta hakan, şehrin etrafını surlar ile çevirmek istiyor. Budizm ve Taoizm'i de anlatmak istiyor. Fakat meclis buna müsaade etmiyor. Kurultay bunu onaylamamıştır.*

Rumuz Ebru: *Bilge Kağan şehirlerin etrafını surlar ile çevirmek istemiş. Budizm ve Taoizm propagandası yapmak istemiş fakat bunu meclis onaylamamıştır. Meclis bunu reddettiği için onun aldığı kararlar uygulanmamıştır.*

Rumuz Burak: *Çünkü ülkesinde Budizm ile Taoizm'in propagandası yapılmasını istemiştir, ama kurultay onaylamamıştır.*

Rumuz Gülten: *Kendi aldığı kararları meclisin reddetmesi, demokrasinin göstergesidir. Herkes fikrini söylemiş ve birlikte kağanın istekleri reddedilmiştir.*

Öğretmen: *Kararlar alınırken Bilge Kağan'ın izlediği yöntem demokrasinin izlerini taşır mı?*

Rumuz Gülten: *Farklı fikirlere önem verildiğinin göstergesidir. Onun için bence demokrasinin izlerini taşır.*

Rumuz Kuzey: *Evet, bence taşır. Çünkü birlikte karar almışlardır.*

Rumuz Okan: *Burada hakanın istekleri olmuyor. Kurultayın istekleri olduğu için demokrasinin izlerini taşır. Bir kişinin kararı değil, birlikte alınan karar uygulanıyor.*

Rumuz Habibe: *Evet, bence taşır. Çünkü kararı meclis veriyor. Birlikte karar alma var. Yani demokrasinin izleri var. Burada farklı düşünceler, fikirlerin dinlenilmesi vardır.*

Rumuz Ecem: *Kağanın fikri onaylanmamıştır. Herkes mecliste fikrini söylemiş ve kağanın fikri reddedilmiştir. Demek ki kararlar hep birlikte alınıyor. Onun için demokrasinin izleri vardır.*

Rumuz Ayşen: *Demokrasinin izlerini taşır. Eğer kağan tek başına karar alsa ve uygulamış olsa o zaman demokrasi olmaz. Herkese fikri sorulduğu ve birlikte karar alındığı için demokrasinin izlerini taşır.*

Rumuz Ecrin: *Kararlar mecliste alındığı için demokrasinin izlerini taşır.*

Rumuz Ebru: *Herkesin fikrini beyan ettiği ve birlikte karar aldıkları için demokrasinin izlerini taşır.*

Rumuz Ebru: *Kağan, Budizm ve Taoizm'i yaymak istemiş. Bunu mecliste tartışmışlar ve meclis bunu reddetmiş. Burada kendi kararını değil, meclisin kararının uygulanması demokrasi izlerinin taşıdığının göstergesidir.*

Öğretmen: *Kurultay üyelerinin tutumu demokrasinin hangi ilkeleriyle açıklanabilir? Açıklayınız.*

Rumuz Ecem: *Karar alma ve katılma ilkeleri var. Yani birlikte karar alıyorlar. Kararları, tek bir kişinin alması değil, meclisin alması var.*

Rumuz Ceyhun: *Karar almaya katılma var. Aynı zamanda eşitlik de var. Herkes özgürce mecliste kağana karşı fikrini söyleyebilir. Düşünce özgürlüğü var.*

Rumuz Ebru: *Karar alınırken meclise sorulması katılım ilkesinin göstergesidir. Meclistekilerin de kağana karşı fikrini özgürce söylemesi ifade özgürlüğüdür.*

Rumuz Ecrin: *Düşünce ve kanaat özgürlüğü var. Meclistekiler kağana karşı özgürce*

düşüncelerini söyleyebilmişlerdir.

Rumuz Ayşen: *Herkesin düşüncelerini özgürce söylemesi demokrasi için gereklidir. Birlikte karar alma var. Karar alma süreçlerine katılım var. Herkesin düşünce özgürlüğü var. Düşüncelerini özgürce söyleyebilmişler.*

Rumuz Ecem: *Mecliste herkes özgürce fikrini söylemiş. Meclisin kararları uygulanmış. Eğer hakan meclisi dinlemeyip sadece kendi kararlarını uygulamış olsa demokrasiden söz edilemezdi.*

Rumuz Habibe: *Kendi fikirlerini dile getirebilme var. Yani düşünce ve özgürlük hakkını, seçme haklarını kullanıyorlar. Başka bir fikri tercih ediyorlar.*

Rumuz Gülten: *Düşüncelerini özgürce ifade edebilme var. Karar alma süreçlerine katılma var. Herkesin fikrine değer veriliyor. Kağana karşı bile herkes düşüncesini paylaşabilmiş.*

Kanıt 7'ye ilişkin sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin kanıt yetkinlikle ifade ettikleri görülebilir. Rumuz Elmas, “*Kendi başına karar almasına izin verilmemiştir.*” ifadesi ile demokrasilerde kendi başına değil meclislerin karar alabileceği düşüncesini yansıtmıştır. Öğrencilerde geçmişten günümüze demokrasinin ilkelerinin uygulanışına ilişkin farkındalık oluşturulmuştur. Bu bağlamda öğrenciler; birlikte karar almayı, karar almanın sadece kağanın isteğine bağlı olmamasını, kağanın bile fikrinin reddedilebilir olmasını demokrasinin izleri olarak nitelendirmişlerdir. Rumuz Gülten, “*Kağana karşı bile herkes düşüncesini paylaşabilmiş.*”; Rumuz Ecrin, “*Meclistekiler kağana karşı özgürce düşüncelerini söyleyebilmişlerdir.*” ifadeleri ile demokrasilerde özür düşüncesinin olması, herkesin fikrinin önemsenmesi gibi olumlu unsurların olması gerektiğini düşüncelerine yansıtmışlardır. Rumuz Ecem’in “*...hakan meclisi dinlemeyip sadece kendi kararlarını uygulamış olsa demokrasiden söz edilemezdi.*” ifadesiyle birlikte karar almayı demokrasinin ilkelerinde olduğu düşüncesine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Buna dayanarak kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 8'in (Kanuni Esasi) değerlendirilmesi.

Kanıt 8: Kanuni Esasi

Madde 12. Basın, kanunlar çerçevesinde serbesttir.

Madde 15. Herkesin eğitim ve öğretim hakkı vardır.

Madde 23. Hiç kimse kanunda öngörülenden başka bir mahkemede yargılanamaz.

Madde 65. Meclis-i Mebusan üyeleri her elli bin erkek nüfusa bir temsilci olmak üzere dört yıl için ve seçim yoluyla bu göreve gelirler.

A. Şeref Gözübüyük, Suna Kili, Türk Anayasa Metinleri (1839-1980), s. 28, 29, 35 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık

Kanıt 8 Sınıf İçi İletişim Kesit 1

Öğretmen: Kanıt 8’de Kanuni Esasi’nin birkaç maddesi verilmiştir. Verilen maddeleri okuyunuz. Verilen maddeler demokrasinin hangi ilkeleriyle ilişkilidir? Açıklayınız.

Rumuz Ecem: Eşitlik, özgürlük, seçme ve seçilme hakları ile alakalıdır. Herkesin kanunlar çerçevesinde serbest olması özgürlüktür. Herkesin eğitim öğretim hakkının olması eşitliktir.

Rumuz Ceyhan: Madde 12, özgürlük ile alakalıdır. Madde 15, eşitlik ile alakalıdır. Madde 23, hukukun üstünlüğü ile alakalıdır. Madde 65 ise seçme ve seçilme, karar alma süreçlerine katılma ile alakalıdır.

Rumuz Ebru: Eşitlik, ayrımcılığın olmaması, kanunun üstün olması, seçme ve seçilme ile alakalıdır.

Rumuz Ecrin: Hukukun üstünlüğü ile alakalıdır. Madde 65 ise karar alma süreçlerine seçim yoluyla katılmaktır.

Rumuz Ayşen: Madde 23’te hiç kimsenin farklı bir mahkemede yargılanmaması bence eşitlikle de alakalıdır. Herkes kanunlar önünde eşittir.

Rumuz Ecem: Herkesin eğitim alması eşitlikle alakalıdır. Herkesin kanunlar çerçevesinde serbestçe hareket etmesi özgürlüktür.

Rumuz Habibe: Verilen maddeler demokrasinin özgürlük, eşitlik, kanun üstünlüğü gibi demokrasi ilkeleri ile alakadardır.

Rumuz Murat: Seçme ve seçilme hakkı, karar almaya ve uygulama süreçlerine katılım, eşitlik, hukukun üstünlüğü gibi demokrasi ilkeleri vardır.

Rumuz Gülten: Eşitlik vardır. Ayrımcılık yapmamak vardır. Karar alma ve uygulama süreçlerine katılım vardır.

Öğretmen: Verilen maddelerin 1982 Anayasası ile benzerlikleri var mıdır? Yorumlayınız.

Rumuz Gülten: Vardır. 1982 Anayasası’nda da basının hür olduğu açıklanmıştır. Madde 15 de aynıdır. Herkesin eğitim ve öğretim hakkı vardır. Ve kanunlar herkesten üstündür.

Rumuz Okan: Evet, vardır. Benzer maddelerdir. Herkesin eğitim öğretim hakkının olması. Basının serbest olması ve hukukun üstün olması benzerdir.

Rumuz Burak: Evet, benzerdir. Basının serbest olması, kanunlar karşısında herkesin eşit olması ve karar alma süreçlerine katılma vardır.

Rumuz Habibe: Evet, benzer maddeler 1982 Anayasası’nda vardır. Herkesin eşit olması, herkesin eğitim öğretim hakkının olması ve hukukun üstün olması benzer maddelerdir.

Rumuz Ceyhun: *Evet, benzerdir. Madde 12 “Basın hürdür sansür edilemez.” maddesi ile benzer. Herkesin eğitim ve öğretim hakkının olması 1982 Anayasası’nda aynıdır. Günümüzde de vekiller seçim ile belli oluyor.*

Rumuz Ecem: *Evet, benzerdir hocam.*

Rumuz Ayşen: *1982 Anayasası’nda da “Kimse eğitim öğretim hakkından mahrum bırakılamaz.” maddesi var, burada da aynı şekilde, öğretmenim.*

Rumuz Ecrin: *Evet, benzer maddeler vardır, öğretmenim.*

Öğretmen: *Kanuni Esasi’nin bu maddelerine dayanarak Osmanlı Devleti’nde demokrasinin izleri vardır, yorumunu yapabilir miyiz?*

Rumuz Ebru: *Evet, yapabiliriz. Çünkü benzer maddeler var. Günümüzde de seçme ve seçilme hakkı var, o zamanda varmıştı. Günümüzde de herkesin eğitim hakkı var o zamanda eğitim hakkı varmıştı. O zaman da kanun üstünlüğü varmıştı, şimdi de var.*

Rumuz Ecem: *Bence Osmanlı’da demokrasi izleri varmıştı. Çünkü herkes kanunlara uymak şartı ile özgürmüş. Şimdi de herkes kanunlara uymak şartı ile özgür. O zamanda da seçme seçilme şartı varmış, şimdi de seçme seçilme var.*

Rumuz Ecrin: *O zamanda erkek nüfusa seçme hakkı tanınıyormuş ama kadınların öyle bir hakkı yokmuş. Kısım de olsa seçme hakkı varmış denilebilir. O zamanda eğitim hakkı varmış, şimdiler de herkesin eğitim hakkı var.*

Rumuz Ayşen: *Bence varmış. Çünkü Kanuni Esasi ve 1982 Anayasası’nda benzer özellikler bulunmaktadır. İkisi de benzer maddelere yer verdiği için Osmanlı’da demokrasi izleri vardır diyebiliriz.*

Rumuz Ecem: *Günümüz ile benzer maddeler olduğu için demokrasinin izleri varmış denilebilir.*

Rumuz Ceyhun: *Evet, vardır diyebiliriz. Çünkü her 50 bin erkek nüfusta bir aday olabiliyordu. 1982 Anayasası’nda ise 18 yaşını doldurabilen herkesin seçme hakkı var. Kısım de olsa demokrasi izleri Osmanlı Devleti’nde mevcuttur diyebiliriz.*

Rumuz Habibe: *Şu anda geçerli olan anayasa kurallarının bazı maddeleri Kanuni Esasi ile benzerlik göstermektedir. Seçme ve seçilme hakkı tam olarak aynı olmasa da az da olsa benzer. Kanuni Esasi’de basın özgürdür, diye ifade ediliyor. Günümüzde de aynı basın özgürdür, sansür edilemez ifadesi var.*

Rumuz Burak: *Benzer özelliklerdedir. Çünkü devlet haber yapma ve özgürlüğü o zamanda sağlamış. Şimdi de basın serbest. Seçme hakkı az da olsa benzer. O zamanda herkesin eğitim ve öğretim hakkı varmış, günümüzde de isteyen herkes eğitim görebilir.*

Rumuz Gülten: *Tamamen aynı değil. Mesela Osmanlı Devleti’nde sadece erkekler oy verebiliyor. Ama günümüzde herkes oy verebilir.*

İletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin verilen maddeleri demokrasinin eşitlik, seçme seçilme hakkı, özgürlük, kanun üstünlüğü ilkeleri ile bağdaştırdığı görülebilir. Rumuz “Herkesin eğitim öğretim hakkının olması eşitliktir.” ifadesi ile herkesin eğitim hakkının olmasını eşitlik olarak nitelemiştir. Rumuz Ebru, “Eşitlik, ayrımcılığın olmaması, kanunun üstün olması, seçme ve seçilme...” ifadesi ile de kanıtta verilen Kanun-i Esasi maddeleriyle demokrasinin ilkelerini ilişkilendirmiştir. Rumuz Habibe’nin “Kanuni Esasi’de basın özgürdür diye ifade ediliyor. Günümüzde de aynı basın özgürdür, sansür edilemez ifadesi var.”, Rumuz Ecem’in “Günümüz ile benzer maddeler olduğu için demokrasinin izleri varmış denilebilir.” ifadeleri, burada verilen maddelerin günümüze ilişkin benzerlikler

taşıdığını ifade etmektedir. Rumuz Gülten'in, "Mesela Osmanlı Devletinde sadece erkekler oy verebiliyor. Ama günümüzde herkes oy verebilir." ifadesiyle günümüz ile kısmen benzerlik gösterdiği düşüncesini taşıdığı söylenebilir. Bu kapsamda kanıtın eşit olma, adil olma gibi değerlerin farkındalığını arttırdığını ve dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığını ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 9'un (Demokrasi Nedir?) değerlendirilmesi.

Kanıt 9: Demokrasi Nedir?

<https://www.youtube.com/watch?v=dLhVcg7H8Lc>

Kanıt 9 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 9'da verilen kısa filmi izleyiniz. İzlediklerinizden yola çıkarak demokrasinin ne olduğunu ifade ediniz.

Rumuz Ebru: Demokrasiyi anlatıyor. Demokrasi kültürü nasıl değiştiriyor. Demokrasinin hoşgörü olduğunu ve herkesin farklı düşünme hakkının olduğunu anlatıyor.

Rumuz Gülten: Demokrasinin farklılıklara saygı olduğunu anlatıyor.

Rumuz Metin: Burada herkesin farklı düşünebileceğini ve kendi yolunu seçebileceğini anlatıyor.

Rumuz Ebru: Demokrasini toplumu ve bireyi değiştirdiğini, herkesin kendi yolunu seçebildiğini ve hoşgörülü bir toplum olduğunu ifade ediyor.

Rumuz Habibe: Herkesin kendi fikirlerini söyleyebildiğini ve herkesin kendi yolunu çizbildiğini ifade etmek istemiştir. İnsanların kendi hayatları için kendilerinin yolunu çizbildiğini anlatmıştır.

Rumuz Ceyhan: Demokrasilerde insanların kendi tercihlerinin olabileceği ifade edilmek istenmiştir. Herkesin ifade özgürlüğünün olduğu anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Ecem: Demokrasilerde insanların kendi yollarını kendilerinin çizdiği, herkesin ifade özgürlüğünün olduğu ve herkesin eşit olduğu anlatılmıştır.

Rumuz Ayşen: Demokraside insanların haklarının olduğu, insanların ifade özgürlüğünün olduğu ve herkesin kendi yolunu çizdiği anlatılmak istenmiştir.

Rumuz Ecem: Demokrasi, kendi yolunu seçmektir. Demokrasi kendi kararlarını alma konusunda özgür olmak demektir. Demokrasilerde hoşgörü vardır.

Öğretmen: Kısa filmi düşünerek topluma ne gibi katkılarının olduğunu yorumlayınız.

Rumuz Ecem: Demokrasi sayesinde özgürüz. Seçme ve seçilme hakkı var. Kendi

kararlarımızı alabiliyoruz. Düşüncelerimizi özgürce ifade edebiliyoruz.

Rumuz Ecrin: *Düşüncelerimizi özgürce ifade edip kendi yolumuzu seçebiliyoruz. Mesela, kızlar istediği mesleğe gidebiliyor.*

Rumuz Ayşen: *Düşüncelerimizi özgürce ifade edebiliyoruz. Eğitim hakkımız var ve istediğimiz mesleği seçebiliyoruz.*

Rumuz Ecem: *Kendi yolumuzu seçebiliyoruz. Kendi hedeflerimiz oluyor. Herkes birbirine saygı duymalı ve herkes eşittir. Demokrasilerde hoşgörü vardır.*

Rumuz Ceyhun: *Toplum demokrasi sayesinde gelişir. Herkes kendi hakkını savunabiliyor. Herkes düşüncelerini özgürce ifade edebiliyor.*

Rumuz Habibe: *İnsan kendi fikirlerini savunabiliyor. Kendi fikirleri doğrultusunda kendi hayatlarına kendi yön verebiliyor.*

Rumuz Ceyhun: *Toplumda demokrasi sayesinde birliktelik olur. Demokrasi ile toplum gelişir. Herkes fikrini söylerse ve karar alma süreçlerine katılırsa halkın istediği olur. Bu sayede de toplum gelişir.*

Rumuz Ecem: *Düşüncelerimizi serbestçe ifade etmek için, insanlar arası eşitliğin olması için demokrasi gereklidir. Demokrasi sayesinde eşitlik var ve herkes fikrini özgürce ifade edebiliyor.*

Rumuz Ayşen: *Haklarımızı biliyoruz, düşüncelerimizi ifade edebiliyoruz, herkesin eğitim hakkı var. Bunların hepsi demokrasi sayesinde gerçekleşiyor.*

Rumuz Ecrin: *Demokrasi sayesinde özgürüz. Seçme ve seçilme hakkımız demokrasi ile var. İfade ve düşünce özgürlüğü için demokrasi olması lazım.*

İletişim kesiti incelendiğinde; öğrencilerin insan hakları, ifade özgürlüğü, farklılıklara saygı, herkesin kendi yolunu seçebilmesi, eşitlik gibi olumlu unsurların demokrasilerin içinde olması gerekliliği düşüncesini yansıttıkları ifade edilebilir. Rumuz Elmas'ın "...Demokrasilerde hoşgörü vardır.", Rumuz Ceyhun'un "Demokrasilerde insanların kendi yollarını kendilerinin çizdiği...", Rumuz Gülten'in "Demokrasinin farklılıklara saygı...", Rumuz Habibe'nin "Herkesin kendi fikirlerini söyleyebildiği..." ifadeleri ile demokrasinin bir yaşam biçimi olduğu ve birlikte huzurlu bir yaşam için gerekli olduğu düşüncesini anlatmak istediklerini düşünülebilir. Buna dayanarak kanıtın farklılıklara saygı, hoşgörü, eşitlik gibi değerlere ilişkin de öğrenci farkındalıklarını geliştirdiği ifade edilebilir. Öğrencilerin demokrasinin topluma kazandırdığı ve günümüzde ifade ettiği anlama ilişkin ise seçme seçilme hakkı, düşünce özgürlüğü, insanlar arası eşitliğin olması, hoşgörü, bireysel tercihlerimizin olması gibi birçok insan haklarının demokrasi sayesinde gerçekleştiğine ilişkin düşüncelerini ifadelerine yansıttıkları görülmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin demokrasiye yükledikleri anlam ve demokratik uygulamalara ilişkin düşünceleri göz önüne alındığında kanıt temelli etkinliğin dersin kazanımlarının gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

değerlendirilmesi.

Kanıt 10: Osmanlı Devletinde Demokrasi İzleri

İbrahim Şinasi (1826-1871)

İbrahim Şinasi tarafından 1862'de kurulan Tasvir-i Efkâr gazetesi, farklı düşüncenin öncülerinde yer alır. Şinasi öncülüğünde aydınlar, kanun, adalet ve akıl kavramlarını öne çıkardılar.

Ali Suavi (1839-1878)

Ali Suavi; demokrasi, insan hakları, eşitlik gibi kavramların ülkede konuşulmasını sağlayan ilk aydınlardandır. Suavi'ye göre demokrasiyi, eşitliği ilk gerçekleştiren kültürlerde aramak gerekir. Ali Suavi, İslamiyet'in ilk yıllarında hükûmet şeklinin demokrasi olduğunu yani sultanın, kralın yok olduğunu, eşitliğin var olduğunu söyler.

İsmail Doğan, Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları, s.183-188 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Kanıt 10 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 10'da verilenleri okuyunuz. İbrahim Şinasi'nin kurduğu Tasvir-i Efkâr gazetesinin demokratik adımlarda nasıl bir katkısı olmuştur? Yorumlayınız.

Rumuz Ebru: Farklı düşüncelerin açıklanabilmesi bu gazete sayesinde olmuş. Demokrasi için gerekli olan kanun, adalet gibi kavramlar ön plana çıkmış.

Rumuz Gülten: Bu gazete sayesinde farklı düşünceler ifade edilebilmiştir.

Rumuz Emin: Halkın adalet, eşitlik ve akıl gibi kavramların gazete sayesinde bilincinde olması sağlanmıştır.

Rumuz Okan: Farklı düşünceler ve fikirler ortaya çıkması ile halk arasında yaygınlaşmış ve toplum gelişmiştir.

Rumuz Burak: Bu kavramların öne çıkması demokrasinin gelişimine katkı sağlamıştır.

Rumuz Habibe: Bu gazete sayesinde halkın haklarının ve özgürlüklerinin farkına varmaları sağlanmıştır. Bu gazete ile farklı fikirler ortaya konulmuş ve insanların farklı düşünceleri halka yayılmıştır.

Rumuz Ceyhan: Tasvir-i Efkâr gazetesi farklı düşüncelerin öncüleri arasında olduğu için farklı düşüncelerin ortaya konması demokrasinin adımlarındandır.

Rumuz Ecem: İnsanların fikirlerini serbestçe söylemesi, adalet, kanun gibi kavramların yaygınlaşması demokrasinin gelişmesi için gereklidir.

Rumuz Ayşen: Herkesin düşüncesini paylaşabilmesi ve çeşitli düşüncelerin olması demokrasilerde olması gerektir.

Rumuz Ecrin: Demokrasiye büyük katkısı olmuştur. Çünkü insanların farklı düşüncelerine önem verilmiştir. Adalet, kanun gibi kavramların halk arasında yaygınlaşması sağlanmıştır.

Öğretmen: “Farklı düşüncelere öncülük etmesi” ifadesinin toplumda önemi nedir?

Rumuz Ecrin: *Gazete, herkesin farklı düşüncelerini ortaya konmasını sağlamıştır. Bu sayede herkes fikrini ortaya koymuştur ve toplumda düşünce çeşitliliği olmuştur.*

Rumuz Burak: *Mesela, bir sınıfta 14 kişi var. Bu sınıfta 14 farklı düşünce vardır. Ama kimse düşüncesini söylemezse farklı düşünceler ortaya çıkmaz. Gazete toplumdaki farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.*

Rumuz Ayşen: *Toplumdaki farklı düşüncelerin halk arasında yayılmasını sağlamıştır.*

Rumuz Ecem: *İnsanların farklı fikirlerini söylemesini sağlamıştır. Topluma farklı fikirleri yaymıştır.*

Rumuz Ceyhan: *Gazete sayesinde herkes farklı düşüncelerden haberdar olmuştur.*

Rumuz Habibe: *Demokrasilerde farklı düşünceler olması gereklidir. Farklı düşüncelerin ifade edilmesini bu gazete ile sağlamışlardır.*

Rumuz Burak: *Farklı düşüncelerin olması demokrasi için gereklidir. Farklı düşüncelerin toplumda yaygınlaşması ve ifade edilmesi bu gazete ile olmuştur.*

Rumuz Okan: *Herkes farklı düşünceleri bu gazete sayesinde öğrenmiştir. Akıl, kanun ve adalet gibi kavramlardan insanlar haberdar olmuştur.*

Rumuz Ebru: *Herkesin farklı fikirleri olabilir. Ancak bu ifade edilmezse kimse tarafından bilinmez. Farklı fikirlerin bilinmesi bu gazete ile sağlanmıştır. Farklı düşüncelerin bilinmesi ve bu kavramların yayılması topluma katkı sağlamıştır.*

İletişim kesiti incelendiğinde, farklı düşüncelerin ortaya çıkması ve yayılmasında basının öneminin öğrencilerin farkında oldukları düşüncesinin ifadelerine yansıdığı görülmektedir. Rumuz Okan'ın “*Farklı düşünceler ve fikirler ortaya çıkması...*”, Rumuz Ebru'nun “*Farklı düşüncelerin açıklanabilmesi bu gazete sayesinde olmuş...*” ifadeleri ile diğer öğrencilerin benzer ifadelerinden gazete gibi kitle iletişim araçlarının düşünce özgürlüğü, fikirlerin yayılması gibi demokratik gelişmeler için önemli olduğu anlaşılabılır. Rumuz Ceyhan'un “*...farklı düşüncelerin ortaya konması ise demokrasinin adımlarındandır.*” ifadesiyle demokrasilerde farklı düşüncelerin olması ve bunların da yayılmasını demokrasinin bir parçası olduğu düşüncesini yansıttığı ifade edilebilir. Rumuz Burak bu durumu daha da somut bir şekilde “*Mesela bir sınıfta 14 kişi var. Bu sınıfta 14 farklı düşünce vardır. Ama kimse düşüncesini söylemezse farklı düşünceler ortaya çıkmaz. Gazete toplumdaki farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.*” ifadesiyle kitle iletişim araçlarının demokrasinin gelişimine yaptığı katkının farkında olduğunun göstergesi kabul edilebilir. Bu kapsamda öğrencilerin demokratik bir toplum için ifade özgürlüğünün olması gerekliliğinin ve bunun da en basit yoluyla kitle iletişim araçlarıyla sağlandığının öğrencilerin farkında olmalarına kanıtın katkı yaptığı ifade edilebilir.

Kanıt 10 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Ali Suavi demokrasinin anahtarı olarak neyi göstermiştir?*

Rumuz Ebru: Eşitliği göstermiştir. Eğer herkes eşit olursa herkes düşüncelerini açıkça söyleyebilir.

Rumuz Gülten: Demokrasinin anahtarı olarak eşitliği göstermiştir. Eğer eşitlik sağlanırsa demokrasi de olur.

Rumuz Emin: Önceden kadınların seçme ve seçilme hakkı yoktu. Yani eşitsizlik vardı. Eğer eşitlik olursa demokrasi de olur.

Rumuz Okan: Eşitlik ile demokrasi sağlanır. Eğer eşitlik olmazsa demokrasi de olmaz.

Rumuz Burak: Demokrasinin anahtarı olarak eşitliği göstermiştir. İnsanlar arası eşitlik olmazsa, insanlar sözlerini, düşüncelerini özgürce ifade edemezler.

Rumuz Habibe: Ali Suavi eşitliği demokrasinin anahtarı olarak görmüştür. Ayrımcılık, eşitsizlik olursa, hep bazı kesimlerin istediği olur. Bu durumda da demokrasi olmaz.

Rumuz Ceyhan: Eşitsizlik olursa halkın istediği olmaz. Demokrasilerde eşitlik, birlikte karar alma, herkesin fikrini söyleyebilmesi vardır. Eşitsizlik olursa bunların hiçbirisi olmaz.

Rumuz Ecem: Önceden kadın erkek eşitliği yoktu. Örneğin, seçme ve seçilme hakkının olmaması. Demokrasilerde seçme ve seçilme hakkı var. Eğer eşitlik olmazsa sadece bazı kesimin bu hakkı olur ya da sadece erkeklerin bu hakkı olur.

Rumuz Ecem: Ali Suavi demokrasi anahtarı olarak eşitliği göstermiştir. Önceden kadınların seçme ve seçilme hakkı yoktu. İnsanlar arası kölelik vardı. İslamiyet'ten önce kız çocuklarının gömülmesi vardı. Eşitlik sayesinde bunlar ortadan kalktı. Demokrasi için de eşitlik gereklidir.

Rumuz Ecrin: Herkesin özgür olması, düşüncelerini ifade edebilmesi eşitlik sayesinde. Herkes kanunlar önünde eşittir. Bu sayede kimse kimseye üstünlük kuramıyor.

Öğretmen: Okuduklarınızdan yola çıkarak İbrahim Şinasi ve Ali Suavi'nin demokratikleşme sürecindeki katkıları nelerdir? Açıklayınız.

Rumuz Ecrin: Demokrasi önemli kavramların ön plana çıkmasını sağlamışlar. Farklı düşüncelerin yayılmasını sağlamışlar. Demokrasi için eşitliğin önemini ifade etmişlerdir. Bunlarda demokrasi için gereklidir.

Rumuz Ecem: Farklı düşüncelerin toplumda yaygınlaşması, halkın bilinçlenmesi gazete sayesinde olmuştur. Ali Suavi; eşitlik, insan haklarından bahsederek insanları bu kavramlar hakkında bilgilendiriyor.

Rumuz Aysen: Gazete demokrasi için gerekli olan kavramların yaygınlaşmasını sağlamıştır. İnsanların farklı düşüncelerine yer vererek insanların bu düşüncelerden haberdar olmasını sağlamıştır. Ali Suavi de halk arasında demokrasi kavramının, eşitlik gibi kavramların yaygınlaşmasını, bilinmesini sağlamıştır.

Rumuz Ecem: Demokrasilerde düşünce özgürlüğü ve düşüncelerin ifade edilmesi vardır. Adalet, eşitlik ve insan hakları vardır. Onlar bunların öncüleri olmuştur. Bunların halk arasında yayılmasını sağlamışlardır.

Rumuz Habibe: İbrahim Şinasi, insanların farklı fikirlerinin açıklanmasını ve toplumda bilinmesini sağlamıştır. Akıl, adalet, kanun kavramları halk arasında yaygınlaşmıştır. Ali Suavi de eşitlik, insan hakları kavramlarının halk arasında yayılmasını sağlamıştır.

Rumuz Emin: Adalet, kanun, insan hakları, eşitlik, demokrasi gibi kavramların insanlar tarafından bilinmesini ve yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Bunları anlatarak halkı bilinçlendirmişlerdir. Bu sayede demokrasiye katkı sağlamışlardır.

Rumuz Gülten: Onlar adalet, eşitlik, kanun ve insan hakları gibi kavramların toplumda yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Bu kavramlar ise demokrasi için gerekli kavramlardır.

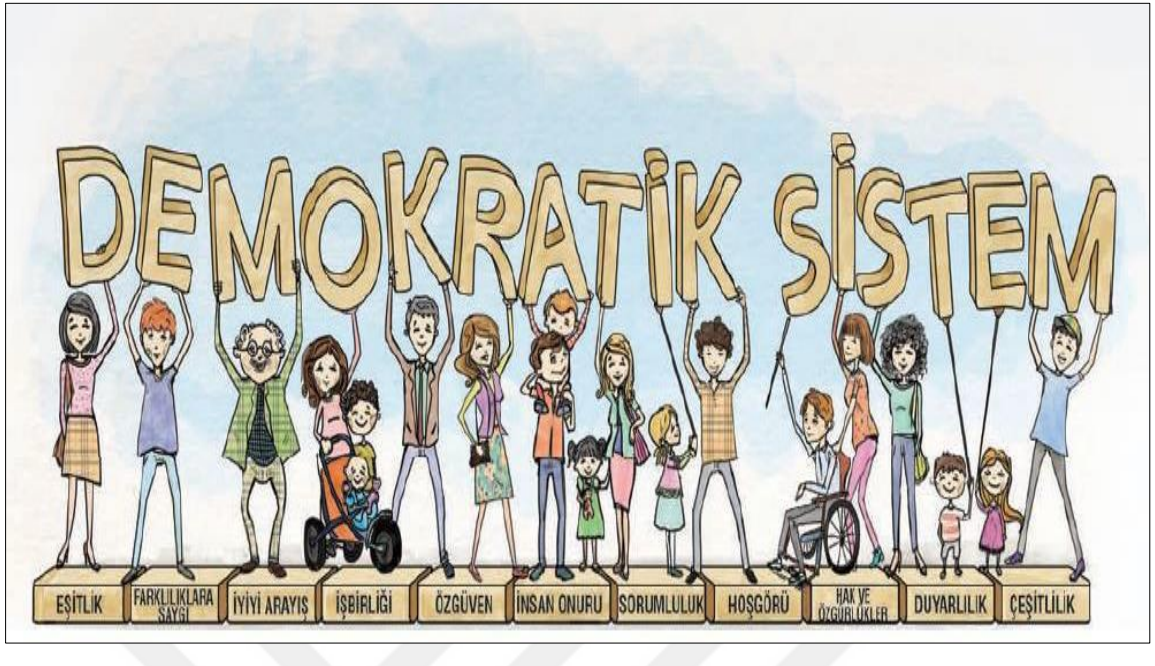
Rumuz Ebru: Demokrasi için gerekli olan kavramların yaygınlaşmasını

sağlamışlardır. Demokrasinin olması için ilk adımları atmışlardır. Çünkü demokrasilerde bunlar bu kavramlar olur.

İletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin kanıtı yetkinlikle analiz ettikleri görülebilir. Öğrencilerin demokratik toplumlarda eşitliğin ne kadar önemli olduğu düşüncesini ifadelerine yansıttıkları görülebilir. Rumuz Okan'ın *“Eşitlik ile demokrasi sağlanır. Eğer eşitlik olmazsa demokraside olmaz.”* ifadesi ile demokrasinin eşitlik ilkesinin ne kadar önemli olduğunu ve eşitliğin sağlanmadığı durumlarda tam demokrasinin mümkün olmadığı düşüncesini yansıttığı söylenilebilir. Rumuz Ecrin, eşitliğin olmadığı durumlarda yaşanacak durumu ise *“Herkesin özgür olması, düşüncelerini ifade edebilmesi eşitlik sayesinde.”* sözleri ile ifade etmiştir. Öğrenci diğer hakların kullanılmasında eşitliği temele aldığını söylenebilir. Öğrencilerin ifadelerinden kanıtı dayanarak demokrasi için eşitliğin, basının önemini kavradıkları ifade edilebilir. Öğrenciler basın olmadan tam anlamıyla ifade özgürlüğünden söz edilemeyeceğini, fikirlerin halka yayılmasında güçlükler yaşanacağını ve bu durumun ise demokratik bir toplum için olumsuz olacağına ilişkin düşüncelerini ifadelerine yansıttıklarını görmekteyiz. Öğrencilerden Rumuz Emin'in *“Adalet, kanun, insan hakları, eşitlik, demokrasi gibi kavramların insanlar tarafından bilinmesini ve yaygınlaşmasını sağlamışlardır.”*, Rumuz Elmas'ın *“Farklı düşüncelerin toplumda yaygınlaşması, halkın bilinçlenmesi gazete sayesinde olmuştur.”* ifadelerinden demokrasinin gelişiminde halkın bilinçlenmesinin önemine ilişkin düşüncelerini yansıttıklarını görmekteyiz. Halkın bilinçlenmesini, farklı düşüncelerin yayılmasını, eşitlik, adalet değerlerinin ön plana çıkmasını demokrasinin adımı olarak gördüklerini ve bunların gerçekleşmesinin demokrasi için önemli olduğu düşüncelerini yansıttıkları düşünülebilir. Buna dayanarak kanıtın eşitlik değerine ilişkin farkındalığı geliştirdiğini ve dersin kazanımlarının gerçekleştirilmesine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 11'in (Demokratik Sistem) değerlendirilmesi.

Kanıt 11: Demokratik Sistem

Kanıt 11 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 11’de verilen resmi yorumlayınız. Verilen resme bakılarak demokratik sistemin bize katkıları nelerdir? Açıklayınız.

Rumuz Ecrin: Herkesin eşit olması, herkesin sorumluluklarının olması ve özgürlüğün olması iyi bir katkı sağlar. İnsanlar kendini açıkça ifade eder. Karşımızdaki kişiye hoşgörülü davranırız. Farklılıklara saygılı bir toplum olur.

Rumuz Ecem: Demokrasi sayesinde eşitiz, farklılıklara saygılıyız, özgüvenliyiz, hoşgörülü ve duyarlıyız. Demokrasi bize birçok şey kattı.

Rumuz Ayşen: Demokratik sisteminin katkıları büyük, küçük, yaşlı, genç ve engelli herkes eşit olması demokrasi sayesinde. Özgürlüklerin olması, adaletin olması demokrasi sayesinde.

Rumuz Ecem: Bir insanın farklı diye dışlanmaması, herkesin eşit olması, farklılıklara saygı duyulması bunların hepsi demokrasi sayesinde.

Rumuz Ceyhan: Demokrasi sayesinde daha özgüvenli oluruz, farklılıklara saygılı olur ve hoşgörülü oluruz.

Rumuz Habibe: Eşitlik, farklılıklara saygı, iyiliklerin olması demokrasi sayesinde. Demokratik sistem sayesinde eşitlik, farklılıklara saygı, iyiyi arayış gibi unsurlar göz önünde bulundurulur.

Rumuz Okan: Demokrasi sayesinde herkes mutlu olur ve adalet olur. İnsanlar arasında yardımlaşma olur.

Rumuz Gülten: Özgürlük, eşitlik, adalet, özgür düşünce hepsi demokrasi sayesinde olur. Demokrasi ile herkes hakkına sahip çıkar ve insanlar arası eşitlik olur.

Rumuz Ebru: Farklılıklara saygı olur. İnsanların kendini ifade edebilmelerini güçlendirir. İnsanlar arası eşitlik demokrasi sayesinde sağlanır.

Öğretmen: Demokrasinin olmadığı bir ülkede yaşam nasıl olurdu? Tartışınız.

Rumuz Ebru: Herkes birbirine kötü davranırdı. Kavgalar çıkardı. Eşitsizlikler ve ayrımcılıklar olurdu.

Rumuz Gülten: Demokrasinin olmadığı bir ülkede kimse özgürce davranamazdı. Kimse fikrini serbestçe söyleyemezdi.

Rumuz Okan: Ülkede kargaşalar, kavgalar olurdu. Ülkede düzen bozulurdu, eşitsizlikler, ayrımcılıklar olurdu.

Rumuz Habibe: Eşitlik olmazdı, eşitlik olmayınca adalet de olmazdı. Kanunlar olmazdı ve sözü geçenlerin ya da yöneticilerin her istediği olurdu. Halkın istemediği şeyler olunca karışıklıklar olurdu.

Rumuz Ceyhun: O zaman herkes karşısındakine kötü davranırdı. Herkes kendi hakkını aramaya kalkar ve kargaşalar olurdu.

Rumuz Ecem: Eşitlik olmazdı. Kadın erkek eşitliği ortadan kalkar, hep erkeğin dediği olurdu. Demokrasi eşit olmayı sağlamıştır.

Rumuz Ayşen: Kötü olurdu. Demokrasi olmazsa eşitlik, adalet olmazdı. İnsanlar arası ayrım yapıldı. İnsanların düşüncelerine önem verilmezdi. Böyle olunca da kötü bir yaşam olurdu.

Rumuz Ecem: Eşitlik olmazdı. Farklılıklara saygı ortadan kalkardı. Kısaca hiç iyi olmazdı.

Rumuz Ecrin: Kötü bir yaşam olurdu. Kavgalar, karışıklıklar olurdu. İnsanlar birbirlerine karşı hoşgörüsüz ve anlayışsız olurlardı. Kötü bir toplum içinde kalırdık.

Öğretmen: Demokrasi sayesinde sahip olduğumuz farklılara saygı ve çeşitliliğin toplumda önemi nedir? Çeşitliliğin olmadığı bir toplum nasıl olur? Yorumlayınız.

Rumuz Habibe: Demokrasi sayesinde farklılıklara saygı var. Eğer demokrasi olmazsa farklılıklara saygı olmaz. İnsanlar özgür olmaz. Özgürce düşüncelerini ifade edemezler. Bu durumda çeşitlilik olmaz. Çeşitliliklere saygı olmadığı için de ayrımcılıklar olur.

Rumuz Okan: İnsanlar arası dışlamalar olur. İnsanlar birbirlerine saygı duymaz. Farklılıkları dışlarlar. Ama farklı fikirler olursa, birlikte karar verilirse toplum gelişir. Topumda düzen olur.

Rumuz Ebru: İnsanlar özgürdür. Ama demokrasi olmazsa özgürlük olmaz. Herkes aynı olur, farklılıklar olmaz. Farklılıklar olursa dışlanmalar olur. Toplumun düzeni bozulur.

Rumuz Ecrin: Daha çok çeşitlilik, daha çok fikir olur. Örneğin, herkes farklı fikirler ortaya koyarsa ortaya ortak bir düşünce çıkar. Demokrasi olmazsa herkes bir fikre uymak zorunda kalır. Örneğin insanların renkleri farklıdır. Eğer demokrasi olmazsa insanlar renginden dolayı dışlanır, küçümsenir.

Rumuz Elmas: Çeşitlilik varsa hoşgörü vardır. Demokraside hoşgörü vardır.

Rumuz Ayşen: Farklılıklara saygı olmazsa herkes birbirini dışlar. İnsanlar arası kavgalar meydana gelir. Çeşitlilik sayesinde insanlar düşüncelerini paylaşabiliyorlar. Çeşitlilik olmazsa doğru fikirler ortaya konulamaz.

Rumuz Ecem: Bunlar olmazsa kimse fikrini özgürce söyleyemez. İnsanlar arası ayrımcılıklar, eşitsizlikler meydana gelirdi.

Rumuz Ceyhun: Bir kişi başkaları benden farklı deyip onları küçümsememelidir. Farklılıklara saygı olmalıdır. Eğer farklılıklara saygı olmaz ise herkes birbiri ile kavga eder.

İletişim kesiti incelendiğinde demokratik sisteme ilişkin öğrencilerin olumlu ifadelerini görmekteyiz. Öğrencilerin demokratik sistemin farklılıklara saygı, eşitlik, özgürlük için olması gerektiği düşüncesinde oldukları ifade edilebilir. Öğrenciler; demokrasinin olmaması gibi durumlarda ortaya ayrımcılık, saygısızlık, eşitsizlik, hoşgörüsüzlük, birbirine değer

vermeme ve kavgalar gibi olumsuzlukların ortaya çıkacağı düşüncesini ifadelerine yansıtmışlardır. Rumuz Ecem'in "*Bir insanın farklı diye dışlanmaması, herkesin eşit olması, farklılıklara saygı duyulması bunların hepsi demokrasi sayesinde.*" ifadesiyle demokrasinin toplumumuza yapmış olduğu katkıyı ifade ettiğini söyleyebiliriz. Demokrasi sayesinde farklılıklara saygının, eşitliğin olduğu düşüncesini öğrencilerden Rumuz Elmas'ın "*Eşitlik olmazdı. Farklılıklara saygı ortadan kalkardı. Kısaca, hiç iyi olmazdı.*" ifadesine yansıttığı düşünülebilir. Birlikte yaşamının, insan haklarının, düşünce özgürlüğünün, hoşgörü ortamının demokrasinin kazandırdıkları olarak öğrencilerin ifadelerine yansıdığı görülmektedir. Öğrencilerin demokrasinin olmadığı toplumlarda şiddet, ayrımcılık, eşitsizlik, kargaşa, hoşgörüsüzlük olacağı düşüncesinde oldukları ifadelerinden görülebilir. Buna dayanarak kanıtın eşitlik, farklılıklara saygı adalet gibi değerlerin farkındalığını geliştirdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 12'nin (Demokrasi İlkeleri) değerlendirilmesi.

Kanıt 12: Demokrasiyi oluşturan ilkeler

Kanıt 12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 12'deki karikatürü inceleyiniz. Anlatılmak istenileni yorumlayınız.

Rumuz Habibe: Demokrasi bir bütündür. Demokrasi olmazsa insan hakları, basın

hürriyeti gibi maddeler de olmaz. Bunların hepsini demokrasi oluşturur.

Rumuz Burak: *Demokrasi olmazsa bunların hepsi yıkılır. Demokrasi olmazsa bunların hiçbirisi olmaz. Bunların olması için demokrasi gereklidir. Demokrasi olmazsa hiçbir şey düzgün gitmez.*

Rumuz Okan: *Demokrasi bunların temelidir. Bunların hepsinin sağlanması demokrasi ile olur. Altından demokrasiyi çekersen bunların yıkılacağını ifade ediyor.*

Rumuz Emin: *Demokrasi olmazsa bunların hepsi yıkılır. Ve toplumda düzen bozulur. İnsan hakları önemsiz olur. Düşünce özgürlüğü olmaz.*

Rumuz Metin: *Bunların hepsi toplumun düzenini sağlar. Eğer demokrasi olmazsa bunların hiçbirisi olamaz.*

Rumuz Gülten: *Demokrasi olmazsa; din, düşünce, basın özgürlüğü olmaz. Bunların hepsi demokrasi sayesinde. Demokrasi bunların olmasını sağlar.*

Rumuz Ecem: *Anlatılmak istenen bunların hepsinin demokrasi sayesinde olduğudur. Eşitlik, din, düşünce, basın özgürlüğünün olması demokrasi ile sağlanır.*

Rumuz Ayşen: *Anlatılmak istenen, insanların haklarının korunması demokrasi sayesinde oluyor. İnsanların din, düşünce özgürlüğü hepsi demokrasi sayesinde. Demokrasi sayesinde insan hakları vardır. Eğer demokrasi olmazsa insan hakları da olmaz.*

Rumuz Ecem: *Demokrasi bunların bir bütünü ve bunların temelidir. Eğer demokrasi yıkılırsa bunlar da olmaz. Yani demokrasi giderse insan hakları da gider.*

Rumuz Ceyhun: *Eğer demokrasi olmazsa insanların bu hakları da olmaz. Kanun olmazsa düzen bozulur. Eşitsizlikler ortaya çıkar. İnsanlar serbestçe düşüncelerini ifade edemezler.*

Öğretmen: *Demokrasiyi oluşturan ilkeler nelerdir?*

Rumuz Ceyhun: *Özgürlük, eşitlik, seçme seçilme hakkı, ifade özgürlüğü, karar alma süreçlerine katılma, milli egemenlik, basın özgürlüğü, kanunların üstünlüğü hepsi demokrasiyi oluşturan ilkelerdir.*

Rumuz Ecem: *Eşitlik, insan hakları, seçme seçilme...*

Rumuz Ayşen: *Demokrasiyi oluşturan ilkeler eşitlik, adalet... Bunlar olmasaydı insanlar arasında ayrımlar, haksızlıklar olur.*

Rumuz Ecem: *Eşitlik, adalet, hukuk üstünlüğü, seçme ve seçilme, milli egemenlik bunlar demokrasinin ilkeleridir.*

Rumuz Ecrin: *Demokrasinin ilkeleri; özgürlük, milli egemenlik, eşitlik, hukuk üstünlüğü, çoğulculuktur.*

Rumuz Gülten: *Eşitlik, hukuk üstünlüğü, çoğulculuk, karar alma ve uygulama süreçlerine katılım, milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı, özgürlüktür.*

Rumuz Emin: *Özgürlük, eşitlik, çoğulculuk, hukuk üstünlüğü, milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı gibi ilkeler demokrasini ilkeleridir.*

Öğretmen: *Demokratik ilkelerden herhangi birinin yok sayıldığını düşünelim. Ortaya çıkabilecek sorunlar nelerdir?*

Rumuz Habibe: *Örneğin; eşitlik ilkesi olmazsa, insanlar arasında haksızlıklar olur. Güçlü olan zayıf olanı ezer. Zenginlerin ya da idarecilerin, güçlü olanların hep istediği olur.*

Rumuz Emin: *Eğer düşünce özgürlüğü olmasaydı hiç kimse fikirlerini açıklayamazdı. Toplum gelişmezdi. Kimse istediği gibi yaşayamazdı.*

Rumuz Okan: *Eşitlik olmasaydı herkes birbirine üstünlük kurmaya kalkardı. Kadınların seçme hakkı olmazdı.*

Rumuz Burak: *Özgürlük olmasaydı hiç kimse inandığını yaşayamazdı. Zorla güçlü olan başkalarına eziyet ederdi.*

Rumuz Gülten: *İnsan hakları yok sayılırdı. İnsanlar da isyan ederdi. Kavgalar ve kargaşalar olurdu.*

Rumuz Ebru: *Mesela, farklılıklara saygı olmazsa, herkes kendinden farklı olanları dışlardı. Ayrımcılıklar olurdu. Hiç kimse özgürce düşüncelerini ifade edemezdi.*

Rumuz Ecrin: *Eşitlik olmazsa herkese olması gereken gibi değil, bazı insanlara kolaylık sağlanır, bazıları ise önemsenmezdi. Adaletsizlikler olurdu. Herkes eşit olmazsa diğeri zengin diye adaletsizlikler olurdu. Ya da dini, dili, rengi farklı diye diğeri insanlara ona adaletsiz davranırdı.*

Rumuz Ecem: *Demokrasi demek insan haklarının korunması demektir. Demokrasi olmadığı zaman insanların hakları çiğnenir. Adaletsizlikler olur.*

Rumuz Ayşen: *İnsanlar birbirlerinin haklarını ihlal ederlerdi. Kanunların önünde herkes eşit olmazsa, kanunların üstünlüğü olmazsa toplumda herkes kendi hakkını arar ve kargaşalar oluşur. Toplumun düzeni bozulur.*

Rumuz Ecem: *Eşitlik olmazsa kadınlar ve erkekler eşit olmazdı. Kadınların seçme hakkı olmazdı. Kadınlar okula gidemezdi. İnsanlar düşüncelerini ifade edemezdi.*

Rumuz Ceyhan: *Hukukun üstünlüğü olmasaydı, herkes beni kanunlar kısıtlamıyor diye istediğini yapardı. Böyle olunca da herkes birbirinin hakkını ihlal etmiş olur. Suç oranları artardı. Eğer halk karar alma süreçlerine katılmazdı. Sadece yöneticinin istedikleri olurdu ve halkın istediği kararlar alınmazdı.*

İletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin kanıt yetkinlikle analiz ettikleri görülebilir. Özellikle öğrencilerin düşünce özgürlüğü, insan hakları, eşitlik, basın hürriyeti, din hürriyetinin sağlanmasının temelinde demokrasinin olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Rumuz Okan'ın “*Demokrasi bunların temelidir. Bunların hepsinin sağlanması demokrasi ile olur. Altından demokrasiyi çekersen bunların yıkılacağını ifade ediyor.*” ifadesi bu düşüncede olduğunun göstergesi kabul edilebilir. Demokrasinin bizlere kazandırdığı ve günümüzdeki anlamına ilişkin ise Rumuz Elmas, “*Demokrasi demek insan haklarının korunması demektir. Demokrasi olmadığı zaman insanların hakları çiğnenir. Adaletsizlikler olur.*”, Rumuz Gülten, “*İnsan hakları yok sayılırdı. İnsanlarda isyan ederdi. Kavgalar ve kargaşalar olurdu.*” ifadelerini kullanmışlardır. Öğrencilerin bunlara benzer cevaplar ile demokrasinin toplumda huzur, güven ortamı, adalet gibi olumlu niteliklerin oluşmasında temel yapı taşı olduğunu düşündükleri ifade edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı yaptığı, kanıtında adalet, eşitlik, farklılıklara saygı gibi değerlere ilişkin öğrencilerde farkındalığı arttırdığı düşünülebilir.

4.3.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam eksik” temel etkinliğinin analizi

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin altıncı ünitesinin adı “Yaşayan demokrasi”dir. Bu ünite

hedeflenen 4 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar gruplandırılarak bu ünite için iki adet kanıt temelli çalışma yaprağı hazırlanmıştır. İlk çalışma yaprağının kazanımları olan “Demokrasiyi ve demokrasinin gelişim evrelerini açıklar.” ve “Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.” kazanımlarının öğrenciler tarafından elde edinme seviyelerini göstermesi için “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam eksik” sözünü açıklayan bir kompozisyon yazdırılmıştır.

Tablo 4.17: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Eksik” Etkinliğinin Çalışma Yaprağı

Sevgili öğrencilerim, sizlerden şu
ana kadarki bütün tartışmalarımızı ve
kullandığımız kanıtları göz önünde
bulundurarak “Demokrasi ben
varsam var, ben yoksam eksik”
sözünü açıklayan bir kompozisyon
yazmanızı istiyorum. Bu
kompozisyon yazısı için bir ders
saati süreniz var.

“Demokrasi ben varsam var, ben yoksam yok” etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla rubrik hazırlanmıştır. Rubrik dört alt boyuttan oluşmaktadır. 1. “Demokrasinin gerekliliğinin farkında olma”, 2. “Düşüncelerini gerekçelendirebilme”, 3. “Düşüncelerinin bir bütünlük içermesi”, 4. “Demokratik uygulama örnekleri verebilme” ölçütleri açısından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Başarısız”, “Geçer”, “Orta”, “İyi”, “Çok İyi” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılmış ve tablo halinde gösterilmiştir. “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam yok” etkinliğine 13 öğrenci katılmıştır. “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam yok” etkinliğinin analizi Tablo 4.18’de gösterilmiştir.

Tablo 4.18: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinliğinin Analizi (n=13)

Etkinlik Alt Boyut

Demokrasinin gerekliliğinin farkında olma	Düşüncelerini gerekçelendirebilme	Düşüncelerinin bir bütünlük içermesi	Demokratik uygulama örnekleri verebilme
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 5	Çok İyi : 4	Çok İyi : 4	Çok İyi : 5
İyi : 5	İyi : 6	İyi : 3	İyi : 3
Orta : 3	Orta : 2	Orta : 5	Orta : 5
Geçer : -	Geçer : 1	Geçer : 1	Geçer : -
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde “Medyanın etkileşimdeki önemini bilme” alt boyutunda Çok İyi beş öğrenci, iyi beş öğrenci ve orta üç öğrenci bulunmaktadır. Bu durumdan öğrencilerin çoğunluğunun demokrasinin toplumsal problemlerin çözümü olduğunun farkında oldukları ifade edilebilir. “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam yok” etkinliğinin “Düşüncelerini gerekçelendirebilme” alt boyutunda ise öğrencilerin çalışmalarından 4’ü Çok İyi, 6’sı iyi ve 2’si orta ve 1 tane de geçer çalışma bulunmaktadır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin akla uygun ve makul gerekçeler sunabildiklerini söyleyebiliriz. “Demokrasi ben varsam var, ben yoksam yok” etkinliğinin üçüncü alt boyutu olan “Düşüncelerinin bir bütünlük içermesi” boyutunda 4 Çok İyi, 3 iyi, 5 orta ve 1 tane de geçer çalışma ortaya konulmuştur. Özellikle bu alt boyutta orta çalışmalar daha fazla gözlenmektedir. Son alt boyut olan “Demokratik uygulama örnekleri verebilme” boyutunda da Çok İyi 5, iyi 3 ve orta 5 çalışma vardır. Bu alt boyutta da öğrencilerin çoğunluğu demokratik uygulamaların insan yaşamındaki yeri ve önemine dair uygun örnekler verebilmişlerdir.

Tablo 4.19: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi”, 9-12 arası puanlar “Nitelikli”, 5-8 arası puanlar “Orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.20’de sunulmuştur.

Tablo 4.20: “Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok” Etkinliğinin Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması

Çok İyi	6	14,5
İyi	4	10,5
Orta	3	7,33
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	13	11,61

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 11,6 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması iyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 6 Çok İyi, 4 iyi ve 3 orta kategorisinde çalışma olması sınıfın genelinin amaçlanan kazanımlarda hedefe tam olarak ulaştığının ve hedefe uygun çalışmalar ortaya koyduğunun resmidir. Başarısız ve Geçer kategorisinde herhangi bir ürünün olmaması ve orta kategorisinde sadece 3 ürünün olması kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Rumuz Habibe

DEMOKRASİ
 Demokrasi eşitlik, adalet, hukukluluk, seçme ve seçilme hakkı, hukukun üstünlüğü, özgürlük ve karar alma ve uygulama süreçlerine katılım demektir. Demokraside bir uygulamanın içerisinde bu ilkeler vardır.
 Demokrasinin sağlanması için insanbın görüş ve düşüncelerini özgür bir biçimde ifade etmesidir. Bu bakımdan insanbın sahiptir. Bu insanbın içerisinde bizde vardır. Bu yüzden bizi ilgilendiren bir konuda bize fikrimiz sorulmadan bir karar verilmesi demokratik olmayan yani antidemokratik bir uygulama olur.
 Biz ilgilendiren bir konuda bizim görüş ve fikirlerimize alınmalıdır. Bizim görüş ve fikirlerimize alınmadığı takdirde demokrasi eksik düşüncenin ortadoğulur. Biz ilk oyun oynamak için sokağın kullandık. Herkes farklı bir oyun oynamak istedi. Eğer biz orada bir kişinin istediği oynarsak bir oyunumuz belki bu durumda oynamak istemez. Çoğunluğun istediği oyunu oynayan sokağın yasa mıyız. Demokrasi bunun için var ve herkesin söz sahibi olması gerekir. Herkesin fikri alınırsa, herkes katılırsa demokrasi olur.

“Çok İyi” olarak değerlendirilen bu çalışmada oluşturduğu kompozisyonda öğrenci

incelediğimizde öğrencinin demokrasinin önemini ve gerekliliğini vurguladığına dair ifadelerini görmekteyiz. Öğrencinin bu ifadeleri kullanmasından demokrasi bilincinin yüksek olduğu ve demokrasinin niçin gerekli olduğunun farkında olduğu düşünülebilir. Öğrenci bu düşüncesini destekleyerek demokrasi olmadığı durumlarda neler olabileceğini de kompozisyonunda belirtmiştir. Öğrenci çalışmasında düşüncelerini gerekçelendirerek olmaması durumunda neler olabileceğine dair açıklamalarda bulunmuştur. Demokratik uygulama örneği olarak da günlük yaşamdan zıt bir örnek vererek demokratik olmayan tutum ve davranışlarda neler olabileceğini kompozisyonunda yer vermiştir. Öğrencinin kompozisyonu bir bütün olarak incelendiğinde düşüncelerini bir bütün olarak ifade edebildiğini, düşüncelerine günlük hayattan örnekler verebildiğini ve bunları gerekçelendirerek demokrasinin gerekliliğini ortaya koyduğu ifade edilebilir.

Rumuz Ecem

demokrasi sayesinde eşitlik ve adalet ortaya çıktı. Benim arkadaşım okumak için başka bir ülkeye gitti o ülkede arkadaşım farklı diye onu dışlamışlar öğretmeninde arkadaşımı dışlamış oda kendini kötü hissetmiş ama herkes hem eşitsizlik yapmış hem farklılıklara saygı duymamış. Ama herkeze farklı olabilir hem farklılıklarda her zaman güzeldir. Ama her öğrenci okumak için vardır. Ve herkeze için demokrasi olmalıdır. Çünkü demokraside eşitlik vardır. Eğer herkes farklı diye dışlanırsa haklarından mahrum kalmış olurken demokrasi olmaz. Bu yüzden hayatımızda demokrasi gereklidir. Demokrasi sayesinde artık adalet, eşitlik, farklılıklara saygı var demokrasi olmazsa kavgalar, eşitsizlik, adaletsizlik olur.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin de kompozisyonu Çok İyi olarak değerlendirilenler arasındadır. Öğrenci demokrasinin getirdikleri üzerinde durarak demokrasinin hayatımıza neler katmış olduğunu ifade etmiştir. Demokrasi sayesinde kazandıklarımız üzerinde durmuştur. Demokrasinin gerekliliğini ise arkadaşının yaşadığı bir olay ile desteklemiştir. Demokrasilerde farklılıklara saygı, eşitlik, adil olmanın olması ve buna karşı ayrımcılığın olmaması gerektiğini belirtmiştir. Toplumda karşılaşılan sorunlar için de çözüm olarak yine demokrasiyi çare görmüştür. Öğrenci kompozisyonunda düşüncelerini bir bütünlük içerisinde hem gerekçeleri ile hem örnekler ile açıklamıştır.

Rumuz Ecem

Demokrasinin adilet eşitlik Hukuk üstünlüğü seçme ve seçilme hakkı karar alma süreçleri ve katılım gibi ilkeleri var ve bunların sağlanma demokrasiyi getirir eğer bunlar bazıları için var bazıları için olmasa o zaman tam anlamıyla demokrasi sağlanma olmaz ve demokrasiyle uygulamada olmaz ve Demokratik bir uygulama için herkes düşüncelerini fikirlerini açıkça söylemelidir. Örnek vermek gerekirse 5 sınıfın ilk haftası sınıf öğretmenimizle tanıştık. Daha sonra öğretmenimiz bizimle sohbet filan etik okul'un 2. haftası ise öğretmenimiz birini başkan olarak seçmişti. Burada ise arkadaşımızın konuşmasına ilelimine süre vermesini ifade etti. Biz karşı çıkmıştık Sınıfca olmaz dedik başka arkadaşlarımızda aday olmak istedi. Öğretmenimiz düşüncelerimiz için bizi tebrik etti. Adayları tahtaya yazdı ve herkesin başkan istediği bir kişiyi yaparak kutuya atmasını istedi ve böylece başkan seçtik öğretmenimiz bizi tebrik etti eğer demokrasi bizim söz sahibi istek olur yoksun söz sahibi değilsek demokrasi olmaz.

Çok İyi olarak değerlendirilenlerden bir tanesi de Rumuz (Şevval) adlı öğrencinin kompozisyonuydu. Öğrenci kompozisyonunda demokrasinin ilkelerinden bahsetmiştir. Bunların gerekliliğini ve herkes için geçerli olması gerektiğini anlatmıştır. Demokrasilerde

düşüncelerin özgürce açıklanabileceğini ve bunun için demokratik ortamların gerekliliğini ifade etmiştir. Öğrencimiz bu düşünceleri bir örnek vererek gerekçelendirmiştir. Verdiği örnekte hem demokrasi için düşüncelerini özgürce ifade edebilmenin gerekliliğini hem de seçme ve seçilme ilkesinin önemini anlatmıştır. Demokrasinin karşılaşılan problemlerin aşılmasında bir çözüm aracı olduğunu bize örneğinde göstermiştir. Bu açıklamalarda “söz sahibi biz isek demokrasi olur, değilsek olmaz.” sözü ile demokrasilerde katılımın ve bireylerin önemini oldukça güzel vecize ile anlatmıştır. Öğrencinin kompozisyonu değerlendirmenin tüm alt boyutları açısından da “Çok İyi” olarak ifade edilebilir.

Rumuz Burak

Demokrasi milletin kendi kendini yönettiği bir sistemdir. Halk bu sistemde kendini yönetir kendi seçer. Demokrasiye eşitlik özgürlük vardır. Kısımada muhtelit sermenin zamanı gelmiştir. Muhtar adadları belli oldu. Daha sonra oy zamanı gelmiştir. Oylar adadları kuruldu bazı yasal ve yata alaş insanlar oylarını kullanmaya gelmektedir. Muhtar adadlar ile görevliler herkesin oy kullanması için onların evlerine gittiler ve hep birlikte onlarında oy kullanması sağlandı. Böylelikle herkes oy kullanmış oldu. Demokrasiye herkesin katılması önemlidir. Herkes fikrini söylemeli. Herkesin oy kullanması ile eşitlik sağlandı. Fırsatları kullanan bazıları kullanmış olsa bile de tam demokrasi olmazdır. Demokrasi için herkesin katılması gerekir. Yoksa tam demokrasi olmaz.

Rumuz Burak adlı öğrencinin çalışması iyi olarak değerlendirilen çalışmalar arasındadır. Öğrencimiz, bu kompozisyonunda demokrasinin gerekli olduğunun farkında olmasına rağmen bu gerekliliğinin niçin olması gerektiğini belirgin ifadeler ile ortaya koymamıştır. Fakat öğrenci demokrasinin gerekliliğini, faydalarına dair düşüncelerini biraz gerekçelendirmeye çalışmış, kısmen makul ve akla uygun olarak gerekçelendirmiştir. Öğrenci kompozisyonunda demokrasinin ilkelerinden olan katılma ile bağlantı kurarak günlük hayattan örneklendirme vermiştir. Öğrencinin kompozisyonu bir bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde bu çalışma iyi kategorisindedir.

4.3.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin adalet değer seviyesini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Hikaye Tamamlatma” etkinliğinin değerlendirilmesi

Altıncı ünitenin birinci kanıt temelli çalışma yaprağının uygulanması sonucunda öğrencilerin adalet değerini kazanma seviyelerini belirlemek amacıyla uygulanan “Ulu Caminin Şadırvanı” hikaye tamamlatma etkinliği Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

Tablo 4.21: “Ulu Caminin Şadırvanı” Hikaye Tamamlatma Etkinliği

Ulu Caminin Şadırvanı
Yıldırım Beyazıt Han, Niğbolu Zaferinden sonra, o zamanın başşehri Bursa’ya, yirmi cami yaptırmaya karar verdi. Ancak Emir Sultan hazretleri, Sultan Beyazıt’ın bu kararına karşı çıktı ve yirmi cami yaptırmaktansa yirmi kubbeli bir cami yaptırtmasının daha güzel olacağını söyledi. Bu fikir Beyazıt Hana da mantıklı gelmiş olacak ki, derhal emir verildi ve caminin yapılması için uygun bir yer aranmaya başlandı. Az zaman sonra aranan yer bulundu. Ancak küçük bir problem vardı. Arsadaki pek çok kimse, evini ve arazisini devlete sattığı halde, yaşlı bir kadıncağz satmam diye direniyordu. Neler neler teklif ettiler, fakat bu nineyi ikna edemediler. Satmam evceğizimi yıktırmam! Diyor başka bir şeyde demiyordu. (Hikayenin devamı verilmez.) Hikayenin devamı verilmez. Öğrencilere: 1 soru: Sizce padişah ne yapacaktır? 2. Siz padişahın yerinde olsaydınız ne yapardınız? (Sayfa buradan geri kıvrılır) Hikayenin devamını... Çaresiz, inşaat başlatıldı. Yaşlı kadının evine dokunulmadan, temeller kazıldı, duvarlar örüldü, kubbeler çatıldı, minareler dikildi. İnşaat tamam olduktan birkaç yıl sonra kadın öldü. Geride kalan mirasçıları ise, hiç direnmeden evi devlete satıverdiler. Alınan ev derhal yıkıldı ve yerine güzel bir şadırvan yapıldı. İşte diğer camilerden farklı olarak, Bursa Ulu caminin ortalamasında bulunan Şadırvan, o yaşlı kadının evinin yerine yapılan şadırvandır. Ülkeler fetheden, kaleleri düşüren, orduları deviren koskoca padişah, yaşlı ama haklı bir kadının küçücük virane evinden içeriye bir tek adım atmamıştı. Çünkü adaletin kılıcı; halk için, fakir ve yaşlı kadınlar için, ne kadar keskinse sultanlar içinde o kadar keskindi... Hikaye https://player.slideplayer.biz.tr/11/3124190/data/images/img0.png adresinden alınmıştır. Padişahın ne yaptığına dair tahminiz ile hikayenin sonunu karşılaştırınız. Doğru tahminde bulundunuz mu?

Hikaye tamamlatma etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla dört alt boyuttan oluşan bir rubrik hazırlanmıştır. 1. “Hakkaniyet”, 2. “Toplumsal boyut”, 3. “Herkes için adalet”, 4. “Empati” ölçütleri açısından çalışmalar değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Öğrenci çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Çok İyi”, “İyi”, “Orta”, “Geçer” ve “Başarısız” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan çalışmalar sayısallaştırılarak aşağıda tablo halinde verilmiştir. Etkinliğe 14 öğrenci katılmıştır. Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 4.22: “Hikaye Tamamlatma” Etkinliğinin Analizi (n=14)

Etkinlik Alt Boyut			
Hakkaniyet	Toplumsal boyut	Herkes İçin Adalet	Empati
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 7	Çok İyi : 7	Çok İyi : 5	Çok İyi : 5
İyi : 2	İyi : 4	İyi : 4	İyi : 4
Orta : 5	Orta : 2	Orta : 4	Orta : 3
Geçer : -	Geçer : 1	Geçer : 1	Geçer : 2
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde “Hakkaniyet” alt boyutunda Çok İyi yedi öğrenci, iyi iki öğrenci ve orta beş öğrenci bulunmaktadır. Bu durumdan öğrencilerin çoğunluğunun hakkaniyetli davranış sergileyebilecekleri ifade edilebilir. Etkinliğin “Toplumsal boyut” kategorisinde ise Çok İyi yedi, iyi dört orta iki ve bir tane de geçer kategorisinde öğrenci olduğunu görmekteyiz. Bu alt boyutta ise öğrencilerin adil olmayan toplumlarda huzursuzluklarının, kargaşa ve kavga ortamlarının doğacağına farkında olduklarına ilişkin düşüncelerini yansıtan ifadelerin olduğu görülebilir. Etkinliğin “Herkes için adalet” alt boyutunda ise öğrencilerin çalışmalarından beş tane Çok İyi, dört tane iyi ve dört orta ve bir tane de geçer çalışma bulunmaktadır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin herkes

için adalet olması gerektiği, yaşlı, kadın ayırmaksızın herkese adil olunması gerektiği düşüncesinde oldukları söylenebilir. Etkinliğin dördüncü boyutu olan “Empati” alt boyutunda ise beş Çok İyi, dört iyi, üç orta ve iki tane de geçer kategorisinde çalışma vardır. Bu alt boyutta da öğrencilerin çoğunluğu empatik cümleler kurarak kadına haksızlık yapılmaması, saygı duyulmasının gerekliliği düşüncesini yansıtan ifadeler kullandıklarını görmekteyiz.

Tablo 4.23: “Hikaye Tamamlatma” Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde 13-16 arası puanlar “Çok İyi” , 9-12 arası puanlar “İyi”, 5-8 arası puanlar “Orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 4.24: “Hikaye Tamamlama” Etkinliğinin Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	8	14,87
İyi	4	10,5
Orta	2	6
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	14	12,35

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12, 35 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması iyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 8 Çok İyi ve 4 iyi çalışma olması sınıfın genelinin adil olma değerini taşıdığının göstergesi kabul edilebilir. Başarısız ve Geçer kategorisinde herhangi bir ürünün olmaması ve orta kategorisinde sadece 2 ürünün olması ise değerlerin kazandırılmasında kanıt temelli etkinliklerin etkili olduğunun göstergesidir. Adil olma değerine ilişkin olarak yaptırılan “Hikaye Tamamlatma” etkinliğine ilişkin çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Emin adlı öğrencinin çalışması Çok İyi kategorisinde değerlendirilenler arasındadır. Öğrencinin “*Sizce padişah ne yapacaktır?*” sorusuna ilişkin olarak vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Padişah 20 kubbeli bir cami yaptırarak ve basarsadaki
 evinin yıkılmasını ister ama orada yeri bir kaskıdır.
 Evini satarsak için birer ama önce padişahın kadına
 evini alıp yıkarak ve orada diğ. evinde padişah
 alıp yıkabilir. Cami yaptırabilir. Ama önce padişah
 kadın kırıp evini yıkar. Kul hakkına girer. Ama padişah
 öyle davranışa toplumda huzur olmaz. Başka bir şey için başa-
 sında haklarında çirak diye düşünülür.

Padişahın kadının evini alıp cami yaptırması durumunda öğrencinin “...kul hakkına girer.” ifadesinden hakkaniyetli olması gerektiği düşüncesinde olduğu ifade edilebilir. Öğrenci değerlendirme rubriğinin alt boyutlarından olan toplumsal boyut kategorisinde ise “Padişah kadının evini yıkarsa toplumda huzur olmaz. Başka bir şey içinde başkasının hakkına girer diye düşünülür.” ifadesiyle adaletin olmadığı toplumlarda huzurun olamayacağı ve insanların her an hakkına girilebilir korkusu ile huzursuz olacağı düşüncesinde olacaklarını düşündüğü ifadelerinden anlaşılabılır.

“Öğrencinin siz padişah yerinde olsaydınız ne yapardınız” sorusuna ise verdiği cevap aşağıdadır:

Ben padişahın yerinde olsaydım yaşlı kadının atadığı diren-
 mesine yıkılmasına dayanmayıp başka bir arazi ara-
 dım. Neresi uygunsa oraya cami yaptırılmasın. Ama bulamazsam
 dahi kadına empati kurar, onu anlamaya çalışır. Ve kadının
 hakkına aykırıcılığa...

Öğrencinin vermiş olduğu cevap incelendiğinde böyle bir durum ile kendisinin karşı karşıya kalma durumunda adil olacağını, öğrencinin “Kadının hakkına girmezdim.” ifadesinden anlaşılabılır. Öğrencinin böyle bir durumda empatik davranacağını “...başka arazi bulamazsam dahi kadına empati kurar, onu anlamaya çalışır.” ifadesinden anlayabiliriz. Öğrencinin tahmini ve olayın sonucu arasındaki tutarlılığın ifadesi de aşağıdadır.

Ben doğru tahmin yaptım.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin çalışması Çok İyi olarak değerlendirilenler arasındadır. Öğrencinin etkinlik kağıdı incelendiğinde öğrencinin “Sizce padişah ne yapacaktır?”

sorusuna ilişkin kullanmış olduğu ifadeler aşağıdadır:

Padışah, kadının evini yıktırılmasını
istemmiştir. Çünkü halk ona muhtaç
ve padışah ne derse o oluyor.
Halkın her şeyi padışah ait olduğu
için padışah istediğini yaptırabilir.
Ben burada huzur olacağımı sanmıyorum
ve adil olacağımı sanmıyorum.

Öğrenci, padişahın yıktıracağını düşünmüştür. Ancak böyle bir durumda huzurun olamayacağını ve padişahın da yıktırırsa adil davranmış olmayacağını ifade ederek olayın hem hakkaniyet boyutuna hem de toplumsal boyutuna vurgu yaptığı söylenebilir.

“Öğrencinin siz padişah yerinde olsaydınız ne yapardınız” sorusuna verdiği cevap aşağıdadır:

Ben Padişahın yerinde olsam
kadın eğer hab istemiyorsa o
evini yıktırmam ve a kadının
genini yıktırmam

Öğrencinin vermiş olduğu cevap incelendiğinde, böyle bir durumda kendisinin hakkaniyetli ve adil davranacağı ifade edilebilir. Öğrencinin vermiş olduğu cevaplar neticesinde öğrencinin adil olma duygusuna haiz olduğu düşünülebilir. Öğrencinin bu etkinliğe vermiş olduğu cevaplar adil olma rubriğindeki ölçütler doğrultusunda Çok İyi kategorisinde değerlendirildiği ifade edilebilir. Ancak öğrencinin tahmini ve olayın sonucu arasında bir tutarlılık göstermediğinin ifadesi aşağıda verilmiştir:

Yanlış tahminde bulundum ev yıktırılmamıştır.

Rumuz Elmas adlı öğrencinin çalışması Çok İyi olarak değerlendirilenler arasındadır. Öğrencinin etkinlik kağıdı incelendiğinde “Sizce padişah ne yapacaktır?” sorusuna öğrencinin vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Padşahın farklı bir yere yaptıracağını düşünüyorum. Sanırım kadının o evde büyük bir hatırası veya anısı var. Olay içinde padşahın farklı bir mekkiye yaptıracağını düşünüyorum. Ama eğer padşah kötü bir padşah ise o kadını o atar. Ama padşah böyle yaparsa ise halk ayağa kalkar. Kaos çıkar. Toplumda huzur olmaz.

Öğrencinin ifadelerinin padişahın adil olacağı beklentisini yansıttığını düşünülebilir. Böyle bir durumda, padişahın başka bir yere yaptıracağını düşündüğünü ifade etmiştir. Ancak kötü birinin kadını zorla atacağını ifade ederek adil olmayan davranışları, kötü olarak nitelendirmiştir. Öğrencinin “*sanırım kadının büyük bir hatırası var*” cümlesi kadın ile empati kurduğunun göstergesi kabul edilebilir. Padişahın adil olmayıp zorla kadıncağızı evinden çıkarması durumunda ise adil olmama durumlarının toplum boyutunda sıkıntılara yol açacağı düşüncesini öğrencinin “*Halk ayağa kalkar, kaos çıkar. Toplumda huzursuzluk çıkar.*” ifadelerine yansıttığı söylenilebilir.

“Öğrencinin siz padişah yerinde olsaydınız ne yapardınız” sorusuna ise verdiği cevap aşağıdadır:

Ben padişahın yerinde olsaydım kadını anlayıp onunla ilk önce empati kurardım onunla konuşurdum. Kadın salmak istemez ise farklı bir mekkiye yaptırırdım. Böylece kadının hakkına girilmemiş olur. Kadının evine dokunulmamasını söylerdim. Camide olsa kimsenin hakkına girmemeli gerekir.

Rumuz Elmas adlı öğrencinin vermiş olduğu cevap incelendiğinde; ifadelerinden böyle bir durumda kendisinin empatik davranacağı, kendisini karşısındakinin yerine koyacağı çıkarımı yapılabilir. Öğrencinin “*Camide olsa kimsenin hakkına girmemek gerekir.*” ifadesi topluma fayda dahi getirecek olsa herkesin hakkına tam riayet edilmesi gerektiği düşüncesinin bir göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin tahmini ve hikayenin sonucu da bu doğrultuda tutarlılık göstermiştir. Olayın sonucu ve öğrencinin kendi tahmininin doğruluğu aşağıdaki ifadesinden anlaşılabılır.

Ben doğru bir değerlendirme yapmışım. Çünkü padişah'ta kadının evini yıktırmamış.

Rumuz Elmas adlı öğrencinin hikaye tamamlama etkinliğinin de bu etkinliğin değerlendirilmesinde belirlenen ölçütler doğrultusunda Çok İyi kategorisinde olduğunu söyleyebiliriz.

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin etkinlik kağıdı da rubrikte belirtilen ölçütler neticesinde Çok İyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrencinin “Sizce padişah ne yapacaktır?” sorusuna verdiği cevap aşağıdadır:

Padişah bir türk kadının evini alamamıştır. Kadın evini asla yıktırmamıştır. Kadın kendini savunmuştur. İki mîcadele etmiştir. Padişah samiyi yapmamıştır. Padişah'ta kadının evine dokunmamıştır.

Öğrencinin ifadelerinden padişah'tan adil olması beklentisi içinde olduğu düşünülebilir. Padişahın kadının evine dokunmadığı “Asla yıktırmamıştır.” ifadesi ile anlaşılabilir ve yüksek bir adil olma düzeyinde olduğu da düşünülebilir. Bu düşünceyi, öğrencinin aşağıda verilen, siz padişah olsaydınız, sorusuna vermiş olduğu cevap da destekler niteliktedir. Öğrenci:

Kimseyi zarlamazdım. Kimseyi evinden etmezdim. Adil olurdu. Kadına empati kurardım. Onu anlamaya çalışırdım. Abisi taldide toplarda huzur almaz. Herkes huzursuz olurdu. Padişah olursam. Önce halkın isteklerini yerine getirirdim.

ifadelerinden kendisinin böyle bir durumda adil olacağını ve adil olunması gerektiği düşüncesinde olduğunu anlayabiliriz. Öğrencinin “Adil olurdu.”, “...onu anlamaya çalışırdım.” gibi ifadelerinden adil olma duygusuna haiz olduğu ve böyle durumlar karşısında empatik davranabileceği çıkarımı yapılabilir. Öğrencinin adaletin olmadığı

toplumlarda ise “...toplumda huzur olmaz, herkes huzursuz olur” ifadeleri ile bir kargaşa ortamının olacağı düşüncesini açıkça yansıttığı söylenebilir.

Öğrencinin olayın sonucu ve tahmini arasındaki cevabına da aşağıda yer verilmiştir.

Kadının evini almamıştır yıkamamıştır. Dağcı tahminde
bulunmamıştır.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin çalışması da Çok İyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrencinin etkinlik kağıdındaki ifadeleri incelendiğinde “Sizce padişah ne yapacaktır?” sorusuna öğrencinin vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Padişah nineyi ikna etmeye çalışır. Ama kadın
ikna olmuyor. Bir daha teklif ediyor. Yine kabul etmiyor. Ama
eğer kadından zorla alırsa kadının hakkını yemiş olur. Ama
camide herkeze gelecek. Savaş kaçırmak. O zaman Padişah
Suna yollar. Biraz daha bekler. Sahleder. Padişah tekrar
gider. Yine Sora kabul eder. Etmesede Padişah artık uğraker.
Evi yıktırma.

Öğrencinin cevabında “Ama camiye herkes gelecek.” ifadesi ile toplumsal yarar ve bireysel hak ile bir ikileme düştüğü söylenebilir. Ancak kadının elinden alınması durumunda “Kadının hakkını yemiş olur.” ifadesi ile de hakkaniyetli davranılması gerektiği düşüncesini yansıttığı ifade edilebilir. Öğrenci, padişahın ikna çabasında olması gerektiğini düşünür; ikna edemediğinde ise padişahın kadının hakkına riayet edeceği tahmininde bulunur. Öğrencinin “Siz padişah yerinde olsaydınız ne yapardınız?” sorusuna ise verdiği cevap aşağıdadır:

Ben olsaydım nineye Satardım. O izin vermesee başka bir
yer alardım. Ama Padişah nineyi zorlamış. Nine ikna olmuyor.
Padişah yinede nineyle anlaşılmaya çalışıyor. Eğer Padişah nineyi
zorlasa huzursuzluk çıkar. Ben izin vermesem cami yıktırma.
Padişah alsa kimsenin hakkını göremezdim. Kadının kararına Saygı
duyardım.

Öğrencinin “Huzursuzluk çıkar.” ifadesinde toplumsal boyuta vurgu yaparak hakkaniyet ölçüsünde davranılmadığı takdirde huzursuzlukların olacağını düşündüğü anlaşılabilir. “Ben izin vermezdim, camii yaptırmazdım.” ifadesi ile öğrencinin kadının hakkına riayet edeceği, “Saygı duyardım.” ifadesi ile insanların düşüncelerine saygılı olacağı düşüncesinde olduğu çıkarımı yapılabilir. Öğrencinin olayın sonucu ve tahmini arasındaki tutarlılığını aşağıdaki ifadesinden anlayabiliriz.

doğru tahminde bulundum.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin çalışması da orta kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrencinin etkinlik kağıdındaki ifadeleri incelendiğinde, “Sizce padişah ne yapacaktır?” sorusuna öğrencinin vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Padişah kadına daha fazla birşeyler teklif etmiş
tir. Eğer kabul edilirse camiye başka bir
yerde doğruca yapılmış olur. Eğer yada yapılmıyorsa
kadına buraya herkeze faydalı bir bina yani
cami yapılacak. Bu camii yapabileceğini
başka bir yer yok. Çünkü orada itna alınsa
mechuren evini yıktırılır.

Öğrencinin öncelikle kadının ikna yolunu denemesi, kadının rızasını önemseyişinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Hakkaniyet alt boyutu olarak değerlendirildiğinde kadına hak veriyor ancak alınabileceğini de düşünüyor olması ise bu alt boyutta orta kategorisinde değerlendirilmesinin nedeni olarak gösterilebilir. Aslında kadına hak veriyor ama toplum için olduğundan evinin alınabilir olduğunu düşündüğünü söyleyebiliriz. Öğrencinin burada toplumsal yararlılık duygusunun ağır bastığı ifade edilebilir. Öğrencinin “Siz padişah yerinde olsaydınız ne yapardınız?” sorusuna ise verdiği cevap aşağıdadır:

Ben olsam kadını itna etmeye çalışırdım.
Buraya cami yapılacak buraya herkes için
yararlı bir bina yapılacaktır. Eğer orada
kabul edilirse mechuren kadının evini yıktırılır.

Öğrencinin “Buraya cami yapılacak, herkes için yararlı bir bina yapılacak.” ifadesinden toplumsal yarar olduğu için kadının evinin alınabilir düşüncesinde olduğu ifade

edilebilir. Yani toplumsal bir yarar olduğu için yıktırabileceğini düşünüyor. Öğrencinin empatik cümleler kurmaması ve toplum için de olsa bireylerin haklarının çiğnenmeyeceği bilincinde olmaması ve böyle bir durumda toplum içinde ne gibi sonuçlar doğuracağını bilincinde olmaması yüzünden çalışması orta kategorisinde nitelendirilmiştir. Öğrencinin olayın sonucu ve tahmini arasındaki sonuç, öğrencinin kendi ifadesi ile aşağıda verilmiştir:

hayır ben yıktırıp ta öyle yapardım demişim

4.4. “Yaşayan Demokrasi” Ünitesinin “Atatürk’ün Türk Demokrasisinin Gelişimine Katkılarını Açıklar”, “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Temel Niteliklerini Toplumsal Hayattaki Uygulamalarla İlişkilendirir” Kazanımlarına Yönelik Hazırlanan “Atatürk ve Demokrasi” İsimli Kanıt Temelli Etkinlik Kağıdının Uygulanmasına İlişkin Bulgular

4.4.1. “Atatürk ve Demokrasi” isimli kanıt temelli sınıf içi uygulamanın analizi

Kanıt temelli Uygulama 1 ‘in (TBMM’nin Açılışı) değerlendirilmesi.

Kanıt 1: TBMM’nin Açılışı

<https://tr.pinterest.com/pin/478155685411706287/>

İstanbul'un 16 Mart'ta işgali ve Milli Mücadele yanlılarının tutuklanmaya başlamaları üzerine, milletvekilleri ve aydınlar, Ankara'ya kaçmaya başladı. Yapılacak seçimle belirlenen milletvekilleri ile dağıtılan Osmanlı Mebusan Meclisinden kaçarak Ankara'ya gelebilenlerden 84'ü, ilk Mecliste yer aldı. Mustafa Kemal, 22 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılışını duyurduğu genelgesinde ise bundan böyle "bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun emir alacağı en yüksek kat"ın bu Meclis olacağını kaydetti.

23 Nisan 1920'de, Hacıbayram Camisi'nde cuma namazı kılınp, kurbanlar kesildikten sonra ilk TBMM, İttihat ve Terakki Kulübü olarak yapılan binada açıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/19-mayis-1919dan-tbmmnin-acilisina/1459496>

Kanıt 1 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: *Kanıt 1’de gördüğünüz resim Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışına ait bir resimdir. Verilen resmi inceleyiniz. Mustafa Kemal Atatürk’ün kurmuş olduğu TBMM’nin demokratik devlet anlayışı için önemi nedir?*

Rumuz Ecrin: *Atatürk’ün TBMM’yi açması sayesinde seçme seçilme hakkı ve eşitlik sağlanıyor. Halk temsil edilmiş oluyor.*

Rumuz Ebru: *TBMM ile herkesin söz hakkı oluyor. Seçme seçilme hakkı ile halk söz sahibi oluyor.*

Rumuz Burak: *Demokratik devlette halkın söz sahibi olması var. TBMM sayesinde halk yönetime katılıyor.*

Rumuz Elmas: *TBMM ile halk seçimler yoluyla yönetimde söz sahibi olur. Demokrasilerde halkın kendisini yönetmesi vardır.*

Rumuz Ecem: *TBMM ile demokrasinin bağı, halkın seçimler yoluyla kendi yöneticilerini kendi seçebiliyor olmasıdır. Yönetimde söz sahibi olmuş oluyor.*

Rumuz Habibe: *TBMM milletvekillerinin görüş ve fikirleri alınarak karar veriliyor. Milletvekillerini ise halk seçiyor. TBMM halkı temsil ediyor.*

Rumuz Ayşen: *Demokratik devletlerde seçme ve seçilme hakkı var. Seçme seçilme yoluyla halk kendi temsilcilerini seçer ve TBMM oluşur. Onun için demokratik bir toplumda halkın kendini yönetenleri seçmesi gerekir.*

Rumuz Emin: *Demokratik oylamalar orada olur. Halk seçtiği kişiler vasıtasıyla ülkeyi yönetir.*

Öğretmen: *Milli irade nedir? Milli iradenin demokraside önemi nedir? Açıklayınız.*

Rumuz Ayşen: *Milli irade demek halkın kararları, düşünceleri demektir. Halkın karar alması demektir. Demokrasilerde halk karar alma süreçlerine katılır.*

Rumuz Habibe: *Halkın karar alması, halkın istekleridir. Bu demokrasilerde seçme ve seçilme ile olur. Halk, kendini yönetenleri seçer ve onlar vasıtasıyla yönetimde söz sahibi olur.*

Rumuz Ecem: *Milli irade halkın fikirleridir. Milli irade demek halkın kararları demektir.*

Rumuz Gülten: *Milli irade demek halkın karar almasıdır. Demokrasilerde de halk, kendini yönetenleri seçimler yoluyla seçer. Aslında halkın iradesine dayanır, halk karar verir.*

Rumuz Elmas: *Milletin iradesi demektir. Halkın kendi yönetenler hakkında iradesini ortaya koymasındır, bu ise seçim yoluyla olur.*

Rumuz Ebru: *Milli irade halkın karar vermesi demektir. Halk karar alma süreçlerinde aktiftir. Demokrasilerde halkın seçim yoluyla kendini yönetenleri seçmesi vardır. Ve karar alma süreçlerine kendini yönetenleri seçerek katılırlar.*

Rumuz Ecrin: *Milli irade olmaz ise demokrasi de olmaz. Halkın iradesi demokrasilerde gereklidir. Eğer halkın iradesi yoksa demokrasiden de söz edilemez.*

Öğretmen: *Kurulan meclise milletvekillerinin kendi bölgelerinde yapılan seçimlerle gelmiş olması, meclisin milli iradesine dayandığını gösterir mi? Yorumlayınız.*

Rumuz Kuzey: *Meclisin millet iradesine dayandığını gösterir. Halkın egemen olduğunu ve kendini yönetenleri seçtiğini gösterir.*

Rumuz Ecrin: *Evet, gösterir. Çünkü halk kendini yönetecekleri kendisi seçiyor yani halk yönetiminde söz sahibi olmuş oluyor.*

Rumuz Ebru: *Evet, gösterir. Çünkü seçimler yoluyla halk kendini yönetenleri seçmiş oluyor.*

Rumuz Burak: *Meclisin halkın iradesi ile oluştuğunu gösterir. Böylece halkın istediği kişiler meclisi oluşturur.*

Rumuz Elmas: *Gösterir. Çünkü tek bir kişi yöneticiyi seçseydi bu millet iradesine dayandığını göstermez. Eğer halk hep beraber seçerse bu millet iradesine dayandığını gösterir.*

Rumuz Gülten: *Evet, gösterir. Çünkü milletin seçtiği kişilerden TBMM oluşmuş olacak.*

Rumuz Ecem: *Evet, gösterir. Halk karar almış oluyor.*

Rumuz Habibe: *Evet, gösterir. Çünkü halk bölgelerinde yapılan seçimler ile kendisini yönetenleri seçmiş oluyor. Bu durum ise yönetimin halkın iradesine dayandığını gösterir.*

Rumuz Ayşen: *Meclisin oluşumu halkın kararları ile oluyor. Bunun için halkın iradesine dayandığını gösterir.*

Verilen iletişim kesitlerinden öğrencilerin kanıt yetkinlikle analiz ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin ifadeleri analiz edildiğinde, TBMM'nin açılışını demokratik bir devlet için gerekli olduğu düşüncesini ifadelerine yansıttıkları görülmektedir. Öğrencilerin TBMM'nin açılışı ile halkın söz sahibi olduğu ve demokrasilerde halkın iradesinin olması gerektiği düşüncesini taşıdıkları ifade edilebilir. Öğrencilerin “*TBMM ile halk seçimler yoluyla yönetiminde söz sahibi olur.*”, “*Seçme seçilme yoluyla halk kendi temsilcilerini seçer ve TBMM oluşur. Onun için demokratik bir toplumda halkın kendini yönetenleri seçmesi gerekir.*”, “*TBMM sayesinde halk yönetime katılıyor.*” gibi ve bunlara benzer ifadeler ile TBMM'nin açılmasının halkın alınan kararlara katılması ve yönetiminde söz sahibi olması açısından önemini belirttikleri ifade edilebilir. Öğrencilerin milli irade ve önemine ilişkin ifadelerinden ise milli irade kavramını kavradıklarını ve milli iradenin demokrasilerde ne kadar önemli olduklarının farkına vardıkları ifade edilebilir. Öğrencilerin “*Milli irade demek halkın karar almasıdır.*”, “*Milli irade olmaz ise demokraside olmaz.*”, “*Milli irade halkın fikirleridir.*”, “*Eğer halkın iradesi yoksa demokrasiden de söz edilemez.*” ifadeleri ve bu ifadelerle benzer cevapları ile milli irade kavramının anlamının ne olduğunu ve demokrasi için gerekliliğinin önemini kavradıklarını söyleyebiliriz. Öğrenci ifadelerine dayanarak ünitenin kazanımlarından biri olan “*Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar*” kazanımını öğrencilerin kanıt temelli öğrenme yoluyla elde ettiğini ve örneklerden yola çıkarak da yorumlama yapabildikleri ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 2 ve 3'ün (Milli Egemenlik ve Yüksek Meclis) değerlendirilmesi.

Kanıt 2: Milli Egemenlik	Kanıt 3: Yüksek Meclis

Kanıt 2-3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 2’de Mustafa Kemal Atatürk’ün bir konuşması verilmiştir. Sizce Atatürk’ün canından üstün tuttuğu milli egemenlik nedir?

Rumuz Ayşen: Milli egemenlik halkın gücünün halka ait olması demektir. Halk kendini yönetenleri seçim vasıtasıyla seçer. Bu sayede karar alma süreçlerine katılmış olur.

Rumuz Emin: Halkın üstün olduğunun, milletin iradesine göre ülkenin yönetilmesidir.

Rumuz Ecem: Halkın egemen olmasıdır. Halkın yönetime hakim olmasıdır.

Rumuz Elmas: Yönetimin doğrudan doğruya halka ait olmasıdır. Bu da ancak seçim yoluyla olur.

Rumuz Burak: Halkın kendi kendini yönetmesidir. Halkın kendini yönetenleri seçebilmesidir.

Rumuz Ebru: Atatürk’ün demokrasiye verdiği önemi gösterir. Halkın seçimler yoluyla kendini yönetenleri seçmesi demektir.

Rumuz Ecrin: Milli egemenlik halkın hakim olmasıdır. Yani kendini yönetenleri seçme gücünün bulunmasıdır.

Rumuz Habibe: Ülke yönetiminde milletin yani halkın egemen olmasıdır. Halkın kendini yönetenleri seçmesi demektir.

Öğretmen: Milli egemenliğin demokrasideki önemi nedir? Açıklayınız.

Rumuz Ecem: Milli egemenliğin halkın kararları ile yönetime hakim olması, halkın istediğinin olmasıdır. Halk, seçim yoluyla yönetime hakimdir.

Rumuz Elmas: Milli egemenlik olmadan demokrasi olmaz. Halkın kendini yönetenleri seçmesidir. Bu sayede halk ülkede alınan kararlarda söz sahibi olmuş olur.

Rumuz Burak: Halkın yönetimde söz sahibi olması demektir.

Rumuz Ebru: Milli egemenlik halkın yöneticilerini seçmesidir. Halkın yönetimde söz sahibi olmasıdır. Demokrasilerde eşitlik, seçme ve seçilme hakkı vardır. Halkın düşüncelerinin önemsenmesi vardır.

Rumuz Ecrin: Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir. Milli egemenlik yönetimde halkın egemen olması, hakim olması demektir. Milli egemenlik olmazsa demokrasi olamaz. Çünkü demokrasilerde eşitlik, seçme seçilme hakkı, insan hakları vardır.

Rumuz Habibe: Milli egemenlik yönetimin halka ait olmasıdır. Demokrasi ise halkın

kendini yönetmesidir. Demokrasi ile milli egemenlik sağlanmış olur.

Rumuz Ayşen: *Milli egemenlik devletin gücünün halka ait olmasıdır. Demokrasi demek halkın kararları demektir. Milletin iradesi önemlidir. Onun için demokrasilerde milli egemenlik olmalıdır.*

Rumuz Emin: *Milli egemenlik demokrasilerde gereklidir. Çünkü milli egemenlik olmazsa demokrasi olamaz.*

Öğretmen: *Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması milli egemenlikte nasıl bir rol oynar? Yorumlayınız.*

Rumuz Ecem: *Halk seçim ile TBMM'yi oluşturur. Yani kendini yönetenleri seçer. Milli egemenlik de halkın yönetimde söz sahibi olması demektir. Bu da TBMM sayesinde olmuş olur.*

Rumuz Ayşen: *TBMM'nin açılması ile halk kendini yönetenleri seçer ve kendisi ile ilgili alınacak kararlara katılmış olur. Çünkü TBMM'yi oluşturan milletvekillerini halk seçmiş oluyor.*

Rumuz Habibe: *TBMM'nin açılmasıyla halkın seçtiği kişiler aracılığıyla halk, yönetimde söz sahibi olmuş oluyor.*

Rumuz Ecrin: *Halk kendini yönetecekleri seçerek TBMM'ye gönderir. Bu sayede halk yönetimde söz sahibi olmuş oluyor.*

Rumuz Ebru: *TBMM'nin açılmasıyla halk seçtiği kişileri buraya gönderir. Ülke yönetiminde TBMM söz sahibidir. Yani halk ülke yönetiminde söz sahibi olmuş oluyor.*

Rumuz Burak: *TBMM'nin açılışı ile milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı sağlanmış olur. Halk kendini yönetenleri seçer, bu sayede ülke yönetiminde söz sahibi olmuş olur.*

Rumuz Elmas: *TBMM'nin açılmasıyla halk kendini yönetecekleri seçer ve TBMM'ye gönderir. Temsilcileri vasıtasıyla halk ülke yönetiminde söz sahibi olur.*

Verilen iletişim kesiti incelendiğinde öğrencilerin Milli egemenlik kavramının ne olduğunu ve demokrasilerde önemini kanıtlardan yola çıkarak anlamlandırdığını ve kanıtları yetkinlikle analiz ederek yorumladığını söyleyebiliriz. Öğrencilerden Rumuz Emin “*Halkın üstün olduğudur*”, Rumuz Ecem’in “*Halkın egemen olmasıdır. Halkın yönetime hakim olmasıdır.*”, Rumuz Ecrin’in “*Milli egemenlik halkın hakim olmasıdır.*”, Rumuz Burak’ın “*Halkın kendi kendini yönetmesidir.*” ifadeleri ile öğrencilerin Milli egemenlik kavramına ilişkin doğru ifadeler kullandığı görülmektedir. Milli egemenlik kavramının demokrasilerde önemine ilişkin ise öğrencilerden Rumuz Elmas, “*Milli egemenlik olmadan demokrasi olmaz, bu sayede halk ülkede alınan kararlarda söz sahibi olmuş olur.*” ; Rumuz Ayşen, “*Milli egemenlik devletin gücünün halka ait olmasıdır.*” ; Rumuz Emin, “*...milli egemenlik olmazsa demokrasi olamaz.*” sözleriyle düşüncelerini ifadelerine yansıttıklarını söyleyebiliriz. TBMM’nin açılışının Milli egemenliğin sağlanması açısından önemine ilişkin ise Rumuz Ecem, “*Milli egemenlikte halkın yönetimde söz sahibi olması demektir. Buda TBMM sayesinde olmuş olur.*” ; Rumuz Ayşen, “*TBMM'nin açılması ile halk kendini yönetenleri seçer ve kendisi ile ilgili alınacak kararlara katılmış olur.*” ; Rumuz Burak,

“TBMM’nin açılışı ile milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı sağlanmış olur.” ; Rumuz Ecrin, “Halk kendini yönetecekleri seçerek TBMM’ye gönderir. Bu sayede halk yönetime söz sahibi olmuş oluyor.” ifadeleri ve diğer benzer ifadeler ile TBMM’nin açılmasının milli iradenin sağlanmasına katkısını ifade etmişlerdir ve öğrencilerin demokrasideki önemini kavradıkları ve doğru yorumlarda bulundukları ifade edilebilir. Buna dayanarak verilen kanıtların dersin kazanımlarının gerçekleştirilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt 2-3 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: Kanıt 3’te verilen Atatürk’ün sözünü okuyunuz. Atatürk’ün bu sözlerle ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ayşen: Atatürk, millet ve memleket meselelerinin görüşüleceği tek yerin TBMM olduğunu söylüyor. TBMM’de ise sadece halkın seçtiği insanlar bulunur. Bununla halkın kendini yönetenleri kendisinin seçmesini, başkalarına bu hakkı vermemelerini istiyor.

Rumuz Elmas: Yasal hakkımız seçme ve seçilmedir. Seçme ve seçilme hakkımız ile TBMM’yi seçeriz. Bu sayede de ülke yönetiminde söz sahibi olmuş oluruz.

Rumuz Ebru: Millet ve memleket meselelerinin çözüleceği yerin TBMM olduğunu ifade ediyor. Ve aslında halk, millet ve memleket işlerinde söz sahibi olmuş oluyor. Çünkü TBMM ‘yi halk seçiyor. Onun için TMM dışında ülke yönetiminde kimsenin söz sahibi olamayacağını ifade ediyor.

Rumuz Ecrin: TBMM sayesinde halk ülke yönetiminde, ülkesi ve kendisi ile kararlarda söz sahibi oluyor. Onun için bu hakkı kimseye devredilemeyeceğini ancak ülkede halkın seçtiklerinin söz sahibi olması gerektiğini ifade ediyor.

Rumuz Habibe: Milli egemenliğin önemli olduğunu ve asla milli egemenlik hakkının başkalarına verilmemesi gerektiğini açıklıyor.

Rumuz Emin: Ülke ile ilgili kararlarda ancak halkın seçtiklerinin söz sahibi olması gerektiğini anlatıyor. Bu sayede milli egemenlik sağlanmış olur.

Rumuz Ecem: Millet ve memleket işlerinde karar alınacak yerin TBMM olduğunu ifade ediyor. TBMM halkın seçtiklerinden oluşuyor ve millet egemenliği sağlanmış oluyor. Onun için bu hakkın kimseye verilemeyeceğini ifade ediyor.

Öğretmen: Atatürk “Millet ve memleket adına ve hesabına tek başvurulacak yer burası, yani yüksek Meclisinizdir.” derken neyin önemine vurgu yapmaktadır?

Rumuz Gülten: Halkın seçtiği yer olan meclisin ülkede alınacak kararlarda tek karar alabilecek yer olmasını kastediyor.

Rumuz Habibe: Millet ve memleket ile ilgili alınacak kararlarda sadece meclisin karar alması gerektiğini anlatıyor. Çünkü meclisi oluşturanlar halkın seçtikleri kişilerdir. Yani aslında millet karar almış oluyor.

Rumuz Ecrin: Halkın seçtiği meclisin ülke yönetiminde tek söz sahibi olmasını anlatıyor.

Rumuz Ecem: Ülke ile ilgili kararların alınacağı tek yerin meclis olduğunu anlatıyor.

Rumuz Ebru: Mecliste ülke sorunlarının çözüleceğini belirtiyor. Ülke sorunlarının, işlerinin görüşüleceği tek yerin meclis olduğunu söylüyor.

Rumuz Burak: TBMM’nin ülke ile ilgili kararların alınmasında tek başvurulacak yer

olduğunu söylüyor.

Rumuz Elmas: *Ülke kararlarının mecliste alınacağını söylüyor. Aslında millet karar almış oluyor. Çünkü TBMM 'yi halkın seçtiği insanlar oluşturmuş oluyor.*

Rumuz Ayşen: *TBMM'nin millet ve ülke adına tek karar yeri olduğunu anlatmak istemiştir.*

Sınıf içi iletişim kesiti incelendiğinde, öğrencilerin Atatürk'ün sözüne ilişkin ifadelerin doğru yorumlandığı ve TBMM'nin millet meselelerinin görüşülecek tek yer olması kanaatinde oldukları görülebilir. Bu kapsamda öğrencilerden Rumuz Ayşen'in "...memleket meselelerinin görüşüleceği tek yerin TBMM...", Rumuz Ebru'nun "Millet ve memleket meselelerinin çözüleceği yerin TBMM olduğunu ifade ediyor.", Rumuz Ecem'in "Millet ve memleket işlerinde karar alınacak yerin TBMM olduğunu..." ifadelerinden anlaşılacağı üzere, öğrencilerin TBMM'nin millet iradesine dayandığının ve milletin kararlarında sadece buranın söz sahibi olduğunun farkında oldukları ifade edilebilir. Öğrencilere yöneltilen "Atatürk'ün "Millet ve memleket adına ve hesabına tek başvurulacak yer burası, yani yüksek meclisinizdir." derken neyin önemine vurgu yapmıştır?" sözüne ise öğrencilerin cevaplarından anlaşılmaktadır ki TBMM ülke yönetiminde ve demokrasilerde önemine ilişkin farkındalığın üst düzey olduğu ifade edilebilir. Rumuz Habibe, "Millet ve memleket ile ilgili alınacak kararlarda sadece meclisin karar alması gerektiğini anlatıyor. Çünkü meclisi oluşturanlar halkı seçtikleri kişilerdir. Yani aslında millet karar almış oluyor." ifadesi ile aslında TBMM'nin almış olduğu kararın halkın kararına dayandığını; Rumuz Ecrin, "Halkı seçtiği meclisin ülke yönetiminde tek söz sahibi olmasını anlatıyor." ; Rumuz Elmas, "Aslında millet karar almış oluyor." ifadeleri ile TBMM'de alınan kararların aslında millete dayandığını ifadelerine yansıtmışlardır. Öğrencilerin bu ifadelerine dayanarak kanıt temelli öğrenme ile sosyal bilgiler ders işleme sürecinin dersin kazanımlarının kazandırılmasına olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 4 ve 5'in (Cumhuriyet ve Demokrasi ile Cumhuriyetin İlanı) değerlendirilmesi.

Kanıt 4: Cumhuriyet ve Demokrasi	Kanıt 5: Cumhuriyetin İlanı

Kanıt 4-5 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 5'te Cumhuriyetin ilanına ait bir resim, Kanıt 4'te ise Atatürk'ün cumhuriyetin önemine dikkat çekmek için söylediği bir sözü verilmiştir. Atatürk'ün sözlerini okuyunuz. Cumhuriyetin demokrasi için önemi nedir? Yorumlayınız.

Rumuz Elmas: Cumhuriyet ile demokrasi bir ikilidir. Cumhuriyet yönetim şeklidir. Halkın ülkeyi yönetmesidir. Demokrasi ise halkın haklarının olmasıdır.

Rumuz Ebru: Halkın özgür bir şekilde yönetimde söz sahibi olması, haklarının olmasıdır. Cumhuriyet yönetimi biçimidir.

Rumuz Ecem: Demokrasilerde halkın haklarının olması ve eşit bir şekilde seçme ve seçilme hakkı vardır. Cumhuriyet ise yönetim biçimidir. Halkın seçtiği yöneticiler ile halkın yönetilmesidir.

Rumuz Gülten: İkisi de birbiri ile bağlantılıdır. Demokrasilerde halkın seçme ve seçilme hakkı vardır. Cumhuriyet ise halkın seçimi ile ülke yönetilir.

Rumuz Ecrin: Demokrasi ve Cumhuriyet hemen hemen aynı sayılır. Demokrasi halkın kendini yönetecek olanı seçmesidir. Cumhuriyet ise devlet şeklidir. Yani halkın yöneticisine seçtiği yönetim şeklidir.

Rumuz Habibe: Cumhuriyet bir yönetim biçimidir. Demokrasi ise halkın seçim hakkı ile kendini seçenleri belirlemesidir. Onun için de ikisi de hemen hemen aynıdır.

Rumuz Ayşen: Cumhuriyet bir yönetim şeklidir. Demokrasi ise adaletli, eşit bir yaşam tarzıdır. İnsanlar eşit bir şekilde seçim yaparak kendilerini yönetenleri seçerler.

Öğretmen: Atatürk, demokrasinin bütün gerekleri ile neyi ifade etmiştir?

Rumuz Ebru: Atatürk demokrasinin gerekleri ile seçme ve seçilme, milli egemenlik, farklı partilerin olması gibi demokrasinin gereklerini anlatmak istemiştir.

Rumuz Ebru: Demokrasilerde eşitliğin, adaletin, farklı partilerin olması gerekliliğini ifade etmek istemiştir.

Rumuz Burak: Demokrasilerde olması gereken eşitlik, farklı partiler, seçme seçilme, karar alma süreçlerine halkın katılması gibi ilkeleri ifade etmek istemiştir.

Rumuz Habibe: Demokrasinin ilkelerini ifade etmek istemiştir.

Rumuz Ecrin: Eşitlik, özgürlük, seçme ve seçilme hakkı gibi halkın yararına olan

şeyleri ifade etmek istemiştir.

Rumuz Emin: *Adaletli bir yaşam, eşitlik olan bir hayatın olması için olması gerekenleri ifade etmiştir.*

Rumuz Gülten: *Özgürlük, hukuk üstünlüğü, milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı gibi demokrasi ilkelerinin gerçekleşmesini kastetmiştir.*

Rumuz Ecem: *Atatürk demokrasinin gerekleri derken demokrasinin ilkelerini kastetmiştir. Sırası geldikçe de uygulanmalıdır. Seçme seçilme hakkı, eşitlik, özgürlük gibi hakların gerçekleşmesidir.*

Öğrencilerin Kanıt 4 ve Kanıt 5'e yönelik ifadeleri analiz edildiğinde kanıtların öğrenciler tarafından yetkinlikle analiz edildiği ifade edilebilir. Kanıtlara yönelik öğrencilerin ifadeleri analiz edildiğinde kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerde yorumlama kabiliyetini arttırdığı söylenilebilir. Atatürk'ün sözüne ilişkin Rumuz Elmas, "*Cumhuriyet ile Demokrasi bir ikilidir.*", Rumuz Ecem, "*Demokrasilerde halkın haklarının olması ve eşit bir şekilde seçme ve seçilme hakkı vardır. Cumhuriyet ise yönetim biçimidir.*", Rumuz Ayşen, "*Cumhuriyet bir yönetim şeklidir. Demokrasi ise adaletli, eşit bir yaşam tarzıdır.*" yorumlarıyla demokrasi ve Cumhuriyet kavramlarının ikili olduğunu ve demokrasinin Cumhuriyet rejimi ile ayrılmaz olduğunu kavradıkları ifade edilebilir. Öğrencilere yöneltilen Atatürk demokrasinin bütün gerekleri sorusuna ilişkin olarak öğrencilerden Rumuz Ebru'nun "*Demokrasilerde eşitliğin, adaletin, farklı partilerin olması gerekliliğini ifade etmek istemiştir.*", Rumuz Gülten'in "*Özgürlük, hukuk üstünlüğü, milli egemenlik, seçme ve seçilme hakkı gibi demokrasi ilkelerinin gerçekleşmesini kastetmiştir.*", Rumuz Emin'in "*Adaletli bir yaşam, eşitlik olan bir hayatın olması için olması gerekenleri ifade etmiştir.*" ifadeleri örnek verilebilir. Öğrencilerin bu ifadelerinden anlaşılmaktadır ki demokrasinin birçok gerekleri olduğunun, gerçek bir adalet ve eşitlik için de birçok unsurun olması gerektiğinin öğrencilerin farkında ve bilincinde oldukları söylenilebilir. Öğrencilerin bu ifade ve yorumlarıyla Atatürk'ün demokrasi ilkelerini Türk toplumuna yerleştirmek adına çaba sarf ettiği ve katkı sağladığı düşüncesinde oldukları söylenilebilir.

Kanıt 4-5 Sınıf İçi İletişim Kesiti 2

Öğretmen: *Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine ne gibi katkıları olduğunu açıklayınız?*

Rumuz Elmas: *Atatürk, Cumhuriyet'i kurmuştur. Seçme ve seçilme hakkını herkese vermiştir. Eşitlik sağlamıştır. Halkın düşüncelerine önem vermiştir.*

Rumuz Ebru: *Atatürk halkın yönetime katılmasını sağlamıştır. Çok partili yaşam olsun istemiştir. Seçme ve seçilme hakkı tanımıştır.*

Rumuz Burak: *Atatürk Cumhuriyet'i kurdu, kadın erkek eşitliğini sağladı, herkese seçme ve seçilme hakkı vermiştir.*

Rumuz Ayşen: *Atatürk, kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermiştir. Eşitliği sağlamıştır. Yani kısacası bize haklar vermiştir.*

Rumuz Habibe: Atatürk demokratik bir toplum oluşturmaya çalışmıştır. Cumhuriyeti kurdu. TBMM'yi açmıştır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermiştir.

Rumuz Ecrin: Halkın isteklerine önem vermiştir. Milli egemenliği sağlamıştır. Halkı yönetime katmıştır. Cumhuriyeti kurdu. Halkın kendi kendini yönetmesini sağlamıştır.

Rumuz Gülten: Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Cumhuriyeti kurdu, herkesin eşit olmasını sağladı.

Rumuz Ecem: Atatürk farklı partilerin kurulması için gayret gösterdi. Halkın söz sahibi olmasına çalıştı. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verdi. TBMM'yi kurdu, demokrasi getirdi.

Rumuz Kuzey: Eşitliği sağladı, kadınlara seçme ve seçilme hakkını verdi. Cumhuriyeti ilan etti.

Öğrenci ifadeleri analiz edildiğinde, ünite kazanımlarından olan “Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar” kazanımının kanıt temelli öğrenme yöntemi ile gerçekleştiği ifade edilebilir. Öğrencilerden Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine ne gibi katkıları olduğu sorusuna ilişkin olarak Rumuz Elmas, “...Halkın düşüncelerine önem vermiştir,” ; Rumuz Burak, “Atatürk Cumhuriyeti kurdu, kadın erkek eşitliğini sağladı, herkese seçme ve seçilme hakkı vermiştir.” ; Rumuz Habibe, “Atatürk demokratik bir toplum oluşturmaya çalışmıştır. Cumhuriyeti kurdu. TBMM açmıştır. Kadınlar seçme ve seçilme hakkı vermiştir.” ; Rumuz Kuzey, “Eşitliği sağladı, kadınlara seçme ve seçilme hakkını verdi. Cumhuriyeti ilan etti.” ifadeleri ile Atatürk’ün Türk toplumunda demokrasinin gelişimi ve yerleşmesi için yaptıklarını kendi yorumlarıyla ifade etmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerine dayanarak ünitenin kazanımının gerçekleştiği ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 6 ve 7’nin (Çok Partili Rejim ve Memleket İşlerini Münakaşa Edelim) değerlendirilmesi.

Kanıt 6: Çok Partili Rejim	Kanıt 7: Memleket İşlerini Münakaşa Edelim
Memlekette muhalif bir fırka teşkil etmek lazımdır. Böyle bir fırka vücuda gelirse Mecliste tartışma daha serbest olur. Mesela, siz böyle bir fırkanın başına geçerseniz bildiklerinizi serbestçe Mecliste söylersiniz. Bu suretle uygulamada görülen birçok hataların önü alınmış olur. <i>Osman Okyar, Mehmet Seyitdanlıoğlu, Fethi Okyar'ın Anıları, s. 96 (Düzenlenmiştir.)</i>	Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, kuruluşundan hemen sonra müzakerelere katılmış, hükümetten muhtelif meseleler hakkında izahatlar istemiştir. İktidar partisinin karşısında bir muhalefetin olmasını isteyen Mustafa Kemal, başlangıçta olaydan memnun kalmıştı. Çünkü, Mustafa Kemal demokratik bir sistemin kurulmasını istiyordu. Bu sistemin kurulması için de çok partili sisteme geçmek şarttı. Bu parti için Mustafa Kemal, "Bırakınız karşımıza çıksınlar. Memleket işlerini münakaşa edelim. Mustafa Kemal bu partinin kurulmasını o kadar hoşgörü ile karşılamıştı ki Batılı ülkelerin parlâmentolarını örnek gösteriyor ve çok partili rejimin lüzumunu ve faydalarını anlatıyordu.
Komisyon. (2012). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.	Taşkıran, C. (1994). Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri 1925 1930. Atatürk Yolu Dergisi, 4(14), 255-265

Kanıt 6-7 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 6’da verilen paragrafı okuyunuz. Sizce Atatürk bu cümleleri hangi olaydan önce söylemiş olabilir?

Rumuz Elmas: Farklı partilerin kurulmasından önce söylemiş olabilir. Farklı partiler

olmadığında tam demokratik yaşam olmaz. Farklı partilerin kurulmasını istemiştir.

Rumuz Ebru: *Çok partili yaşamda tartışma daha iyi olur, farklı partiler ortaya çıkar. Ancak tek parti olursa farklı fikirlerin tartışması olamaz.*

Rumuz Burak: *Çok partili yaşama geçiş denemelerinden önce söylemiştir.*

Rumuz Ayşen: *Çok partili yaşama geçmeden önce söylemiş olabilir. Atatürk farklı partilerin olmasıyla farklı fikirlerin ortaya çıkacağını ve daha iyi karar alacağını belirtiyor.*

Rumuz Habibe: *Çok partili yaşama geçilmesinden önce söylemiş olabilir. İnsanlara seçenek sunulabilmesi için muhalif bir partinin kurulması gereklidir.*

Rumuz Ecrin: *Farklı partiler olursa, farklı düşünceler ortaya çıkar. Daha doğru kararların alınması sağlanabilir.*

Rumuz Ecem: *Farklı partilerin kurulmasından önce söylemiştir.*

Öğretmen: *Muhalif bir fırkanın olmasının demokratik bir sistem açısından önemi nedir? Yorumlayınız.*

Rumuz Emin: *Mecliste daha serbest tartışmaların olması, farklı fikirlerin olması açısından önemlidir.*

Rumuz Elmas: *Demokrasi açısından herkes istediğine oy verebilir. Tek bir parti olursa seçme hakkı olmaz.*

Rumuz Ebru: *Mecliste fikirler tartışılır, farklı fikirler olur, daha doğru kararlar alınır.*

Rumuz Ayşen: *Muhalif bir fırka olmazsa istediğimizi seçme gibi şansımız olmaz. Farklı partilerin olması bize seçme hakkı verir. Yoksa tek partiye oy vermiş oluruz.*

Rumuz Habibe: *İnsanlara seçenek sunarak demokrasi sağlanmış olur. Demokrasinin sağlanması için farklı partiler kurulur. İnsanlara da seçme hakkı tanınmış oluyor.*

Rumuz Ecrin: *Herkes istediği partiyi seçer. Eğer tek parti olursa, farklı fikirler olmaz. Partinin aldığı kararlar tartışılmaz.*

Rumuz Ecem: *Mecliste farklı fikirlerin tartışması olur, farklı fikirler, farklı görüşler ortaya çıkar.*

Rumuz Kuzey: *Ülke adına alınan kararlar tartışılır ve daha doğru kararlar alınır.*

Öğretmen: *Atatürk'ün "Bırakınız karşımıza çıksınlar. Memleket işlerini münakaşa edelim." demesi ve yeni bir partinin kurulmasını hoşgörü ile karşılamasını siz nasıl yorumluyorsunuz?*

Rumuz Elmas: *Atatürk, demokratik bir sistem için çok partili bir yaşamın kurulmasını istediği için hoşgörü ile karşılamıştır.*

Rumuz Ebru: *Farklı partilerin olmasını, mecliste tartışmalar, farklı fikirler sayesinde ülke için daha doğru kararların alınacağından istemiştir.*

Rumuz Ayşen: *Atatürk ülkenin menfaati için istemiştir. Mecliste tartışmalar ile daha doğru kararlar alınacağı için kurulmasını istemiştir.*

Rumuz Habibe: *Atatürk yeni partinin kurulmasını ve halka seçenek sunulmasını istemiştir.*

Rumuz Ecrin: *Farklı partiler sayesinde mecliste tartışmalar olacak ve ülke için daha doğru kararlar alınacağından istemiştir.*

Rumuz Ecem: *Atatürk iktidar partisinin denetlenmesini ve birlikte karar alınmasını istemiştir.*

Rumuz Gülten: *Ülke için alınan kararların tartışılmasını ve daha doğru kararların alınması için istemiştir.*

Öğretmen: *Eğer çok partili bir hayata geçilmeseydi, muhalif bir parti olmasaydı ne gibi olumsuzluklar ortaya çıkardı? Yorumlayınız.*

Rumuz Kuzey: *Eğer farklı partiler olmazsa halk istediği partiyi seçemez. Mecburen tek partiye oy verir. Farklı fikirler de ortaya çıkmaz.*

Rumuz Ecem: *Eğer çok partili yaşama geçilmeseydi ülke için alınan kararlar tartışmaya açık olmazdı. Farklı fikirler ortaya çıkmazdı. Tek partinin istediği olur ve farklı görüşler alınmadan kararlar verilirdi.*

Rumuz Ecrin: *Eğer tek parti olsa insanlar mecburen tek partiye oy verirdi. Başka parti olmadığı için insanlar bir seçim yapamazdı. Mecliste tek partinin istediği olurdu. Farklı fikirler olmazdı.*

Rumuz Habibe: *Mecliste tek partinin sözü geçerdi. Alınan kararlar eleştirilmezdi. Farklı partilerin olmasıyla alınan kararlar tartışılır ve daha doğru kararlar alınır.*

Rumuz Ayşen: *Tek parti olsa iktidar da tek olurdu ve aldığı kararları eleştiren olmazdı. Farklı fikirler ortaya çıkmaz, tartışma ortamı olmazdı.*

Rumuz Ebru: *Tek parti olduğunda mecliste herkesin görüşü temsil edilmezdi. Hem mecliste de farklı fikirler ortaya çıkmaz. Farklı parti olursa iktidar partisinin aldığı kararlar tartışılır.*

Rumuz Burak: *Eğer çok parti olmazsa çoğulculuk olmazdı. Yeni tek parti olsa herkes tek partiye oy verirdi. Meclise herkesin görüşü yansımazdı.*

Rumuz Emin: *Mecliste karar alınırken muhalif partisi alınan kararları denetler, farklı fikirler ortaya çıkar.*

Kanıt 6 ve 7'nin analiz edilmesinde öğrenci ifadeleri incelendiğinde öğrencilerin kanıtları yetkinlikle analiz ederek doğru yorumlamalarda ve çıkarımda bulundukları söylenebilir. Öğrencilerin “*Farklı partiler olursa, farklı düşünceler ortaya çıkar*”, “*...partilerin olmasıyla farklı fikirlerin ortaya çıkacağını...*”, “*İnsanlara seçenek sunulabilmesi için muhalif bir partinin kurulması gereklidir.*” ifadeleri ile farklı partilerin kurulmasını, düşünce özgürlüğünün ve farklı düşüncelerin olmasına katkısı yönüyle bağdaştırdıkları görülebilir. Öğrencilerden Rumuz Elmas, “*Demokrasi açısından herkes istediğine oy verebilir. Tek bir parti olursa seçme hakkı olmaz.*” ifadesi ile demokrasi ile farklı partilerin bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Rumuz Ebru, “*Mecliste fikirler tartışılır, farklı fikirleri olur, daha doğru kararlar alınır.*” ifadesi ile farklı partilerin olmasının farklı düşüncelerin olması açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Rumuz Ayşen, “*Muhalif bir fırka olmazsa istediğimiz seçme gibi şansımız olmaz.*”, Rumuz Habibe, “*Demokrasinin sağlanması için farklı partiler kurulur. İnsanlara da seçme hakkı tanınmış oluyor.*” ifadeleri ile öğrencilerin dersin kazanımını kazandıklarını ifadelerine yansıtmışlardır. Bu ifadeler ile Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını değerlendirebildikleri ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 8 ve 9’un (Orhun Abideleri ve Sevgi Evleri) değerlendirilmesi.

Kanıt 8: Orhun Abideleri	Kanıt 9: Sevgi Evleri

Kanıt 8-9 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 8'de verilen yazıyı okuyunuz. Bilge Kağan'ın konuşmasından yola çıkarak eski Türk devletlerinde kağanın görevleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Rumuz Ebru: Önceden kağan fakirlere, yoksullara yardım ediyormuş, şimdi de sosyal devlet olarak yardım ediliyor.

Rumuz Elmas: Yoksul, aç insanlara yardım ediyor, evsiz olanlara ev yapmış yani milletine yardım etmiştir.

Rumuz Emin: Halkı için gece gündüz çalıştığını söylüyor.

Rumuz Murat: Fakir ve yoksullara yardımcı olmuştur.

Rumuz Burak: Kendisini düşünmeyerek bütün varını yoğunu milletine adanmış. Kimseyi aç, yoksul ve evsiz bırakmamıştır.

Rumuz Ayşen: Kimsesizlere sahip çıkmış, aç olanların karnını doyurmuştur. Kimseyi evsiz bırakmamıştır.

Rumuz Ecem: Yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmiştir.

Rumuz Ecrin: Kağan halkına iyi davranmış, halkını aç bırakmamış. Evi olmayanları ev sahibi yapmıştır.

Rumuz Habibe: Milletin ihtiyaçlarını ayrımcılık yapmadan, ihtiyacı olan kişilere yardımda bulunmuştur.

Öğretmen: Kanıt 9'daki verilen gazete haberini inceleyiniz. Sizce Kağan'ın görevleri ile bugünkü uygulama arasında benzerlik var mıdır? Açıklayınız.

Rumuz Habibe: Kağan ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunuyor. Kimseyi aç ve açıkta bırakmıyor. Günümüzde de benzer uygulamalar var. Buna örnek resimdeki haberdır. Devletimiz kimsesiz çocuklar için sevgi evleri açıyor.

Rumuz Ecrin: Sevgi evlerinde de kimsesiz, dışarda kalan çocuklara bakılıyor. Eski Türk devletlerinde de kağan kimseyi aç, açıkta bırakmıyormuş.

Rumuz Ecem: Kağan yardımda bulunuyormuş. Günümüzde de yardıma ihtiyacı olanlara yardımda bulunuluyor.

Rumuz Ayşen: Kağan insanlara yardımda buluyormuş. Günümüzde de devletimiz yardımcı oluyor. Kimsesiz çocuklar için sevgi evleri açıyor.

Rumuz Burak: Eski zamanlarda da devletler aç, açıkta olanları koruyup gözetiyormuş, günümüzde de aynı şekilde yapıyor.

Rumuz Ebru: Gazete örneğinde olduğu gibi sosyal devlet hizmetleri vardır. Eski Türk devletlerinde de Bilge Kağan aç, fakir, evsiz insanlar için de elinden geleni yapmıştır.

Rumuz Emin: Önceden Kağan insanlara yardım ediyor; günümüzde ise devlet yardım ediyor.

Rumuz Elmas: Benzer. Çünkü şimdi de dışarda kimsesiz kalan çocukları çocuk yurtlarına yerleştiriyorlar. Çocukları sokakta koymuyorlar.

Öğretmen: Sosyal devlet anlayışı nedir?

Rumuz Gülten: İnsan haklarını korumak, yardıma muhtaç insanlara yardım etmek devletin görevidir.

Rumuz Kuzey: İnsan haklarının geliştirilmesini sağlamak devletin görevidir.

Rumuz Elmas: Sosyal devlet anlayışı mesela bir çocuk eğitim alırken veya bir kişi sağlık hizmetlerinden faydalanırken herkesin faydalanmasıdır. Kimseye ayırım olmamasıdır.

Rumuz Emin: Devletin hizmetlerinden yaşlı, genç, fakir, zengin ayırımı yapılmadan faydalanılmasıdır.

Rumuz Ebru: Sosyal devletin görevi; fakir, yoksul, insanlara eğitim, sağlık hizmetlerinden faydalandırmaktır. Kimseyi aç, açıkta bırakmamaktır.

Rumuz Burak: Halk arasında ayırım yapmadan herkesin devletin hizmetlerinden faydalanmasıdır.

Rumuz Ayşen: Halkın yararına olan hizmetlerin tüm herkes için olmasıdır. Evsizleri ev sahibi yapmak, fakir olanlara para yardımı yapmak devletin görevidir.

Rumuz Ecem: Devletin vatandaşına yardım etmesidir. Kimseyi açıkta, aç bırakmamasıdır.

Rumuz Ecrin: Evsizlere ev sahibi olmaları için yardım etmek, fakirlere geçinmeleri için yardımda bulunmak, öğrencilere okumaları için burslar vermek sosyal devlet anlayışıdır.

Öğretmen: Sosyal bir devletin vatandaşlarına karşı ne gibi sorumlulukları vardır?

Rumuz Habibe: İnsan haklarını gözetir. Halkın daha rahat bir yaşam sürmesi için gerekenleri yapar.

Rumuz Ecrin: Fırsat eşitliği sağlar. Öğrencilerin durumu yoksa eğitim görmeleri için burslar verir. Hasta ve bakıma muhtaç insanlar için sağlık hizmetleri sunar.

Rumuz Ecem: Sosyal bir devlet, vatandaşlarını yaşamlarını daha rahat hale getirmelidir. Fakirlere, dışarda kalmışlara yardım etmelidir.

Rumuz Ayşen: Herkesin emeğinin karşılığını vermelidir. Halkını kalkındırmalı, sağlık hizmetlerini, eğitimi yaygınlaştırmalıdır. Yaşlılara bakmalıdır.

Rumuz Burak: Eşitlik sağlamalıdır. İnsanlara eşit davranmalıdır.

Rumuz Ebru: Sosyal devlet evsiz insanlara yardımcı olmalı, kimsesizleri, annesi babası olmayan çocukları sahiplenmelidir. Okumak isteyen fakat durumu olmayan çocuklara yardımcı olmalıdır.

Rumuz Ebru: Yaşlılar için bakım evleri, kimsesiz çocuklar için çocuk esirgeme kurumlarının olması, aç kalanlar ve yoksullar için aş evlerinin olması sosyal devlet anlayışının gereğidir.

Öğretmen: Siz de Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir devlet olduğunu bir örnekle açıklayınız?

Rumuz Ebru: Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir. Çünkü kimsesiz, annesi babası olmayan çocuklara sevgi evleri açıyorlar.

Rumuz Burak: *Halkına eşit davranıyor. Durumu olmayan öğrencilere burs veriyor.*

Rumuz Emin: *Yaşlılar için huzur evleri yapılıyor. Dışarda kalanlar için kalacak yer veriliyor.*

Rumuz Ayşen: *Sosyal devlet, ihtiyacı olanlara yardım eder. Türkiye Cumhuriyeti de hastalara sağlık hizmeti sunuyor. Yaşlılara bakım hizmeti sunuyor.*

Rumuz Ecem: *Fakir insanların karınlarının doyması için aş evleri var. Sosyal yardımlaşma vakfı var. Oradan durumu kötü insanlara yardım yapılıyor.*

Rumuz Ecrin: *Kimsesiz çocuklar için çocuk esirgeme kurumları var. Sevgi evleri var.*

Rumuz Habibe: *Devletin ihtiyaç sahipleri için kömür yardımı yapması, sosyal yardımlaşmadan insanlara yardım gelmesi, sağlık hizmetlerinin olması, huzur evlerinin olması sosyal devlet olduğunu gösterir.*

Kanıt 8 ve Kanıt 9, ünitenin “Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir” kazanımının öğrencilere kanıt temelli yorumlatılmasına yöneliktir. Öğrencilerin ifadelerinde Kanıt 8 ve Kanıt 9’u yetkinlikle analiz ettikleri anlaşılmaktadır. Rumuz Ebru, “Önceden kağan fakirlere, yoksullara yardım ediyormuş şimdide sosyal devlet olarak yardım ediliyor.” ifadesi ile geçmişten günümüze sosyal devlet anlayışını yansıtan yorumda bulunmuştur. Rumuz Ecem, sosyal devlet anlayışını “Devletin vatandaşına yardım etmesidir. Kimseyi açıkta, aç bırakmaması.” şeklinde ifade ederek genel bir tanımlamada bulunmuştur. Rumuz Elmas, “Sosyal devlet anlayışı mesela bir çocuk eğitim alırken veya bir kişi sağlık hizmetlerinden faydalanırken herkesin faydalanmasıdır.”, Rumuz Ebru, “Sosyal devlet fakir, yoksul, insanlara eğitim, sağlık hizmetlerinden faydalandırmaktır. Kimseyi aç, açıkta bırakmamaktır.” ifadeleri ile sosyal devlet anlayışına ilişkin birkaç yorum yapmışlardır. Öğrencilerin ifadeleri analiz edildiğinde sosyal devlet anlayışının tanımına ilişkin doğru çıkarımlarda bulundukları ifade edilebilir.

Kanıt temelli Uygulama 10 ve 11’in (Cumhuriyetimizin Nitelikleri ve Laik Devlet) değerlendirilmesi.

Kanıt 10: Cumhuriyetimizin Nitelikleri	Kanıt 11: Laik Devlet

2. Madde: Cumhuriyetin Nitelikleri Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=2	Türkiye’de devlet yönetimi dini kurallara göre değildir. Devletin bireylerin din ve vicdan özgürlüğünü sağlamak görevidir. Devlet vatandaşlarının ibadet etme hakkı korur. Diyanet İşleri Başkanlığı 1500 Kuran Kursu Öğreticisi, 5600 İmam Hatip ve 700 Müezzin kayyım olmak üzere toplamda 7 bin 800 personel alımı için ilana çıktı. https://www.memurlar.net/haber/996618/diyanet-7-bin-800-personel-alimi-icin-ilana-cikti.html

Kanıt 10-11 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 10’da verilen anayasamızın 2. maddesini okuyunuz. Bu maddenin bize sağladığı faydalar nelerdir?

Rumuz Elmas: Cumhuriyetin nitelikleri bizim huzur içinde yaşamamıza bir güvencedir.

Rumuz Ebru: Huzuru, adaleti, insan haklarının korunmasını sağlayarak güzel bir hayat yaşamamızı sağlar.

Rumuz Ecrin: Cumhuriyetin nitelikleri huzurlu bir toplum olmamızı sağlar.

Rumuz Ecem: İnsan haklarına saygılı, milletine bağlı, din ve vicdan özgürlüğüne sahip bireyler olarak yaşamımızı sağlar.

Rumuz Habibe: Adalet ve eşitliğin olmasını sağlar. Cumhuriyetimizin nitelikleri olmazsa kargaşa ortamı olur. Toplumda huzur olmaz.

Rumuz Ceyhan: Bu sayede din hürriyeti olur; herkes kanunlar karşısında eşit sayılır. Toplumda huzur ortamı olur. Milletler arasında dayanışma olur.

Rumuz Emin: Toplumun huzuruna, insan haklarının korunmasına yararı olmuştur.

Rumuz Kuzey: Toplumun huzurlu ve adaletli olmasına faydası olmuştur.

Öğretmen: Laik devlet anlayışı ne demektir?

Rumuz Burak: Devletin dini kurallara göre yönetilmemesidir. Herkesin istediği dini yaşamasına devletin karışmamasıdır.

Rumuz Elmas: Laik devlet, insanların dinlerini özgürce yaşayabilmeleridir.

Rumuz Gülten: Devletin vatandaşlarının ibadet etmelerine karışmamasıdır.

Rumuz Ecem: Devlet yönetiminin din kurallarına göre yönetilmemesidir. Herkesin din ve vicdan özgürlüğünün olmasıdır.

Rumuz Ecrin: Herkesin dinini yaşamakta özgür olmasıdır.

Rumuz Habibe: İnsanların baskı altında olmadan ibadetlerini yapabilmesidir.

Rumuz Ebru: İnsanların özgürce ibadet etmesidir.

Rumuz Emin: Vatandaşların din ve vicdan hürriyetine sahip olmasıdır. devletin vatandaşların ibadet etme hakkını korumasıdır.

Rumuz Kuzey: Herkesin ibadet etme hakkını devletin korumasıdır.

Rumuz Ceyhan: Din ve devlet işlerinin ayrı olmasıdır. Devletin dini kurallara göre değil, yasalara göre yönetilmesidir. Hiç kimsenin inandığından dolayı kınanmadan ibadetini

yapmasına devletin olanak sağlamasıdır.

Öğretmen: *Din ve vicdan özgürlüğünün olmadığı toplumlarda ne gibi olumsuzluklar ortaya çıkar?*

Rumuz Burak: *Herkes kendi dini için başkaları üstünde baskı kurmaya çalışırdı. Bu yüzden adalet, vicdan, özgürlük olmazdı.*

Rumuz Elmas: *İnsanlar arası dışlama olurdu, huzur olmazdı.*

Rumuz Ecem: *İnsanlar arası çatışmalar olurdu, kargaşalar ortaya çıkardı.*

Rumuz Gülten: *İnsanlar birbirlerini dışlardı.*

Rumuz Ecrin: *İnsanların hakları kısıtlanır, kavgalar olur.*

Rumuz Habibe: *İnsanlar birbirlerine karşı saygı göstermezler. İnsanlar sürekli kavga ederler. Eğer farklılıklara saygı olursa toplumda huzur olur.*

Rumuz Ebru: *İnsanlar birbirleri üzerinde baskı oluşturur, kendi inancına geçmeleri için.*

Rumuz Emin: *Din ve vicdan özgürlüğü olmazsa insanlar arasında tartışmalar meydana gelebilir.*

Rumuz Kuzey: *Din ve vicdan özgürlüğü insanların inançlarını korur.*

Rumuz Ceyhun: *Kimse istediği dine inanamazdı. Herkes birbirini kendi inancına çekmeye zorlardı. İnsanlar inandığı dinden dolayı kınanırdı.*

Öğretmen: *Ülkemizde her beş yılda bir seçim yapılması Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hangi özelliği ile alakalıdır?*

Rumuz Ebru: *Demokratik devlet olma özelliği ile alakalıdır. Seçimlerin olması, insanların eşit bir şekilde oy kullanması demokratik devletin bir özelliğidir.*

Rumuz Habibe: *Demokrasi, yaşam biçimidir. Halkın karar alma süreçlerine katılması, kendini yönetenleri seçmesi demokratik devletin özelliklerindendir.*

Rumuz Ecrin: *Demokratik devletlerde seçme ve seçilme hakkı vardır.*

Rumuz Gülten: *Demokratik devlet olma özelliğidir.*

Rumuz Ecem: *Halkın kendini yönetenleri seçmesi demokratik devletin özelliğidir.*

Rumuz Ebru: *Demokratik bir devletin özelliğidir.*

Rumuz Burak: *Halkın kendini yönetenleri seçmesine demokrasi denir.*

Rumuz Ayşen: *Seçme ve seçilme hakkının olması demokratik devlet olma özelliğini gösterir.*

Rumuz Kuzey: *Demokratik devletlerde seçim vardır. Herkes özgürce oy kullanarak kendini yönetecekleri seçer.*

Ünitenin kazanımlarından biri olan “Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir” kazanımına ilişkin olarak öncelikle anayasamızın 2. Maddesi öğrencilere analiz ettirilerek öğrencilerin yorumlaması istenmiştir. Bu kapsamda öğrenci ifadeleri analiz edildiğinde Rumuz Ecrin, “*huzurlu bir toplum olmamızı sağlar.*” ; Rumuz Ecem, “*din ve vicdan özgürlüğüne sahip bireyler olarak yaşamımızı sağlar.*” ; Rumuz Habibe, “*Adalet ve eşitliğin olmasını sağlar.*” ; Rumuz Emin, “*Toplumun huzuruna, insan haklarının korunmasına yararı olmuştur.*” yorumlarıyla Cumhuriyetin niteliklerinin toplumsal hayatın düzeni, huzuru için ne derece önemli

olduğunun bilincinde olduklarını ifade etmişlerdir. Demokrasinin niteliklerinden biri olan laik devlet anlayışının toplumsal yaşama ilişkin yararı ve huzurun sağlanması açısından katkısının yorumlanmasında öğrencilerin yetkinlikleri ifadelerinden anlaşılabilir. Bu kapsamda Rumuz Habibe, “*İnsanlar birbirlerine karşı saygı göstermezler. İnsanlar sürekli kavga ederler. Eğer farklılıklara saygı olursa toplumda huzur olur.*” ifadesi ile düşünce ve inanç özgürlüğünün olmaması durumunda toplumda huzurun olmayacağı, saygının kalmayacağı ve bundan dolayı kavgaların yaşanabileceğini ifade etmiştir. Öğrencilerden Rumuz Elmas, “*İnsanlar arası dışlama olurdu, huzur olmazdı.*” ; Rumuz Ecem, “*İnsanlar arası çatışmalar olurdu, kargaşalar ortaya çıkardı.*” ; Rumuz Gülten, “*İnsanlar birbirlerini dışlardı.*” ifadeleri ile Cumhuriyetin niteliklerinden biri olan laik devlet anlayışının düşünce ve inanç özgürlüğüne yapmış olduğu katkıyı ve laikliğin olmaması durumunda kaynaklanabilecek sıkıntıları ifade ederek belirtmişlerdir. Cumhuriyetimizin niteliklerinden bir diğeri olarak da demokratik devlet olma özelliğine ilişkin ise Rumuz Ebru, “*Seçimleri olması, insanların eşit bir şekilde oy kullanması demokratik devletin bir özelliğidir.*” ve Rumuz Ayşen, “*Seçme ve seçilme hakkının olması demokratik devlet olma özelliğini gösterir.*” ifadeleri ile demokratik devletlerde seçimlerin olduğunu, insanların eşit şekilde oy kullanmalarını demokratik devlet özelliğinin toplumsal hayata yansımaları olarak değerlendirmişlerdir. Öğrenci ifadeleri analiz edildiğinde öğrencilerin bu kanıtları yetkinlikle analiz edebildikleri ifade edilebilir. Öğrenci ifadelerine dayanarak da kanıtların dersin kazanımlarının öğrenciye verilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 12’nin (Hukuk Devleti) değerlendirilmesi.

Kanıt 12: Hukuk Devleti

Bir toplumun düzen içinde yaşamasını sağlayan kuralların bütününe hukuk denir. Hukuk devletinde herkes kanun önünde eşittir. Ayrıca her devlet kurumunun görev ve yetkileri anayasa ve yasalarla belirlenmiştir. Hiç kimse anayasa ve yasalara aykırı davranamaz. Haksızlığa uğradığına inanan kişi mahkemeye başvurabilir.

Komisyon. (2012). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kanıt 12 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Yukarıdaki görseli inceleyip açıklamayı okuyunuz. Sizce burada anlatılmak istenen nedir? Yorumlayınız.

Rumuz Ebru: Ne zengin ne fakir herkes kanun önünde eşittir. Hiç kimse anayasaya karşı gelemmez. Bir haksızlığa uğradığımızda mahkemeye başvurabiliriz.

Rumuz Metin: Yasalar önünde bütün insanlar eşittir. Zengin, fakir, genç, yaşlı, ayrımı yapılmadan bir karar verilir. İnsanlar hukuk karşısında her zaman eşittir.

Rumuz Ecrin: Bir kişi haksızlığa uğradığında herkes mahkemeye başvurabilir. Kimseye ayrıcalık tanınmaz.

Rumuz Ecem: Hukukun önünde herkes eşittir. Zengin, fakir demeden herkes kanun önünde eşittir.

Rumuz Elmas: Yasalar önünde herkes eşittir. Zengin ile fakir ayrımı olmaz. Herkes kendini yasalar önünde özgür bir biçimde savunabilir.

Rumuz Burak: Herkesin kendi hakları vardır, bu haklar ile yasalar karşısında haklarını savunabilir.

Rumuz Ceyhan: Herkesin yasalar karşısında eşit olduğunu anlatmak istiyor. Kimsenin yasalara karşı gelemeyeceğini anlatıyor.

Rumuz Kuzey: Herkes adalet karşısında eşittir. Güçlü, zayıf, zengin fark etmeden herkes kanunlar karşısında eşittir.

Rumuz Emin: Vatandaşların hukuk devletinde yasalar karşısında eşit olduğunu ifade eder.

Öğretmen: Hukuk üstünlüğü kavramı size neyi ifade etmektedir?

Rumuz Ecrin: Mahkeme önünde herkes eşittir. Kanunlar karşısında güçlü, güçsüz

ayrımı yapılmaz. Her şeyin kanunlara göre olmasıdır.

Rumuz Habibe: *Hukukun her zaman her şeyden daha üstün olduğudur. Güçlü, zengin insanların değil, haklı olan insanları korumasıdır.*

Rumuz Ebru: *Hukuk her şeyden üstündür. Kimse yasalara karşı davranamaz.*

Rumuz Elmas: *Yasaların herkesten üstün olmasıdır. Eğer yasaların üstünlüğü olmazsa güçlü olanlar zayıfları ezer.*

Rumuz Ecem: *Hukukun herkesten üstün olduğunu, kimsenin yasalara karşı gelemeyeceğini ifade ediyor.*

Rumuz Ayşen: *Yasaların insanlara eşit ve adil davranması demektir.*

Rumuz Burak: *Hukukun ve adaletin her şeyden üstün olduğunun göstergesidir.*

Rumuz Ceyhun: *Hukukun tüm her şeyden üstün olduğudur. Haklının yanında olmasıdır.*

Öğretmen: *Hukuk üstünlüğü ilkesinin geçerli olmadığı bir devlette sizce ne gibi problemler ortaya çıkabilir? Açıklayınız.*

Rumuz Ceyhun: *Kimse hakkını savunamayacağı için güçlü, zayıfı ezer; kimse hakkını savunamaz. Eşitlik, adalet kalmaz.*

Rumuz Burak: *Herkes kendine göre hareket ederdi. Eşitlik, adalet kalmazdı.*

Rumuz Ayşen: *Eşitlik, adalet olmazdı. Herkes kendi hakkını kendisi arar ve kavgalar ortaya çıkardı.*

Rumuz Ecem: *Güçlüler zayıfı ezerdi.*

Rumuz Elmas: *Hukuk üstünlüğü olmazsa herkes fikrini söyler ama zenginin sözü dinlenilirdi. Hukuk sayesinde herkes eşittir.*

Rumuz Ebru: *Kanun önünde kimse eşit olmaz. Ayrımcılıklar olur. Haksızlığa uğrayanlar mahkemeye başvurmaz, mahkemeye başvurursa da zengin olanın, güçlü olanın sözü geçer.*

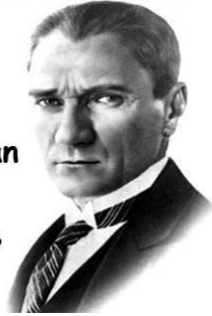
Rumuz Habibe: *Güçsüz olan insanlara karşı adaletsiz davranılır. İnsanlar da kendileri haklarını aramaya kalkarlar. Kavgalar ortaya çıkar.*

Rumuz Ecrin: *Herkes, herkese kötülük yapar. Kaos, kavga ortamı olur. İnsanlar her şeyden korkarak yaşar. Huzurlu bir hayat olmaz.*

Ünitenin “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir” kazanımına ilişkin olarak verilen kanıtta öğrencilerden Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin hukuk devleti olmasının toplumsal hayata yansımalarına ilişkin bir kanıt analiz ettirilmişdir. Öğrencilerin ifadeleri değerlendirildiğinde öğrencilerin kanıt yetkinlikle analiz ettikleri söylenilebilir. Bu kapsamda öğrencilerden Rumuz Ebru, “Ne zengin ne fakir herkes kanun önünde eşittir...” ; Rumuz Ecem, “...Zengin fakir demeden herkes kanun önünde eşittir.” ; Rumuz Elmas, “Zengin ile fakir ayrımcılık olmaz.” ifadeleri ile toplumsal hayatta, eşitliğin tesisinde ve insanların haklarının korunmasında hukuk devleti olmanın uygulamalarını düşüncelerine yansıtmışlardır. Öğrencilere hukukun üstünlüğünün olmadığı durumlarda yaşanabilecek olumsuzlukların neler olabileceğini yorumlayabilmeleri için “Hukuk üstünlüğü ilkesinin geçerli olmadığı bir devlette sizce ne gibi problemler ortaya çıkabilir? Açıklayınız.” sorusu yöneltmiştir. Bu soru ile zıt durumları yorumlayabilmeleri

istenmiştir. Bu kapsamda hukukun üstün olmadığı durumlarda yaşanabilecek olumsuzluklara ilişkin olarak öğrencilerden Rumuz Ceyhun, “...güçlü zayıfı ezer kimse hakkını savunamaz. Eşitlik, adalet kalmaz,” ; Rumuz Ebru, “Kanun önünde kimse eşit olmaz. Ayrımcılıklar olur. Haksızlığa uğrayanlar mahkemeye başvuramaz.” ; Rumuz Ayşen, “Eşitlik, adalet olmazdı. Herkes kendi hakkını kendisi arar ve kavgalar ortaya çıkardı.” ; Rumuz Ecem, “Güçlüler zayıfı ezerdi.”; Rumuz Ecrin, “Herkes herkese kötülük yapar. Kaos, kavga ortamı olur. İnsanlar her şeyden korkarak yaşar. Huzurlu bir hayat olmaz.” ifadeleri ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin bir hukuk devleti olmasını toplumsal hayattaki uygulamaları ile ilişkilendirmişlerdir. Hukuk devleti olmasının kazandırdıklarının bilincinde olmaması durumunda ise yaşanacak olumsuzluklara ilişkin düşüncelerini öğrenciler ifadelerine yansıtmışlardır. Buna dayanarak kanıtın ünitenin kazanımlarının gerçekleştirilmesine katkı yaptığı, eşitlik, hakkaniyet, adalet gibi değerlere ilişkin ise farkındalığını arttırdığı söylenebilir.

Kanıt temelli Uygulama 13 ve 14’in (Bağımsızlık ve İstiklal) değerlendirilmesi.

Kanıt 13: Bağımsızlık Bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak olmaktan kurtulamaz. <i>Atatürk</i> https://tr.pinterest.com/pin/382524562095558203	Kanıt 14:İstiklal “...hangi istiklal vardır ki, ecnebilerin nasihatleriyle, ecnebilerin planlarıyla yükselebilirsin? Tarih böyle bir hadiseyi kaydetmemiştir!”

Kanıt 13 Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Öğretmen: Kanıt 13 ve Kanıt 14’te verilen Atatürk’ün sözlerini okuyunuz. Atatürk’ün bu cümleler ile Türk milletine ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Rumuz Ceyhun: Ülkemizin ilerlemesi için ilk olarak kendi kararlarımızı almalıyız. Eğer başka devletlerin isteklerini yaparsak ilerleyemeyiz.

Rumuz Emin: Atatürk, bağımsızlığın bir millet için ne kadar önemli olduğunu anlatıyor.

Rumuz Kuzey: Bağımsız bir millet olmak, başka devletlerin boyunduruğu altında olmamak demektir.

Rumuz Ayşen: Başka devletlerin nasihatleri ve planları ile hiçbir devletin ilerleyemeyeceğini belirtiyor.

Rumuz Ecem: Eğer bir milletin başka milletler emrinde olursa ancak onlara uşak olacaklarını ifade ediyor.

Rumuz Elmas: Atatürk, bu sözleriyle bağımsızlığın ne kadar önemli olduğunu

anlatıyor.

Rumuz Ebru: Eğer başka devletlerin emrinde olursak onlara hizmet edeceğimizi, gelişemeyeceğimizi ifade ediyor.

Rumuz Habibe: Bir ulusun başka uluslara boyun eğerse her zaman onların uşağı olacağını, o ülkelerin hizmetinde olacağını ifade etmiştir.

Rumuz Ecrin: Başka devletlerin sözlerine göre değil, kendimiz karar almalıyız.

Öğretmen: Bir devletin bağımsız olması ne demektir? Bağımsız bir devletin özellikleri nelerdir? Kendi cümleleriniz ile açıklayınız.

Rumuz Burak: Bir milletin başka milletin emrinde olmamasıdır.

Rumuz Ceyhun: Bağımsızlık, başkaları sizin için değil de siz kendiniz için karar alabilmenizdir. Devletlerin başka devletlerin isteklerine göre değil, kendilerinin karar almasıdır.

Rumuz Ecrin: Bağımsızlık, serbest olmak demektir. Bir milletin başka millete bağlı olmaması demektir.

Rumuz Habibe: Bağımsızlık; başka devletlere boyun eğmeden, onların hizmetinde olmadan yaşamaktır. Bağımsız devletler kendi kararlarını kendileri alırlar.

Rumuz Ebru: Başka devletlere bağlı olmamaktır. Kendi kararlarımızı kendimizin bir devlet olarak almasıdır.

Rumuz Elmas: Başka bir devlete bağlı olmamadır. Başka devletlere bağımlı olursak onlara hizmet ederiz.

Rumuz Gülten: Yani başka bir ülkeye bağlı olmadan karar almaktır.

Rumuz Ecem: Bağımsızlık, başka ülkelere boyun eğmeyen devletlerdir. Kendi kararlarını alabilen devletlerdir.

Rumuz Ayşen: Bir devletin başka devletlerin isteğine, sözüne bakmadan milletin menfaatine karar almasıdır.

Öğretmen: Atatürk Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bağımsız olması için neler yapmıştır?

Rumuz Burak: Kurtuluş savaşını başlatmıştır.

Rumuz Ceyhun: TBMM'yi kurmuş. Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi kararlarını almasını sağlamıştır.

Rumuz Ecrin: Atatürk siyasi, ekonomi gibi alanlarda başka devletlere bağlı olmamamız için inkılaplar yapmıştır.

Rumuz Habibe: Kurtuluş Savaşı'nı başlatarak bağımsız bir devlet kurmuştur.

Rumuz Ebru: Atatürk, başka ülkelere bağımlı olmamak için ülkeyi ekonomik olarak geliştirmiştir.

Rumuz Gülten: Atatürk her alanda gelişme sağlamaya çalışmıştır. Siyasi, askeri, iktisadi, hukuki tüm alanlarda gelişme sağlamıştır.

Rumuz Elmas: Başka devletlere bağlı kalmayalım diye ülkeyi her alanda geliştirmiştir.

Öğretmen: Bağımsız olmayan bir ülke ne gibi sorunlar ile karşılaşabilir?

Rumuz Elmas: Bağımsız olmayan bir devlet kendi halkının yararına karar alamaz.

Rumuz Ebru: Devlet, başka devletlerden emir alır; başka devletler de kendi halkını düşünür.

Rumuz Ayşen: Bağımsızlığı olmayan bir ülke, başka bir devlete boyun eğmek zorunda kalır. O ülke de kendi isteklerine, kendi menfaatlerine göre hareket eder.

Rumuz Ecrin: Ülke, halkın yararına şeyler yapamaz; başka milletlerin yararına

kararlar alırlar.

Rumuz Ceyhun: *Başka milletlerin uşağı olur, kendi halkı yararına değil, başka milletlerin yararına hizmet ederler. Ve halkı sömürülür.*

Rumuz Emin: *Başka devletler tarafından sömürülür ve halkı yoksulluk çeker.*

Rumuz Kuzey: *Bağımsızlık bir devletin başka devletlere göre değil, kendi halkı yararına hizmet etmesidir. Başka devletlere bağımlı olursan onların çıkarlarına hizmet edersin.*

Rumuz Ecem: *Bağımsızlığı olmayan bir ülke, başka ülkelerin menfaatine hizmet eder. Kendi halkı için doğru kararlar alamazlar.*

Bu kanıt, ünitenin “Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar” kazanımı kapsamında öğrencilere analiz ettirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle kanıtta verilen Atatürk’ün sözleri öğrencilere yorumlatılmıştır. Öğrencilerden Rumuz Ecrin’in “*Başka devletlerin sözlerine göre değil kendimiz karar almalıyız.*” ; Rumuz Ebru’nun “*Eğer başka devletlerin emrinde olursak onlara hizmet edeceğimizi geliştiremeyeceğimizi ifade ediyor.*” ; Rumuz Ayşen’in “*Başka devletlerin nasihatleri ile planları ile hiçbir devletin ilerleyemeyeceğini belirtiyor.*” ifadeleri, Atatürk’ün sözlerinin doğru yorumlandığının göstergesi kabul edilebilir. Öğrenciler; bağımsızlığın olması için bir milletin kendi kararlarını kendisinin alması gerektiği, bir milletin ilerlemesinin başkalarının nasihatleri ile değil kendi özgürlüğü ile olacağına ilişkin düşüncelerini ifadelerine yansıtmışlardır. Öğrenciler, Atatürk’ün sözlerini yorumlayarak bağımsızlığın ne demek olduğuna ilişkin soruya ise kendi yorumlarıyla cevaplar vermişlerdir. Rumuz Gülten’in “*Yani başka bir ülkeye bağlı olmadan karar almaktır*”, Rumuz Elmas “*Başka bir devlete bağlı olmamadır.*” ; Rumuz Habibe’nin “*Bağımsızlık başka devletlere boyun eğmeden, onların hizmetinde olmadan yaşamaktır. Bağımsız devletler kendi kararlarını kendileri alırlar.*” ifadeleri ve diğer benzer ifadeler, bağımsızlık kavramına ilişkin öğrencilerin doğru çıkarımlarda bulunduğu göstergesi kabul edilebilir. Bu kapsamda öğrencilerin Türk milletinin bağımsızlığı, demokrasisi için Atatürk’ün yaptığı katkıları değerlendirebilmeleri için “Atatürk’ün yaptığı katkılar nelerdir?” sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Bu kapsamda Rumuz Ecrin, “*Atatürk siyasi, ekonomi gibi alanlarda başka devletlere bağlı olmamız için inkılaplar yapmıştır.*” ; Rumuz Habibe, “*Kurtuluş savaşını başlatarak bağımsız bir devlet kurmuştur.*” ; Rumuz Ebru, “*Atatürk başka ülkelere bağımlı olmamak için ekonomik olarak geliştirmiştir.*” ifadeleriyle ve diğer öğrenciler ifadeleri ile Atatürk’ün Türk milletinin bağımsızlığı adına birçok alanda mücadeleler verdiği, inkılaplar gerçekleştirdiği yorumunda bulunmuşlardır. Öğrenci ifadelerine dayanarak kanıtın öğrencilerin ünite kazanımına katkı sağladığını, bağımsızlık, vatanseverlik, özgürlük gibi değerlere ilişkin ise farkındalıklarını arttırdığı ifade edilebilir.

4.4.2. Kanıt temelli etkinliklerin akademik başarıyı nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla uygulanan “Cumhuriyet Dönemindeyim” temel etkinliğinin analizi

7. sınıf sosyal bilgiler dersinin altıncı ünitesinin adı “Yaşayan demokrasi”dir. Bu ünite de hedeflenen 4 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar gruplandırılarak bu ünite için iki adet kanıt temelli çalışma yaprağı hazırlanmıştır. İkinci çalışma yaprağının kazanımları olan “Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar” ve “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir” kazanımlarının öğrenciler tarafından elde edilme seviyelerini göstermesi için “Cumhuriyet Dönemindeyim” adlı etkinlik yaptırılmıştır. Kanıt temelli etkinliklerin sonucunda aşağıdaki temel etkinlik öğrencilere uygulanmıştır.

Tablo 4.25: Cumhuriyet Dönemindeyim Etkinliğinin Çalışma Yaprağı

Sizde Atatürk’ün sözlerine, yaptığı	
inkılaplara dayanarak demokrasinin	
ne olduğunu, daha demokratik bir	
devlet için ne gibi adımlar atıldığını	
yorumlayınız. Atatürk’ün demokrasi	
adımları attığı dönemde yaşadığınızı	
hayal ediniz. Ne gibi davranışlar	
sergileyerek Atatürk’e destek olur,	
daha demokratik bir sistem için nasıl	
faaliyetler yapardınız?	

“Cumhuriyet Dönemindeyim” etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla rubrik hazırlanmıştır. Rubrik dört alt boyuttan oluşmaktadır. 1. “Tarihi Empati”, 2. “Atatürk’ün Türk demokrasisine katkılarını değerlendirme”, 3. “Demokratik davranışlar sergileyebilme”, 4. “Demokratik uygulamaları toplumsal yaşam ile ilişkilendirme” ölçütleri açısından değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Öğrencilerin çalışmaları bu boyutlar doğrultusunda “Başarısız”, “Geçer”, “Orta”, “İyi”, “Çok İyi” şeklinde sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar sayısallaştırılmış ve tablo halinde gösterilmiştir. “Cumhuriyet Dönemindeyim” etkinliğine 13 öğrenci katılmıştır. “Cumhuriyet Dönemindeyim” etkinliğinin analizi Tablo 4.26’da gösterilmiştir.

Tablo 4.26: “Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinliğinin Analizi (n=13)

Etkinlik Alt Boyut

Tarihi Empati	Atatürk'ün Türk demokrasisine katkılarını değerlendirme	Demokratik davranışlar sergileyebilme	Demokratik uygulamaları toplumsal yaşam ile ilişkilendirme
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 7	Çok İyi : 8	Çok İyi : 9	Çok İyi : 6
İyi : 3	İyi : 1	İyi : 1	İyi : 1
Orta : 3	Orta : 2	Orta : 3	Orta : 4
Geçer : -	Geçer : 2	Geçer : -	Geçer : 2
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde “Tarihi Empati” alt boyutunda Çok İyi yedi öğrenci, iyi üç öğrenci ve orta üç öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda, öğrencilerin çoğunluğunun dönemin duygu ve düşüncelerini yansıtan ifadelerle yer vererek demokrasinin toplumsal sorunların çözümü olduğunun farkında oldukları ifade edilebilir. “Cumhuriyet Dönemindeyim” etkinliğinin “Atatürk’ün Türk demokrasisine katkılarını değerlendirme” alt boyutunda ise öğrencilerin çalışmalarından sekizi Çok İyi, biri iyi ve ikisi orta ve iki tane de geçer çalışma bulunmaktadır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin Atatürk’ün demokrasinin Türk toplumuna yerleşmesi için yaptığı inkılapların, yeniliklerin farkında oldukları söylenebilir. “Cumhuriyet Dönemindeyim” etkinliğinin üçüncü alt boyutu olan “Demokratik davranışlar sergileyebilme” boyutunda dokuz Çok İyi, bir iyi, üç orta çalışma ortaya konulmuştur. Bu alt boyutta ise öğrencilerin demokratik toplum için sorumlu davranış sergileyebilecekleri düşüncesini yansıtan ifadelerin olduğu görülmektedir. Son alt boyut olan “Demokratik uygulamaları toplumsal yaşam ile ilişkilendirme” boyutunda da Çok İyi altı, iyi bir, orta dört ve iki tane de geçer kategorisinde öğrenci ürünü vardır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin demokrasinin Türk toplumsal yaşamına ilişkin örneklerine yer verdiği ifade edilebilir.

Tablo 4.27: “Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinlik Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi”, 9-12 arası puanlar “Nitelikli”, 5-8 arası puanlar “Orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 4.28’de sunulmuştur.

Tablo 4.28: Cumhuriyet Dönemindeyim” Etkinliğinin Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	7	15,71
İyi	4	10,5
Orta	2	7
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	13	12,76

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 12,76 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması Çok İyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında yedi Çok İyi, dört iyi ve iki orta kategorisinde çalışma olması sınıfın genelinin amaçlanan kazanımlarda hedefe tam olarak ulaştığının ve hedefe uygun çalışmalar ortaya koyduğunun resmidir. Başarısız ve Geçer kategorisinde herhangi bir ürünün olmaması ve orta kategorisinde sadece iki ürünün olması kanıt temelli etkinliklerin dersin kazanımlarının kazandırılmasına katkı sağladığı ifade edilebilir. Bu kapsamda bazı öğrenci ürünlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

Rumuz Habibe

İstemsiz olduğumuz kanıtları da Atatürk'ün sözleri, demokrasi ilkeleri vardı. Atatürk sözlerinde demokrasiyi uygulamış demokratik devlet olabilmemiz için TBMM'yi açmıştır. Cumhuriyeti ilan etmiştir. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermiştir. Atatürk aynı zamanda insanların eşit olmasını ve insanların haklarını özgür bir şekilde kullanabilmelerini sağlamıştır. Ben Atatürk'ün bu uygulamaları uyguladığı zamanda yaşasaydım elimden geleni kadar Atatürk'e destek olurudum. Bu süreçte alınan kararlar ve düşüncelere saygı duyardım. Aynı zamanda insanlar arasında eşitliğin sağlanması için elimden geleni yapardım. Zaten insanların eşit olması, birbirlerine saygı göstermesiyle insanlar bir arada huzurlu yaşarlardı. Bunlar olmasa kaoslar olurdu.

Çok İyi olarak değerlendirilen öğrencinin bu çalışmasında öğrenci Atatürk'ün Türk demokrasisine katkılarını ifade edebildiği görülmektedir. Öğrencinin “Atatürk TBMM'yi açmıştır; Cumhuriyeti ilan etmiştir; kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermiştir; eşitliği sağlamıştır.” ifadeleri Atatürk'ün Türk demokrasisi için yaptığı katkıları değerlendirebildiğini göstermektedir. Öğrencinin “yaşasaydım” ifadesi o döneme ilişkin empati kurduğunun göstergesi sayılabilir. Öğrencinin “o zamanki süreçte alınan kararlar ve düşüncelere saygı duyardım”, eşitliğin sağlanması için elimden geleni yapardım” ifadeleri ise demokratik davranışlar sergileyebileceğini yansıtan ifadeler olarak görülebilir. “Cumhuriyet dönemindeyim” etkinlik rubriğinin son alt boyutunu ise “*demokratik uygulamaları yaşam ile ilişkilendirir*” alt boyutu oluşturmaktadır. Bu alt boyutta ise öğrenci, ancak insanların eşit olması ile toplumsal huzurun sağlanabileceğini aksi takdirde kaos, kargaşa yaşanacağını ifade etmiştir. Öğrencinin bu etkinlik ürünü rubrik kapsamında değerlendirilmiş ve Çok İyi kategorisinde ifade edilmiştir.

Atatürk...TBMM'yi açmış...kadınlara seçme ve seçilme hakkını...
 vermiştir...insanların eşit...olarak...yaşamaları için...yenilikler yapmıştır.
 Çok...partili...yaşama...geçmeye çalışmıştır. Demokrasinin ilkelerini
 diye...kanıta...insanların seçime...girmesi...kendi kendini yönetmesi...
 eşit...olmak...insanların yönetiminde söz sahibi olması...
 için...çalıştı. Demokrasi ile insanlar...duyguları ve düşüncelerini özgürce
 söyleyebilirler. Atatürk sayesinde yönetiminde söz sahibi olduk. Ben...
 Atatürk döneminde olsaydım...Atatürk'ün yaptıklarına destek olurduym...
 Çıkarıcı kanunlara uyardım. O dönemde insanlarımızı elde ettiğimiz
 için...mutlu olurduym. Atatürk'ün gerçekleştirmek istediklerine ben de...
 çaba harlardıym.

Rumuz Burak adlı öğrencinin de çalışması “Çok İyi” kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrenci rubriğin “Atatürk’ün Türk demokrasisine yaptığı katkıları değerlendirme” alt boyutunda Atatürk’ün Türk demokrasisi için yaptığı yeniliklerin farkında olduğunu gösteren ifadelerle yer vermiştir. Öğrencinin Atatürk’ün Türk demokrasisi için “TBMM’yi açmış, eşitlik için çalışmış, çok partili yaşama geçmeye çalışmış, halkın yönetiminde söz sahibi olması için çalışmış.” ifadeleri, Türk demokrasisi için Atatürk’ün neler yaptığının farkında olduğunu göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin “Ben Atatürk döneminde olsaydım”, “...mutlu olurduym” ifadeleri ise o döneme ilişkin sempatik bir ifade olduğu varsayılabilir. Rubriğin “Demokratik davranışlar sergileyebilme” alt boyutunda ise “kanunlara uyardım”, Atatürk’ün yaptıklarına destek olurduym” ifadelerini kullanmıştır. Rubriğin “demokratik uygulamaları toplumsal yaşam ile ilişkilendirme” alt boyutunda ise öğrencinin “insanların demokrasi ile yönetiminde söz sahibi olması, demokrasi ile duygu ve düşüncelerini özgürce söyleyebilmesi, insanların seçime katılması eşit olması” gibi ifadeleri ise demokratik uygulamaların topluma yansımalarını gösteren ifadeler olarak kabul edilebilir.

Demokrasi eşitlik, adalet, Saygı, sevgi, mutluluk getirdi. Atatürk'ün Sabahları ile sabah demokratik sabah, özgür oluyuk. Bende o dönemde Atatürk'e destek olur, onun sözünü dinlerdim. Onu yaptığı kadınlardan dolayı desteklerdim. Onun sayesinde kadınların seçme seçilme hakkı oldu. Eşitlik Onun sayesinde oldu. Herkes eşit bir şekilde seçilmeye katıldı. Kadınlar seçme seçilme hakkı elde etti. TBMM'yi açtı. Partileri kurdu. Parti olmasa, seçim olmasa, demokrasi bir devlet olmaz. Din ve vicdan hürriyeti oldu. Herkes düşüncelerini özgürce ifade etti. Bu sayede toplumda huzur oldu. Atatürk'ün yapmış olduğu şeyleri desteklerdim. O dönemde savunurdum.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin çalışması değerlendirildiğinde Atatürk'ün Türk demokrasisine katkılarını yansıtan ifadeleri görülmektedir. Öğrencinin “eşitlik, adalet getirdi, kadınların seçme ve seçilme hakkı oldu, TBMM'yi açtı, din ve vicdan hürriyeti oldu, partiler kurdu” ifadeleri, Atatürk'ün Türk demokrasisi için yapmış olduğu katkıları değerlendirebildiğini göstermektedir. Öğrencinin “herkes düşüncelerini özgürce ifade etti, toplumda huzur oldu, eşitlik oldu” ifadeleri ise demokratik uygulamaları toplumsal yaşam ile ilişkilendirebildiğini yansıtan ifadeler olarak kabul edilebilir. Öğrencinin “Atatürk'ün yapmış olduğu şeyleri desteklerdim, o dönemde savunurdum.” ifadeleri ise hem empatik düşüncelerde olduğunu hem de demokratik davranışlar sergileyebileceğini gösteren ifadeler olarak sayılabilir. Öğrencinin çalışması rubriğin tüm alt boyutları kapsamında değerlendirilerek Çok İyi kategorisinde ifade edilmiştir.

Rumuz Ceyhan

Atatürk demokrasi ilkelerini toplumda sağlamaya çalışmıştır. Demokrasinin ilkeleri diye kanıtta vardır. Eşitlik, adalet, coşku, birlik herkesin fikrini özgürce söyleyebilir. Meşinin için çalışırdı. Daha demokratik bir toplum için uğraşı yapardı. Başta kurulmasına destek oluyordu. Evim hürriyeti olan ediyordu. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı veriyordu. Ben o dönemde olsaydım milletvekilliğine aday olup Atatürk'ün yaptıklarına destek oluyordum. Demokrasinin ilkelerine uygun yaşıyordum. Eşitlik, adalet olsun diye gaba harcaırdım. Eşitliğin adaletin olmadığı yerde huzur olmaz. Kaçgılar, kaçgısalılar oluyordu.

Rumuz Ceyhan adlı öğrencinin bu çalışması da Çok İyi kategorisinde değerlendirilenler arasındadır. Öğrencinin çalışması rubriğin “Atatürk'ün Türk demokrasisine katkılarını

değerlendirme” alt boyutu altında değerlendirildiğinde “Cumhuriyetin ilanı, kadınlara seçme ve seçilme hakkı vermesi” gibi ifadeleri ile “Eşitliği, adaleti sağlamaya çalışıyordu.” gibi ifadeler Atatürk’ün Türk demokrasisi için yaptığı katkıların farkında olduğunun göstergesi sayılabilir. Öğrencinin “Demokrasinin ilkelerine uygun yaşıyordum, eşitli, adalet olsun diye çaba harcardım.” ifadeleri ise öğrencinin demokratik davranış sergileyebileceğinin göstergesi sayılabilir. Öğrencinin “Eşitliğin, adaletin olmadığı toplumda huzur olmaz, kavgalar, kargaşalar olur.” ifadesi ise demokrasinin topluma yansımaları olarak ifade edilebilir. Öğrencinin “... o dönemde yaşıyordum” ifadesi ise empatik düşüncelere sahip olduğunun göstergesi kabul edilebilir. “Cumhuriyet Dönemindeyim” temel etkinliği hazırlanan rubrik ölçeği doğrultusunda değerlendirilerek Çok İyi kategorisinde ifade edilmiştir.

Rumuz Elmas

Demokrasi: i. adalettir, eşitliktir, saygınlıktır. Daha demokratik bir devlet için kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Düşünce özgürlüğü, herkese eşit davranılması, farklı ülkelerden farklı insanların dinlerini, dillerini, ırklarını istedikleri gibi yaşayabilmesi. Atatürk’ü desteklerdim, yardımcı olurdum. Bualar ne gibi desteklerde bulurdum dersseniz i. Atatürk’ü hukuk veya buna benzer işlerde yardımcı olurdum.

Rumuz Elmas adlı öğrencinin bu çalışması orta kategorisinde değerlendirilen çalışmalar arasındadır. Öğrencinin ifadeleri rubrik ölçüsünde değerlendirildiğinde “Demokratik uygulamaları yaşam ile ilişkilendirme” alt boyutu altında “düşünce özgürlüğü, herkese eşit davranılması, farklı ülkeden farklı insanların dillerini dinlerini özgürce yaşayabilmesi” ifadeleri, öğrencinin demokrasinin kazandırdıklarının farkında olduğunun göstergesi sayılabilir. Atatürk’ün Türk demokrasisine katkısı boyutunda ise öğrenci sadece seçme ve seçilme hakkı ile adalet, eşitlik ifadelerine yer verirken TBMM’nin açılışı ve Cumhuriyet’in ilanından bahsetmemiştir. Öğrenci; “Atatürk’ü desteklerdim, yardımcı olurdum.” ifadeleri demokratik davranış sergileyebileceğini gösterirken o döneme ilişkin duygu ve düşünceleri yansıtan ifadelere ise yer vermemiştir.

4.4.3. Kanıt temelli uygulamaların öğrencilerin vatanseverlik değer seviyesini nasıl

Tablo 4.30: “Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor” Etkinliğinin Analizi (n=13)

Etkinlik Alt Boyut			
Sevgi duymak	Fedakarlık	Ülkesi için yararlılık	Haklarının ve sorumluluklarının bilincinde olmak
Toplam Sayılar			
Çok İyi : 9	Çok İyi : 8	Çok İyi : 3	Çok İyi : 7
İyi : 2	İyi : 1	İyi : 6	İyi : 1
Orta : -	Orta : 2	Orta : 2	Orta : 3
Geçer : -	Geçer : -	Geçer : -	Geçer : -
Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -	Başarısız : -

Çalışmaların değerlendirme tablosu incelediğinde Çok İyi ve iyi çalışmalarının sayıca fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde “Sevgi duymak” alt boyutunda Çok İyi dokuz öğrenci, iyi iki öğrenci bulunmakta ve orta kategorisinde öğrenci bulunmamaktadır. Bu durum da öğrencilerin çoğunluğunda vatan sevgisi bilincinin yüksek olduğunu göstermektedir. Etkinliğin “Fedakarlık” kategorisinde ise Çok İyi sekiz, iyi bir, orta iki öğrenci çalışması olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta ise öğrencilerin vatani için fedakarlık duygusunun yüksek olduğu ifade edilebilir. Etkinliğin “Ülkesi için yararlılık” alt boyutunda ise öğrencilerin çalışmalarından üç tane Çok İyi, altı tane iyi ve iki tane de orta kategorisinde çalışma bulunmaktadır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin ülkesi için yararlılık duygusunun yüksek olduğu ve bu düşünce dahilinde ülkelerine faydalı olmaya çalıştıkları söylenebilir. Etkinliğin dördüncü boyutu olan “Haklarının ve sorumluluklarının bilincinde olmak” alt boyutunda ise yedi Çok İyi, bir iyi, üç orta kategorisinde çalışma vardır. Bu alt boyutta ise öğrencilerin hak ve sorumluluklarının bilincinde olmalarının vatanseverlik değerinin bir parçası olduğunun bilincinde oldukları düşüncesini yansıtan ifadeler görülmektedir.

Tablo 4.31: Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor Etkinliğinin Analizinde Kullanılan Puan Baremi

Puan Baremi	Geçer	Orta	İyi	Çok İyi
	1-4	5-8	9-12	13-16

Etkinliklerin değerlendirilmesinde, 13-16 arası puanlar “Çok İyi”, 9-12 arası puanlar “İyi”, 5-8 arası puanlar “Orta” ve 1-4 arası puanlar “Geçer” olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonrasında öğrenci ürünlerinin niteliğine dair bulgular Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 4.32: Vatanseverlik Değerine İlişkin Metafor Etkinliği Puan Tablosu

Kategoriler	Öğrenci Sayısı	Puan Ortalaması
Çok İyi	9	14,44
İyi	2	10,5
Orta	-	-
Geçer	-	-
Başarısız	-	-
Toplam	11	13,72

Puan tablosu analiz edildiğinde yapılan etkinliklerin genel puan ortalamasının 13,72 olduğu görülmektedir. Yani tüm çalışmaların puan ortalaması Çok İyi kategorisindedir. Tüm çalışmalar arasında 9 Çok İyi ve 2 iyi çalışma olması sınıfın tamamının vatanseverlik değerini taşıdığının göstergesi kabul edilebilir. Orta, Başarısız ve Geçer kategorilerinde herhangi bir ürünün olmaması, değerlerin kazandırılmasında kanıt temelli etkinliklerin etkili olduğunun göstergesidir. “Vatanseverlik değerine ilişkin metafor” etkinliğine ilişkin bazı öğrenci çalışmalarına aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Ceyhun

Vatanseverlik
Çalışmaya.....
benzer.
 Çünkü Vatanın için çalışıp vatana
 hayırlı bir ferd olursun. Vatanın
 bu sayede koruyabilirsin. Vatanın
 bu sayede gelişir. Bunları yapar-
 kende hak ve sorumluluklarının
 bilincinde hareket etmelisin.
 Mesela vakti geldiğinde askere
 gitmelisin. Vatanın sevip onun
 için elinden geleni yapmalısın.
 Bunları yaparken en önemlis
 vatanın için fedakar birisi
 olmalısın. Mesela ülken için
 elinden geleni yapmalısın.
 Çünkü vatanın seviyorsan onun
 için onu korumak, geliştirmek için
 elinden geleni yapmalısın.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin “Vatanseverlik değerine ilişkin Metafor” çalışması rubrik doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öğrencinin çalışması Çok İyi kategorisinde ifade edilmiştir. Öğrenci çalışmasında “*vatanın için çalışıp hayırlı bir fert olursun, vatanın bu sayede gelişir.*” ifadelerine yer vermiştir. Öğrencinin bu ifadeleri, rubriğin yararlık alt boyutunda değerlendirilebilir. Çünkü bu alt boyutta ülkesi için çalışmak, yararlı olmak düşüncesinin öğrencide haiz olması gerekmektedir. Öğrenci ifadelerini de analiz ettiğimizde öğrencinin ülkesi için yararlık düşüncesini ifadelerine yansıttığını görmekteyiz. Rubriğin “hak ve sorumluluklarının bilincinde olma” boyutu altında ise “*...hak ve sorumlulukların bilincinde olmalısın. Mesela vakti geldiğinde askere gitmelisin.*” ifadesi, öğrencinin vatanına karşı sorumluluk bilincinin olduğunu göstermektedir. Rubriğin “fedakarlık” alt boyutunda ise “*ülken için fedakar biri olmalısın, onu korumak, geliştirmek için elinden geleni yapmalısın.*” ifadeleri öğrencinin çalışmasında bulunmaktadır. Sevgi alt boyutunda ise “*vatanının seviyorsan....*” ifadesi ile aslında vatanını seven bir insanın vatani için elinden geleni yapacağını ifade etmektedir. Öğrencinin çalışması hazırlanan rubrik kriterleri doğrultusunda değerlendirilerek Çok İyi kategorisinde ifade edilmiştir. Buna dayanarak öğrenciler ile gerçekleştirilmiş olan kanıt temelli öğrenmenin ünitenin konusu dahilinde öne çıkan değer öğrencilerde gerçekleştirilmesine büyük katkı sağladığı ve değerlerin verilmesi hususunda büyük etkiye sahip olduğu ifade edilebilir.

Rumuz Ecem

Vatanseverlik

korumaya
benzer.
çünkü... millet... adına... savunmak... vatanın...
korunaktır... milletinize... karşı... sevgili...
olmak... onların... huzur... mutluluk... verir...
milletimize... rahat... uyusun... huzurlu... olsun...
savaş... sığınlar... milletleri... adına...
fedakarlık... yaparlar... ben... olsaydım...
vatanına... sadık... biri... olmasaydı...
çalışırdım... onlar... huzurlu... uyusun...
mutlu... olsunlar... diye... savardım...
bunları... yapmak için... sorumluluğu...
verine... getirdim... ama... öğrenciyim...
vatanım... ve... milletim... için... ders...
çalışarak... ilkeme... yararlı... biri...
olmasaydı... çalışırdım...

Rumuz Ecem adlı öğrencinin çalışması da Çok İyi kategorisi arasında değerlendirilen

çalışmalardan bir tanesidir. Öğrencinin çalışması rubriğin her alt boyutunda ayrı ayrı puanlanmış ve değerlendirilmiştir. Öğrencinin “haklarını ve sorumluluklarını bilir” alt boyutu altında “*milletimize saygılı olmak, öğrenciyim vatanım, milletim için yararlı birey olmak*” ifadeleri, vatanseverliğin sorumluluk bilinci içinde hareket etmek olduğu düşüncesinin ifadeye yansımaları kabul edilebilir. “Fedakarlık” boyutu altında ise öğrenci “*...milletimi adına savaşmak fedakarlık*” ifadeleri, öğrencinin fedakarlık bilincine sahip olduğunun göstergesi sayılabilir. Öğrencinin “*...öğrenciyim. Vatanım ve milletim için ders çalışarak ülkeme yararlı biri olmaya çalışırım*” ifadesi ile öğrenci olarak sorumluluğunun ders çalışmak olduğunun bilincinde olduğunu ve bu doğrultuda çalışarak vatanına, milletine yararlı olmak amacı taşıdığı ifade edilebilir. Sevgi boyutuna ilişkin olarak ise öğrencinin çalışması bir bütün olarak analiz edildiğinde; vatanına, milletine saygı ve bağlılık duyduğunu söylenebilir. Öğrencinin ifadeleri rubrik kapsamında değerlendirilerek “Çok İyi” olarak ifade edilmiştir. Buna dayanarak uygulanan kanıt temelli çalışma yaprağının vatanseverlik değeri farkındalığının artırılmasında etkili olduğu ifade edilebilir.

Rumuz Ebru

Vatanseverlik

.....
 ..Kardesliğe.....benzer.
 Çünkü Biz insanlar hepimiz kardeşiz. Ülkemiz çok
 ..seven vatanımız ve milletimize hem saygı hem
 ..sevgili.....davranışlarıdır. Vatanımıza baskınlulu davranma
 ..lıyız, herkesin bir sorumluluğu vardır. Mesela
 erkekler askere giderler orada bir asker
 ..insanın hayatını kurtarmak için canını feda ederler
 Vatan severler sorumluluklarını yerine getirirler
 Vatan severler gibi ben de vatanım için ol bayrağımız
 için canımı feda ederim. Ne olursa olsun
 ..ülkem için bayrağımız için elinden geleni yaparım
 Vatan sevelik kardeşliğe, dostluğa, arkadaşlığa
 ..benzer ve bizimde bu vatanı ve milleti
 ..korumamız gerekir. Eğer ülkemize iyi örnek
 ..olursak geleceğimizi de sorumlulukta bizlerden
 ..ömek alır. ve böylece vatanı çok seven
 ..bir millet oluruz.

Rumuz Ebru adlı öğrencinin ifadeleri de rubrik kapsamında analiz edilmiş ve öğrencinin

çalışması Çok İyi kategorisinde değerlendirilmiştir. Öğrenci ifadeleri analiz edildiğinde öğrencinin “...sevgi duymak” alt boyutunda öğrenci “vatanımıza ve milletimize hem saygı hem sevgili davranmalıyız.” ifadesi ile vatanına sevgi bağı ile bağlı olduğu ifade edilebilir. Öğrencinin “...vatanım için al bayrağımız için canımı feda ederim.” ifadesi ise öğrencinin hem vatanına hem de bayrağına duyduğu sevginin yansıması olarak düşünülebilir. Bu ifade, rubriğin fedakarlık alt boyutunda değerlendirildiğinde canından vatanını üstün tuttuğunu ve gerekirse canından bile geçebileceğini düşüncesini yansıtmaktadır. Öğrencinin “iyi örnek olmak” ifadesi sorumluluklarının farkında olduğunun göstergesi sayılabilir. Çünkü öğrenci gelecekte çocukların da bizi örnek alacağını ve böylece vatanımızı seven bir millet olarak devam edeceğimizi ifadelerinde belirtmiştir. Rubrik, “sorumluluk” alt boyutunda değerlendirildiğinde ise öğrenci “...herkesin bir sorumluluğu var. Mesela askerler zamanı geldiğinde askere giderler...” ifadesi ile vatanseverlik için sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerektiği düşüncesini ifadesine yansıtmıştır.

Rumuz Habibe

Vatanseverlik
arkadaşlığa.....
.....benzer.
Çünkü insanlar..... arkadaşlarına..... karşı..... sevgili, saygılı,.....
hoşgörülü, severken..... yaklaşımları arkadaşlarına..... karşı.....
sorumlulukları..... vardı. Arkadaşları..... ile..... bir..... konuşma
sekti..... vardı. Aynı..... zamanda..... bunları..... ülkeleri..... içinde.....
genelidir. İnsanlar..... ülkelere..... sevgili, saygılı, hoşgörülü.....
yaklaşımları..... için..... her..... türlü..... sorumlulukları.....
altına..... girer, her..... türlü..... fedakarlığı..... yapar.
Arkadaşlar..... birbirleri..... için..... her..... türlü..... fedakarlığı.....
göze..... alır. Bu..... yüzden..... ben..... vatanseverliği.....
arkadaşlığı..... benzettim. Ben..... alsam..... ülkem..... için
el..... den..... geleni..... yapar..... her..... türlü..... fedakarlığı.....
göze..... alırdım. Ülkeme..... karşı..... sorumluluklarını.....
yerine..... getirirdim. Mesela..... galede..... destek
vermeye..... çalışırdım. Mesela..... öğretmen..... alsam
Ülkeme..... hoş..... çocukları..... yetiştirebilmek
için..... el..... den..... geleni..... yapardım, cabalardım.

Rumuz Habibe adlı öğrenci, vatanseverliği arkadaşlığa benzetmiştir. Öğrencinin

ifadeler rubriğinin her alt boyutu göz önüne alınarak analiz edildiğinde, öğrencinin çalışması Çok İyi olarak değerlendirilmiştir. Rubriğin “haklarını ve sorumluluklarını bilme” alt boyutu altında öğrencinin “Ülkem karşı sorumluluklarımı yerine getirirdim. Mesleğime göre destek vermeye çalışırdım. Mesela öğretmen olsam ülkeme hayırlı çocuklar yetiştirmek için çalışırdım.” ifadesi güzel bir düşünceyi yansıtmaktadır. Vatanseverlik demek sadece savaşmak değil; her alanda mesleğini, sorumluluklarını yerine getirerek ülkeye faydalı olmak düşüncesinin yansımasıdır. Bu ifade “yararlılık” alt boyutu altında da öğrencinin her alanda ülkesi için yararlı olmaya çalışacağı düşüncesinin yansıması olarak ifade edilebilir. Fedakarlık alt boyutunda ise “...ülkem için elimden geleni yapar, her türlü fedakarlığı göze alırdım.” ifadesi ile ülkesi için her türlü fedakarlığa hazır olduğunun göstergesi kabul edilebilir. Rubrik kapsamında öğrenci çalışması bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğrencinin çalışması çok nitelikli olarak ifade edilmiştir. Buna dayanılarak kanıt temelli ders işleme sürecinin konuya ilişkin öne çıkan değerleri de kazandırmada etkili olduğu kanısına varılabilir.

Rumuz Elmas

Vatanseverlik
 ...Saygıya.....ve.....
 ...kardeşliğe.....benzer.
 Çünkü...bizler...nasıl ki...bayraklarımız...
 ve...kardelerimiz...saygı...duymuyoruz...
 vatanımıza...bayrağımıza...ve...milletimize de...
 aynı...saygıyı...duymalıyız.Yani...vatanseverlik
 ...saygıya.....benzer...Vatanseverlik...nasıl
 ...saygıya.....benzer...kardeliğe de
 ...benzer...Çünkü...kardelerimiz...nasıl
 ...elverişte...herkesden...ve...her şeyden
 ...korumasak...vatanımızda...kardemiz
 ...gibi...korumalıyız...Bende...vatanım
 ...işin...iyi...bir...öğrencisi...olmaya
 çalışıyorum...

Rumuz Elmas adlı öğrencin çalışması rubrik kapsamında analiz edilerek iyi kategorisinde değerlendirilmiştir. “...vatanımıza, milletimize de saygılı olmalıyız” ifadesi öğrencinin sevgi ve bağlılık göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin vatanseverliği kardeşine benzeterek “Nasıl onu koruyorsak vatanımızı da korumalıyız.” ifadeleri ile de vatan

sevgisinin olduğu ve onu koruma bilincinde olduğu düşüncesine sahip olduğu varsayılabilir. Öğrencinin “*Vatanım için iyi bir öğrenci olmaya çalışıyorum.*” ifadesi ise ülkesi için sorumluluk bilincinde hareket ettiğinin göstergesi sayılabilir. Ancak öğrencinin yararlılık boyutunda açık ifadeleri olmayışı ve diğer alt boyutlarda da düşüncelerini daha belirgin ifade edemeyişinden dolayı öğrencinin çalışması iyi kategorisinde ifade edilmiştir. Ancak öğrencinin çalışması bir bütün olarak incelendiğinde öğrencide vatanseverlik değerine ilişkin farkındalığın ve bilincin olduğu ve bu şuurda hareket edeceği düşüncesinde olduğu ifadelerinden anlaşılmaktadır. Buna dayanarak da kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencideki vatanseverlik bilincini arttırdığı ifade edilebilir.

Vatanseverlik değerine ilişkin metafor çalışmasına toplam on bir öğrenci katılmıştır. Bu on bir öğrenci içinde dokuzunun çalışması Çok İyi olarak değerlendirilirken sadece iki çalışma iyi olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda öğrenci ürünlerine dayanarak kazanımlar doğrultusunda hazırlanan kanıt temelli etkinliklerin aynı zamanda o konuya ilişkin öne çıkan kök değer ve alt değerlerin kazanımına da katkı sağladığı ifade edilebilir.

4.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Etkinliklerin Kullanımına İlişkin Araştırmacı ve Öğrencilerin Günlüklerine Yansıyan Görüşleri Nasıldır?

Kanıt temelli Sosyal Bilgiler ders sürecinin nasıl olduğuna ilişkin araştırmacı ve öğrenci görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmacı ve öğrenci günlükleri analiz edilmiştir.

4.5.1. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin kullanımına ilişkin araştırmacının günlüklerine yansıyan görüşleri nasıldır?

Araştırmacı günlükleri, Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğretim yöntemiyle işleniş sürecine ilişkin araştırmacı deneyimlerini ve görüşlerini içermektedir. Araştırmacı günlükleri, araştırmacının sınıf içi gözlem ve deneyimlerine ilişkin olarak birçok alt başlık altında değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Bunlar sınıf içi iletişim, öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyleri, öğrencilerin derse ilişkin ne hissettikleri, hoşlanıp hoşlanmadıklarına ilişkin davranışsal gözlemler, karşılaşılan problemler ve bunlara getirilen çözümler, araştırmacının kendi gelişimine dair farkındalıklarının arttırılması gibi ölçütler düşünülerek irdelenmiştir. Aşağıda araştırmacı günlüklerinden örnekler verilmiştir.

13.09.2021

Öğrencilere daha önceki hafta bilgilendirme yapmama rağmen sınıfta konuşulanları kayıt altına almam onlarda çekingenlik oluşturmuştu. Parmak kaldırmada dersin başında çekingenlik gözlemledim. İlk iki kanıtımız Hacivat-Karagöz kanıtıydı. İletişim hatalarına ilişkin zıt örnekler içermekteydi. Öğrencilere kısa bir Hacivat-Karagöz oyunu izlettirildi. Daha sonra öğrencilerden gönüllüler ikişer şekilde çıkarılarak canlandırma yapmaları istendi. Bu süreç öğrencilerin hoşlarına gitmişti. Öğrenciler sınıftaki süreci kaydettiğini unutmuşlardı. Daha rahat konuşuyorlar ve derse katılım gösteriyorlardı. Öğrenciler arkadaşlarının canlandırmaları karşısında çok eğleniyorlardı. Daha sonra öğrencilerin canlandırmaları bitince sorulara geçildi. Öğrencilerin Hacivat-Karagöz oyunundaki diyaloglar üzerine konuşmaları, fikirlerini beyan etmeleri onları derse karşı daha aktif etmişti. Öğrencilerin hepsinin kanıta ilişkin parmak kaldırmaları ve kanıtın hoşlarına gittiğini göstergesi olarak düşünülebilir. Hazırlamış olduğum kanıt temelli çalışma kağıdını akıllı tahtadan yansıtmıştım. Ancak akıllı tahtaya uzak yazıların okumasında güçlük çekmişlerdi. Bunun için akıllı tahtadan kanıt temelli çalışma kağıtlarını büyütme durumunda kaldım. Fakat bu durum kanıtın bir bütün halde görülmesini engellemiştir.

Sınıf içi gözleme dayalı bu günlük, kanıt temelli çalışma yapraklarının ilk uygulanma haftasına aittir. Sınıf içi sürecin kaydedilmesinin öğrencilerde oluşturduğu tedirginlik, kanıtların eğlenceli olması ve kanıtlardaki geçen diyalogu canlandırmaları ile giderilmiştir. Kanıt temelli öğretimin ilk haftası olması sebebi ile bazı sorunlar da günlüğe yansımıştır. Günlükleri incelediğimde, kanıt temelli öğretimin uygulanmasında karşılaşılan sorun olarak kanıt temelli hazırlamış olduğum çalışma kağıtlarını akıllı tahtadan yansıtmamanın yeterli olacağını düşünmüştüm. Fakat kanıtların altındaki soruların okunmasında zorluk yaşandı, kanıtları büyüttüğüm zaman ise kanıtlar bir bütün halinde görünmüyordu. Diğer sorun ise ilk hafta olması ve dersin kayıt altına alınması nedeniyle çocuklardaki çekingenlik olmuştu. Bu zorluğu, kanıtların eğlenceli olması ve öğrencilerin canlandırma yapmaları ile aşıyorduk. Öğrenciler, Hacivat ve Karagöz diyaloglarından çok eğlenmişlerdi. Kendi aralarındaki gülüşme ve şakalaşmalardan bu durum anlaşılıyordu. Öğrencilere eğlenme fırsatı veren bu kanıtlar, öğrencilerin derse karşı olumlu duygular hissettiğini ve onları derste aktifleştirdiğini göstermektedir.

16.09.2021

Uygulamanın 4 ve 5' bugün gerçekleştirdim. Daha önce kanıt temelli etkinlikleri akıllı tahtadan verdiğimde çocukların uzaktan okumakta zorlandıklarını ve küçültmek durumunda kalmıştık. İlk üç saatlik tecrübemin ardından her öğrenci için kanıt temelli çalışma kağıtlarından birer tane çıkarttım. Kanıt temelli etkinlik kağıtlarını akıllı tahtaya yine yansıtım fakat her öğrenci içinde birer tane kendilerine verdim. Kanıt temelli etkinlik kağıtlarından birer tane öğrencilere vermem öğrencilerde katılımı biraz daha arttırdığı söyleyebilirim. Bugün kanıt temelli etkinlik kağıtlarından da uygulama dört ve beşi gerçekleştirdik. Uygulama 4 “yaşamdan bir hikaye” adlı kanıttan uygulama 5 ise “doğru iletişimin önemine dair bir örnek” kanıttan oluşmaktaydı. Kanıt 4 bir gazete haberinden oluşmaktadır. Kanıt 4'teki gazete haberinden öğrencilerin etkilendiklerini, yaşlılara karşı saygı değerlerinin yüksek olduklarını ve hürmet gösterdiklerini söylemek mümkündür. Özellikle gazete haberine konu olan gençlerin yaptıklarının yanlış olduğunu ve kendilerinin yaşlılara karşısında daha hürmetli olacaklarını ve davranmayacaklarını ifade ettiler. Kanıt 5 uygulaması ise kısa bir filminden oluşmaktaydı. Öğrenciler özellikle filminden duygusal olarak çok etkilendiler. Filmi birkaç kere tekrar ettirdim. Öğrenciler hiç kimseye karşı önyargılı davranmamak gerektiğini, anlayışlı ve yardımsever olmak gerektiğini belirttiler. Yapılan yardımların hiçbir zaman boşa gitmeyeceğini elbet bir gün karşımıza çıkacağını tekrar tekrar belirttiler. Öğrencilerde merhamet ve yardımseverlik duygusunun yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Genel olarak öğrencilerin tamamına yakını hem duygusal hem de zihinsel olarak derse odaklanmıştı. Bu durumun sanırım öğrencilerin söz hakkı alması, kendi düşüncelerini ifade etmeleri ve kanıtlarında biraz duygusal olması bu konuda etkiliydi.

Günlükte, geçen hafta karşılaşılan problemin çözümüne ilişkin ifadelere yer verilmiştir. Akıllı tahtadan yansıtılan etkinliklerden her öğrenci için bir tane çıkarıldığı görülmektedir. Kanıt temelli çalışma kağıtlarının hem akıllı tahtaya yansıtılması hem de her öğrenci için bir tane çıkarılması dersin işlenişi açısından olumlu etki yaptığı sınıf içi gözlemlerden anlaşılmaktadır. Kanıtlarda görsellerin, videoların kullanılması öğrencilerin daha çok dikkatini çektiği alıntıdan anlaşılmaktadır. Yukarıdaki alıntıdan kanıtın öğrencilerin empatik düşünmesini sağladığı söylenebilir. Öğrencilerin empatik davrandığı, empatik ifadelere yer verdikleri günlükten anlaşılmaktadır. Yukarıdaki alıntıdan öğrencinin düşünsel boyutunun yanında duygusal olarak da derse odaklandığını düşünülebilir.

20.09.2021

Artık öğrenciler sınıf içi sürecin kaydedilmesine alışmıştı. Bunu kanıt altının uygulamasında anlamak mümkün. Çünkü Kanıt 6 aile içi iletişimin olumsuz örneğini içermeydi. Öğrencilerin hemen hemen hepsi aile içi olumlu ve olumsuz iletişimlerinden örnekler verdi. Öğrenciler kendilerini ifade etmek ve hayatlarından örnekler vermek için parmak kaldırıyorlardı. Bazen uyarmak zorunda kaldım. Ve herkesin söz alarak konuşmalarını istedim. Öğrenciler kanıt temelli etkinlikler yoluyla dersin işlenmesinden keyif aldıklarını söyleyebilirim. Bu durumdan sanırım sınıf atmosferinin de etkisi vardı. Bunda sanırım sınıf ikliminin etkisi daha büyük. Çünkü öğrencilerin kanıt kapsamında verdikleri cevaplara ilişkin onları sık sık konuşmaya teşvik ediyor yanı sıra yorumlarda bulunmalarını istiyordum. Birde bugün normal sıra düzeninden u şeklinde sıra düzenine geçiş yaptım. Bundaki amaç öğrencilerde de hem benim ile hem de kendi aralarındaki iletişimin artmasıydı. Bu sıra düzeni sınıf içi etkileşim açısından sanırım daha iyi oldu. Sınıf mevcudunun da az olması bir avantajdı sağlamış oldu. Kanıt 7 ve 8 ise empati ve farklı bakış açılarına ilişkindi. Burada ki görsellerin öğrenciler de yer ettiğini ifade edebilirim. Çünkü görseller hoşlarına gitmişti. Günlük hayatlarında bundan sonra empatik davranacaklarıdır. Kanıt 9 da ise bir aile içinde iletişiminin zıt örneği verilmişti. Bu kanıt öğrenciler de gülüşmelere ve farklı farklı yorumlamalara neden olmuştu. Öğrencilerin resim üzerine düşüncelerini ifade ederken oldukça eğlendikleri de söyleyebilirim.

Yukarıda verilen günlükte uygulama esnasında karşılaşılan bir problemin daha çözüldüğü ifade edilmektedir. Öğrencilerin artık sınıf içi iletişimin kayıt altına alınmasına alıştığına ilişkin gözleme yer verilmiştir. Öğrencilerin kendi aile içi iletişimlerinden örnekler vermeleri ve derse katılım için parmak kaldırmaları sınıf atmosferinin olumlu olduğunu göstermektedir. Günlükte öğrencilerin derse katılmada istekli olduğu ve parmak kaldırmadan konuştuklarına yer verilmiştir. Artık öğrencilerin daha çok derse katılmak için aktifleştikleri ve söz almada istekli oldukları günlükten anlaşılabılır. Kanıt temelli öğretim sürecinin öğrencileri aktifleştirdiğini ve derse katılımı arttırdığını günlükteki alıntılardan çıkarılabilir. Günlükteki ifadelerden öğrencilerin öğretim sürecinde oldukça eğlendikleri de görülmektedir. Sınıf içi iletişimin ve etkileşiminin daha fazla olması amacıyla da sınıf düzeninde değişikliğe gidildiği günlükte ifade edilmektedir.

23.09.2021

Bugün 14 öğrenciden 3 öğrenci okula gelmemiştir. Bende bunun için tek derste sadece bir kanıt işledim. Bu kanıt dinleme ile ilgiliydi. Sınıf içi iletişim örneğini verdik. Hep bir ağızdan konuşulunca anlaşma olmayacağını, gürültü ve kargaşa olacağından bahsettik. Sınıf mevcudunun az olması ve zamanla öğrencilerin kendilerini düzgün ifade etmeye alışması bize böyle bir problem yaşatmadı. Öğrenciler söz alarak konuşuyorlardı. Öğrencilerimden ifadelerinde her zaman düzgün cümle kurmalarını istiyordum sanırım öğrencilerde düzgün ifade kullanmalarında bunun etkisi büyüktü. Sınıf içi iletişim kayıtları için bir aksiyon kamerası almıştım. Fakat aksiyon kamerası sesleri uzaktan zor az alıyordu. İlk geldiğinde güzel gibiydi fakat ses uzaktan gelince problem olduğunu fark ettim. Bu yüzden bir tane telefon sipariş ettim. Kendi telimde 16 gb hafızası olduğu için sınıf içi iletişim kayıtları için hem hafızası yüksek hem de kalitesi iyi bir telefon almaya karar aldım. Ve bugün itibari ile sipariş ettim ve birde tripod aldım. Normalde bugün kanıt 15'i uygulamam gerekirken kanıt 10 uyguladım. Beş kanıt programın gerisindeyim.

Günlükte öğretim sürecinde karşılaşılan bir probleme ilişkin çözümden bahsedilmiştir. Öğretim sürecine ilişkin olarak teknik bir problemin çözümüne ilişkin ifadeye yer verilmiştir. Sınıf içi iletişim olarak sınıf atmosferinin olumlu olduğu görülmektedir. Kanıtlara ilişkin öğrenci ifadelerinin düzgün olmasında ve katılım oranının fazla olmasında öğretmen tutumunun etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri demokratik bir sınıf ortamı olmasının yararını günlükten anlayabiliriz. Günlükte sürecin işlenişine ilişkin olarak da şu ana kadar uygulanan etkinliklerin planlanan ders saatinden fazla sürdüğü anlaşılmaktadır. Günlüklerin aslında sürece ilişkin hem bilgi verdiğini hem de bir otokontrol işlevi gördüğü düşünülebilir.

27.09.2021

Bu ders saatinde aksiyon kamerası yerine artık telefon kullanmaya başladım. Telefon ve tripod için sınıfın bir kenarına masa koyduk. Tüm sınıfı köşeden kaydetmesi için tripodu masanın üstüne koyduk. Kanıt 11, 12, ve 13 her biri hikayeden oluşuyordu. Çocuklara her hikaye birkaç sefer okutuldu. Kanıt 11 ve 12 empatiye ilişkin idi. Kanıt 11 ve 12 de öğrencilere herkesin kendi bakış açısı olduğunu ve karşısındaki ile empati yapması gerektiği anlatılmak istendi. Öğrencilerin hikayelere ilişkin sorulara yetkinlikle cevap veriyorlardı. Öğrenciler de sınıf içi sürecin kayıt altına alınmasına karşı artık hiç bir tedirginlik kalmamıştı. Öğrenciler etkin katılım gösteriyor kendilerinin dinlenilmesi hoşuna gidiyordu. Öğrencilerde ilk derslerdeki söz almadan konuşma, arkadaşını dinlememe gibi şeyler artık yaşanmıyordu. Bunda hem uygulama sürecini hemde kanıtlardaki örneklerin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Kanıt 13 ön yargıya ilişkindi. Öğrenciler okul örneği olduğu için kanıt 13'ü daha içselleştirdiğini ve empati yapmalarını kolaylaştırdığını söyleyebiliriz. Herkesin farklı olduğunu, farklılıklara saygılı olmak gerektiğini ifade ettiler. Uygula sürecinin 7. ve 8. saatini uygularken aslında öğrencilerde çok parlak fikirlerin olduğunu, değişik bakış açılarına sahip olduklarını düşündüm. Eğer gerçekten demokratik bir sınıf ortamı olursa, öğrencilerin derse katılımını sağlayacak şekilde öğrenme ortamı da düzenlenirse öğrencilerin hem duygusal hem de bilişsel düzeyde gelişimlerinin de üst düzey olacağını söylemek mümkün.

Günlükte teknik problemlerin artık yavaş yavaş ortadan kalktığını görmekteyiz. Eylem araştırmaları bir süreç ve bu süreç içerisinde aksaklıkların olması ve bunlara ilişkin çözümler üretilmesi de bu sürecin bir parçasıdır. Yaşanan sürece ilişkin aksaklıklar ve çözümlerin günlüklere yaşadıkları görmekteyiz. Bununla birlikte bu süreç içerisinde öğrencilerde yaşanan değişimlerin de günlüklere yansıdığını söylenebilir. Artık öğrencilerin kendilerini çok daha rahat ifade ettiklerini, arkadaşlarını saygıyla dinlediklerini ve cümlelerini daha doğru kurduklarını günlüklerden anlaşılabılır. Kanıtlardaki karakterler ile empati yaptıkları, onların yerine kendilerini koyarak düşündükleri ve bu durumda kanıtla verilmek istenenin gerçekleşmesine katkı sağladığı günlüklerden anlaşılabilmektedir.

30.09.2021

Kanıt temelli etkinliklerin birinci ünitenin ilk iki kazanıma ilişkin toplam 15 kanıt için süre 6 saat ayırmıştım. Fakat kanıtların uygulanma sürecinde öğrencilere bol bol söz hakkı verdim. Ve sözlerini kesmeden düşünce ve duygularını dinledim. Uygulamam üç saat fazla sürdü fakat öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmeleri ve sürece daha fazla katılımı sağlamış oldum. Artık sınıf içi iletişim kayıtlarını telden yapıyorum. Görüntü ve ses kaydı olarak gayet güzel. Öğrencilerin her birine de kanıt temelli etkinlikleri de vermem onların kanıtları okuması açısından güzel oldu. Sınıf oturma düzeni ise u şeklinde devam ediyorum artık düzene öğrencilerde alıştılar. Sınıfın ilk başında ortaya çıkan birçok problem artık ortadan kalktı. Fiziksel olarak ve sınıf iklimi olarak artık bir problem yaşamıyoruz. Öğrenciler kendilerini daha rahat şekilde ifade ediyorlar. Kanıt 14 ve 15 bugün bitirdik diğer ders saatinde mektup yazıyorum temel etkinliğini ve afiş çiziyoruz etkinliğini gerçekleştireceğiz. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse şunu anladım ki aslında öğrencilere salt her bilgiyi, her şeyi aktarmaktansa onların fikirlerini önemsemişimizi hissettirmek başarıları açısından daha doğru bir davranış olacak. Ben kanıt temelli öğretim uygulanmasının öğrencilerin özgüvenine, sosyalleşmesine, fikirlerini özgürce ifade edebilmelerine büyük katkı sağladığı düşünüyorum.

Alıntıdan yola çıkarak uygulamada planlanan saatin gerisine düşüldüğü anlaşılmaktadır. Günlüklerin sürece ilişkin bilgi vermesinin yanında planlama ve sürecin işleyişi açısından da durum değerlendirme işlevi gördüğünü söyleyebiliriz. Alıntıdan artık teknik sebeplerden bir problemin kalmadığı, yaşanan aksaklıklara getirilen çözümlerin yerinde olduğu anlaşılmaktadır. Günlükte sınıf düzenine ilişkin olarak da uygulamaya başlarken normal sıra düzeninde başlanılmış ancak ilerleyen süreçte U şeklinde sıra düzenine geçilmişti. U şeklinde sıra düzeninin etkileşim ve iletişimde yararlı olduğu ve derslerin bu şekilde işlendiği günlüğe yansımıştır. Uygulamanın gerçekleştiği ortam “Eylem Araştırmasının Gerçekleştirildiği Ortam” başlığı altında ayrıntılı tasvir edilmiş ve fotoğrafı paylaşılmıştır. Alıntıda araştırmacının öz değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Alıntıdan araştırmacının kanıt temelli öğretim ile normal öğretim arasındaki durumu değerlendirdiğini ve kanıt temelli öğretmeye yönelik olumlu tutum geliştirdiği ifade edilebilir.

04.10.2021

Bugün öğrencilere mektup yazdırdım. Onlardan herhangi bir arkadaşlarına mektup yazmalarını istedim. Bu mektuplarını birkaç alt boyutta değerlendireceğimi de ifade ettim. Etkili bir iletişim kurmada yetkinliklerini ve dersin kazanımlarının ne derece gerçekleştiğini görmek istedim. İkinci ders saatin de ise saygı değeri ile ilgili bir afiş hazırlamaları istedim. Fakat afiş bir ders saati içerisinde yetişmedi evde tamamlamalarını istedim.

Bazı etkinliklerin ders saatinde yetişmediği alıntıdan anlaşılmaktadır. Bu yüzden bazı yarım kalan çalışmaların evde tamamlanması istenmiştir.

07.10.2021

Bugün İletişim ve İnsan ilişkileri ünitesinin üçüncü ve dördüncü kazanımına yönelik hazırlanan etkinlik kağıdını uyguladım. İki saatte toplamda 4 kanıtı analizi edebildik. Öğrencilerin sosyal medya, kitle iletişim araçlarına meraklı olması onların bol bol konuşmalarını neden oldu sanırım. Öğrenciler sosyal medyanın günümüzde herkesi etkilediği ve zamanımızın çoğunu orda geçirdiğimizi ifade ettiler. Öğrenciler kendilerini sorguladıklarını söyleyebilirim. Zamanlarının çoğunu televizyon ve telefona ayırdıklarını söylediler. Bazen birbirlerini de eleştirdiler. Oyuna birbirlerini çağırdıklarında bazı arkadaşlarının gelmediklerini söylediler. Daha çok televizyon ve telefon ile vakit geçirdiklerini bu durumun birlikte oynadıkları zamanın azaldığını söylediler. Ancak bağımlılık olmamasını, sorumlu davranılması gerektiğini de ifade ettiler. Aslında bun ifadeler kanıtın hedeflenen amacına ulaştığının göstergesidir. Çünkü bu iletişim araçlarının kullanırken bunların ne kadar önemli olduğunun farkında oldukları fakat bunları kullanırken de sorumlu davranmak bilincinde olduklarının göstergesi kabul edilebilir. Öğrenciler üçüncü kanıtta ise artık herkesin televizyona bağımlı olduğunu ailelerinin bile ev ziyaretlerine dizileri oldukları zaman gitmediklerini ifade ettiler. Bazı öğrenciler ailesinin her gün bir diziye baktığını söylediler. Ve onlar diziye bakarken kendilerinin ders çalışmak istemediklerini söylediler. Öğrencilerin bu ifadeleri aslında onlara bizim örnek olmamız gerektiği hissine kapıldım. Kendim açısından düşündüm örneğin ben oğluma ders çalıştırırken elime teli alırsam ona ne derece örnek olabilirim ki diye öz değerlendirme yapmamı sağladılar. Öğrencileri ile birlikte sanırım bazı farkındalıklarım benim de artıyor.

Günlükte öğrencilerin sosyal medya ve kitle iletişim araçlarına ilgisinin olması onların kanıtta olan ilgilerinin arttırdığından bahsedilmiştir. Öğrencilerin ilgisi ve dikkatini çekecek kanıtların bulunmasının dersin işleme sürecine olumlu katkı yaptığı alıntıdan anlaşılmaktadır. Kanıt temelli öğretim için kanıtların bulunmasında bu kriterlerin bilinmesi ve dikkat edilmesinde fayda var. Günlükten kanıt temelli öğretim kağıtlarının nasıl hazırlanmasına, hazırlanırken nelere dikkat edilmesine ilişkin çıkarımlarda bulunulabilir. Araştırmacının mesleki gelişimine ilişkin olarak da kanıt temelli öğretim sürecinin yarar sağladığı alıntıdan anlaşılmaktadır. Kanıt temelli öğrenme sürecinde hem öğrencilerin hem de araştırmacının kendilerini sorguladıkları ve sürecin onları düşünmeye sürüklediği alıntıdan anlaşılmaktadır.

4.5.2. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli etkinliklerin kullanımına ilişkin günlüklere yansıyan öğrenci görüşleri nasıldır?

Kanıt temelli öğretime dayalı ders işleme süreci hakkında öğrencilerin görüşlerini ve düşüncelerini anlatan günlükler, eylem araştırmalarında kullanılabilecek en önemli veri toplama araçlarıdır. Bu kapsamda öğrencilere uygulamanın başında günlükler dağıtılmış ve günlük yönergesi ile ne tür bilgilerin istendiği yönergede ifade edilmiştir. Uygulama sonunda öğrencilerden günlükler toplanmış ancak birkaç günlüğün düzenli tutulmadığı görülmüştür. Toplanan günlükler öğrencilerin nelerden hoşlanıp hoşlanmadığı, süreç içerisinde ne gibi zorluklar yaşadığı, sürece ilişkin nasıl bir tutum geliştirdikleri ve düşüncelerinin neler olduğu, sürece ilişkin deneyimleri bakımından ele alınıp irdelenmiştir.

Rumuz Ceyhun

13.09.2021

..Bugün hocamız...akıllı...tahtaya...etkinlikler
 ..yansıttı...Akıllı...tahtadan...Hacivat-Karagöz
 ..oyunu...vardı...Bize...önce...Hacivat-Karagöz
 ..oyunu...okuttu...akıllı...tahtadaki...yazı
 ..ları...okuması...uzaktı...zor...oldu...Bazı
 ..arkadaşlar...göremediklerini...söylediler
 ..Hocamız...Hacivat-Karagöz...oyununu...iz-
 ..lettii...Sınıfında...iki...şefli...güçlü...şek-
 ..linde...çıkıtkı...ve...Hacivat...Karagöz...oyu-
 ..nunu...oyadık...Sınıfta...kamera...olması-
 ..dan...ben...biraz...çekinmiştim...Arkadaşlar
 ..da...biraz...çekinmişlerdi...ve...Hacivat-
 ..Karagöz...oyunu...için...tahtaya...çıkma-
 ..biraz...çekinmiştik...Ama...Hacivat-Karagöz
 ..oyunu...Zevkliydi...oyunu...canlandırarak...çab-
 ..eğlenceliydi...Oyundaki...kamiklikler...biz-i
 ..eğlendirmişti...Karagöz...Hacivat'ın...dedikle-
 ..rini...dinlemiyor...ve...yazış...anlıyordu...Hocamız
 ..bize...iletişim...kuramamaları...nı...sebebinin
 ..sörmüştü...Bende...parmak...kaldırdım...ve
 ..Karagöz'ün...dinlemeliğini...alaya...sıkışını
 ..söyledim...Bende...arkadaşlarımla...dalga...geçtiği-
 ..mi...isim...takışımı...Söyledim...Hocamızda...Sini
 ..takmanın...dalga...geçmenin...arkadaşlarımızı...almışız
 ..etik...geçti...söyledi...Bende...aslında...arkadaşlarımızı
 ..kızdırmak...için...yapıyordum...aslında...isim...takmamaya
 ..karar...verdim...Diğer...arkadaşlarımızda...birbirlerini
 ..ile...sataşmıştık...Bazende...birbirlerine...la-
 ..attılar...Sen...isim...takıyor...dijye...Peki
 ..eğlenceli...geçmişti...biz...konuşmuşken...Til
 ..çaldı...

Öğrenci günlüğüne süreçte yaşanan bir sorunun yansıdığı görülmektedir. Öğrenci, kanıt temelli etkinlik çalışma kağıdının akıllı tahtadan okunmasında çekilen zorluğu günlüğünde belirtmiştir. Günlükten dersin işleniş sürecine ilişkin de çıkarımlar yapmak mümkün. Dersin konusu “İletişim ve Kanıt” olarak Hacivat-Karagöz oyununa yer verilmiştir. Öğrencilerin Hacivat ve Karagöz’ü canlandırmaktan keyif aldıkları ve eğlendikleri görülmektedir. Öğrenci günlüğünden sınıfta samimi ve eğlenceli bir ortam olduğu anlaşılabılır. Öğrencinin “...artık isim takmamaya karar verdim.” ifadesi ise kanıt ile verilme istenen davranışın eğlenceli bir şekilde öğrenciye aktarıldığının göstergesi kabul edilebilir. İlk başta öğrencilerin tahtada Hacivat-Karagöz oyunu canlandırmak için çıktıklarında “Çekindik.” cümlesi ise sınıf içi iletişimin kayıt altına alınmasının öğrencilerde çekingenlik oluşturduğu söylenebilir. Ancak dersin işleniş sürecinde Hacivat-Karagöz oyununu oynarken öğrencilerin eğlendikleri Rumuz Ceyhun’un günlüğüne yansımıştır.

Rumuz Ecrin

13.09.2021

Bu gün hocamız atlı tahtaya sponsorluğu
 ettin. İlk saatte etkinliklerde Hacıvat-karagöz
 oyununu izledik. Daha sonra atlı tahtada ki
 diyalogların canlandırmasını yaptık.
 Herkesin önüne çıkıp söylemişti. Kimese alduğu
 kimsenin beşta çıkarken Gende utandı-
 tım. Ama herkes çıktı. Karagöz Hacıvatın
 dediklerini anlıyor anlıyor ve ya an-
 larlar. Anlıyor ve kimsinlikler an-
 larlar. Ashında öğretmenimiz baya çok
 aldığını söyledi. Daha sonra söyle-
 bize sorular soruldu. Bazı arkadaş-
 larımıza kerkisilerine taktıkları isimleri
 söylediler. Hocamız isim tekmonu
 seçtiğini alayla almamın yanlış
 olduğunu söyledi. Hocamız arkadaş-
 larımıza bazı gözetim durumları sor-
 arken arkadaşlarımızın bazıları yanlış söyledi.
 Ashında Hacıvat-karagöz oyununu
 ile iletişimde neler yapmamızı
 anlatmış. İstemiz. Ders çok eğlen-
 celisi geçti ve derste yaptıklarımızın
 hepsi aklımda kaldı. Ashında hep
 eğlendik hem de eğlendik. Bende
 iletişimde neler yapmam gerekti-
 ğini anladım. Artık kimsinle
 diyaloga girmeyeceğim. Lalece takmam
 ve bisiyi kaanşurken dinleyeceğim.

Aynı tarihli Rumuz Ecrin adlı öğrencinin de derse ilişkin düşüncelerini günlüğüne yansıttığını görmekteyiz. Öğrenci, dersin işlenişinde etkinliklerin akıllı tahtadan yansıtıldığını ifade etmiştir. Fakat yaşanan sıkıntıdan bahsetmemiş. Çünkü kanıtta yer alan diyalogların uzaktan okunması güçlüğüle olmuştu. Öğrencinin sınıf içi sürecin kayıt altına alınmasına ilişkin görüşü ise verilen diğer öğrenci günlüğüne benzer ifade ile çekingenlik oluşturduğu yönündedir. Fakat dersin genel işleniş olarak öğrencinin mutlu ve eğlenceli olduğu ve süreçten memnun kaldığı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öğrencinin günlüğündeki “Ders çok eğlenceli geçti ve derste yaptıklarımızın hepsi aklımda kaldı.” ifadesinden öğrencinin etkinlik sırasında hem eğlendiği hem de konuyu daha iyi öğrendiği çıkarımı da yapılabilir. Öğrenci günlüğünden öğrencide yapılan iletişim hatalarına dair farkındalığının arttığı ve kendine ilişkin bir değerlendirme yaptığı da anlaşılmaktadır.

Rumuz Habibe

16.09.2021

Bu gün... hocamız... akıllı... tahtadan... yansıttığı... etkinlik...
 için... akıllı... getirdi... ve... herkese... bir...
 tane... verdi. Bundan... sonra... hem... akıllı... tahtadan...
 hem... elimizdeki... kâğıtlardan... ders... takip...
 edebilmisiz. Birde... bu... gün... akıllı... tahta... etkinlik...
 kâğıdını... açmadı. Bilişim... dedi... hocamızı...
 çağırdı. Akıllı... tahtadan... bir... problem... aldığını...
 için... bilişim... hocamız... akıllı... tahtayı...
 açtı. Biz... derste... yanlış... bir... anı... ile... ilgili...
 yazı... haberi... vardı... önce... orda... sonra... bir... tane...
 kişisel... yapan... çağrı... videosunu... izledik...
 video... her... çok... etkilemişti. Yaşlı... amca... da...
 izlemişti. Pandemi... sürecinde... dışarıya... amca...
 hiç... almayan... akmış, genelde... polisiz... diyor...
 yaşı... amca... ile... dalga... geçmişler. Amca... ile...
 dalga... gençliklerinde... ben... rule... snr... oldum...
 yaşı... 15... karşı... saygılı... olmak...
 gerektiğini. Zaten... hocamızda... bize... saygılı... olmanın...
 önemi... anlatmıştı. Hocamızın... izlediği... videoda...
 ise... bir... çocuk... annesine... ilaç... almak... için...
 eczaneden... ilaç... alıyordu. Eczane... sahibi... ise...
 çağrı... davaya... kalıyordu. Bir... şey... sermadden...
 lokanta... sahibi... ise... çağrı... için... böyle... yaptığını...
 söyledi... ve... ilacı... annesi... için... aldığı... saygıya...
 ilaç... parasını... verdi. Yıllar... sonra... 2... çocuk... doktor...
 olmuştu... ve... lokantanın... hastane... masraflarını...
 karşılamıştı. Aslında... bir... şey... hemen... sızlamamalıyız...
 ve... yordumsever... olmalıyız. İkisi de... bildi... kalmıştı...
 çünkü... ikisi de... ben... çok... etkilemişti. Bunların...
 üzerine... sınıf... konuştuk. Birlikte... bu... seki...
 konu... sonra... daha... çok... aklımızda... kalıyor...
 derste... izlediklerimiz...

Rumuz Habibe adlı öğrencinin günlüğünde benim günlüğümde olmayan bir ayrıntı dikkatimi çekti. Akıllı tahtadaki uygulamalardan kaynaklı bir problem ile etkinlik kağıdını ve bazı programları açamamıştım. Bunun üzerine bilişim öğretmenimizi yardımcı olması için sınıfa çağırmıştım. Öğrencim bunu kendi günlüğünde yazmış. Öğrencimin ayrıntılara dikkat ederek günlüğünü kaleme alması beni mutlu etti. Öğrencinin, sınıf içi etkinlikleri detaylandırarak anlatması ise kanıtların akılda kalıcılığının göstergesi sayılabilir. Kanıt temelli öğretimde kazanımlara göre kanıtlar bulunurken öğrencilerin dikkatini çeken, onları etkileyebilen kanıtların bulunması da çocukların akılda kalması açısından önemli bir noktadır. Öğrencinin “Birlikte bu şekilde konuşunca daha çok aklımızda kalıyor...” ifadesi ise konuşarak birlikte ders işlenmenin kalıcılığı arttırdığı ve dersi zevkli hale getirdiği düşüncesinin yansıması olarak kabul edilebilir.

Rumuz Emin

20.09.2021

Bugün...iki...saat...söylen...bilgi...dersiniz...ardı...Dört...tane...kanıt...
 işlenirdik...Hocamız...güne...dersinizi...karnem...ile...kayıt...altına...alyarda
 zaten...artık...alısmırdık...kimse...artık...öçenemiyordu...Birden...
 bugün...sınıf...dizisini...değiştirdik...Hoc...bây...olunca...herkes
 tahay...ve...birlikini...daha...rahat...görebileceğini...söyledi...Hoca...
 herkesin...fikrini...söyler...herkes...söz...haklı...veriyordu...Tüm
 sınıf...birlikte...ders...işliyoştuk...Ders...bâyle...gerekten...mutlu
 geçiriyordu...Ama...ben...bugün...karakterleri...yorumlamakta...zorlan-
 maktım...Gök...fark...yorum...güçlenemiyordum...Hoca'da...resiminde...Ne...
 anlatılmak...iştiracatçı...bize...anlatmış...Daha...sancı...sancılara...
 geçtik...Ama...sanki...sanki...sanki...Bir...tane...video...ile...
 müzik...Bir...daha...gelen...sanki...anlatılmak...öçenemiy-
 ordum...ve...gazete...akıyordu...Aslında...ama...sanki...gösterecek
 sanki...nasıl...geçti...dişip...ilgikameliydi...Ben...büyüyünce...video-
 daki...gibi...yapmam...Diğer...resiminde...eile...ile...ilgili...ve...bizar-
 da...kamikti...Sanki...ortada...kanga...ediyor...baba...ilgileniyor
 ve...anrede...tara...ile...ayırma...sanki...Ben...üzzerine...
 herkes...eilesinden...cuk...bubasının...anresinin...nasıl...dandıkların...
 anaktılar...Hoca...aslında...bunlar...ile...dığın...ile...nasıl...sanki...
 lın...sanki...sanki...sanki...sanki...Ben...üzzerine...kanki...
 Ders...bâyle...olunca...dersler...ben...eğitirdi...ben...akılda...kalıcı...
 ediyor...Benim...resimler...üzzerine...yayın...yayın...kanki...gidiyordu.

Rumuz Emin adlı öğrencinin günlüğüne bakıldığında dersi eğlenceli bulduğu ve kanıtların empatik düşünmesini sağladığını günlüğündeki ifadelerinden anlaşılabilmektedir. Öğrencinin derse ilişkin ayrıntılı anlatımından ise derste öğrendiklerinin aklında kaldığı çıkarımı yapılabilir. Öğrencinin günlüğündeki alıntıdan derse karşı olumlu tutum geliştirdiği, dersi eğlenceli bulduğu söylenilebilir. Öğrencinin “Ben büyüünce videodaki gibi yapmam.” ifadesi ise empati kurduğunun ve kanıtta verilen davranışın yanlışlığının farkında olduğunun göstergesidir. Bu kapsamda aslında doğru iletişimin ne olması ve ne olmaması konusunda öğrencide farkındalığın arttığını ve buna dayanarak da derste verilmek istenen kazanıma kanıt temelli öğretimin katkı sağladığı ifade edilebilir.

Rumuz Elmas

27.09.2021

..Bşın.....hassanıza.....dersi.....kamera.....sektörleride.....kullanılan
 ..sıya.....telefonu.....tuttu.....ve.....telefon.....ile.....kaydetti.....
 ..ilk.....zamanlarda.....biraz.....sektörümüz.....ama.....şimdi.....
 ..alışık.....zaten.....ders.....sınıfında.....kamera.....olduğunu.....filan.....
 ..unutuyorduk.....Derslerimize.....baza.....göt.....kamere.....ve.....
 ..eğlenceli.....görüyorsunuz.....Normalde.....dersin.....anıl.....geçtiğini.....
 ..anlamıyorsunuz.....Normalde.....derslerde.....sıkılırdım.....ama.....bir.....
 ..şeylerin.....üzzerine.....konuşurken.....zamanın.....nasıl.....
 ..geçtiğini.....anlamıyorsunuz.....Bşın.....bir.....tane.....bikayse.....
 ..olduk.....Sınıflarında.....tartışın.....iki.....öğrencinin.....ben.....
 ..hakkında.....sın.....hakkında.....diye.....tartışmaları.....üzzerine.....
 ..hassanıza.....onları.....kısır.....maddelere.....olur.....olurken.....
 ..bir.....nasıl.....teyşer.....ve.....nasıl.....nasıl.....sıya.....
 ..Sın.....iki.....sın.....sın.....tartışın.....sın.....biri.....bikayse.....
 ..diğeri.....sıya.....diğeri.....Sın.....hassanıza.....sınıfların.....yerlerini.....
 ..değiştiriyor.....ve.....sınıflar.....sıya.....çünkü.....diğeri.....
 ..sınıflarında.....onları.....farklı.....görüyorsunuz.....Bşın.....bikayse.....
 ..sın.....hassanıza.....gülmüşün.....Bşın.....bikayse.....
 ..sın.....kendi.....hakkında.....sın.....düşünmüyor.....
 ..çünkü.....hassanıza.....farklı.....bir.....hassanıza.....ya.....de.....
 ..düşünce.....düşünce.....insanların.....düşünce.....de.....sıya.....
 ..düşünce.....gerekti.....Bşın.....hassanıza.....sıya.....düşünce.....olur.....
 ..bikayse.....düşünce.....sıya.....düşünce.....hassanıza.....
 ..ne.....düşünce.....düşünce.....sıya.....sıya.....olur.....
 ..Derste.....herkes.....fikirini.....sıya.....hassanıza.....
 ..herkes.....sıya.....ilk.....zamanlarda.....biraz.....yerim.....
 ..da.....sıya.....sektörümüz.....ama.....artık.....daha.....sıya.....
 ..konuşuyor.....Sın.....olur.....herkes.....katıldığı.....işin.....
 ..derslerinizde.....bikayse.....görüyorsunuz.....

Günlükte öğrencimin “Normalde derslerde sıkılırdım ama bir şeylerin üzerine konuşurken zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum.” ifadesinden öğretim sürecinden keyif aldığı, ders sürecinin zevkli ve eğlenceli olduğu düşüncesinde olduğu anlaşılabılır. Sınıf içi etkileşimin birçok açıdan görülmesi adına tutulan sınıf içi kayıtlarına ilişkin ise öğrencinin ifadelerinden bu duruma zamanla alıştıkları gözlemlenmektedir. Öğrencinin günlüğünden sınıf içinde olumlu bir etkileşimin olduğu ve derslerin öğrencilerin katılımıyla işlendiği gözlemlenmektedir. Ders sürecinde tüm öğrencilerin derse katıldığı, “Derste herkes fikirlerini söylüyor...” ifadesinden anlaşılabılır. Kanıt temelli öğrenmenin bu yönü ile de öğrencileri aktifleştirdiği söylenilebilir. Rumuz Elmas adlı öğrencinin günlüğündeki benzer ifadelerle başka günlüklerde de yer verilmiştir. Aşağıda farklı bir öğrencinin günlüğünden alıntılanan benzer ifadelerle yer verilmiştir.

Rumuz Ayşen

27.09.2021

Bu gün...hasamıza ile...öç metin...özerine...konuştuk...
 hikayelerden...birincisi...Sınıfta...gerçekleşiyorduk...
 Öğrenci...kendisi...arabirinde...tartışırken...Öğretmenleri...
 birini...bir...sınıfın...ucuna...diğerinide...diğer taraf...
 koyuyor. Ötörüne...bir...nesne...koyuyor.Birisi...
 farklı...renk...diğer...farklı...renk...söylüyor...ve...
 öğrenciler...tartışıyorlar. Öğrencilerin...yerini...
 değıştirince...itisiyle...sarıyor. Çünkü farklı...
 yerlerden...farklı...renkler...gözetiyormuş. Bunun...
 üzerine...hoca...farklı...sorular...sordu...ve...hepiniz...
 konuştuk. Bide...kısak...sese...ile...ilavir...bir...hikaye...
 vardı. Son...olarakda...Zeynep...adlı...bir...kız...Yeni...
 bir...okulu...kaldırmıştı. Okuldaki...sınıf...arkadaş-
 ları...ona...hansı...ön...yargılı...yaklaşır...Onununkin...
 başka...onunuyarlardı. Daha...sana...arkadaş...
 oluyarlardı. Bunlar...özerine...konuştuk. Benste...
 ön...yargılı...olmamak...gerektiğini...Arkadaşlarımız...
 da...görmüşe...göre...değil...iyi...oldukları...
 için...arkadaş...seememize...gerektiğini...söyledim...
 Bütün...herkesse...söz...verdi. Bütün...derslerde...
 bu...söz...söylüyor...farklı...kaldırıyor...herkes...
 fikrini...söylüyor...ve...böylece...dersin...nasıl...
 geçtiğini...anlamıyor...Derste...konuşmak...düşün...
 selem...Söylemek...benimde...hazır...gidiyor...
 ve...his...söylüyorum. Ama...söylene...dersin...
 dinlediğim...zamanlar...Ya...da...bir...şey...yapıyor...
 alıyoruz...dersler...söylüyor...geliyor...herkesin...
 katılması...ve...böyle...söylüyor...özerine...konuşmak...
 dersi...zevki...hale...getiriyor.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin günlüğünde daha çok derste neler işlendiğine, nelerin konu olduğuna ilişkin ifadelerini görmekteyiz. Öğrencinin “... ön yargılı olmamak gerektiğini...” ifadesi, derste verilmek istenen düşüncenin öğrencide oluştuğunun yansıması kabul edilebilir. Çünkü kanıtlardan elde edilmek istenen amaç da iletişimde ön yargılı olmamanın ve olaylara farklı açılardan bakabilmenin önemi idi. Öğrencinin günlüğündeki dile getirdiği düşünce de göz önüne alındığında kanıtın verilmek isteneni kazandırmada etkili olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencinin, diğer öğrenciler ve yukarıda günlüğü verilen Rumuz Elmas adlı öğrenci ile de benzer ifadelere yer verdiğini söylenebilir. Çünkü burada örnekleri verilen iki öğrenci ve diğer öğrenciler; kanıtlar üzerine konuşmanın, derse herkesin katılmasının dersi zevkli hale getirdiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler; aktif olmaktan, düşüncelerini sınıfça paylaşmaktan keyif aldıklarını ve bu yönüyle de dersin çabucak geçtiğini günlüklerinde belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu düşünceleri kapsamında kanıt temelli öğretimin öğrencileri aktifleştirdiği, ders işleme sürecini eğlenceli ve zevkli hale getirdiği ifade edilebilir.

Rumuz Ebru

07.10.2021

Bugün hocamıza ile sosyal medya ve kitle iletişim araçları ile ilgili konular hakkında konuştuk. Sosyal medya ve kitle iletişim araçlarının artık herşeye bağımlılık olduğunu ve aslında kullanmanın zararları hakkında konuştuk. Çok fazla sosyal medyada zaman geçirmek bizim için iyi değil. Unutabiliyoruz. Her gün tek yapmamız gereken sorumluluklarımız yerine getirmemise oluyor. Her gün tek yapmamız gereken işleri yapmamız gerekiyor. Bazen arkadaşlarımızın sorunlarını çözmemiz gerekiyor. Onları telefon ile yada bilgisayara basarak bulduk. Aslında gelmiyorlar. Aslında teknolojiye telefon, televizyon, akları kullanmamalıyız. Bakmamalıyız ama sorumluluklarımızı unutmamalıyız. Sonuçta bakarsak öğreniriz. Sorulur, cevaplı olur. Soru sorulmaz. Sorulmaz. İhtiyaçlarımızı aletler bizim sorumluluklarımızı arkadaşlarımızın etkilemektedir.

Rumuz Burak

07.10.2021

Bugün hocamıza ile kitle iletişim araçlarını fazla kullanıldığı takdirde zararlarına ilişkin ders işledik. Eğer sosyal medya, telefon ve televizyon çok fazla kullanırsak bağımlı hale gelip sorumluluklarımızı unutabileceğimizi konuştuk. Artık oyunlarımızı da telefon üzerinden oynuyoruz. Birlikte dışarda oyun oynamıyoruz. Arkadaşlarımızı oyun oynamaya çağırıyoruz. Dışarı çıkmıyoruz. Çoğu bilgisayarlarında ya da telden oyun oynuyorlar. Akşamları da çoğu zaman bende film izliyoruz. Sınıfta herkes izlediği filimleri söylüyor. Herkesin her gün izlediği bir şeyler varmış.

İki öğrencinin günlükleri analiz edildiğinde, öğrencilerin sınıf içerisinde yapılan etkinliklere ilişkin ifadelerine yer verdikleri görülmektedir. Uygulanan etkinliğin sorumluluk değerine sahip olduğu ve medyaya ilişkin olduğu öğrenci ifadelerine yansımıştır. Öğrencilerin ifadelerinden kendilerine eleştirel yaklaşıtlarını söyleyebiliriz. Çünkü öğrenciler; artık oyunlarını da telefon ve bilgisayardan oynadıklarını, arkadaşları ile oynamaya çıkmadıklarını ifade ediyorlar. Aslında bu ifadeler, kendilerine eleştirel bir gözle baktıklarının ve bu yanlışlarının farkında olduklarının göstergesi sayılabilir. Uygulama ile öğrencilere “İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.” kazanımı kazandırılmak ve öğrencilerde sorumluluk değer farkındalığı arttırılmak istenmiştir. Öğrenci ifadelerine dayanarak öğrencilerde iletişim araçlarının kullanılması konusunda sorumluluk bilincinin arttığı düşünülebilir.

Öğrenci ve araştırmacı günlükleri; sınıf içi etkileşim, öğrenciler arası iletişim, öğrencilerin ilgili olması veya ilgisizliği, süreçte yaşanan sorunlar, aksaklıklar gibi birçok değişkenin çalışmaya yansıtılması açısından önemlidir. Toplanan günlükler; öğrencilerin nelerden hoşlanıp hoşlanmadığı, süreç içerisinde ne gibi zorluklar yaşadığı, sürece ilişkin nasıl bir tutum geliştirdikleri ve düşüncelerinin neler olduğu, sürece ilişkin deneyimleri bakımından ele alınıp irdelenmiştir. Günlükler sayesinde gerçekleştirilmiş olan uygulama daha ayrıntılı bir şekilde betimlemeye çalışılmıştır.

4.6. Ön ve Son Görüşme Formlarından Elde Edilen Bulgular

4.6.1. Öğrencilerin Kanıt Kavramına İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?

Tablo 4.33: Öğrencilerin Kanıt Kavramına İlişkin Görüşleri

Kanıt Kavramına İlişkin Cevaplar	Ön Görüşme	Son Görüşme
Bir şeyin doğruluğunun ispatıdır.	Habibe	Burak, Ecem, Habibe, Kuzey, Aygül, Ebru, Gülten, Metin
Bir suçu kanıtlamak	Ayşen	Ayşen, Kuzey
Bir şeyi Savunmak/Arkasında durmak	Ecem	-
Bir problemi çözmek için araştırmak	Ebru	-
Bir kişinin suçsuzluğunu ispat etmek	Gülten	-
Fotoğraf, yazı, belge, ses kaydı, video, parmak izi vb. şeylerdir.	Elmas, Okan	Burak, Elmas, Ecem, Habibe, Ceyhun, Okan, Ebru, Murat, Gülten
Adliyelerde, mahkemelerde kullanılır.	-	Ceyhun, Ecrin
Kayıt ya da şahit olabilir	Ceyhun	-
Bir konuyu çözmek/kendini haklı çıkarmak	-	Ecrin
Fikrim Yok	Murat, Metin, Kuzey, Burak, Ecrin	-
Toplam	8	22

Öğrencilerin kanıt kavramına ilişkin görüşleri incelendiğinde, ön görüşme formunda 8 öğrenci fikir belirtirken 8 öğrenci de herhangi bir fikir belirtmemiştir. Son görüşme formunda ise öğrencilerin 22 fikir belirttikleri görülmektedir. Son görüşme formunda fikrim

yok diyen, kanıt kavramına ilişkin fikir sunmayan öğrenciye rastlanmamıştır. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerin kanıt kavramına ilişkin olarak fikir sahibi olmalarında etkili olduğu düşünülebilir. Öğrencilerin süreç sonunda kanıtla ilişkin olarak daha fazla fikir ürettiklerine dayanarak bu sürecin öğrencilerde kanıt kavramına ilişkin farkındalıklarının arttırdığı söylenebilir. Bu kapsamda araştırmanın etkililiğine ilişkin olarak da bize fikir vermesi açısından önemlidir.

Tablo incelendiğinde öğrencilerin uygulama öncesi en çok tekrar eden düşüncesi “*Fotoğraf, yazı, belge, ses kaydı, video, parmak izi vb. şeylerdir.*” ifadesidir. Bu düşüncüyü uygulama öncesi sadece iki öğrenci ifade etmiş iken, uygulama sonrası yapılan görüşme formunda ise dokuz öğrencinin bu ifadeyi kullandığı görülmektedir. Uygulama öncesi “*Bir şeyin doğruluğunu ispatdır.*” düşüncesi, sadece bir tane iken, uygulama sonrası görüşme formunda bu düşüncüyü sekiz öğrencinin ifade ettiği görülmektedir. Öğrencilerin uygulama sonrası kanıt kavramına ilişkin görüşlerinin arttığını, daha fazla fikir sahibi olduklarını, daha fazla yorumda bulunduklarını öğrenci cevaplarına dayanarak söyleyebilmek mümkündür.

Öğrencilerin kanıt kavramına ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

Kanıt kavramına ilişkin Rumuz Burak, ön görüşme formunda aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

Herhangi bir fikrim yok

Uygulama öncesinde “kanıt” kavramına ilişkin herhangi bir ifadesi ve düşüncesi olmayan Rumuz Burak isimli öğrencinin uygulama sonrası son görüşme formunda kullandığı ifadeye aşağıda yer verilmiştir.

Bir şeyin doğru olduğunu ortaya çıkaran şeylerdir.
Daha çok mahkemelerde kullanılır. Örnek fotoğraf, video, kamera, ses kaydı, hepsi kanıt olur.

Rumuz Burak, uygulama sonrasında yukarıda verilen ifadesinde kanıt kavramına ilişkin olarak “*Bir doğruluğun ispatını sağlayan şeylerdir.*”, “*fotoğraf, video, kamera, ses kaydı hepsi kanıt olur.*” ifadelerini kullanmıştır. Buna dayanarak öğrencinin kanıt kavramına ilişkin olarak farkındalığının arttığı, öğrencide ezbere değil yorumlama ile süreç içinde öğrenmenin gerçekleştiği kabul edilebilir.

Rumuz Ecrin adlı öğrenci de benzer şekilde uygulama öncesi kanıta ilişkin herhangi bir düşünce belirtmemiştir. Öğrencin uygulama öncesi verdiği cevap aşağıdadır:

Hiç bilmiyorum

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin ön görüşme formunda kanıta ilişkin ifadesi, “Hiç bilmiyorum.” olmuştur. Uygulama sonrası uygulanan son görüşme formunda ise öğrencinin ifadesi aşağıdadır:

Kanıt bir şeyin emin alınması demektir. Kanıtlar...
Adliyede, hürriyet olaylarında vb. olaylarda kullanılır...
Örneğin vererek alırsak, bir kadının evinde...
Bir eşyayı salındığında orada kamera varsa...
Kameranın çektiği videoyu kanıt olarak kullanır...
hürriyet buluruz. Buna "Kanıt" denir. Ve tabii...
bu gibi olaylarda da kullanılır.

Rumuz Ecrin adlı öğrenci ön görüşme formunda, hiç bilmiyorum, ifadesini kullanırken uygulama sonrası kanıta ilişkin kendince oluşturduğu detaylı bir tanım ve örneklendirme yaptığı görülmektedir. Öğrencinin kanıta ilişkin olarak bir öğrenme oluşturduğu ve bunu kendi anlamlandığı biçimde tanımladığı görülmektedir. Uygulama öncesi herhangi bir düşünce ve fikre sahip olmayan bir öğrencinin ezberden uzak bir şekilde süreç içerisinde kanıta ilişkin olarak bir anlamlandırma yaptığı ortadadır. Bu durumun sürecin etkililiğine ilişkin olarak bir örnek teşkil ettiği ifade edilebilir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin uygulama öncesi kanıta ilişkin ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

kanıt bence herhangi bir durumda gösteri
lebilecek bir şeydir. kanıt olarak kayıt ve
şahit (tanık) olabilir.

Uygulama öncesi Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin “*Herhangi bir durumda gösterilebilecek şeydir.*” ifadesi ile kanıta ilişkin olarak farkındalığının olduğunu ancak ne olduğuna ilişkin tam olarak bir fikrinin olmadığını ya da ne olduğunu ifadeye dökemediğini görmekteyiz. Bu durumun ise uygulama sonrasında değiştiğini aşağıdaki ifadelerinden anlayabiliriz:

Kağıt, kâğıdının dan bir kâğıda gâğıdla
Sâmiye, örnekt ve yazı lardır. Kağıtlar gâğıdla
mâkte melerde kullanılır. Bâzende derlerde,
kullanılabilir. Kağıt bir resim, bir yazı,
bir belge, bir akt olabilir.

Uygulama sonrasında öğrencinin kanıta ilişkin olarak kanıtın mahkemelerde ve derslerde kullanılabileceğini ifade ettiğini görmekteyiz. Bununla birlikte öğrencinin kanıta ilişkin doğru örneklemeler yaptığı ifade edilebilir. Bu durum kanıt temelli ders işleme sürecinin öğrencilerde kanıta ilişkin farkındalıklarını arttırdığının, bilgilerini ezberden uzak bir şekilde anlamlandırdıklarının göstergesi kabul edilebilir. Bu duruma benzer şekilde Rumuz Ayşen adlı öğrencinin de ifadesi aşağıdadır.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin ön görüşme formundaki ifadesi şöyledir:

kanıt kavramında kendimizi ifade etme
Bir süre varsa onu kanıtlama gibi şeyler
öğreniyoruz

Rumuz Ayşen adlı öğrenci, “*Bir suç varsa onu kanıtlama gibi şeyler...*” ifadesine yer verirken uygulama sonrası ise aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır.

hanit kexomadan suan saligaram Bi bisi Lakanke
yorum yama onwa ilgili abunselamirai Baylasma
ba derade karitba yant asinleri tinala inselkye
ayna ilgili yorum yorumaya karit danira karit
ba demedira

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin son görüşme formunda kanıt kavramına ilişkin olarak verdiği cevapta kendi düşüncelerini daha kapsamlı ve daha detaylı olarak ifade ettiği ve somut örnekler vererek açıkladığı görülmektedir. Bu durumda sürecin öğrencilerin yorumlama becerisini geliştirdiği ifade edilebilir.

4.6.2. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?

Öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin görüşleri 4.34'te verilmiştir.

Tablo 4.34: Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Görüşleri

Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Cevaplar	Ön Görüşme	Son Görüşme
Sınıfa uzman getirilmesidir.	Ceyhun	-
Kanıt Bulmak için çabalamaktır.	Ebru	-
Tarihten video, fotoğraf gibi şeyleri kullanmaktır.	Emin	Emin
Bir olayı kanıtlamaktır.	Ayşen	
Kanun kanıtları ile ders işlemektir.	Burak	
Gerçeklerden yola çıkarak ders işlemektir.	Burak	
Fotoğraflara, videolara bakarak onlar ile ilgili soruları cevaplamaktır.	-	Kuzey, Metin, Murat,
Öğrenmenin kanıtlara dayalı yapılmasıdır.	-	Ceyhun, Elmas, Emin
Kanıt Temelli ders gazete, gazete, fotoğraf ve benzeri şeyler ile dersin işlenmesidir.	-	Ecrin, Elmas, Habibe, Okan, Gülten, Burak
Bir şeyin olumlu-olumsuz yönlerini tartışmadır.	-	Habibe, Burak
Kanıtlar ile öğrenmedir.	-	Ecem, Ecrin, Okan,
Resim, fotoğraf, yazı ve haberler hakkında sınıfta tartışmamaktır.	-	Ayşen
Kanıt ve soruları hakkında tartışmaktır.	-	Ebru
Fikrim Yok	Kuzey, Ecrin, Elmas, Gülten, Habibe, Metin, Murat, Okan, Ecem	-
Toplam	6	20

Öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak görüşleri incelendiğinde ön görüşme formunda toplam altı fikir belirtilirken dokuz öğrencinin ise kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak herhangi bir düşünce veya fikre sahip olmadığı görülmektedir. Son görüşme formunda ise öğrencilerin 20 fikir belirttikleri tabloda görülmektedir. Son görüşme formunda kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak öğrencilerden tamamının bir fikir sahibi oldukları, buna ilişkin düşüncelerini ifade ettikleri tablodan anlaşılabilmektedir. Öğrencilerin kanıt temelli öğrenme süreci sonunda kanıt temelli öğrenmeye ilişkin fikir sahibi olduklarını ve sürecin onlara bir fikir oluşturmaları açısından olumlu katkı yaptığını söyleyebiliriz. Ayrıca istatistiksel olarak da öğrencilerin süreç sonunda kanıt temelli öğrenme ile ilgili olarak daha fazla görüş belirttikleri ifade edilebilir. Bu durum da sürecin etkililiğine

ilişkin fikir vermektedir.

Tablo incelendiğinde ön görüşme formunda elde edilen bulgular arasında bir tutarlılığın olmadığı ve tekrar eden düşüncelere rastlanmadığı görülmektedir. Uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda “*Kanıt Temelli ders gazete, gazete, fotoğraf ve benzeri şeyler ile dersin işlenmesidir.*”, “*Fotoğraflara, videolara bakarak onlar ile ilgili soruları cevaplamaktır.*”, “*Öğrenmenin kanıtlara dayalı yapılmasıdır.*”, görüşleri en çok tekrar eden görüşlerdir. Öğrencilerin uygulama sonrası kanıt temelli öğrenmeye ilişkin bilgileri kendilerine göre anlamlandırdıkları ve doğru ifadelerle yer verdikleri görülmektedir. Kanıt temelli öğrenmenin amaçları arasında da zaten öğrencilerin kanıtları yorumlamaları, üzerinde tartışarak ezberden uzak bir öğrenme gerçekleştirmeleri vardır. Buna dayanarak sürecin öğrencilere olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Öğrencilerin kanıt kavramına ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

Kanıt temelli öğrenmeye ilişkin Rumuz Ceyhun adlı öğrenci ön görüşme formunda aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

Kanıt temelli öğrenme bence hocanın bizlere
a. tene de bir zaman getiren k. o. dersi işlemek

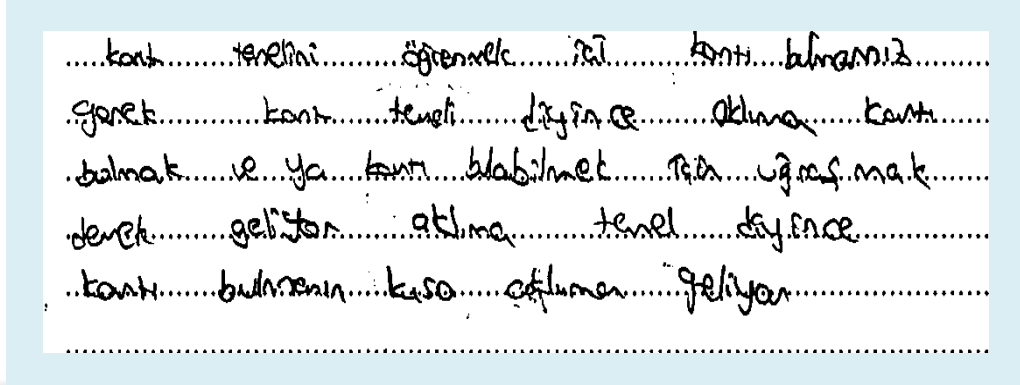
Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin uygulama sonrası verdiği cevap ise şöyledir:

Öğrenmenin kanıtlara dayalı kanıtlar
kullanılarak yapılan şeydir. Bence
bu sayede konular daha iyi anlaşılabilir.

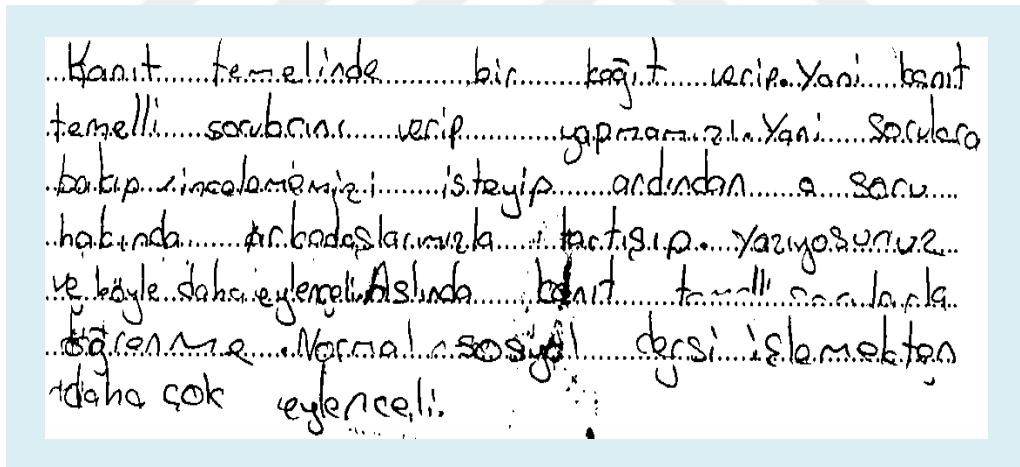
Öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak ön görüşme formuna ve son görüşme formuna verdiği cevaplar arasında büyük farklılıkların olduğu öğrenci ifadelerinden anlaşılabılır. Uygulama sonrası öğrencinin “*kanıtlara dayalı*”, “*kanıtlar kullanılarak*” ifadeleri, öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin anlam oluşturduğunun göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin uygulama öncesi kanıt temelli öğrenmeyi doğru ifade edemeyişi, uygulama sonrası doğru ifadeler ile cevap vermesi uygulama sürecinin etkililiğinin göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin “*...bu sayede konular daha iyi anlaşılabilir.*” ifadesinden ise öğrencinin sürece ilişkin olumlu bir tutum

geliştirdiğinin ve içeriğin anlaşılmasına olumlu katkı yaptığının göstergesi sayılabilir.

Rumuz Ebru adlı öğrenci ise araştırma öncesi kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

Rumuz Ebru adlı öğrencinin bu ifadelerinden kanıt kavramına ilişkin bir düşüncesinin olmadığı, tamamen kendi yorumlama çabası ile bir şeyler ifade etmeye çalıştığı anlaşılabılır. Rumuz Ebru adlı öğrencinin uygulama sonrası ifadesinde ise aşağıdaki ifadeleri yer almaktadır:

Rumuz Ebru adlı öğrenci sürece dair ifadelere, düşünce ve duygularına son görüşme formunda yer vermiştir. Rumuz Ebru'nun “sorularla öğrenme”, “soruları inceleme”, “arkadaşlarla tartışma” ifadeleri, öğrencinin sürece ilişkin olarak kendi tanımını kendisi oluşturduğunun ve anlamlandırdığının göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin artık doğru bir düşünceye ve görüşe sahip olduğu bu ifadelerinden anlaşılabılır. Öğrencinin “...kanıt temelli sorularla öğrenme, normal Sosyal Bilgiler dersi işlemekten daha eğlenceli.” ifadesinden ise öğrencinin sürece yönelik olumlu tutum geliştirdiğinin, bu süreçten keyif aldığı ve sevdiğinin bir göstergesi kabul edilebilir. Bu

kapsamda kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı yaptığı da ifade edilebilir.

Rumuz Ecem adlı öğrenci kanıt temelli öğrenme sorusuna ilişkin şu ifadeyi kullanmıştır:

Bu konuda fikrim yok.

Uygulama öncesi kanıt temelli öğrenmeye dair bir fikri ve düşüncesi olmayan Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama sonrası uygulanan son görüşme formunda ise vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Kanıt temelli öğrenme kanıtlarla öğrenmeyi
fotoğraf, yazılar, haberler öğrenmek. O kanıtları
bakarak yorumlamak kanıt temelli öğrenme
oluyor. Kanıtlar öğrenme yaparsak
daha çok aklımızda kalacak ve yorum
konusu olacağız. Bu bana bunu çağdırıyor.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama öncesi herhangi bir yorum ve düşüncesi bulunmaz iken, uygulama sonrası sürece ilişkin detaylı bir açıklama yapması, sürecin olumlu katkı sağladığının göstergesi kabul edilebilir. Öğrencinin “*kanıtlar ile öğrenmeyi fotoğraf, yazılar, haberler ile öğrenme*”, “*kanıtlara bakmak*”, “*kanıtları yorumlamak*” ifadelerini kullanması, kanıt temelli öğrenme sürecini doğru anlamlandığı ve ezberden uzak bir şekilde öğrenme gerçekleştirdiğinin yansıması varsayılabilir. Süreç sonunda öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak bu sorunun içerisinde kullandığı “*Kanıtları kullanırsak daha çok aklımızda kalacak...*” ifadesi de sürecin öğrenci üzerindeki olumlu etkisinin ve kalıcılığının bir örnek ifadesi sayılabilir.

Yine benzer şekilde uygulama öncesi herhangi bir düşünce ve fikir belirtmeyen Rumuz Habibe adlı öğrencinin ön görüşme formuna vermiş olduğu cevap aşağıda verilmiştir:

Herhangi bir şey çağrıştırmamaktadır.

Kanıt temelli öğrenmenin ne çağrıştırdığına ilişkin soruya Rumuz Habibe adlı öğrencinin uygulama öncesi cevabı, “Hiçbir şey çağrıştırmamaktadır.” olmuştur. Aynı öğrencinin uygulama sonrası aynı soruya vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Kanıtlardan yani bir şeyin var olumlu ve olumsuz örneklerden yararlanarak ders işleme ve öğrenim şeklidir. Örnek olarak kanıt temelli sosyal bilgiler dersi işlerken izlediğimiz videolar ve okuduğumuz yazılar kanıt temelli öğrenmeye örnek verilebilir.

Rumuz Habibe’nin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak “...olumlu-olumsuz örneklerden yararlanarak ders şeklidir.”, “videolar ve okuduğumuz yazılar” ifadeleri ile kanıt temelli öğrenmeye ilişkin doğru bir anlamlandırma yaptığı ve bunu örneklendirdiği görülmektedir. Uygulama sonrasında öğrencinin yorumlama, kendine göre anlamlandırma becerilerinin arttığı çıkarımı öğrenci ifadelerinden anlaşılabılır. Öğrencinin bu ifadeleri aynı zamanda kanıt temelli öğrenme yöntemini de ezberden uzak bir şekilde kendince anlamlandırmasının göstergesi de kabul edilebilir.

Uygulama öncesinde kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak bir düşünce ve fikre sahip olmayan Rumuz Okan adlı öğrencinin ifadesi aşağıdadır:

Herhangi bir fikrim yok.

Rumuz Okan adlı öğrencinin uygulama sonrası ifadesi ise şöyledir:

Kanıt temelli öğrenme derste işlediğimiz gibi resim, video ve karikatürlerin üzerine konuşmaktır. Onları inceleyerek dersin işlenmesidir.

Uygulama öncesi kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak herhangi bir fikre sahip

olmayan öğrencinin uygulama sonrası sürece ilişkin olarak doğru ifadelere yer verdiği görülmektedir. Öğrencinin kanıt temelli öğrenme yöntemini doğru bir şekilde anlamlandığı söylenebilir. Buna dayanarak sürecin öğrenciye olumlu katkı sağladığı düşünülebilir.

4.6.3. Öğrencilerin Kanıt Kullanılarak Sosyal Bilgiler Dersi İşlenip İşlenmeyeceğine İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Tablo 4.35: Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Kullanımına İlişkin Görüşleri

Sosyal Bilgiler dersinde kanıt kullanılmasına öğrenci görüşleri	Ön Görüşme	Son Görüşme
Sosyal Bilgiler dersinde kanıtlar kullanılabilir	Ecem, Ayşen, Habibe, Okan, Ebru, Ceyhun	Gülten, Elmas, Ecrin, Kuzey, Burak, Metin, Emin, Ecem, Ayşen, Habibe, Okan, Ebru, Ceyhun, Murat
Fikrim yok	Gülten, Elmas, Ecrin, Kuzey, Burak, Murat, Metin, Emin, Murat	-
Toplam	6	14

Tablo 4.35'e göre Sosyal Bilgiler dersinin kanıtlar kullanılarak işlenip işlenmeyeceğine ilişkin görüşlerine dair ön görüşme formunda altı öğrenci görüş bildirirken geri kalan sekiz öğrenci ise herhangi bir fikre sahip olmadığını ifade etmiştir. Uygulama süreci sonunda uygulanan son görüşme formunda ise herhangi bir düşünceye sahip olmayan bir öğrenciye rastlanmamıştır. Son görüşme formunda tüm öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanımına ilişkin olarak yorumlamalarda bulunmuşlardır. Bu kapsamda bazı öğrenci ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Emin adlı öğrencinin ön görüşme formuna vermiş olduğu cevap aşağıda verilmiştir:

.....Bu... konada... fikrim... yok.....

Rumuz Emin adlı öğrencinin son görüşme formuna verdiği cevap ise aşağıdadır:

İşlenebilir çünkü fotoğraflar, videolar, tarihi haberler, gazete haberleri ile işlenebilir. O şekilde daha kalıcı olur.

Rumuz Emin adlı öğrenci ön görüşme formunda Sosyal Bilgiler dersi işlenirken kanıtların kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin bir görüş belirtmezken son görüşme formunda ise işlenebileceğini ifade etmiştir. Uygulama sonrasında “Fotoğraflar, videolar, tarihi haberler, gazete haberleri ile işlenebilir.” ifadesi ile öğrencinin süreç içerisinde kanıtlar ile sürecin işlenebileceğine ilişkin bir kanıya vardığı söylenilebilir. Öğrencinin uygulama sürecine yönelik de “daha kalıcı olur” ifadesinden olumlu tutum oluşturduğu söylenebilir.

Rumuz Elmas adlı öğrenci de benzer şekilde ön görüşme formunda Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin olarak aşağıdaki ifadeye yer vermiştir:

Hiç bilmiyorum.

Rumuz Elmas adlı öğrenci ön görüşme formunda konuya ilişkin olarak herhangi bir düşünce belirtmezken son görüşme formundaki ifadesi aşağıdadır:

İşlenebilir. Çünkü sosyal bilgiler dersi adlarında belli olduğu gibi sosyal hayatı içinde barındırır. Onun içinde sosyal hayatta kanıtlar kullanılabileceği için sosyal bilgiler dersinde de kullanılabilir. Eğer derste kanıtlar kullanılır ise öğrencilerin hafızasında daha kalıcı bir yer alır.

Rumuz Elmas adlı öğrencinin ifadesi incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılabileceğine ilişkin bulgular görülebilir. Nitekim öğrencinin ön görüşme formunda

herhangi bir düşünceye sahip değilken süreç sonunda olumlu düşünceye sahip olması önemli bir gelişme olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Kanıt temelli öğrenme ile sosyal bilgiler dersinde kanıtların kullanılabileceğine ilişkin öğrencilerin olumlu tutum geliştirdikleri söylenebilir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin olarak ön görüşme formunda vermiş olduğu cevap aşağıdadır:

Evet işlenebilir. Bazen kitaplar da
gördüklerimizi öğrendiklerini öğretmene
söyleyebiliriz.

Rumuz Ecem adlı öğrenci Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılabileceğini ifade etmesine rağmen yeterli ve doğru bir şekilde gerekçelendirmesini yapamadığı görülmektedir. Aynı öğrencinin son görüşme formundaki ifadesi ise aşağıdadır:

Kanıtlar kullanarak ders işlenebilir. Çünkü
kanıt kullanarak ona karşı bir
yorumumuz olur ve aklımızda daha
çok kalır. Kanıt kullanırken haberlerden,
fotoğraflardan veya konuşmalardan ders
işlenebilir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin son görüşme formunda Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin olarak “Kanıtlar kullanılarak ona karşı yorumumuz olur.”, “Aklımızda kalıcı olur.”, “...haberlerden, fotoğraflardan veya konuşmalardan ders işlenebilir.” ifadeleri ise sürecin öğrenciye katkı sağladığının göstergesidir. Uygulama süreci sonunda Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanılabileceğine ilişkin olumlu tutum geliştirdiği ve bu düşüncelerini gerekçelendirebildiği görülmektedir. Buna dayanarak sürecin öğrencilerde Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanımına ilişkin olumlu fikir sahibi olmalarında etkili olduğu düşünülebilir.

4.6.4. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Tür Kanıtlar Kullanılabileceğine İlişkin Araştırma Öncesi ve Sonrası Görüşleri Nasıldır?

Tablo 4.36: Sosyal Bilgiler Dersinde Ne Tür Kanıtların Kullanılabileceğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kanıt Türlerine İlişkin Öğrenci Görüşler	Ön Görüşme	Son Görüşme
Yazılı ve görsel kanıtlar	Elmas, Habibe	Gülten, Okan, Elmas, Burak, Ebru, Emin, Habibe
Geçmişteki insanlar ile ilgili şeyler	Emin	
Kitaplarda olan fotoğraf ve yazılar	Emin	-
Tarihten kalan yapılar	Habibe.	-
Kitap, video, fotoğraf kullanılabilir	Kuzey, Ecrin	Kuzey
Videolar, fotoğraflar, ses kayıtları vb şeyler		Elmas, Burak, Ebru, Emin, Habibe
Kitaplar ve resimler		Kuzey, Metin
İnternette bir yazı veya resim		Ecrin, Ayşen, Murat
Eskiden kalan araç gereçler		Burak
Savaşta kullanılan malzemeler		Burak
Haberler, yazılar, konuşmalar, gazeteler		Okan
Fikrim Yok	Ayşen, Ceyhan, Ebru, Ecem, Gülten, Okan, Murat, Metin, Burak	-
Toplam	7	21

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde ne tür kanıtların kullanılabileceğine ilişkin görüşleri incelendiğinde ön görüşme formunda 7 fikir belirtilirken toplam dokuz öğrenci de bu konuda herhangi bir fikre sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda ise toplam yirmi bir fikir ortaya konulmuş ve öğrencilerin her biri fikir beyan etmişlerdir. Buna dayanarak uygulama sürecinin sosyal bilgiler dersinde ne tür kanıtların kullanılabileceğine ilişkin öğrencilere fikir verdiği söylenebilir. Bu durum aynı zamanda araştırmanın etkililiğini de ortaya koyma açısından bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Tablo 4.36 incelendiğinde “Yazılı ve görsel kanıtlar”, “Kitap, video, fotoğraf kullanılabilir.” ifadelerinin ön görüşmede iki öğrenci tarafından söylendiği görülmektedir. “Kitap, video, fotoğraf kullanılabilir.” ifadesi son görüşme formunda ise yedi defa tekrar edilmiştir. “Videolar, fotoğraflar, ses kayıtları vb şeyler” ifadesi ise son görüşme formunda beş defa öğrenciler tarafından vurgulanmıştır. Uygulama sonrasında kanıtlara ilişkin olarak öğrencilerde yeni fikirler oluştuğunu ve uygulama sürecinin öğrencilere olumlu katkı yaptığı ifade edilebilir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde ne tür kanıtlar kullanılabileceğine ilişkin ifadelerinden bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

Kanıt türlerine ilişkin Rumuz Burak ön görüşme formunda aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

Hiç bilmiyorum.

Rumuz Burak adlı öğrenci, son görüşme formu incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek kanıt türlerine ilişkin olarak ise aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır:

Eskiden kalan araç gereçler savaşlarda kullanılan mazereler, gazete haberleri, videolar, resimler bunların hepsi kanıt olabilir. Örneğin derste demokrasiyle alakalı bir video izlemiştik.

Rumuz Burak adlı öğrencinin “Eskiden kalan araç gereçler”, “Videolar, resimler, gazete haberleri” ifadelerini kullanarak kanıt türlerine ilişkin kapsamlı bir cevap verdiği görülebilir. Öğrencinin aynı zamanda “Derste demokrasi ile ilgili bir video izlemiştik.” ifadesi ise sürecin öğrencinin aklında kalıcı olduğunun ve kanıt türleri açısından da farkındalık oluşturduğunun göstergesi kabul edilebilir. Kanıt türlerine ilişkin olarak kanıt temelli öğrenme sürecinden yola çıkarak öğrencinin Sosyal Bilgiler dersinde ne tür kanıtların kullanılabileceğine ilişkin çıkarımlarda bulunduğu ifadesinden anlaşılabılır.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin ön görüşme formunda ne tür kanıtlar kullanılabileceğine ilişkin olarak verdiği cevap aşağıdadır:

Herhangi... bir fikir... yok...

Rumuz Habibe adlı öğrenci kanıt türlerine ilişkin olarak ön görüşmede fikir beyan etmezken son görüşme formunda ise aşağıdaki cevabı vermiştir:

Sosyal bilgiler dersi işlenirken eski zamanlardaki töre adetlerini ve yasalarını ilgili bir sunu hazırlanarak veya bu kanıtları video, görsel veya karikatür haline getirilerek kanıt temelli sosyal bilgiler dersi işlenebilir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin “*Video, görsel, karikatürler kullanarak Sosyal Bilgiler dersi işlenebilir.*” ifadesi ile uygulama süreci sonunda öğrencide yeni fikirlerin oluşmasına kanıt temelli öğrenme sürecinin olumlu katkı sağladığı düşünülebilir. Öğrencinin öncesinde herhangi bir fikre sahip değilken sonrasında kapsamlı bir ifadeye ve örneklere yer vermesi de kanıt temelli öğrenmenin etkililiğini ortaya koyması açısından önemlidir. Bu örneklerle benzer şekilde başka bir örnek de Rumuz Okan adlı öğrencinin ifadeleridir. Rumuz Okan adlı öğrenci de ön görüşme formunda Sosyal Bilgiler dersinde ne tür kanıtların kullanılabileceğine ilişkin ifade belirtmezken öğrencinin son görüşme formundaki ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Eski devletlere ait eşyalar haritalar belgeler, kayıtlar fotoğraflar vb. şeylerle dersi işlenir ve öğrenciler dersi daha iyi anlar.

Rumuz Okan adlı öğrenci, uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda ne tür kanıtların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabileceğine dair çeşitli örnekler vermiştir. Öğrencinin kanıt temelli öğrenme ile kanıt türlerine ilişkin bir fikir sahibi olduğu ve bunu örneklendirerek çeşitlendirebildiği görülmektedir. Aynı zamanda öğrencinin “*Öğrenciler dersi daha iyi anlar.*” ifadesi ise sürecin öğrenci üzerinde olumlu bir etki bıraktığı ve dersin anlaşılması açısından da büyük yarar sağladığı çıkarımı yapılabilir.

4.6.5. Öğrencilerin Saygı Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Tablo 4.37: Saygı Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri

Saygı Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	Ön Görüşme	Son görüşme
Büyüklerle, yaşlılara gösterilen bir duygudur		Ceyhun
Saygı sevgidir	Ceyhun	
Bir insana iyi davranmaktır		Ebru, Emin
Karşımızdaki kişi veya kişilere ne yaptığımızı bilerek hareket etmektir		Habibe
Saygı büyüklerimize önemli olan kişilere sevgimizi göstermedir		Ecrin
Karşımızdaki kişiye daha hoşgörülü olup onu dinlemek ve anlayışlı olmak demektir		Ecem,
Büyüklerimizin ellerini öpmek		Ceyhun
Ailemize karşı gelmemektir	Ebru	Habibe
Birilerine hakaret ve kötü söz etmemektir	Emin	Habibe, Murat
Büyüklerimizin sözünü kesmemek ve konuşurken sesimizi yükseltmemek	Ayşen, Elmas	Ecrin, Metin
Arkadaşlarımıza iyi davranma	Ecrin, Kuzey	
Büyüğümüze, abimize, ablamıza, ailemize iyi davranma		Emin, Kuzey
Kimseyi incitmemeye çalışmaktır		Ayşen
Arkadaşlarımıza karşı doğru sözlü olmak	Ayşen	
Otobüste hamile kadına, yaşlılara yer vermek	Gülten	Ecem, Gülten, Elmas
Doğaya çöp atmamak		Gülten
Toplam	9	19

Tablo 4.37 incelendiğinde “Size göre saygı nedir, bir örnekle açıklayabilir misiniz?” sorusuna kanıt temelli öğrenme öncesi öğrenciler dokuz düşünce dile getirmiştir. Uygulama öncesi, öğrencilerden bir tanesi tanımlama yapmış, diğerleri ise hep örnekler vererek düşüncelerini belirtmişlerdir. Kanıt temelli öğrenme süreci sonunda ise aynı soruya 6 öğrenci tanımlama yaparak örneklendirme yapmıştır. Toplamda 19 düşünce dile getirilmiştir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerde saygı değeri bilincini arttırdığını ve saygının ifade edilmesinde onlara yetkinlik kazandırdığı ifade edilebilir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrenci ön görüşme formunda saygı kavramına ilişkin verdiği cevapta aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Bana göre saygı saygıdır. Çünkü
 sevdiğin kişiye saygı duyarsın. Sevmeyen
 kişiye ise saygı duymazsın. Örneğin büyüklerini
 sevdiğin için onlara saygı duyarsın.

Öğrencinin son görüşme formunda verdiği cevap ise şöyledir:

Bence saygı büyüklerle, küçüklerle, yaşlılara, engel-
 lilere, hastalara gösterilen bir duygudur.
 Örneğin bayramlarda büyüklerimizin ellerini
 öpmek bir saygı örneğidir.

Öğrencinin ön görüşme ve son görüşme formu kıyaslandığında son görüşme formunda öğrencinin daha doğru tanımlama ile daha doğru ifadeler kullandığı ifade edilebilir. Son görüşme formunda öğrencinin örneklendirmesi de doğrudur. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencideki yorumlama ve ifade yeteneğini geliştirdiğini ve saygı değerine ilişkin farkındalığı arttırdığı düşünülebilir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin “Size göre saygı nedir, bir örnekle açıklayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin olarak ön görüşme formundaki cevabı şöyledir:

Bana göre saygı herkese iyi davranmaktır.
 yaşlılara saygı yapmaktır.

Aynı öğrenci ise son görüşme formundaki aynı soruya ilişkin cevabı ise şöyledir:

Bana göre saygı karşımızdaki kişi
 veya kişilere karşı ne yaptığımızı
 bilerek hareket etmektir. Örnek verecek
 olursak ailemize karşı sesimizi
 yükseltmemek, bizi hakaret ve
 kötü söz söylemek saygı göstergesidir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası ifadeleri incelendiğinde saygı değerine ilişkin olarak “Herkese iyi davranmaktır.” ifadesi, saygı değerini doğru

anlatan bir ifade değildir. Öğrencinin vermiş olduğu örnek de doğru bir örnek değildir. Kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında öğrencinin cevabı incelendiğinde ise doğru yorumlama ile tanımlamaya yer verdiğini ve vermiş olduğu örneğinde doğru bir örnek olduğu söylenebilir. Bu kapsamda sürecin, öğrenci üzerinde olumlu bir katkı yaptığı varsayılabilir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama öncesi “Size göre saygı nedir, bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin ön görüşme formunda vermiş olduğu cevap şöyledir:

İnsanlara düşüst olmak büyüklerinize
düşün kanunmak ve büyüklerle
kötü söz söylemek birer
saygı örneğidir.

Aynı öğrenci uygulama sonrası ise aynı soruya şöyle cevap vermiştir:

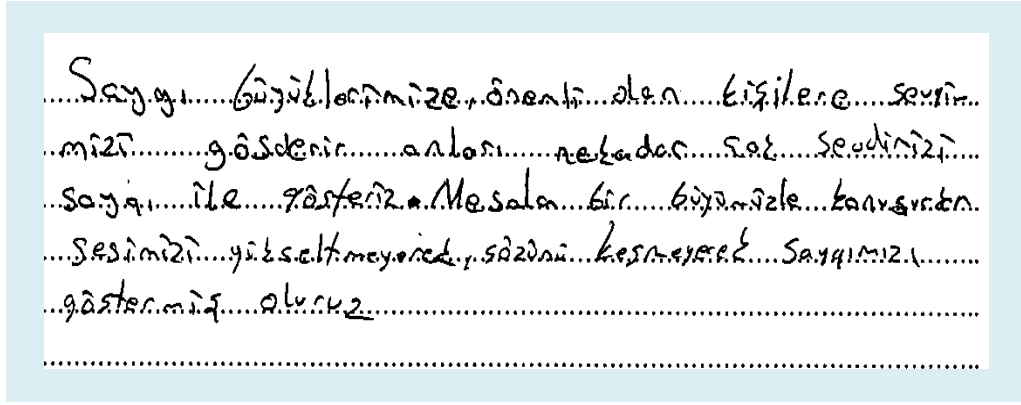
Saygı karşıdaki kişiye daha hoşgörülü
olmak, onu dinlemek ve ona anlayışlı
davranmak karşıdaki kişi bir iletişim
kurmak. Örneğin otobüste hanile
bir kadın var ona yerini verirken
ona saygılı olursun.

Öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası cevapları kıyaslandığında uygulama sonrası ifadelerinde saygı değerine ilişkin tanımlamada bulunduğunu ve örneklendirmeyi doğru yaptığı ifade edilebilir. Bu kapsamda sürecin, öğrencinin yorumlama becerisinin artmasını sağlayarak saygı değeri bilincini arttırdığı söylenebilir.

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin “Sizde göre saygı nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna ön görüşme formunda verdiği cevap şöyledir:

mesela arkadaşlarımızla iyi davranış
olarak iyi görünmektir, büyüklerimize
karşı saygıdır.

Aynı öğrenci son görüşme formunda ise şöyle bir cevap vermiştir:

Öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası cevapları incelendiğinde uygulama sonrası öğrencinin saygı değerine ilişkin olarak farkındalığının arttığı ifade edilebilir. Kanıt temelli öğrenme sürecinin aynı zamanda öğrencinin yorumlama becerisi ve ifade yetkinliğini arttırdığı da ifade edilebilir.

4.6.6. Öğrencilerin Sorumluluk Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Tablo 4.38: Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri

Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	Ön Görüşme	Son görüşme
Anne-babamızın verdiği görevleri yerine getirmek	Ecrin, Ayşen	Metin
Odamızı toplamak	Gülten	Ecrin, Gülten
Akşam eve geç gelmemek	Murat	Ecrin
Çantamızı hazırlamak, ödevlerimizi yapmak sınavlarımıza çalışmak	Ebru, Gülten	Ayşen, Ceyhun, Elmas, Habibe, Ecem, Gülten, Kuzey, Ebru
Bir büyüğümüzün görev verdiğiinde yapmak	Burak, Ceyhun	Burak, Ceyhun,
Bir kişinin üzerine düşen şeyleri yapmasıdır.	Elmas	Elmas
Ailelerin çocukları ile ilgilenmesidir.		Elmas
Öğretmenimiz bir şey istediğinde yapmaktır	Elmas	
Kavga etmemektir.	Burak, Kuzey	
Kötü söz söylememektir.	Burak, Okan	Okan
Odamızı dağıtmamaktır		Burak, Okan
Davranışlarımızın sonuçlarını üstlenmektir.		Burak
Evde, okulda üzerimize düşen şeylerdir.	Habibe	Kuzey, Murat
Sorumluluk insanın yapması gereken şeylerdir.		Habibe
Bir iş adamının işe gitmesidir.		Habibe

Tablo 4.38: (devam) Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri

Sorumluluk Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	Ön Görüşme	Son görüşme
Bir öğrencinin ders çalışmasıdır.		Habibe
Derslerini yapmaktır.	Ecem	Metin, Kuzey
Yapmakta olduğumuz şeyleri aksatmamaktır.		Ecem, Ebru
Okula zamanında gelmektir.		Ecem
Kardeşimize abilik yapmaktır	Emin	
Emanet edilene sahip çıkmaktır		Emin
Güzel davranmaktır		Emin
Bir işi zamanında yapmaktır		Ebru
Toplam	17	32

Tablo 4.38 incelendiğinde “Size göre sorumluluk nedir, bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin kanıt temelli öğrenme öncesi öğrenciler on yedi düşünce dile getirmiştir. Uygulama öncesi daha sık dile getirilen düşünceler; “Çantamızı hazırlamak, ödevlerimizi yapmak sınavlarımıza çalışmak.”, “Anne-babamızın verdiği görevleri yerine getirmek.”, “Bir büyüğümüzün görev verdiğinde yapmak.” ifadeleri olmuştur. Kanıt temelli uygulama sonrasında ise toplamda 32 düşünce dile getirilmiştir. Öğrencilerin ifadelerinden uygulama sonrası daha kapsamlı, tanımlayıcı ve farklı örnekler verdiği gözlemlenmiştir. Buna dayanarak sürecin, öğrencilerde sorumluluk bilincini arttırdığı ve sorumluluk değerinin ifade edilmesinde kendilerine yetkinlik kazandırdığı ifade edilebilir. Aşağıda bazı öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası sorumluluk değerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Rumuz Ayşen adlı öğrenci, sorumluluk kavramına ilişkin verdiği cevap olarak ön görüşme formunda aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Sorumluluğu..... yerine..... getiren..... işi..... duyan..... Anne..... babamın.....
verdiği..... sorumlulukları..... yerine..... getirmektir.....

Öğrencinin uygulama öncesi sorumluluk değerine ilişkin olarak ifadelerinde herhangi bir tanımlama yapmadığı ve yeteri kadar açık örneklendirmede bulunmadığı söylenebilir. Öğrencinin aynı soruya yönelik uygulama sonrası ifadesi şu şekildedir:

Sorumluluk..... demek..... bir..... kişinin..... bir..... göre..... katan.....
Sorumlulukları..... olan..... görevleri..... verdir..... Sorumlulukları.....
olduğu..... göre..... katan..... görevlerini..... mesela..... benim.....
Sorumluluk katan..... okumak..... sınav..... alarak..... katan.....
yaptırma..... alarak..... ödev..... yapma..... sınav..... katan.....
baban..... benin..... sorumlulukları..... Sorumluluk..... bakan.....

Öğrencinin uygulama sonrası ifadeleri incelendiğinde sorumluluk değerine ilişkin

farkındalığının arttığı ve yorumlama becerisinin geliştiği ifade edilebilir. Öğrencinin uygulama sonrası sorumluluk değerine ilişkin ifadelerinden sorumluluk değerine haiz olduğu, sorumluluk duygusunun arttığı çıkarımı yapılabilir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin uygulama öncesi sorumluluk değerine ilişkin ifadesi şöyledir:

Beace...sorumluluk...bir...büyüğüümüzün...bir...
görev...verdiğiğinde...onu...yapma...miza...sorum-
luluk...denir...

Rumuz Ceyhun adlı öğrenci, uygulama öncesi vermiş olduğu cevapta sorumluluğu sadece bir büyüğümüzün verdiği görevi yapmak olarak ifade etmiştir. Aynı öğrencinin uygulama sonrası vermiş olduğu cevap ise şöyledir:

Sorumluluk...kisinin...yapması...zorunlu...olan
şeylerdir. Örneğin...öğrencilerin...çantalarını...
hazırlamaları...ödevlerini...yapmaları...sorumluluk-
larıdır...

Öğrencinin uygulama sonrası sorumluluk değerini kendi anlamlandığı, yorumlama becerisini kullanarak tanımladığı görülmektedir. Sorumluluk değerine ilişkin olarak farkındalığının arttığını ve sorumluluk duygusunun da geliştiği öğrencinin ifadelerinden anlaşılabılır.

Rumuz Burak adlı öğrencinin uygulama öncesi sorumluluk değerine ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

Sorumluluk...yani...su demektir...büyüklerimizin...sözünü...tutmak..
Sorumluluk...mesela...sınıfta...sorumluluklarımız...vardır..
şunlar...kötü...söz söylememek...kavga etmemek...

Öğrenci uygulama öncesi sorumluluk değerine ilişkin “büyüklerin sözünü tutmak, kötü söz etmemek, kavga etmemek” ifadelerini kullanmıştır. Öğrenci sorumluluk değerine ilişkin yorumlama becerisini kullanarak bir tanımlama yapamamış ve örnekleri de çok basit olmuştur. Aynı öğrencinin uygulama sonrası ifadesi ise şöyledir:

Sorumluluk... bizim üzerimize düşen şeyleri yapmamızdır.
Örneği... odamızı dağıtıp yarak toplamamız bizim sorumluluğumuzdur... Davranışlarımızın sonuçlarına üstlenmemizdir

Öğrenci, sorumluluğu “üzerimize düşen şeyleri yapmamız”, “davranışlarımızın sonuçlarını üstlenmemiz” olarak ifade etmiştir. Bu ifadelerden yola çıkarak öğrencinin ezberden uzak bir şekilde sorumluluk değerini kendi anlamlandırıdığı söylenilebilir. Öğrenci kendi sorumluluğuna ilişkin bir örneği de açıkça ifade etmiştir. Buna dayanarak öğrencide sorumluluk bilinci ve farkındalığının arttığı ifade edilebilir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama öncesi sorumluluk değerine ilişkin ifadesi şöyledir:

Bence... Ödevlerini... yapmaktır.

Öğrenci uygulama öncesi herhangi bir tanımlama yapmamış, sadece bir örnek vermiş ancak herhangi bir yorumlama da bulunmamıştır. Aynı öğrenci uygulama sonrası ise şu ifadeleri kullanmıştır:

Yapmakta 'zorunlu' olduğun aksatmamakta
işlerin örneğin... okula gelmek zorunlu
ödevlerini yapmak zorunlu bu da
sorumluluk oluyor.

Öğrencinin uygulama sonrası yorumlama becerisini kullanarak sorumluk değerine ilişkin hem tanımlama yapmış hem de bir örnek vererek tanımını açmaya çalışmış olduğu görülebilir. Öğrencide sorumluk değerine ilişkin bilincin ve farkındalığın geliştiği ifade edilebilir.

4.6.7. Öğrencilerin Adalet Değerine İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Tablo 4.39: Adalet Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri

Adalet Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	Ön Görüşme	Son görüşme
Arkadaşlarına eşit davranmaktır	Burak	
Adalet iyiliktir, dürüstlüktür	Burak	
Adalet yasaların insan haklarını gözetmesidir.		Okan, Burak, Murat
Herkes için eşit şekilde yasaların uygulanmasıdır		Okan, Ceyhun, Habibe
İki kişi arasında haksızlık yapmamaktır.		Ebru, Metin
Herkes hakkını vermektir		Ecrin, Okan
		Emin, Elmas,
İnsanların eşit olması ve ayrımcılık yapılmamasıdır.	Kuzey, Metin, Habibe	Ceyhun, Ecem, Okan, Ayşen, Habibe
Adalet eşitlik demektir	Okan, Ceyhun, Ecrin, Emin	
Haklı olan kişilerin haklı çıkarılması, haksız olanların haksız olduğunun kabul edilmesidir		Emin, Ayşen, Kuzey, Gülten
Suçlu ile suçsuzu ayırmaktır		Ayşen
Toplam	9	22

Tablo 4.39 incelendiğinde “Size göre adalet nedir, bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna kanıt temelli öğrenme öncesi, öğrenciler dokuz düşünce dile getirmiştir. Kanıt temelli öğrenme süreci sonunda ise aynı soru hakkında 22 düşünce dile getirilirken toplamda 31 düşünce dile getirilmiştir. Uygulama öncesi en sık tekrar edilen “*Adalet eşitlik demektir.*”, “*İnsanların eşit olması ve ayrımcılık yapılmamasıdır.*” düşünceleridir. Kanıt temelli uygulama sonrası ise en sık tekrar edilen “*İnsanların eşit olması ve ayrımcılık yapılmamasıdır.*”, “*Adalet yasaların insan haklarını gözetmesidir.*”, “*Haklı olan kişilerin haklı çıkarılması, haksız olanların haksız olduğunun kabul edilmesidir.*”, “*Herkes için eşit şekilde yasaların uygulanmasıdır.*”, “*Adalet yasaların insan haklarını gözetmesidir.*” düşünceleridir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerde adalet değeri bilincini arttırdığını ve adalet değerinin ifade edilmesinde onlara yetkinlik kazandırdığını söyleyebiliriz. Aşağıda bazı öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası sorumluluk değerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin ön görüşme formunda adalet değerine ilişkin verdiği cevapta aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

Adalet herkesin eşit olmasıdır. Kimseye ayrıcalık yapılmamasıdır.

Aynı öğrencinin kanıt temelli öğrenme süreci sonrası adalet değerine ilişkin verdiği cevap ise şöyledir:

Adalet insanları eşit tutularak değerlendirilmesidir. Din, dil, renk ayrımı yapılmamasıdır. Örnek verecek olursak aynı suç işleyen iki kişiden birisi zengin diğeri fakir az suç verilirse adaletsizlik yapılmış olur. Herkese ayrıcalık yapılmadan eşit şekilde yasaları uygulamaktır.

Rumuz Habibe adlı öğrenci adalet değerini kendi yorumlama becerisini kullanarak ifade etmeye çalışmıştır. Öğrencinin “İnsanların eşit tutularak değerlendirilmesidir.”, “Kimseye ayrıcalık yapmadan yasaların eşit uygulanmasıdır.” ifadeleri ile adalet değerine ilişkin olarak doğru ifadelerde bulunduğu görülmektedir. Öğrencinin adalet değerine ilişkin doğru cümleler kurduğu, doğru örneklendirmelerde bulunduğu söylenebilir. Öğrencinin adalet değerine ilişkin vermiş olduğu örneğin tutarlı olduğu ve ifadelerinin kapsamlı ve yeterli olduğu da ifade edilebilir. Öğrencinin uygulama öncesi ifadesi ile kanıt temelli öğrenme süreci sonrası ifadesi kıyaslandığında bu sürecin, öğrenciye adalet değerine ilişkin olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Rumuz Ayşen adlı öğrenci kanıt temelli öğrenme süreci öncesi “Size göre adalet nedir; bir örnekle açıklayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin olarak herhangi bir düşünce veya fikir belirtmezken uygulama sonrası öğrencinin aynı soruya ilişkin ifadesi şöyledir:

Adalet demek bir kişi suçluyorsa onu cezalandırmak
kim haklıysa onunla suçsuzun haklarını eşit
bir şekilde benimsemektir. Örneğin bir kişi suçluyorsa
suçsuzun hakkını vermemektir. Suçsuzunda cezalandırılmamasıdır.
Örneğin bir kişi adalet olmaz. Örneğin bir kişi
suçluyorsa suçsuzun hakkını vermemektir. Suçsuzunda
gerek adalet bu demektir.

Öğrenci, adalet değerine ilişkin olarak “haksızın cezalandırılması, haklının serbest bırakılması”, “kimseye ayırım yapılmaması” gibi düşünceleri yansıtan ifadeler kullanmıştır. Öğrencinin bu ifadeleri sürecin ezberden uzak bir şekilde gerçekleştiğini ve bilgiyi

öğrencinin kendisinin anlamlandırıdığını gösterme açısından önemlidir. Öğrencide adaletle ilişkin farkındalığın ve bilincin de geliştiğini öğrenci ifadelerine dayanarak söyleyebiliriz.

Rumuz Ebru adlı öğrenci de uygulama öncesi adalet değerine ilişkin olarak herhangi bir düşünce ve fikir belirtmezken uygulama sonrası düşüncülerini şöyle ifade etmiştir:

Adab. Bir... ~~şey~~ bir... ~~bişeye~~ verip... ~~öbür~~ kişiye...
vermedim. adaletsizlik... olur... eğer... iki... kişiyi...
verip... adalet... sağlanır... bu... bir... adalet...
örnektir. Her... bir... kimseye... haksızlık... yapmadan... davran-
malıdır.

Öğrencinin adalet değerine ilişkin olarak insanlar arasında ayırım yapmama ve kimseye haksızlık yapmama düşüncesini ifadelerine yansıttığı görülebilir. Öğrencinin kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında adalet değerine ilişkin olarak bir fikir, bir davranış düşüncesinde olduğu ve öğrencide bu değere ilişkin bir farkındalık oluştuğu ifade edilebilir.

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin adalet kavramına ilişkin olarak uygulama öncesi ifadesi şöyledir:

Adab. eşitlik demektir. Her şeye adaletli...
davranmalıyız. Her kulağa her zaman adaletli...
davranmalıyız.

Öğrencinin ifadesinden adalet kavramını eşitlik olarak anladığı, aslında istenilen cevap ile cevabın örtüşmediği ifade edilebilir. Öğrencinin bir kavram yanılgısı içerisinde olduğu ve cevabın yetersiz olduğu söylenebilir. Rumuz Ecrin adlı öğrenci uygulama sonrası ise şöyle cevap vermiştir:

Adalet herkesi... haksız... vermesidir. Mesela...
bir... bebek, bir... çocuğu... üniversiteye... saat... şehire...
götürür... bir... çocuğuda... y... a... d... l... e... şehire...
olur... götürür. Bu... bebek... her... işi... çocuğuda...
adaletli... olayım... diye... işi... a... t... r...
verince... adalet... sağlar.

Öğrencinin ifadeleri incelendiğinde adalet değerine ilişkin olarak kavram yanılgısının

artık olmadığı ve eşitlik kavramından farklı olduğu vermiş olduğu örnekten anlaşılabilir. Öğrenci adalet kavramına ilişkin olarak doğru tanımlamada bulunmuştur. Verdiği örnek istenilen cevap ile birebir örtüşmektedir. Öğrencinin cevabı kapsamlı ve yeterlidir. Buna dayanarak öğrencinin adalet değerine ilişkin olarak doğru düşüncede olduğu, adalet değeri ile ilgili farkındalığının ve bilincin arttığı ifade edilebilir.

4.6.8. Öğrencilerin Vatanseverlik Kavramına İlişkin Görüşleri Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Tablo 4.40: Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Vatanseverlik Değerine İlişkin Öğrenci İfadeleri	Ön Görüşme	Son görüşme
Vatanını korumak, vatanını sevmek demektir.	Emin, Ebru, Habibe, Burak	Ebru, Emin, Ecrin, Burak, Ecem, Murat, Kuzey
Askere gitmektir	Okan, Kuzey	Ecem, Ebru, Burak, Metin, Kuzey
Vatanı için elinden geleni yapmak demektir.		Ebru, Ayşen
Vatana görevini yamaktır		Okan
Vatanı için askere gitmek, gerekirse şehit olmaktır.	Ceyhun, Metin	
Yaşadığımız ülkeye güzel davranmaktır		Emin
Çevremizi kirletmemektir		Emin
Vatanına sevgi, saygı göstermektir	Ecem, Ayşen, Ecrin	Gülten, Metin
Vatanını, milletini sevmektir		Elmas
Bayrağına, milletine saygı duymaktır		Elmas
İnsanın, ailesine, yakınlarına, vatanına duyduğu sevgidir		Ceyhun
Vatanı için canını malını ortaya koymaktır		Ecrin, Ayşen, Burak
Vatanı için faydalı şeyler yapmaktır		Burak
Vergi vermektir		Burak, Ayşen
Okuyarak vatanına faydalı olmaktır		Ecrin
Bayrağımıza, İstiklal marşımıza, Atatürk’e saygı göstermektir		Ecrin
Bayrağımızı yere indirmemektir		Ecrin
Toplam	11	30

Tablo incelendiğinde “Size göre vatanseverlik nedir, bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna kanıt temelli öğrenme öncesi öğrenciler on bir düşünce dile getirmiştir. Uygulama öncesi daha sık dile getirilen “*Vatanını korumak, vatanını sevmek demektir.*” ifadeleri olmuştur. Kanıt temelli uygulama sonrasında ise toplamda 30 düşünce dile getirilmiştir.

Kanıt temelli uygulama sonrası ise “*Vatanını korumak, vatanını sevmek demektir.*”, “*Askere gitmektir.*”, “*Vatanı için faydalı şeyler yapmaktır.*” ifadeleri en sık tekrar edilen ifadeler olmuştur. Öğrenci ifadelerinden uygulama sonrası daha kapsamlı, tanımlayıcı ve farklı örnekler verdiği gözlemlenmiştir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerde vatanseverlik değerini ifade edebilme yetkinliğini ve bu değere ilişkin öğrencilerdeki farkındalığı arttırdığı ifade edilebilir. Aşağıda bazı öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası vatanseverlik değerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

Rumuz Burak adlı öğrencinin vatanseverlik değerine ilişkin uygulama öncesi ifadeleri şöyledir:

Vatanseverlik...insanın...vatanını sevmesidir...onu korumaktır.....

Aynı öğrenci uygulama sonrası vatanseverlik değerine ilişkin olarak ise şu ifadelere yer vermiştir:

Vatanseverlik bir kişinin...vatanını...sevmesidir. İnsanın.....
vatanını...sevdiği için vatanı...için...faydalı...şeyler yapması-
dır. Örneğin...Askere gitmesi, vergisini vermesi, okuyarak
vatanına saygılı şeyler yapmasıdır.....

Öğrencinin uygulama sonrası ifadeleri incelendiğinde öğrencinin vatanseverlik değerine ilişkin olarak uygun, doğru, ve kapsamlı ifadeler kullandığı söylenebilir. Uygulama öncesi vermiş olduğu cevaptan daha kapsamlı örneklemeler yaptığı da görülmektedir. Öğrencinin “vergi vermek”, “askere gitmek”, “okuyarak vatana yararlı olmak” ifadeleri, öğrencide vatanseverlik bilincinin ve farkındalığın arttığının göstergesi kabul edilebilir. Uygulama sonrası öğrencinin düşüncelerini daha doğru ve kapsamlı ifade ettiği söylenebilir.

Rumuz Elmas adlı öğrenci de uygulama öncesi “Size göre vatanseverlik nedir, bir örnekle açıklayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin olarak herhangi bir yorum ve düşünce belirtmeyerek soruyu boş bırakmıştır. Aynı öğrenci uygulama sonrası düşüncelerini ise şöyle ifade etmiştir:

Vatanseverlik insanin ailesine, yatinlarina
ve vatanina duyduğu sevgidir. İnsanlar
ailelerine ve yatinlarına ne kadar
bağlılarsa vatanlarında o kadar bağlıdır.
Vatanı için çalışmak, onu korumak bayrağın
milletine saygı duymaktır.

Öğrencinin uygulama öncesi herhangi bir düşünce ve fikir belirtmeyip uygulama sonrası ise yeterli ve kapsamlı bir cevap vermesi, sürecin öğrenciye olumlu katkı sağladığının göstergesi kabul edilebilir. Sorudan istenilen cevap ile öğrencinin ifadeleri örtüşmekte olup bu durum ise öğrencide vatanseverlik değer bilincinin ve farkındalığının arttığının kanıtı varsayılabilir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin uygulama öncesi vatanseverlik kavramına ilişkin görüşleri şöyledir:

Vatanseverlik vatanımızı korumak, vatanımızı
savmek demektir.

Aynı öğrenci vatanseverlik kavramına ilişkin olarak uygulama sonrası daha kapsamlı ifadeler kullanmıştır. Uygulama sonrası öğrencinin ifadeleri şöyledir:

Yasadığı ülkeyi elinden geldiği kadarıyla
korumak, vatanını savunmak ve gıcınun
yettiği kadar vatanı için elinden geleni
yapmaktır. Yası gelen kişilerin vatanı için
vatanını korumak için askere gitmesi
vatanseverliğe örnek verilebilir.

Öğrencinin uygulama sonra düşünceleri analiz edildiğinde “vatanı için elinden geleni yapmak”, “vatanı korumak” ifadeleri, vatanseverlik kavramına ilişkin olarak farkındalığının ve bilincinin arttığının göstergesi olarak ifade edilebilir. Öğrenci düşüncelerini uygulama öncesi gerçekleştirilen ön görüşmeye kıyasla daha kapsamlı ve daha detaylı açıkladığı da görülmektedir. Kanıt temelli öğrenme ile gerçekleştirilen bir sürecin öğrenciye hem değer kazandırmada hem de düşüncelerini ifade etmede yetkinlik kazandırdığı ifade edilebilir.

Rumuz Okan adlı öğrencinin uygulama öncesi “Size göre vatanseverlik nedir, bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna verdiği cevap şöyledir:

gskere gıtrmektir= eger askerlik olmasa berdrıstler
ülke mize girer.

Aynı öğrenci uygulama sonrası ise aynı soruya şöyle cevap vermiştir:

vatanseverlik vatanın için görevini yapmasını
en iyi şekilde yerine getirmektir. Eger
Bir kişi görevini yerine getirmese ülkesine
tam anlamıyla hizmet etmiş olmaz.

Öğrencinin vermiş olduğu cevaplar analiz edildiğinde vatanseverliği uygulama öncesi sadece askerlik yapmaktan ibaret düşüncesinde olduğu görülmektedir. Aynı öğrenci uygulama sonrası vatanseverliği daha kapsamlı olarak ifade etmiştir. Öğrenci vatanseverliği insanın görevini yapması olarak nitelemiştir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama öncesi ifadeleri şöyledir.

Vatanımızca... Sırası... Sevgi... gösterdik... vatan sever
bir insan... olmalıdır.

Aynı öğrenci uygulama sonrası ise vatanseverlik kavramı ilişkin düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

vatanseverlik... milletini seven... millete
saddık... daimen... milletin... sadımcı olan
ömesin... Askerler... askerde... ölümler
ama... milletin... korumak için... şehit
olusurlar vatan... milleti için elimizden geleni
yapmaktır.

Uygulama öncesi ve sonrası öğrencinin ifadeleri incelendiğinde uygulama sonrası daha kapsamlı ve yeterli ifadeler kullandığı söylenebilir. Öğrencinin vatanseverlik düşüncesine ilişkin “milletine yararlı”, “milleti için elinden geleni yapma” ifadeleri, öğrencide vatanseverlik bilincinin ve farkındalığının arttığının göstergesi olarak varsayılabilir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerde değerlerin kazandırılması veya farkındalığın artırılmasında etkili olduğu düşünülebilir.

4.6.9. Öğrencilerin ön görüşme formu ve son görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevapların nitelikleri nasıldır?

Öğrencilerin cevaplarının değerlendirilmesine ilişkin sorular için genel bir rubrik hazırlanmıştır. Önceden hazırlanan rubrik doğrultusunda öğrencilerin cevapları değerlendirilerek kategorilere ayrılmıştır. Öğrencilerin cevaplarının değerlendirilmesi için hazırlanan rubrik Tablo 4.41’de verilmiştir.

Tablo 4.41: Ön Görüşme ve Son Görüşme Sorularının Değerlendirilmesinde Kullanılan Rubrik

Puanlama Ölçütü	
4	Soru tam olarak anlaşılmış, soruya uygun cevaplar verilmiş, kullanılan ifadeler arasında bir çelişki söz konusu bulunmamakla birlikte verilen cevaplar yeterli ve kapsamlıdır. Öğrencinin verdiği cevaplar ile sorunun cevabı tam olarak örtüşmektedir.
3	Soru büyük ölçüde anlaşılmıştır. Soruya uygun cevaplara büyük ölçüde yer verilmesine rağmen tam olarak yeterliliği bulunmamaktadır. Öğrencinin genel olarak cevapları yeterli ve tutarlıdır.
2	Soruya verilen cevap yeterli ve kapsamlı değil. İstenilen cevaplara örtük olarak değinilmiş ancak sorunun temel cevabı yeterince desteklenmemiş. Verilen örneklerin sorunun cevabı ile ilgisi bulunmamaktadır.
1	Sorunun cevabı anlaşılmamıştır. Sorunun cevabına ilişkin ifadeler tamamen yetersiz ve eksiktir. Daha çok ”Bilmiyorum”, ”Çok zor bir soru”, ”Fikrim yok” gibi ifadeler kullanılmıştır. Verilen cevaplar örnekler ile desteklenmemiştir.

Öğrencilerin cevapları; 1-4 arası puan “Başarısız”, 5-8 arası puan “Geçer”, 9-12 arası puan “orta” ve 13-16 arası puan ise “iyi” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler neticesinde öğrencilerin soru bazında cevapları değerlendirmeye alınmış ve uygulama öncesi ve sonrası cevapların niteliğine ilişkin bulgular ise Tablo 4.42’de sunulmuştur.

Tablo 4.42: Uygulama Öncesi ve Sonrası Cevapların Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Sorular	Kategoriler	Ön Görüşme Formu Değerlendirilmesi		Son Görüşme Formu Değerlendirilmesi	
		Öğrenci Sayısı	Öğrenciler	Öğrenci Sayısı	Öğrenciler
1	İyi	-	-	8	Burak, Elmas, Ecrin, Ecem, Habibe, Ceyhun, Ayşen, Gülten
	Orta	3	Elmas, Ecrin, Okan,	5	Okan, Emin, Kuzey, Ebru, Metin
	Geçer	5	Habibe, Ecem, Ayşen, Emin, Gülten,	1	Murat
	Başarısız	6	Murat, Metin, Kuzey, Ceyhun, Ebru, Burak	-	-
2	İyi	-	-	9	Ceyhun, Ebru, Habibe, Emin, Burak, Elmas, Ayşen, Ecem, Okan
	Orta	2	Ayşen, Burak	4	Gülten, Ecrin, Metin, Kuzey
	Geçer	2	Ceyhun, Ebru, Emin	1	Murat,
	Başarısız	9	Gülten, Habibe, Metin, Murat, Okan, Ecem, Kuzey, Elmas, Ecrin		
3	İyi	-	-	6	Ecem, Habibe, Emin, Elmas, Ceyhun, Ecrin
	Orta	-		6	Ayşen, Gülten, Ebru, Burak, Kuzey, Okan
	Geçer	6	Ecem, Ayşen, Habibe, Ceyhun, Ebru, Okan	1	Metin,
	Başarısız	8	Gülten, Elmas, Ecrin, Kuzey, Burak, Murat, Metin, Emin,		
4	İyi	2	Elmas, Habibe,	8	Elmas, Habibe, Burak, Ebru, Emin, Kuzey, Ecrin, Ceyhun
	Orta	1	Emin	4	Ayşen, Ecrin, Okan, Gülten
	Geçer	2	Kuzey, Ecrin	2	Murat, Metin,
	Başarısız	9	Ayşen, Ceyhun, Ebru, Ecem, Gülten, Okan, Murat, Metin. Burak	-	-

Tablo 4.42 (devam): Uygulama Öncesi ve Sonrası Cevapların Niteliğine İlişkin Değerlendirme

Sorular	Kategoriler	Ön Görüşme Formu Değerlendirilmesi		Son Görüşme Formu Değerlendirilmesi	
		Öğrenci Sayısı	Öğrenciler	Öğrenci Sayısı	Öğrenciler
5	İyi			8	Ceyhun, Ebru, Habibe, Ecrin, Ecem, Ayşen, Ebru, Gülten
	Orta	3	Ebru, Gülten, Ayşen	5	Kuzey, Elmas, Metin, Okan, Burak,
	Geçer	9	Ceyhun, Habibe, Ecem, Elmas, Emin, Kuzey, Burak, Ecrin, Okan	1	Murat,
	Başarısız	2	Murat, Metin	-	
6	İyi			11	Ecem, Ceyhun, Elmas, Burak, Habibe, Ebru, Ayşen, Metin, Kuzey, Ecrin, Gülten
	Orta	4	Elmas, Habibe, Burak, Ecrin	3	Emin, Murat, Okan
	Geçer	10	Ayşen, Ceyhun, Murat, Metin, Emin, Okan, Kuzey, Gülten, Okan, Ebru		
	Başarısız			-	
7	İyi			10	Okan, Burak, Ceyhun, Ebru, Ecrin, Emin, Elmas, Ecem, Ayşen, Habibe, Gülten
	Orta			4	Murat, Kuzey, Metin, Gülten
	Geçer	7	Burak, Ceyhun, Emin, Okan, Metin, Ecrin Kuzey, Habibe		
	Başarısız	6	Ebru, Elmas, Ayşen, Ecem, Gülten, Murat	-	
8	İyi			12	Elmas, Habibe, Emin, Okan, Ceyhun, Burak, Ayşen, Ecem, Ecrin, Ebru, Kuzey, Emin
	Orta	6	Habibe, Ceyhun, Ayşen, Ecem, Burak, Ebru	2	Murat, Metin
	Geçer	5	Emin, Okan, Ecrin, Kuzey, Emin		
	Başarısız	3	Elmas, Murat, Gülten	-	

4.6.10. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Olumlu-Olumsuz Duygu ve Görüşleri Nasıldır?

Tablo 4.43: Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Olumlu-Olumsuz Duygu ve Görüşleri

Olumlu duygu ve düşünceler	Öğrenciler	Son Görüşme Formu (f)
Çok sevdim	Ecrin, Emin, Okan, Murat, Ceyhun, Elmas	6
Çok eğlenceli ve güzeldi	Ecrin, Emin, Okan, Gülten, Burak, Ecem, Habibe, Ceyhun, Ebru, Murat	10
Hiç sıkılmadım	Ecrin, Ceyhun, Emin, Ayşen	4
Sosyal Bilgiler dersi en sevdiğim ders	Ecrin, Elmas	2
Derslere hep katıldım	Ecem, Emin, Ebru, Ayşen, Ecem	5
Sosyal Bilgiler dersini kanıt temelli işlemek çok daha güzel	Ecem, Okan, Ayşen, Kuzey	4
Daha iyi anlıyorum	Ecem, Emin, Habibe, Gülten, Burak, Ceyhun, Metin, Emin	8
Daha kalıcı oluyor.	Ecrin, Emin, Ceyhun, Habibe	4
Daha verimli oluyor	Habibe, Ceyhun	2
Derse olan ilgim arttı	Habibe, Okan, Ecem, Ayşen, Ecrin	5
Olumsuz Duygu ve Düşünceler		
Bazen eğlenceli bazen sıkıcıydı	Ecem	1
Dersin kayıt altına alınması garipti	Ceyhun, Ebru	2
Toplam		53

Tablo 4.43 incelendiğinde kanıt temelli öğrenmeye ilişkin öğrencilerin olumlu-olumsuz duygu ve düşünceleri içerisinde daha çok olumlu duygu ve düşünceye sahip oldukları görülebilmektedir. Öğrencilerin tamamı kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak olumlu duygu ve düşünceleri yansıtan ifadeler kullanmışlardır. Tablo incelendiğinde kanıt temelli öğrenmeye ilişkin öğrenci duygu ve düşüncelerinde “Çok eğlenceli ve güzeldi.”, “Daha iyi anlıyorum.”, “Derse olan ilgim arttı.” görüşlerinin en sık tekrar edilen görüşler olduğunu söyleyebiliriz. Öğrenciler toplamda 53 görüş belirtirken bunlardan sürece ilişkin olarak ellisi olumlu duygu ve düşünceden oluşurken sadece üçü olumsuz ifadelerden oluşmaktadır.

Olumsuz duygu ve düşüncelerden “*Bazen eğlenceli bazen sıkıcıydı.*” ifadesini bir öğrenci, “*Dersin kayıt altına alınması garipti.*” ifadesini ise sadece iki öğrenci belirtmiştir. Kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olarak öğrencilerin elli tane olumlu duygu ve düşünce belirtmeleri, sürecin etkililiğine ilişkin fikir verme açısından önemlidir. Öğrenciler kanıt temelli öğrenme sürecinden keyif aldıklarını, eğlenceli bulduklarını, derse olan ilgilerinin arttığını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kanıt temelli öğrenme sürecine yönelik olarak son görüşme formundaki ifade ettikleri duygu ve düşüncelerinden bazılarını aşağıdaki örnekte yer verilmiştir.

Kanıt temelli öğrenme sürecine yönelik duygu ve düşüncelerine ilişkin Rumuz Ecem adlı öğrencinin ifadeleri aşağıdadır:

Sosyal bilgiler dersi...önceden...suskundum çok konuşmuyordum
şimdi ise...derse daha çok katılıyorum hocalar hakkında
düşünüm yapıyorum. Böylece diğer dersi
daha iyi anlıyorum ve ders daha eğlenceli
geçiyor.

Rumuz Ecem adlı öğrenci, süreç sonunda kendindeki değişimi ifadesine yansıtmıştır. Öğrencinin “...önceden suskundum, çok konuşmuyordum; şimdi ise derslere daha çok katılıyorum.” ifadesi, kanıt temelli öğrenmenin etkililiğini ortaya koyma açısından da önemli bir ifade olarak düşünülebilir. Öğrenci dersin bu şekilde daha eğlenceli olduğunu ve dersi daha iyi anladığını da ifadelerinde yer vermiştir.

Rumuz Emin adlı öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin duygu ve düşüncelerini anlatan ifadesi aşağıdadır:

Sosyal dersi...önceden...hoca çok anlatıyordu ve ben konuşmak
istemiyordum derse katılmak istemiyordum. Ama bu dönem
kanıt soruları çıktıktan sonra daha çok anladım ve daha çok derse katılıp
konuşuyorum.

Rumuz Emin adlı öğrenci, düz ders anlatımı ile kanıt temelli öğrenme arasında bir karşılaştırma da yaparak kanıt temelli öğrenmede daha aktif olduğunu “*Daha çok derse katılıp, konuşuyorum.*” ifadesine yansıtmıştır. Kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrenciyi daha da aktif hale getirdiğini ve derse karşı olumlu duygu ve düşüncelerin oluşmasına katkı sağladığı ifade edilebilir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin kanıt temelli öğrenme sürecine yönelik son görüşme formunda yer alan “*Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerde kendinizi nasıl hissettiniz? Açıklar mısınız?*” sorusuna verdiği cevap aşağıdadır:

Derslerin böyle anlatılması bana ilk başlarda biraz garip geldi. Sonra ise derse daha fazla katıldım. Tabi zamanla da daha fazla hoşuma gitmeye başladı.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye yönelik “...daha fazla katıldım.”, “...daha fazla hoşuma gitti.” ifadeleri, sürece ilişkin olarak öğrencinin derse olan ilgi ve alakasında artış olduğunun ve bu uygulamaya ilişkin olarak olumlu duygu ve düşüncede olduğunun göstergesi kabul edilebilir.

Yine aynı öğrencinin “*Kanıt temelli olarak Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesi sizin Sosyal Bilgiler dersine bakışınızı nasıl etkilemiştir?*” sorusuna verdiği cevaba aşağıda yer verilmiştir:

Önceden sosyal bilgiler dersini ben sevmeydim. Şimdi biraz daha çok seviyorum. Önceden sosyal bilgiler dersi çok eğlenceli değildi. Şimdi daha eğlenceli oldu.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin “*Şimdi daha çok seviyorum.*” ve “*Daha eğlenceli.*” ifadeleri kanıt temelli öğrenmenin öğrencinin Sosyal Bilgiler dersine ilgisini arttırdığının ve dersi eğlenceli hale getirdiğinin göstergesi kabul edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme ile yapılan derslerde öğrencilerin derse karşı olumlu tutum ve düşünce geliştirmelerine katkı yaptığı varsayılabilir.

Rumuz Okan adlı öğrencinin kanıt temelli öğrenmeyle alakalı olarak duygu ve düşüncelerine dair ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Ben bu derse çok sevdim ve ben bu derse katılırken ders ile ilgili mantı ve bu süreç benim için çok ilginçti ve ben bu derse işlerken bu dersle daha çok ilgilendim.

Öğrencinin “...dersi çok sevdim.”, “...derse ilgim arttı.”, “Benim için iyi geçti.” ve “Daha çok ilgilendim.” gibi ifadeleri kanıt temelli öğrenmeye dair öğrencinin olumlu duygu ve düşüncelerini yansıtan ifadeleri olarak kabul edilebilir. Rumuz Okan adlı öğrencinin derse karşı olumlu duygu ve düşünce geliştirmesinde bu sürecin etkili olduğu ifade edilebilir.

4.6.11. Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinin İşleyişine Yönelik Öğrenci İfadeleri Nasıldır?

Tablo 4.44: Kanıt Temelli Öğrenme Sürecine Yönelik Öğrenci İfadeleri

Cevaplar	Öğrenciler	Son Görüşme Formu (f)
Yorum yaptım, hep parmak kaldırdım	Ecrin, Okan, Ebru	3
Arkadaşlarımızla tartıştık, birlikte yorum yaparak sonuca varmaya çalıştık	Ecrin, Okan, Ecem, Habibe, Gülten, Ceyhun, Burak	7
Hem eğleniyor, hem öğreniyoruz	Ecrin, Ecem	2
Düşüncelerimizi sınıfla paylaşarak öğrendim	Ecem	1
Normal derslere göre daha fazla söz hakkımız vardı.	Ecem, Habibe, Ebru, Burak	4
Kanıtlar üzerine düşündükçe daha güzel yorumlar yapmaya başladım	Ecem, Habibe	2
Görseller, videolar, tiyatrolarla daha verimli oluyordu	Habibe, Ebru	2
Kanıtları analiz ederek öğrendik	Habibe, Okan	2
Örnekler üzerinde gittiğimiz için daha kalıcıydı	Habibe, Ayşen	2
Toplam		25

Tablo 4.44’te öğrencilerin kanıt temelli öğrenme sürecine ilişkin olarak ifadelerine yer verilmiştir. Sürece ilişkin olarak öğrenci ifadelerinin verilmesi sürecin betimlenmesi açısından önemlidir. Bu amaç doğrultusunda öğrenci ifadeleri tablo halinde verilip örnek ifadeler ile sürecin betimlemesi yapılmıştır. Tablo incelendiğinde sürece ilişkin olarak “Arkadaşlarımızla tartıştık, birlikte yorum yaparak sonuca varmaya çalıştık.”, “Normal derslere göre daha fazla söz hakkımız vardı.”, “Yorum yaptım, hep parmak kaldırdım.” ifadeleri en sık tekrar eden ifadeler olmuştur. Bu ifadeler uygulama sürecinin nasıl geçtiğine ilişkin olarak bir fikir sunması açısından önemlidir.

Öğrencilerin kanıt temelli öğrenme sürecine ilişkin son görüşme formundaki

ifadelerinden bazı örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Rumuz Habibe adlı öğrencinin kanıt temelli öğrenme sürecini anlatan ifadeleri şöyledir:

Kanıt.....temelli.....ders.....işlendi.....diğer.....derslere.....göre.....
daha.....eğlenceli.....geçiyor.Bu.....öğrenim.....sürecinde.....
eğlendik.Kanıt.....aldık.....etkililikler.....sevdim.Kanıt.....temelli.....
ders.....işletken.....izlediğimiz.....videolar.....ile.....
öğrendiklerimiz.....pekiştirdiğimiz.....için.....öğrendiklerimiz.....
kalıcı.....olmasını.....Sevdim.Derste arkadaşlarım ve ben.....
sürekli abidik,parmak kaldırarak konuşuyorduk.Hocamız.....
kanıtları yorumlatıyor,sık sık söz hakkı veriyordu.
Ders bu şekilde eğlenceli hale geliyor,dersin.....
nasıl geçtiğini anlıyorduk.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin sürece ilişkin ifadeleri incelendiğinde öğrencinin sürecin işleyişine dair ayrıntılı betimlemelerde bulunduğu görülebilir. Öğrencinin “Daha eğlenceli geçiyor.”, “Bu süreçte eğlendik.” ifadeleri sürece dair olumlu duygu ve düşünce geliştirdiğinin yansıması kabul edilebilir. Öğrencinin “Derste arkadaşlarımız ve ben sürekli aktiflik.”, “Sürekli parmak kaldırıp, konuşuyorduk.”, “Hocamız kanıtları yorumlatıyor, sık sık söz hakkı veriyordu.” ifadeleri ise dersin işleniş sürecine ilişkin ifadelerdir. Bu ifadelere dayanarak kanıt temelli öğrenmenin öğrencileri aktifleştirdiğini, normalde ders işleniş sürecinden daha fazla öğrenciyi konuşturup söz hakkı verdiğini ve bu durumun da öğrencileri memnun ettiği söylenebilir.

Rumuz Gülten adlı öğrencinin sürece yönelik ifadesini içeren cevabına aşağıda yer verilmiştir:

Önceden.....biraz.....aktıyord.....ama.....şimdi.....daha çok.....
eğlenceli.....önceden.....sıkıydı.....işliyorduk.....şimdi.....kanıt temellinde.....
Bu.....sene.....daha.....çok.....öğrenmeye.....başladım.....
kanıt.....temelinde.....çünkü.....kanıt.....temelinde.....o.....soru.....
hakkında.....istende.....tartışıyoruz.....öncede.....sıkıydı.....hoca.....
sıkıyıp.....geçiyordu.....

Rumuz Gülten adlı öğrencinin “O soru hakkında tartışıyoruz.” ifadesi de sürecin işleyişinde kanıtların ve kanıtlar üzerinde sorular ile tartışmaların yapılmasını ifade etmek istemiştir. Bu sürecin öğrenci üzerinde bıraktığı olumlu etkiyi, “Önceden biraz sıkıcıydı ama şimdi daha eğlenceli.” ifadesinden, sürecin etkililiğini ise “Bu sene daha çok öğrenmeye başladım.” ifadesinden anlayabiliriz. Aynı öğrenci son görüşme formunda “Kanıt temelli öğrenme sürecinde en çok neleri sevdiniz?” sorusunu cevaplarken de sürece yönelik şu

düşüncelere yer vermiştir:

...farklı...var...var...hoca...ve...biz...hakkında...
...hep...birlikte...tartışır...düşüncelerimizi...arkadaşları...
...söylüyorduk...hocalara...herkes...ders...katılıyordu...

Rumuz Gülten adlı öğrenci kanıt temelli öğrenme sürecinin işleyişini ve sınıf ortamını ifadeleriyle tasvir etmiştir.

Rumuz Ebru adlı öğrenci, sürece ilişkin “*Kanıt temelli işlemiş olduğunuz konuları nasıl öğrendiniz?*” sorusu için aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

...kanıtları tartışır, konuşur, eleştiri yapıp o şekilde...
...öğrendim. Hâta kamera tuttuk ilk başlarda keneja...
...tutduğumuz konuşmaktan çekiniyordum sonra sonra...
...sonra ilkeyerek dese daha çok katılmaya başladım...
...hocanın verdiği kanıtlar üzerinde daha fazla düşünüyordum.

Öğrencinin sürece ilişkin olarak “*kanıtları konuşmak, tartışmak*”, yine süreç içerisinde “*ders kaydedilince konuşmaktan çekiniyordum ama daha sonra daha çok katıldım.*” gibi ifadeleri sürecin işleyişine ilişkin olarak fikir verebilir. Öğrenci ifadelerinin kanıt temelli öğrenme sürecini yansıttığını söyleyebiliriz.

Rumuz Burak adlı öğrencinin de kanıt temelli öğrenme sürecinde sınıf ortamı ve dersin işlenişine ilişkin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Normal...derslere göre daha çok söz hakkımız vardı...
...Böl...böl...konuşuyorduk kanıtları hocamızla beraber...
...konuşarak paylaşıyorak inceledik derslerimizi bu şekilde...
...geçti.

Rumuz Burak adlı öğrencinin ifadelerini incelediğimizde “*Daha çok söz hakkımız*

vardı.”, “*Kanıtları hocamızla beraber konuşarak inceledik.*” ifadeleri, dersin nasıl geçtiğini, sürecin nasıl gerçekleştiğini yansıtan ifadeler olarak kabul edilebilir.

4.6.12. Öğrencilerin Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinde Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Tablo 4.45: Kanıt Temelli Öğrenme Sürecinde Öğrencilerin Yaşadıkları Zorluklara İlişkin İfadeleri

Cevaplar	Öğrenciler	Son Görüşme Formu (f)
Afiş hazırlarken zorlandım	Ecrin, Emin, Ebru,	3
Bazı resimleri yorumlama da zorlandım	Ecrin, Ceyhun, Ayşen	3
Bazı kavramların yorumlanmasında zorlandım	Ecem, Emin, Habibe, Ebru	4
Günlükleri günü gününe yazmakta zorladım	Emin, Burak,	2
Bazı kanıtların yorumlanmasında zorlandım	Habibe	1
Altıncı üniteye yönelik hazırlanmış olan etkinlik kağıdında bazı cümleleri anlamakta zorlandım	Ebru, Ayşen	2
Bazı görselleri yorumlamada zorlandım	Metin, Elmas	2
Toplam		16

Bu bölümde öğrencilerin kanıt temelli öğrenme sürecinde en çok nelerde zorlandıkları tablo halinde verilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin zorlandıkları durumlara ilişkin olarak öğrenci ifadelerinden örnekler verilmiştir. Kanıt temelli öğrenme sürecine ilişkin olarak “*Bazı kavramların yorumlanmasında zorlandım.*”, “*Afiş hazırlarken zorlandım.*”, “*Bazı resimleri yorumlama da zorlandım.*” ifadeleri, en sık tekrar edilen ifadeler olmuştur. Öğrenciler, bu süreçte bazı kavramların yorumlanmasında ve afiş hazırlamada zorlandıkların belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler günlük yazmakta, bazı öğrenciler resim yorumlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sürece yönelik “*en başlarda yorumlama da zorlanıyordum, zamanla alıştım*” gibi ifadeleri, aslında ders süreçlerinin öğrenci merkezli olduğunda öğrencilerde zamanla yorumlama, analiz etme gibi becerilerinin de attırdığının göstergesi kabul edilebilir. Kanıt temelli öğrenme sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorluklara ilişkin bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin süreçte kendisinin en çok nelerde zorlandığını içeren ifadesi şöyledir:

Rumuz Emin adlı öğrenci ise bu süreçte en çok kendisinin afiş yapma ve günlükleri yazma konusunda zorlandığı düşüncesini ifadelerine yansıtmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan da alıntılar yapılarak süreç içerisinde öğrencilerin yaşamış oldukları zorluklara değinildi.

4.7. Sosyal Bilgiler Dersinin Kanıt Temelli İşlenmesinin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi Nasıldır?

Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme yöntemi ile işlenmesinin öğrencilerin akademik başarılarına etkililiğini belirlemek amacıyla her iki ünitenin etkinliklerine başlamadan ve ünitelerin etkinliklerini tamamladıktan sonra on adet açık uçlu sorulardan oluşan sınav kağıdı öğrencilere uygulanmıştır. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin başında etkinlikler uygulanmadan on adet açık uçlu soru sorulmuş ve aynı sorular birinci ünite için hazırlanan etkinliklerin tamamlanmasından sonra tekrar uygulanmıştır. Aynı uygulama 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin altıncı ünitesi olan “Yaşayan Demokrasi” ünitesi için de uygulanmıştır.

Öğrencilerin cevaplarının değerlendirilmesi için öncelikle ayrıntılı bir cevap kağıdı hazırlanmıştır. Daha sonra öğrenci cevaplarının değerlendirmesini yapabilmek adına aşağıdaki rubrikten yararlanılmıştır.

Tablo 4.46: Açık Uçlu Soruların Değerlendirilmesinde Kullanılan Rubrik

Puanlama Ölçütü	
4	Soru tam olarak anlaşılmış, soruya uygun cevaplar verilmiş, kullanılan ifadeler arasında bir çelişki söz konusu bulunmamakla birlikte verilen cevaplar yeterli ve kapsamlıdır. Öğrencinin verdiği cevaplar ile sorunun cevabı tam olarak örtüşmektedir.
3	Soru büyük ölçüde anlaşılmıştır. Soruya uygun cevaplara büyük ölçüde yer verilmesine rağmen tam olarak yeterliliği bulunmamaktadır. Öğrencinin genel olarak cevapları yeterli ve tutarlıdır.
2	Soruya verilen cevap yeterli ve kapsamlı değil. İstenilen cevaplara örtük olarak değinilmiş ancak sorunun temel cevabı yeterince desteklenmemiş. Verilen örneklerin sorunun cevabı ile ilgisi bulunmamaktadır.
1	Sorunun cevabı anlaşılmamıştır. Sorunun cevabına ilişkin ifadeler tamamen yetersiz ve eksiktir. Daha çok “Bilmiyorum”, “Çok zor bir soru”, “Fikrim yok” gibi ifadeler kullanılmıştır. Verilen cevaplar örnekler ile desteklenmemiştir.

Öncelikle öğrencilerin cevapları soru bazlı olarak rubrik kapsamında değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Sorular değerlendirilirken her soru 10 puan olacak şekilde değerlendirmeye alınmıştır. Öğrencilerin puan aralığı olarak birinci kategoride 0-25 arası puan “Başarısız”, 2. kategoride yer alan cevaplar 26-50 arası puan “Geliştirilmeli”, 3. kategoride yer alan cevaplar 51-75 arası puan “Orta” ve 76-100 arası puan “İyi” cevap kağıdı olarak ifade edilmiştir. Puan öncesi ve sonrası puan ortalamalarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

4.7.1. “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi

Tablo 4.47: İletişim ve İnsan İlişkilerine İlişkin Öğrencilerin Araştırma Öncesi ve Sonrası Değerlendirme Sınav Puan Durumları

Öğrenci İsimleri	Araştırma öncesi açık uçlu değerlendirme sorular puanları	Araştırma sonrası açık uçlu değerlendirme sorusu puanları
Ecrin	39	100
Burak	40	95
Emin	24	80
Ayşen	42	90
Ceyhun	40	100
Ebru	35	95
Gülten	35	90
Habibe	41	100
Metin	20	70
Murat	15	60
Okan	34	80
Kuzey	28	78
Elmas	37	88
Ecem	42	95
Puan Ort.	33	87,214

Tablo 4.47’de öğrencilerin “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitelerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası öğrenci başarı puanları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde birinci ünite ile ilgili yapılan değerlendirmede uygulama öncesi öğrencilerin genel not ortalamasının 33 olduğu, uygulama sonrası ise 87,214 olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda öğrenciler üzerinde kanıt temelli öğrenme sürecinin olumlu etki yaptığı ifade edilebilir. Öğrencilerin “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin cevap kağıtları puanlarına göre kategoriye ayrıldığında “Başarısız” kategorisinde sadece iki öğrencinin yer aldığı, diğer on iki

Aynı öğrencinin akademik başarısını belirleme sınavında “Etkili iletişimde ben dili ve beden dili ifadelerini açıkla mısınız?” sorusuna uygulama öncesi vermiş olduğu cevap şöyledir:

Etkili iletişimde empati, ben dili ve beden dili ifadelerini açıkla mısınız?
Karşımdaki kişiyi hissettiğini bilmek. Valla giderken
Selam verdiğinde kafa sallamak ne dıgıdır? 225
Karşımdaki Altmak.

Aynı öğrencinin uygulama sonrası aynı soruya vermiş olduğu cevap ise şöyledir:

Etkili iletişimde empati, ben dili ve beden dili ifadelerini açıkla mısınız?
Evet karşımdaki kişiyi ne hissettiği
anlamak empati demek dir
Beden dili karşımdakini kas göz yaparak
yada el sallayarak beden dili demektir
ben dili bunu yapmışın eder misin
gibi Sorulara ben dili derir

Rumuz Ecem adlı öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası cevapları analiz edildiğinde kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında konuların öğrenilmesi ve öğrenci başarılarının artırılmasında önemli artış olduğu söylenebilir. Kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerin başarısının arttırdığı ve sınav puanlarına yansıdığı düşünülebilir. Öğrencilerin bu başarılarında gözlemlenen farkın nedenini ise kanıt temelli öğrenme ile dersin işlenmesi şeklinde yorumlanabilir.

Rumuz Ecrin adlı öğrencinin “Etkili iletişimde farklılıklara saygı niçin önemlidir?” açık uçlu sorusuna herhangi bir yorum yapmayıp soruyu boş bırakmış iken kanıt temelli uygulama sonrası uygulanan akademik başarıyı değerlendirme sınavında vermiş olduğu cevap ise şöyledir:

Etkili bir iletişim farklılıklara saygı niçin önemlidir?
Bir insan bidden farklı diye bizle aynı dili
konusuyoruz diye aynı konuları aynı dilde
anlamazlar. O yüzden etkili bir iletişim
işler. Onları kabul etmeliyiz. Onları
anlamak için.

Uygulama öncesi soruya ilişkin hiçbir düşüncesi ve ifadesi olmayan Rumuz Ecrin'in kanıt temelli uygulama sonrası ise soruya kapsamlı cevaplar verdiği ve doğru ifadeler kullandığı ifade edilebilir. Bu sürecin aynı zamanda öğrencideki yorumlama becerisini arttırdığı ve akademik olarak öğrenciye katkı yaptığı da öğrencinin ifadesine dayanılarak söylenebilir.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin “*Mutlu bir birey ve sağlıklı bir toplum için etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmek niçin önemlidir?*” sorusuna uygulama öncesi verdiği cevap şöyledir:

Mutlu bir birey ve sağlıklı bir toplum için etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmek niçin önemlidir?
Arkadaşlarımıza kavga yapmadan sakince
konuşabilmek için önemlidir

Öğrencin kanıt temelli uygulama sonrası ise verdiği cevap şöyledir:

Mutlu bir birey ve sağlıklı bir toplum için etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmek niçin önemlidir?
farklılıklara saygı etmek kurmak
birbirimizi önemsemek Birbirimizle iyi davranırsak
herkes mutlu olur dünyamızda huzur içinde
olur bu yüzden davranışlarımızı dikkat etmeliyiz

Öğrencinin aynı soruya vermiş olduğu cevaplar kıyaslandığında kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrenciye olumlu katkı yaptığını ve akademik olarak başarısının artmasını sağladığı ifade edilebilir.

Rumuz Habibe adlı öğrencinin “*Kitle iletişim hem özgürlük hem sorumluktur. Bu ifadeyi açıklayınız?*” sorusuna uygulama öncesi vermiş olduğu cevap şöyledir:

“Kitle iletişim hem özgürlük hem sorumluluktur” ifadesini açıklayınız?
Diğer kişilerle konuşurken kendimizi ifade etmemiz gerekir kendimizi
ifade ederken karşımızdaki kişinin de anlayabileceği şekilde konuş-
malıyız

Aynı öğrencinin uygulama sonrası aynı soruya verdiği cevap ise şöyledir:

“Kitle iletişim hem özgürlük hem sorumluluktur” ifadesini açıklar mısınız?
 Kitle iletişim hem özgürlük hem sorumluluktur. Cümlesinde anlatılmak istenen, kitle iletişim araçlarını kullanarak sorumluluklarımızın yanında olmamız gerekir. Özgürlüğümü yasadıkları sorumluluklarımızı yerine getirerek yaşayabiliriz.

Öğrencinin aynı soruya vermiş olduğu uygulama öncesi ve sonrası cevaplar incelendiğinde uygulama öncesi soru ile çok alakalı bir cevap vermediğini fakat uygulama sonrası ise öğrencinin sorunun cevabına ilişkin doğru düşünce ve görüşe sahip olduğu ifade edilebilir. Buna dayanarak sürecin öğrencinin akademik başarısına olumlu katkı yaptığı ifade edilebilir.

4.7.2. “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi

Tablo 4.48: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Öğrencilerin Araştırma Öncesi ve Sonrası Değerlendirme Sınav Puan Durumları

Öğrenci İsimleri	Araştırma öncesi açık uçlu değerlendirme sorular puanları	Araştırma sonrası açık uçlu değerlendirme sorusu puanları
Ecrin	27	100
Burak	30	90
Emin	26	90
Ayşen	29	93
Ceyhun	30	91
Ebru	30	95
Gülten	15	70
Habibe	25	92
Metin	22	70
Murat	15	60
Okan	28	86
Kuzey	24	78
Elmas	21	70
Ecem	25	100
Puan Ort.	24,78	89,64

Tablo 4.48’de öğrencilerin “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası öğrenci başarı puanları yer almaktadır. Tablo incelendiğinde altıncı ünite

ile ilgili yapılan değerlendirmede uygulama öncesi öğrencilerin genel not ortalamasının 24,78 olduğu, uygulama sonrası ise 89,64 olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda öğrenciler üzerinde kanıt temelli öğrenme sürecinin altıncı ünitenin kazanımlarının elde edilmesine olumlu katkı yaptığı ifade edilebilir. Öğrencilerin “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin cevap kağıtları puanlarına göre kategoriye ayrıldığında “Başarısız” kategorisinde sekiz öğrencinin yer aldığı, diğer yedi öğrencinin ise “Geçer” kategorisinde yer aldığı ifade edilebilir. Kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında ise öğrencilerin sınav kağıtları kategoriye ayrıldığında dört öğrencinin “Orta” kategorisinde yer aldığını, geriye kalan on öğrencinin ise “Nitel” kategoride değerlendirildiği ifade edilebilir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilere olumlu katkı sağladığı ve öğrencilerin akademik başarıyı arttırdığı ifade edilebilir. Aşağıda bazı öğrencilerin “Yaşayan Demokrasi” adlı üniteye ilişkin uygulama öncesi ve uygulama sonrası sınav kağıtlarından bazı örnekler karşılaştırılmalı olarak verilmiştir:

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası sınav kağıdından bazı soruların cevaplarına ilişkin örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

Rumuz Ayşen, kanıt temelli öğrenme süreci öncesinde öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek amacıyla uygulanan sınavın “Siyasi partiler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.” sorusuna şöyle cevap vermiştir:

Siyasi Partiler ile demokrasi arasında şöyle bir ilişki vardır. demokrasi Hakk ve özgürlüklerimizin bulunduğu şey demokrasidir. Siyasi Parti Başkanların toplanıp konuları konuşmalarıdır.

Öğrencinin uygulama öncesi soruya vermiş olduğu cevap analiz edildiğinde sorunun anlaşılmadığı ifade edilebilir. Sorunun cevabına ilişkin ifadeler yetersiz ve eksiktir. Aynı öğrenci uygulama sonrası ise aynı soruya şöyle cevap vermiştir:

Siyasi Partiler ay veriyor. Seçim yapılıyor herkesin kararı alınıyor. demokraside ay verme seçme. Seçilme. kısaca halkın hakları. özgürlükleri demokrasidir. kimse hakkını. yasa dışı. Siyasi partilerde herkesin eşitliği olması için. Siyasi partiler kuruluyor. Farklı siyasilerin olması. halkın farklı düşünceleri. Farklı şeyler ortaya çıkması. yarımcı olur.

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin uygulama sonrası verdiği cevap analiz edildiğinde sorunun tam olarak anlaşıldığı ifade edilebilir. Öğrencinin “*Farklı siyasi partilerin olması halkın farklı düşüncelerde olmasını, farklı şeyler ortaya sunmasına yardımcı olur.*” ifadesi ile sorunun cevabının yeterli olduğu söylenebilir. Sorunun cevabı ile öğrencinin cevabının örtüştüğü düşünülebilir.

Aynı öğrencinin uygulama öncesi ve sonrası akademik başarıyı değerlendirme kağıdından “*Atatürk’ün demokrasinin gereklerini yerine getirmek amacıyla yaptıklarını açıklayınız.*” sorusuna vermiş olduğu uygulama öncesi cevap şöyledir:

Atatürk Cumhuriyeti kurdu.....
Bizi kurtarmak için canını feda etti.....

Öğrencinin uygulama öncesi gerçekleştirilen akademik başarıyı değerlendirme sınavında soruya ilişkin bu ifadesinin tamamen yetersiz ve eksik olduğu görülmektedir. Öğrenci aynı soruya ilişkin olarak uygulama sonrası ise şöyle cevap vermiştir:

Atatürk 'demokrasiyi kurmak için Cumhuriyeti kurdu TBMM açtı..... imza etti..... atı..... demokrasiyi kurmak için savaşlara girdi..... Savaşları kazandı..... Çok Anıtlık hayata geçiş yaptı..... ve demokrasiden olan oy verme hakkını geliştirdi ve Sonunda demokrasinin ortaya çıktı..... böyle oldu yaptıkları demokrasiyi kurmak için.....

Rumuz Ayşen adlı öğrencinin uygulama sonrası vermiş olduğu cevap analiz edildiğinde yorumlama kabiliyetinin arttığını ve ezberden uzak bir yaklaşımla bilgilerini anlamlandırdığı ifade edilebilir. Öğrencinin “*TBMM’yi açtı, Cumhuriyeti kurdu, çok partili yaşama geçti, oy verme hakkını geliştirdi.*” ifadeleri sorunun cevabı ile örtüşmektedir.

Rumuz Ceyhun adlı öğrencinin “*Siyasi partiler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.*” sorusuna ilişkin olarak uygulama öncesinde verdiği cevap şöyledir:

bilmiyorum.....

Rumuz Ceyhun adlı öğrenci, uygulama öncesi gerçekleştirilen akademik başarıyı değerlendirme sorusuna “Bilmiyorum.” ifadesini kullanmıştır. Aynı öğrenci ise uygulama sonrası aynı soruya şöyle cevap vermiştir:

Siyasi partilerin olması durumunda Demokrasinin
Hüketlerinden halkın bir konuda birden fazla seçeneğe
gönlüyle bir seçeneği seçmesini gerektiren
durumda siyasi partilere gerek vardır çünkü siyasi
partiler olmazsa yada tek parti olur ise halkın
seçme şansı olmaz

Öğrencinin uygulama sonrası “Siyasi partiler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.” soruya ilişkin cevabı analiz edildiğinde öğrencinin bilgiyi kendisine göre anlamlandırıp yorumladığı söylenilebilir. Öğrencinin cevabı ile sorunun cevabı arasında herhangi bir çelişki bulunmamaktadır. Öğrencinin cevabının yeterli olduğu, sorunun cevabı ile örtüştüğü ifade edilebilir.

Aynı öğrencinin “Demokrasi sayesinde elde ettiğimiz kazanımlar nelerdir? Açıklayınız.” sorusuna ilişkin olarak uygulama öncesi verdiği cevap şöyledir:

Herhangi bir fikrim yok

Öğrenci, uygulama öncesi yapılan akademik başarıyı değerlendirme sınavında sorunun cevabına ilişkin bir fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Öğrenci uygulama sonrası aynı sorunun cevabını ise şöyle ifade etmiştir:

Seçme ve seçilme hakkı, eşitlik hukukunun temel hakkı
Güvenlik gibi kazanımlar kazandı
Demokrasi sayesinde halk daha iyi hizmet alır
Yoksa halk mutsuz olur. Halkın istekleri olmaz

Öğrencinin cevabı analiz edildiğinde sorunun anlaşıldığı ve sorunun cevabı ile öğrencinin cevabının örtüştüğü ifade edilebilir. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme sürecinin akademik olarak öğrenciye olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

Rumuz Ecem adlı öğrencinin “Yaşadığınız demokrasi sürecini bir örnekle açıklayınız.” sorusuna ilişkin olarak uygulama öncesi vermiş olduğu cevap şöyledir:

..Kd yde ..seçimlerin ..olması var. Bzşükler aidi o. y
kullanıyorlar.

Öğrencinin uygulama öncesi akademik başarıyı değerlendirme sorusuna verdiği cevabın yeterli ve kapsamlı olmadığı görülmektedir. Aynı soruya öğrenci uygulama sonrası ise şu cevabı vermiştir:

..Örneğin bir aileden ..herkesin kararlarına
Sesi ..duşulması, ..herkese ..eşit davranılması
genel ..baba ..çocuğunun ..fikrini ..sarsılmadan
fikrine ..Sesi ..duşor. Sa. bu ..demokratik tir.

Öğrencinin uygulama sonrası “Yaşadığınız demokrasi sürecini bir örnekle açıklayınız.” sorusuna verdiği cevap analiz edildiğinde sorunun tam olarak anlaşılmış olduğu görülebilir. Öğrencinin demokrasiyi seçimden ibaret görmemiş ve bunun bir yaşam biçimi olduğunu ifadelerine yansıttığı görülebilir. Demokrasinin saygı, eşitlik olduğunu, ailede dahi fikirlere saygı duyulmasının demokrasi olduğunu belirtmiştir. Buna dayanarak öğrencinin cevabı ile istenen cevabın örtüştüğü ve cevabın yeterli, kapsamlı olduğu ifade edilebilir.

Aynı öğrencinin “Sosyal devlet anlayışı ne demektir? Bir örnekle açıklayınız.” sorusuna verdiği uygulama öncesi cevap şöyledir:

..Bilmiyorum.

Öğrenci uygulama öncesi soruya “Bilmiyorum.” olarak cevap vermiştir. Aynı öğrenci uygulama sonrası ise aynı soruya şöyle cevap vermiştir.

Sosyal ..devlet ..anlayışı ..yazılara, ..zetim
çocuklara ..eşit ..çocuklara ..Çocuklara ..yardım
eden ..devlet in ..Örneğin ..yardım ..vakıfları
var ..orada ..eşitlikten ..vazet ..çocuklara ..kurs
vererek ..orada ..çocuklara ..yardım ..ediyorlar.

Öğrenci uygulama sonrası sorunun cevabını kapsamlı ve net bir şekilde açıklamıştır. Kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında öğrencinin ezberden uzak bir şekilde bilgiyi anlamlandırdığı ve yorumlama beceri kabiliyetinin arttığı öğrenci cevabı analiz edildiğinde görülebilir. Öğrencinin ifadeleri ile sorudan istenilen cevap birebir örtüşmektedir. Buna dayanarak öğrenciye kanıt temelli öğrenme sürecinin olumlu katkı yaptığı ve akademik olarak öğrenciyi geliştirdiği ifade edilebilir.

Rumuz Okan adlı öğrenci, “*Sosyal devlet anlayışı ne demektir? Bir örnekle açıklayınız.*” sorusuna uygulama öncesi şu cevabı vermiştir:

insanların haklarını düşünmelerini ifade etmelerine
denir.

Öğrencinin kanıt temelli öğrenme öncesi soruya ilişkin olarak vermiş olduğu cevap analiz edildiğinde cevabın istenilen cevap ile alakalı olmadığı ve soruya ilişkin herhangi bir örneklendirmenin olmadığı görülmektedir. Aynı öğrenci uygulama sonrası ise aynı soruya ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır.

Sosyal devlet anlayışı demek fakirlere kimselessizlere
ihtiyacı olanlara bakmak demek mesela çarlık işin
kimselessizler yurdu var ihtiyacı olan fakirlere para da fakirliği
bakıyorlar fakirlerin de yurdu var eğitim alıyorlar
sosyal devlet anlayışı demektir.

Uygulama sonrası öğrenci, soruyu tam olarak anlamış soruda istenilen cevap ile birebir örtüşen ifadeler kullanmıştır. Öğrencinin soruya ilişkin örneklendirmeleri doğru ve yeterlidir. Soruya ilişkin cevaba dayanarak kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında öğrencinin bilgiyi anlamlandırdığı ve yorumlama becerisinin geliştiği varsayılabilir. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencinin akademik başarısına olumlu katkı sağladığı ifade edilebilir.

Rumuz Ecrin adlı öğrenci, “*Özgür düşünce ortamının demokrasinin uygulama açısından önemini değerlendiriniz.*” sorusuna kanıt temelli öğrenme süreci öncesinde herhangi yorumda bulunmazken öğrencinin uygulama sonrası ise verdiği cevap şöyledir:

Özgürlük varsa, özgür düşünce ortamı sayesinde
herkes kısıtlanmadığı düşüncelerin açıklanabilir.
Özgür düşünce özgürlüğü kısıtlanmaz
ve demokrasi olduğu için özgür düşünce fikirler
akılır ve yeni fikirler sağlanmaz. Demokrasi
olduğu.

Öğrencinin kanıt temelli öğrenme süreci sonrası verdiği cevap analiz edildiğinde sorudan istenilen cevap ile öğrencinin verdiği cevabın örtüştüğü söylenilebilir. Öğrenci soruya uygun cevabı vermiştir. Öğrencinin cevabı göz önüne alındığında ezberden uzak bir şekilde bilgiyi anlamlandırdığı ve yorumlama becerisi ile soruya ilişkin doğru ifadeler kullandığı söylenebilir.

Rumuz Emin adlı öğrenci, “Demokrasinin ilkelerinden birkaçını belirtiniz ve bunları kısaca açıklayınız.” sorusuna uygulama öncesi şu cevabı vermiştir:

...Bilgiye...

Aynı soruya ilişkin olarak kanıt temelli öğrenme süreci sonrasında öğrenci sorunun cevabına ilişkin olarak ise şu ifadeleri kullanmıştır:

Esitlik: Kız, erkek, yaşlı, genç, herkes eşit olur.
Ayrımcılık olmaz: Seçme, seçilme hakkı: Herkesin seçme, seçilme
hakkı vardır. Herkes seçim yapar, ay kullanır. Özgürlük:
Herkes sorumluluklarına karşı özgürdür. Serbestçe do-
layış istediğini yapabilir. Düşünce ve ifade özgürlüğü:
Herkes düşünebilir, fikirlerini söyleyebilir.

Öğrencinin kanıt temelli öğrenme sonrası vermiş olduğu cevap analiz edildiğinde öğrencinin sorunun cevabına ilişkin olarak doğru ifadelere yer verdiği ve cevabının istenilen cevap ile örtüştüğü söylenilebilir. Öğrenci, demokrasinin ilkelerini doğru ifade etmiştir. Örnekleri ve açıklamaları yeterli ve kapsamlı olmuştur. Buna dayanarak bu sürecin öğrencilere olumlu katkı yaptığı ve onların yorumlama ve anlamlandırma becerilerini geliştirerek akademik olarak başarılarının artmasını sağladığı ifade edilebilir.

BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının uygulanma sürecinde gerçekleştirilen kanıt temelli etkinliklerin niteliklerine ilişkin tartışma

Araştırma sonuçlarına göre kanıt temelli etkinliklerin sonrasında gerçekleştirilen temel etkinliklerin iyi olduğu görülmüştür. Kanıt temelli uygulanan öğrenimin neticesinde gerçekleştirilen temel etkinlik kapsamında, kanıt temelli etkinliklerin ünite kazanımlarının ve hedeflenen değerlerin gerçekleşme düzeyindeki niteliğinin ve etkililiğinin tespit edilmesi amacıyla temel etkinlikler yapılmıştır. “İletişim ve Saygı” ünitesinin *“İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.”*, *“Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.”* kazanımlarına yönelik on üç kanıttan oluşan *“İletişimimiz nasıl olmalı? Etkili bir iletişim bize ne kazandırır?”* adlı bir çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Bu çalışma kanıt temelli çalışma yaprağının tamamlanmasından sonra etkinliklerin niteliğinin ve etkililiğinin belirlenmesi içinse *“Arkadaşıma Mektup Yazıyorum”* temel etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu ünitenin bu iki kazanımların gerçekleştirilmesinde öne çıkan saygı kök değerinin öğrencilerde gerçekleşmesi düzeyinin belirlenmesi için de öğrencilere *“Afiş Hazırlıyoruz”* etkinliği yaptırılmıştır. “İletişim ve Saygı” ünitesinin *“Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.”*, *“İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.”* kazanımlarının gerçekleştirilmesine yönelik ise on beş kanıttan *“Haklarımızın ve sorumluklarımızın bilincinde olmalıyız...”* oluşan kanıt temelli çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Bu kanıt temelli öğrenme neticesinde hazırlanan etkinlik çalışma yapraklarının niteliğini ve etkililiğini belirlemek amacıyla *“Bir Hikayem Var”* adlı temel etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ünitenin bu kazanımlarında öne çıkan sorumluluk kök değerine ilişkin ise bu etkinlik yaprağının öğrencilerde sorumluluk değer seviyelerinin belirlenmesi adına *“Sorumluluk Temalı Örnek Olay”* adlı bir temel etkinlik gerçekleştirilmiştir. “Yaşayan Demokrasi” adlı ünitenin ise Sosyal Bilgiler programındaki dört kazanımına yer verilmiştir. Bu kazanımlar ikiye ayrılarak her iki grup için kazanıma yönelik kanıt temelli çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Ünitenin *“Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.”*, *“Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.”* kazanımlarına yönelik olarak on iki kanıttan oluşan *“Demokrasinin Merdivenleri”* adlı bir kanıt temelli

çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Bu kanıt temelli çalışma yaprağının kazanımlarının gerçekleşmesinde etkililiğinin ve niteliğinin belirlenmesi adına “*Demokrasi Ben Varsam Var, Ben Yoksam Yok*” adlı temel etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ünitenin bu kazanımlarında öne çıkan adil olma kök değerinin öğrenciler tarafından gerçekleşme seviyelerinin belirlenmesi adına “Ulu Caminin Şadırvanı adlı Hikaye Tamamlatma” etkinliği gerçekleştirilmiştir. “Yaşayan Demokrasi” adlı ünitenin diğer iki kazanımları olan “*Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.*”, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.*” kazanımlarına yönelik ise on dört kanıttan oluşan “*Atatürk ve Demokrasi*” adlı bir çalışma yaprağı hazırlanmış ve öğrencilere uygulanmıştır. Bu çalışma yaprağının kazanımlarının gerçekleştirilmesine ilişkin etkililiğini ve niteliğini belirlemek amacıyla “*Cumhuriyet Dönemindeyim*” adlı bir temel etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu ünitenin kazanımlarında öne çıkan vatanseverlik değerine ilişkin ise kanıt temelli etkinliklerin öğrencilerdeki bilinci ne seviye gerçekleştirdiğini belirlemek amacıyla ise “Vatanseverlik” adlı bir metafor çalışması öğrencilere uygulanmıştır.

Ünitelerin kazanımları doğrultusunda hazırlanan ve öne çıkan kök değerler doğrultusunda hazırlanan temel etkinliklerin iyi ve Çok İyi kategorisinde olduğunu söyleyebiliriz. Buna dayanarak Sosyal Bilgiler dersinin öğrenim sürecinin kanıt temelli olarak planlanmasının ve gerçekleştirilmesinin öğrencilerin derslerindeki verimliliğe ve başarılarına olumlu etki ettiği ifade edilebilir. Kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencileri pasif öğrenen durumdan çıkararak öğrencileri aktifleştirip etkin öğrenen durumunda olmasını sağladığını, yapılan çalışmaların niteliğinin öğrencilere yansıdığı ifade edilebilir. Sosyal Bilgiler dersi süreci için hazırlanan kanıt temelli etkinliklerin dikkat çekici olması, öğrenci seviyesine uygun olması, görsel ve yazılı açıdan öğrencilerin ilgisini çekmesi gibi değişkenler açısından öğrencilerin derse katılımını ve ilgisini arttırdığı söylenebilir. Bu kapsamda sınıf içi etkileşim ve tartışma ortamının öğrencilerde analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerilerinin gelişimine de katkı sağladığını söyleyebiliriz. Benzer şekilde Işık (2008), ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde tarih konularının öğretiminde kanıt temelli uygulamalar yoluyla tarihsel düşünce becerilerinin geliştiği ve sorgulamada yetkinliklerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Kabapınar (1999), öğrencilerin küçük birer tarihçi gibi kanıtları sorgulamalarının öğrencilerin düşünce, yorum ve eleştirilerini geliştirmelerine katkı sağladığını ve öğrenci merkezli Sosyal Bilgiler öğretim yaklaşımlarına da uygun olduğunu ifade etmiştir. Alabaş

(2007), kanıt temelli öğrenme ortamlarında öğrencilerin derse katılımlarının arttığı, derse güdülenmelerine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda kanıt temelli öğrenme ile öğrencilerde sorgulama becerisinin arttığı sonucu da araştırmasının verileri arasındadır. Balkaya (2002), Sosyal Bilgiler derslerinde tarihsel kanıtların kullanımının etkililiğini belirlemeye yönelik çalışmasında, derslerde tarihsel kanıtın kullanımının öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi düzeylerde davranış sergilemesinde etkili olduğu bulgusunu ortaya koymuştur. Cooper ve Dilek (2004), çalışmalarında ilköğretimde öğrencilerin birincil kaynaklardan yararlanmaları durumunda onların motivasyonlarının, meraklarının ve yaratıcılıklarının geliştiği sonucuna varmışlardır. Oğuz ve Demir (2016), kanıt temelli Sosyal Bilgiler öğretiminin farklı bakış açısıyla bilgiyi yeniden üretebilme, kanıtları sorgulayabilme ve Sosyal Bilgiler dersinin ezber olmadığı fark edilmesini sağlama gibi yararlılıklarının olduğunu araştırmalarında ortaya koymuşlardır. Doğan (2007), Sosyal Bilgiler dersinde yazılı kanıtların kullanımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediğini; Ol (2009), Sosyal Bilgiler derslerinde gazete haberlerinin kullanımının öğrencilerin derse aktif şekilde katılmalarını sağladığını ve dersi daha eğlenceli algıladıklarını; Bekret (2019), kanıt temelli öğrenme ile öğrencilerin kanıtlardan yola çıkarak kişisel görüş geliştirme ve ifade etme, kanıtları inceleme ve çıkarım yapma becerilerinin geliştiğini; Efendioğlu ve Yelken (2009), kanıt temelli öğrenme ile öğrencilerin öğrenmelerinin olumlu yönde destekleneceğini ve öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştireceklerini ifade etmişlerdir. Çıdacı (2015), deney grubu ile kanıt temelli öğrenme sonucu olarak öğrencilerin ünitenin gerektirdiği becerileri kazanmalarında ne kadar etkili olduğunu ön başarı ve son başarı puanları arasındaki farkla ispat ederek kanıt temelli öğrenmenin etkililiğini ortaya koymuştur. Kanıtların kullanımının öğrencileri aktifleştirdiği, dersin daha keyifli geçtiği, öğrencilerin bu yönde olumlu tutum ve davranış sergilediği de farklı araştırma bulguları ile desteklenmektedir (Sağlamgöncü, 2016; Akbaba, 2005).

Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli çalışma yapraklarının hazırlanması ve kanıt temelli öğrenme ile ders sürecinin işlenmesi bu çalışma ve diğer benzer çalışmalar sonucunda öğrencilerin derse ilgisinin artmasına, daha aktif olmalarına, derse olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Kanıt temelli öğrenme ile öğrencilerde analiz, sentez, değerlendirme gibi becerilerin arttığı, öğrencilerin kendilerini ifade etmede geliştikleri de araştırma bulgularında yer almaktadır. Buna dayanarak Sosyal Bilgiler derslerinin kanıt temelli öğrenme yöntemi ile planlanmasının ve işlenmesinin öğrencilerde yorumlama, kendini ifade etme ve olayları değerlendirme gibi becerilerinin gelişimi açısından yararlı olacağını ifade etmek mümkündür.

5.1.2. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının uygulanmasının öncesinde ve sonrasında öğrenci görüşlerine ilişkin tartışma

Araştırma sonucu elde edilen bulgular neticesinde kanıt temelli öğrenmeye ilişkin ifadeler arasında anlamlı fark olduğu ifade edilebilir. Araştırma öncesinde uygulama yapılan sınıfta kanıt temelli öğrenmeye ilişkin ve Sosyal Bilgiler dersinde kanıtların kullanımına dair öğrencilerin büyük çoğunluğunun ortaya bir fikir koymadığı araştırmanın bulgularında yer almaktadır. Uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda ise öğrencilerin tamamının bir fikre sahip olduğu ve farklı yirmi fikir beyan ettikleri görülmektedir. Kanıtların kullanılarak Sosyal Bilgiler dersinin işlenip işlenemeyeceğine ilişkin ön görüşme formunda altı öğrenci fikir beyan ederken, uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda ise öğrencilerin tamamının olumlu fikir beyan ettikleri araştırmanın bulgular kısmında yer almaktadır. Aynı zamanda uygulama öncesi gerçekleştirilen ön görüşme formlarında öğrencilerin fikirlerini gerekçelendirmede zorlandıkları fakat uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşme formunda ise daha kapsamlı, ayrıntılı cevaplar verdikleri ifade edilebilir. Bu durum uygulama süreci sonrasında yorumlama ve değerlendirebilme gibi becerilerinin geliştiğinin göstergesi olduğu söylenebilir. Öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin farklı fikirler ortaya koyabilmeleri, öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeyi kendi çıkarımları doğrultusunda anlamlandırdıklarının göstergesi sayılabilir. Kanıt temelli öğrenmenin amaçlarından biri de kanıtların yorumlatılarak ezberden uzak bir şekilde anlamlı öğrenmenin gerçekleştirilmesi olarak ifade edilebilir. Bir öğrencinin son görüşme formunda *“Bu sayede konular daha iyi anlaşılabilir.”* ifadesi, öğrencinin kanıt temelli öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirdiğinin ve dersi anlamada daha etkili olduğunun ifadesi olarak kabul edilebilir. Benzer bir ifade ile farklı bir öğrencinin *“Kanıtları kullanırsak daha çok aklımızda kalacak.”* ifadesi ile kanıt temelli öğrenmenin derste verilmek istenenleri daha akılda kalıcı bir şekilde aktardığını ve bunun için de öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeyi normal bir ders sürecinden daha etkili bulduğunu söylenebilir. Bu durum, kanıt temelli öğrenme sürecinde öğrencinin aktif olması, derse yorumları ile katılması, ilgi ve dikkatinin kanıtlar yoluyla sürekli uyanık olması ile de bağdaştırılabilir. Öğrencilerin son görüşme formunda yer alan *“Kanıt temelli sorularla öğrenme, normal Sosyal Bilgiler dersi işlemekten daha eğlenceli.”* ifadesi de öğrencilerin sürece ilişkin olumlu tutum geliştirdiklerinin ve kanıt temelli öğrenme ile Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesini daha çok sevdiklerinin göstergesi kabul edilebilir. Buna dayanarak kanıt temelli öğrenme yönteminden öğrencilerin keyif aldıkları ve süreç sonunda Sosyal Bilgiler dersinde bu yöntemin kullanılmasına ilişkin olumlu tutum sergiledikleri ifade edilebilir.

Alan yazın incelendiğinde kanıt temelli öğrenmeye ve Sosyal Bilgiler dersinde

kanıtların kullanımına ilişkin birçok benzer sonuçların olduğunu görmek mümkündür. Ol (2019), çalışmasında Sosyal Bilgiler derslerinde gazete haberlerinin kullanımının öğrencilerde Sosyal Bilgiler dersine ilişkin olumlu tutum geliştirdiklerini, uygulama sonrası öğrencilerin ders başarılarının yanında yorumlama ve eleştirel becerilerinin de arttığını ifade etmiştir. Bekret (2019) ise kanıt temelli öğrenme ile güncel olayların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmasının öğrenciler tarafından dersin daha verimli geçtiğinin ifade edildiği ve kanıt temelli öğrenmeye ilişkin öğrencilerin olumlu tutum geliştirdikleri sonucuna varmıştır. Alabaş (2007), kanıt temelli öğrenmeye ilişkin öğrencilerin dersi daha ilgi çekici, eğlenceli bulduklarını ve öğrencilerin kanıt temelli öğrenmeden hoşlandıklarını belirtmektedir. Yetiş (2018), kanıt temelli tarih öğretimine ilişkin öğrencilerin genel manada olumlu görüş geliştirdiklerini araştırmasında ortaya koymuştur. Sonuç olarak; kanıt temelli öğrenmeye ilişkin 7. sınıf öğrencilerinin uygulama sonrasında olumlu tutum geliştirdikleri, kanıt temelli öğrenme yönteminden hoşlandıkları ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılmasının normal ders işlemeye göre çok daha yararlı buldukları görülmektedir.

5.1.3. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının araştırmacı ve öğrenci görüşlerini nasıl etkilediğine ilişkin tartışma

Araştırma bulgularına göre araştırmacı ve uygulamaya katılan öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme sürecine ilişkin olumlu duygu ve düşüncelere sahip oldukları ifade edilebilir. Araştırmacı ve öğrenci günlükleri ile son görüşme formundaki sürece yönelik öğrencilere yöneltilen sorulara ilişkin öğrenci ifadelerinden öğrencilerin sürece ilişkin olumlu duygu ve düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme yönteminin kullanılması sürecinde öğrencilerin arkadaşları ile tartışabildikleri, kanıtlara ilişkin yorumlarda bulunmaktan keyif aldıkları, kendi düşünce ve fikirlerini rahatlıkla söyleyebildikleri bir ortamın olduğu günlüklerden ve sürece ilişkin ifadelerinden anlaşılabılır. Öğrencilerin öğrenim sürecinde söz almada istekli oldukları, derse aktif olarak katıldıkları da öğrenci ifadelerine dayanarak söylenebilir. Buna ilişkin öğrencilerin *“Arkadaşlarımızla tartıştık, birlikte yorum yaparak sonuca varmaya çalıştık.”*, *“Normal derslere göre daha fazla söz hakkımız vardı.”*, *“Yorum yaptım, hep parmak kaldırdım.”*, *“Derste arkadaşlarımız ve ben sürekli aktifik.”*, *“Sürekli parmak kaldırıp konuşuyorduk.”*, *“Hocamız kanıtları yorumlatıyor, sık sık söz hakkı veriyordu.”* ifadeleri ve benzer öğrenci ifadelerinden öğrencilerin derse etkin bir şekilde dahil olmaktan keyif aldıkları söylenebilir. Öğrencilerin süreçte oldukça eğlendikleri de öğrencilerin *“Daha eğlenceli geçiyor.”*, *“Bu süreçte eğlendik.”*, *“Önceden biraz sıkıcıydı ama şimdi daha*

eğlenceli.” ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin “*Sosyal Bilgiler dersini kanıt temelli işlemek çok daha güzel.*”, “*Sosyal Bilgiler dersi en sevdiğim ders.*”, “*Çok eğlenceli ve güzeldi.*”, “*Çok sevdim.*” ifadeleri de öğrencilerin sürece ilişkin oluşturdukları olumlu duygulara birkaç örnektir. Kanıt temelli öğrenme sürecinde öğrencilerin mutlu oldukları, dersi daha eğlenceli buldukları, kanıt temelli öğrenme sürecini daha çok sevdikleri günlüklerden ve sürece ilişkin öğrenci ifadelerinden anlaşılmaktadır. Özetle; öğrenci ve araştırmacı günlüğü ve sürece ilişkin görüşme formundaki öğrenci ifadeleri, Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme sürecine ilişkin öğrencilerdeki memnuniyeti ve olumlu tutumu ortaya koymaktadır. Alan yazın incelendiğinde araştırmanın sonucunun kanıt temelli öğrenmeye ilişkin yapılan araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Tangülü ve Çıdacı (2016), çalışmalarında deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde birinci elden kanıtların kullanımına ilişkin son tutumlarında olumlu yönde artış gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bilgiç (2018), çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli olarak işlenmesinin ilkökul dördüncü sınıf öğrencileri tarafından çok beğenildiğini, öğrencilerin kanıt temelli sürece ilişkin olumlu tutum geliştirdiklerini ifade etmiştir. Çiftarslan (2019), araştırmasında tarihsel kanıtlar ile öğrencilerin çalışmaktan keyif aldıklarını, tartışma ortamlarının olmasıyla görüşlerini daha rahat ifade ettiklerini, eğlenebilecekleri öğrenme ortamlarının oluştuğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin ders sürecinde aktif olduklarını, süreci eğlenceli ve güzel bulduklarını araştırma bulgularında ifade etmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrenciler tarafından olumlu bulunduğu, öğrencilerin motivasyonlarını arttırdığı, Sosyal Bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirdikleri birçok araştırma ile de desteklenmektedir (Alabaş, 2007; Altıkulaç ve Dönmez, 2014; Doğan, 2007; Yetiş, 2018; Şener, 2019; Bekret, 2019; Işık, 2011;). Sonuç olarak Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerde olumlu duygular oluşturduğu, olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

5.1.4. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının değerlerin kazandırılmasını nasıl etkilediğine ilişkin tartışma

“Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Değerleri Kazandırma ve Akademik Başarıdaki Rolü: Bir Eylem Araştırması” isimli çalışmanın “*Sosyal Bilgiler*

dersinde yer alan kök değerlerin kazandırılmak amacıyla 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan kanıt temelli etkinlikler öğrencilerin saygı, sorumluluk, adil olma ve vatanseverlik ve bunlarla ilişkili alt değer düzeylerini nasıl etkilemektedir?” sorusu araştırmanın alt sorularından bir tanesidir. Bu kapsamda bu değerlere ilişkin öğrencilerin düşüncelerini ve sahip olma durumlarını belirlemek amacıyla ön görüşme formunda her değere ilişkin sorulara yer verilmiştir. “Size göre saygı nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?”, “Size göre sorumluluk nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?”, “Size göre adalet nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?”, “Size göre vatanseverlik nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” soruları öğrencilere uygulama sonrası son görüşme formunda tekrar uygulanmıştır. “Size göre saygı nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna öğrenciler, ön görüşme formunda tanımlama yapmakta zorlanmış ve dokuz düşünce dile getirmişlerdir. Uygulama sonrası aynı soruya ilişkin ise öğrenciler on dokuz düşünce dile getirmiş ve daha ayrıntılı açıklayabilmişlerdir. “Size göre sorumluluk nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna ilişkin ise öğrenciler uygulama öncesi on yedi düşünce dile getirirken uygulama sonrası ise daha kapsamlı ve daha tanımlayıcı otuz iki düşünce dile getirmişlerdir. “Size göre adalet nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” sorusuna uygulama öncesi dokuz düşünce dile getirirken uygulama sonrası adalet değerine ilişkin ise yirmi iki düşünce dile getirmişlerdir. “Size göre vatanseverlik nedir? Bir örnekle açıkla mısınız?” kavramına ilişkin ise uygulama öncesi on bir düşünce dile getirirken uygulama sonrasında ise otuz düşünce dile getirmişlerdir. Buna dayanarak Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme yönteminin kök değerlerin ifade edilmesinde, yorumlanmasında öğrencilerin yetkinliğinin artmasına katkı sağladığı ve değerlere ilişkin öğrencilerdeki farkındalığını arttırdığı ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler dersinde dersin kazanımları ve ünite içeriği ile ilgili olarak öne çıkan kök değerlere ve bu kök değerlerin alt değerlerine ilişkin ise kanıt temelli öğrenmenin değerlerin kazanmasında etkililiğini ve katkısı değerlendirebilmek adına kanıt temelli çalışma için hazırlanan çalışma yapraklarının her birisinden sonra temel etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda saygı değerine ilişkin olarak “*Afiş Hazırlıyoruz*” etkinliği, sorumluluk değerine ilişkin ise “*Sorumluluk Temalı Örnek Olay*”, adalet değerine ilişkin “*Ulu Caminin Şadırvanı Adlı Hikaye Tamamlatma*”, vatanseverlik değerine ilişkin “*Vatanseverlik Adlı Bir Metafor Çalışması*” etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen verilerde gerçekleştirilen bu etkinliklerin iyi kategorisinde olduğu görülmüştür. Etkinliklerin tamamının iyi kategorisinde olması, öğrencilerin kök değerlere sahip olmasında kanıt temelli etkinliklerin etkililiğini ve katkısını ortaya koymaktadır. Buna

dayanarak Sosyal Bilgiler derslerinin kanıt temelli öğrenme ile planlanması ve uygulanması, üniteye verilmesi arzulanan kök değerlerin ve bunların alt değerlerinin öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesinde büyük katkı ve etkililiğe sahiptir. Alan yazın incelendiğinde doğrudan kanıt temelli öğrenme ile değerlerin eğitime yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat öğrenciyi aktifleştiren etkinlikler yoluyla değerlerin kazanımına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Aktepe (2010), çalışmasında yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminde bu etkinliklerin yardımseverlik değerinin yerleşmesine katkı yaptığını ve öğrenciler üzerinde olumlu gelişmeler sağladığını ifade etmiştir. Altunsoy (2019), çalışmasında saygı içerikli etkinliklerin öğrencilerin saygılı olma eğilimi düzeyini pozitif yönde etkilediğini ifade etmiştir. Kurt (2021), çalışmasında yardımseverlik, vatanseverlik, bağımsızlık, Ata'ya saygı gibi değerlerin kazanımında kanıtların etkin rol oynadığını ifade etmiştir. Bu değerleri kazandırmak için yazılı belgeler üzerinde tahlil yapma, müze ve ören yeri gezileri düzenleme, belgesel izletme gibi çalışmaların değerlerin kazanımına katkı sağladığını belirtmiştir. Öğrenciyi sınıf içinde aktif kılan, derse ilgisini çeken süreç içerisindeki rol oynama, drama çalışmaları, film izlettirilmesi gibi etkinlikler değerlerin kazanımını olumlu yönde etkilemektedir (Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014; Fidan, 2009).

5.1.5. Sosyal Bilgiler dersinde Kanıt Temelli Öğrenme yaklaşımının akademik başarıyı nasıl etkilediğine ilişkin tartışma

Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenme sürecinin öğrencilerin akademik başarısına katkısının belirlenmesi amacıyla “İletişim ve İnsan İlişkileri” ve “Yaşayan Demokrasi” ünitelerinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası klasik on sorudan oluşan akademik başarıyı değerlendirme sınavı gerçekleştirilmiştir. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin uygulama öncesi genel not ortalaması otuz üç iken uygulama sonrası gerçekleştirilen sınavın not ortalaması seksen yedi olmuştur. Öğrencilerin cevap kağıtları kategoriye ayrıldığında ünite sonrası uygulanan sınavda sadece iki öğrencinin cevap kağıdı orta, diğer öğrencilerin cevap kağıtları iyi kategorisinde değerlendirilmiştir. “Yaşayan Demokrasi” ünitesi için uygulama öncesi akademik başarıyı belirleme sınavının not ortalaması yirmi dört iken, uygulama sonrası gerçekleştirilen akademik başarıyı belirleme sınavının seksen dokuz olduğu gözlemlenmiştir. Uygulama sonrası öğrencilerin cevap kağıtları kategoriye ayrıldığında ise dört öğrencinin orta, diğer on öğrencinin ise nitel kategorisinde yer aldığı ifade edilebilir. Araştırmanın bu bulgularına dayanarak Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme ile işlenmesinin öğrencilerin akademik başarısının

artmasına katkı sağladığı, öğrencilerin akademik başarısının arttığı söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde araştırmanın bu bulgularının birçok araştırma sonucu ile de paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Bilgiç (2018), Sosyal Bilgiler dersinin kanıt temelli işlenmesi ile öğrencilerin bilgiye ulaşabildiklerini, öğrencilerin bilgiyi transfer etmede ve karşılaştırma yapmada başarılı olduklarını, bununla birlikte üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında da etkili olduğunu ifade etmiştir. Çıdaçı (2015), çalışmasında deney grubu öğrenciler ile kanıt temelli öğrenmeye dayalı olarak kullanılan kanıtların konu hakkında bilgi sahibi olmaları ve ünitenin gerektirdiği beceriyi kazanmada ne kadar etkili olduğunu ortaya koymuştur. Birinci elden kaynakların kullanılarak dersin işlenmesinin öğrenci başarısına olumlu etki yaptığını açıkça göstermektedir. Işık (2008), çalışmasında tarih derslerinde tarihsel dokümanların kullanılmasının öğrencilerin akademik başarıyı arttırdığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Bozcan (2002), Doğan (2007), Doğan (2008), Tangülü ve Çıdaçı (2016), çalışmalarında birinci elden kanıt kullanımının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığını ifade etmişlerdir. Keleş, Ata ve Köksal (2006), tarih derslerinde doküman kullanılmasının öğrenci başarılarını arttırdığını çalışmalarında ifade etmişlerdir. Vansledright (2002), çalışmasında öğrencilerinin tarihe yönelik becerilerinin geliştirilmesinde kanıtların kullanımının yararını ortaya koymuştur. Tally ve Goldenberg (2005), çalışmalarında birinci elden kaynaklar kullanıldığında öğrencilerin derse aktif katıldıklarını ve belge analizi ve tarihsel yorumlama becerilerinde artış olduğunu ifade etmişlerdir. McCormick (2004), kanıtlarla çalışmanın öğrencilerde çoklu bakış becerisini geliştirdiğini çalışmasında ifade etmiştir. Özdemir (2018), çalışmasında ortaöğretim tarih derslerinde görsel materyallerin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bakmaz (2016), ortaokul 5. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersinde para ve posta pulları etkinlikleri ile öğrenimin yapılmasını normal Sosyal Bilgiler kitabı ile dersin işlenmesinden daha başarılı bulmuşlardır. Bozkurt (2018) ise etkinlik temelli öğretim ile öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılmalarının sağlanmasının akademik başarıya olumlu katkı yaptığını ifade etmiştir. Thote ve Gowri'nin (2020) çalışmalarında kanıta dayalı olarak gerçekleştirilen yaklaşımın öğrenciler arasındaki ilgiyi uyandırdığı, motivasyon ve memnuniyeti arttırdığı, akademik başarıya da katkı sağladığı ortaya konulmuştur. Namal (2011), çalışmasında görsel materyallerin kullanımının Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci başarısını arttırdığını ifade etmiştir. Akbaba (2005), çalışmasında inkılap tarihi derslerinde görsel materyal ve tarihi belge olarak kullanılan fotoğrafların çözümlenmesinin ve bu çözümlenme ile tarihsel çıkarımda bulunmanın öğrencilerin akademik başarısına olumlu katkı sağladığını ifade etmiştir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırma da sosyal bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme ile işlenme sürecinin öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı araştırma bulguları neticesinde ortaya konulmuştur. Aynı zamanda kanıt temelli öğrenmenin değerlerin kazanımında da etkililiği ve katkısı araştırmanın sonuçları arasındadır. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenmeye yönelik araştırmalar farklı sınıf gruplarında ve farklı alanlarda arttırılabilir.

Araştırmada kanıt temelli öğrenme ile Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesinin öğrencilerin ilgisini çektiği ve daha aktif katılım gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bunun için de kanıt temelli öğrenme ilişkin hazırlanan etkinliklerin seçiminde ve uygulanmasında kanıtların öğrenci seviyesine uygunluğuna dikkat edilmeli ve bu doğrultuda etkinlikler hazırlanmalıdır.

Araştırmada öğretmen notları ve günlüklerinden araştırma süreci hazırlıklarının uzun zaman aldığı ve sürecin iyi bir planlama gerektiği ortaya konulmuştur. Bunun için kanıt temelli öğrenmeye ilişkin çalışmalarda bulunacak araştırmacıların iyi bir planlama yapmalarının gerektiğini göz önünde bulundurmalarında kendilerine yarar sağlayacaktır.

Araştırma neticesinde sosyal bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme yöntemi ile işlenmesinin 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde olumlu katkı yaptığı ifade edilebilir. Bu nedenle araştırmacılar kanıt temelli öğrenmenin farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin akademik başarıyı belirlemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirebilir.

Araştırmada sosyal bilgiler dersinin kanıt temelli öğrenme ile gerçekleştirilmesinin öğrencilerin değerlere ilişkin farkındalıklarının arttırılmasında ve kazandırılmasına olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle kanıt temelli öğrenmenin değerlerin kazandırılmasına ilişkin farklı yaş ve sınıf düzeyinde çalışmaların gerekli olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği okul bir köy okuludur. Sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan düşük düzeydedir. Kanıt temelli öğrenme sürecinin Sosyal Bilgiler dersinde başarının arttırılmasına ve değerlerin kazanıma etkisine ilişkin farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel çevrelerde araştırmalar yapılmalıdır.

Araştırmada kanıt temelli öğrenme yönteminin; öğrencilerde kendilerini ifade etme

becerisi, yorumlama, problem çözme becerisi, analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini sağladığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kanıt temelli öğrenmenin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan becerilere üzerindeki etkisinin ve katkısının belirlenmesine yönelik çalışmalara yer verilebilir.

5.2.2. MEB'e Yönelik Öneriler

Araştırmada kanıt temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarısını ve hedeflenen değerlerdeki farkındalığı arttırdığı ortaya konulmuştur. Bunun için kanıt temelli öğretime ilişkin olarak kitaplardaki etkinlik türlerine daha fazla yer ve zaman verilmelidir.

Araştırmada kanıt temelli öğretimin öğrencilerin kanıtları kullanma ve yorumlama becerilerini geliştirici ifade edilmiştir. Buna dayanarak öğrencilerin kanıt kullanma ve yorumlama becerilerini arttırıcı etkinliklerin sayısı arttırılmalıdır.

Araştırmada kanıt temelli öğrenme ile işlenen bir dersin öğrencilerin gelişimini olumlu etkilediği ve daha çok ilgisi çektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için okullarda öğretimde kullanılabilecek kanıt niteliği taşıyan malzemelerin ve kültürel öğelerin sayısı arttırılmalıdır.

Araştırmada kanıt temelli öğrenme yöntemiyle işlenen bir dersin daha ilgi çekici olduğu ve öğrencilerini daha çok aktifleştirdiği ve bununla birlikte öğrencilerde hedeflenen gelişimin sağlandığı ortadadır. Bu sebepten dolayı kanıt temelli öğrenme sadece tarih konularına indirgenmemelidir. Kanıt temelli öğrenmeye ilişkin etkinliklere tüm derslerde yer verilmelidir.

Araştırmada kanıt temelli öğrenmenin değerlere ilişkin farkındalığını arttırdığı ve öğrencilerde değerlerin gelişimine pozitif katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bunun için kanıt temelli öğrenmeye ile değerler eğitiminin verilmesine ilişkin öğretmenlere kitap hazırlanmalıdır. Böyle bir kitabın farklı seviye gruplarında ilkokul, ortaokul ve liselerde ayrı bir ders olarak verilmesinin değerlerin öğrencilere kazandırılmasında büyük katkısı sağlayacağı ifade edilebilir.

Araştırmada kanıt temelli öğrenmenin hem kazanımların hem de değerlerin verilmesinde etkililiği ortaya konulmuştur. Bu sebepten dolayı kanıt temelli çalışma yapılarının hazırlanmasına, ders kitaplarında yer alan örneklerin ve görsellerin öğrencilere sorgulama temelli yorumlatılmasına ilişkin olarak bilgilendirme amaçlı ve kanıt temelli öğrenme ile sınıf içi etkinliklerin nasıl olabileceğine ilişkin öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.

5.2.3. Öğretmenlere Yönelik Önerler

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerin başarısı üzerindeki olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucu öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde aktif olduğu ve dersi daha eğlenceli bulduğu da ifade edilmiştir. Buna dayanarak öğretmenler kanıt temelli öğrenmeye ilişkin bilgi ve farkındalıklarını arttırmak amacıyla seminerlere, konferans ve hizmet içi eğitimlere katılmalıdırlar.

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin dersin kazanımlarının gerçekleştirilmesine ve değerlerin aktarılmasına olumlu katkı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun için öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersinde kanıta dayalı etkinliklere çok daha fazla yer vermelidir.

Araştırmada görsel kanıtların daha çok öğrencilerin dikkatini çektiği ifade edilmiştir. Bunun için öğretmenler, kanıt temelli çalışma yapraklarının hazırlanmasında kanıtların çeşitlilik arz etmesi ve ilgi çekici kanıtların etkinliklerinde bulunmasına dikkat etmeleri gerektiğini ifade edilebilir.

Araştırmada bazı kanıtların anlaşılmasında öğrencilerin zorlandıkları görülmüştür. Bunun için Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenler neleri kaynak olarak kullanabileceklerine ve bu kaynakları seçerken öğrenci seviyelerinin uygunluğuna dikkat etmelidirler.

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde kanıt temelli öğrenmenin öğrencilerin yorumlama ve ifade becerilerini geliştirdiği ifade edilmiştir. Bunun için öğretmenler, sadece ders kitaplarıyla yetinmeyip, Sosyal Bilgiler ders kitabının dışında konuya ve kazanıma uygun olarak kanıtlar bularak sınıfa getirmeli ve sınıfta bu kanıtlar üzerinden tartışma ortamları oluşturmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Acat, M. B., ve Aslan, M. (2012). A new value classification and the values to be imprinted on students depending upon this classification. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 12, 1461–1474.
- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A., ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206.
- Ağırakça, G. P. (2012). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Mekteplerde Ahlak Eğitimi ve Öğretimi*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Akbaba, B. (2005). Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 185-187.
- Akbaba, B. (2014). Tarih Öğretiminde Görsel Kaynaklardan yararlanma. M. Safran içinde, *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri* (s. 217-231). İstanbul: Yeni İnsan Evi.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 403-414.
- Akdemir, S. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programlarındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımseverlik" Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Alabaş, R. (2007). *İlköğretim 6. Sınıf Dersinde Kanıt Temelli Öğrenme Modeli: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altunsoy, Y. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Duygu ve Düşüncelere Saygı Değerinin Etkinlik Temelli Öğretiminin Öğrencilerin Saygı Eğilimine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.

KAYNAKÇA (devam)

- Arslan, M., ve Tunç, E. (2013). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimlerindeki farklılaşmalar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11, 7-39.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 1(41), 63-77.
- Aslan, M. (2009). *Değerlerin Aktarımında Kahramanlardan Yararlanma: Yüksek Lisans Tezi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Tokat.
- Aydın, M. Z., ve Gürler, ş. A. (2020). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler-Kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. (2005). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bakmaz, H. (2016). *Sosyal Bilgiler Dersinde Para ve Pulların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adıyaman.
- Balkaya, A. (2002). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Tarihsel Kanıtların Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Başpınar, N. (2021). *Kanıt Temelli Öğrenmeyi Hayat Bilgisi Dersi 'Güvenli Hayat' Ünitesinde Uygulamak: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Bekret, D. (2019). *Kanıt Temelli Güncel Olayların Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımına Yönelik Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Bilgiç, S. (2018). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Kanıt Temelli Öğrenmeye İlişkin Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Sakarya.
- Bozkanat, E. (2015). *Popüler Kültür Özneleri ve Mahremiyet. Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını Kitabı*.
- Bozkurt, S. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersinde Etkinlik Temelli Öğretimin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Derse Karşı tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü : Niğde.

KAYNAKÇA (devam)

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, M., ve Zegwaard, K. E. (2011). Values, ethics and empowering the self through cooperative education. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 12, 205-2016.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Derğerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Cevizci, A. (2002). Paradigma felsefe sözlüğü. Paradigma Yayınları.
- Cooper, H., ve Dilek, D. (2004). Children's Thinking in history: Analysis of a History Lesson Taught to 11 Years Olds at Ihsan Sungu School. *International Journal of Historical Learning, Teaching and Research*, 56-65.
- Costanzo, R. A. (2005). A study of character education programs in connecticut public elementary schools based on the eleven principles of effective character education. (Doctoral dissertation, University of Bridgeport, USA). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/pqdtglobal>.
- Çelikkaya, T., ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitime ilişkin görüşleri (Social studies teachers remarks on value and value education). *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 14, 1541-1556.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Durum Çalışması*, Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Çiçek, B. (2017). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Hatay İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Hatay.
- Çıdaç, T. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Birinci Elden Kaynakların Kullanımı(7. Sınıf Örneği, Kanıt Temelli Öğrenme)*, Yüksek Lisans Tezi . Muğla Sıtkı Koçaman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla.
- Çiftarslan, N. (2019). *8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Kanıt Temelli Öğrenme ile Tarih Öğretimi: Fenomenolojik Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Davis, D. H. (2006). Character education in America's public schools. . *Journal of Church and State*, 48(1), 5-13.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.

KAYNAKÇA (devam)

- Demircioğlu, İ. H. (2013). Tarih Ders Kitabı Yazımında Yeni Yaklaşımlar. *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*, 10(38), 119-133.
- Dereli İman, E. (2014). The effect of values education program on the social development of 5-6 years old children: Social skills, psycho-social development, and social problem solving abilities. *Educational Sciences: Theory ve Practise*, 14, 249-268.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*, Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A., ve Ekşi, H. (2007). An examination of the humane values education program on a group of science high school students. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 7(3), 1221-1261.
- Doğan, N. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Tarihsel Kanıt Kullanımının Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Doğan, Y. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminden Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Doğan, Y. (2009). Sosyal Bilgiler Program ve Ders Kitaplarında Birinci Elden Kaynak ve Kanıt Kullanımı: ABD, İngiltere ve Türkiye Karşılaştırması. R. Turan, ve A. Sünbül içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (s. 85-128). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2012). Değerler Eğitimi. C. Öztürk içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s. 225-255). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Dönmez, C., ve Altinkulaç, A. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ortaokul ve TC İnkılapTarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının Öğretiminde Tarihsel Kaynakların Kullanımına Yönelik düşünceleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 923-942.
- Duran, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Sosyolojinin Yeri ve Önemi. R. Turan, ve K. Ulusoy içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 173-192). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Duran, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Sosyolojinin Yeri ve Önemi. R. Turan, ve K. Ulusoy içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 174-191). Ankara: Pegem Akademi.
- Efendioğlu, A., ve Yanpar Yelken, T. (2009). Eğitimde Yeni Yaklaşımlar: Kanıt Temelli Öğretim. *İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 109-123.
- Ekiz, D. (2004). *Eğitim araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

KAYNAKÇA (devam)

- Ekşi, H., ve Katılmış, A. (2016). *Uygulama Örnekleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- England, T. F. (2009). Character education and the perceived impact on student academic achievement and in facilitating a safe and effective learning environment in California k-12 public schools. (*Doctoral dissertation, University of La Verne, California. USD*). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/pqdtgglobal>.
- Genç, S. Z., ve Eryaman, M. Y. (2007). Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Ginesar, Ö., ve Katılmış, A. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Sınıf İçinde ve Dışında Gerçekleştirdikleri Faaliyetlerin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 37-77.
- Gömleksiz, M. N. (2007). Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları: Elazığ ili örneği. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (26-28 Kasım 2004)*, 727-741.
- Gömleksiz, M. N., ve Cüro, E. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğrencileri Toplumsal Yaşama Hazırlamada Etkililik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Diyarbakır Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 247-271.
- Grimbilas, J. (2009). The effect of a character education unit on the behavior of ninth grade students. (*Master's thesis, Caldwell College, New Jersey, NJ*). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/pqdtgglobal>.
- Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Gürgür, H. (2019). Eylem Araştırması. A. Saban, ve A. Ersoy içinde, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (s. 31-81). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürhan, E. (2017). *İlkokullarda Uygulanan Değerler Eğitimi Uygulamalarının Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya-Selçuklu Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Harnett, P. (1993). Identifying Progression in Children's Understanding: the use of visual materials to assess primary school children's learning in history. *Cambridge Journal of Education*, 137-154.
- Haydon, G. (2007). *Values for educational leadership*. London, UK: Sage.
- Hoplar, Ş. (2018). *6. Sınıf Ünitelerinde Yer Alan Doğrudan Verilecek Değerlerin Öğretime Yönelik Öğretmen görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kastamonu.

KAYNAKÇA (devam)

- Hökelekli, H. (2010). Modern Eğitimde Yeni Bir ParadigmaÇ Değerler Eğitmi. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve bilim Araştırma Dergisi*, 6(18), 4-9.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Işık, H. (2008). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularının Öğretiminde Kanıt Temelli Öğrenme Modeli: Bir Aksiyon Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Işık, H. (2011). Ortaöğretim Tarih Derslerinde Birinci ve İkinci el Kaynaklar İle Etkinlik Temelli Ders İşlemenin Öğrencilerin Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1323-1337.
- Iyer, R. B. (2013). Value-based education: professional development vital towards effective integration. *IOSR Journal of Research and Method in Education (IOSR-JRME)*, 1(1), 17-20.
- Johnson, A. P. (2019). *Eylem Araştırması El Kitabı*. (Y. Uzuner, ve M. Özten Anay, Çev.) Ankara: Anı yayıncılık.
- Kabapınar, Y. (1999). Geleneksel ve Çağdaş Tarih Öğretmeni: Türkiye ve İngiltere Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitimi Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 246-254.
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2019). Kanıt Temelli Öğrenme; Tanım, Kapsam, Yaklaşımlar. Y. Kabapınar içinde, *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme* (s. 29-54). İstanbul: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y., ve Yetiş, A. (2019). Öğretmen ve Öğrencilerin "Kanıt Temelli Tarih Öğretimi"ne İlişkin Görüşleri: Bir Durum Saptaması. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 231-262.
- Kapan, E. (2014). *7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerleri Kazanma Durumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Katılmış, A., Ekşi, H., ve Öztürk, C. (2011). Effectiveness of the character education program integrated with the social studies course achievements. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 11, 839-859.
- Katılmış, A. (2021). Hayat Bilgisi Derslerinde Değerler Eğitimi. K. Karatekin içinde, *Hayat Bilgisi Öğretimi* (s. 111-118). Ankara: Vizetek Yayıncılık.

KAYNAKÇA (devam)

- Kaya, R. (2009). Tarih Öğretiminde Kaynak Kullanımı (Tarih Öğretiminde Yazılı Kaynakların Kullanımı). M. Demirel, ve İ. Turan içinde, Tarih Öğretim Yöntemleri (s. 147-158). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, U. (2012). *1839-1923 Tarihleri Arasında Osmanlı'da Ahlak Eğitimi*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü : İstanbul.
- Keskin, İ. (2013). Yapılandırmacı Öğretim Bakımından arşiv Kaynakların Önemi. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(5), 1-29.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Keskin, Y. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimin Yeri ve Önemi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 68-72.
- Kızıl, O. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Kanıt Analizi Kullanımının 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, Issue: 4, pp. (57-73).
- Kibar, H. (2019). *Ortaöğretim Ders Kitapları Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımının Neresindedir?: Bir Saptama Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- King, J. D. (2009). *Implementation of character Plus RTM and interdependence on achievement and discipline (Doctoral dissertation, University Lindenwood, Missouri, MO)*. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/pqdtglobal>.
- Kirschenbaum, H. (2000). From Values Clarification to Character Education: A Personal Journey. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 39(1), 4-20.
- Koldaş, M., ve Pamuk, A. (2020). Tarih Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımı: Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6413-6436.
- Komisyon. (2012). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Komisyon. (2012). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Köstüklü, N. (2006). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık.
- Kurt, B. (2021). *Tarih Öğretmenlerinin Değerlerin Kazandırılması sürecinde Kanıtların Kullanımına Yönelik Düşüncelerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

KAYNAKÇA (devam)

- Kurtulmuş, M., Tösten, R., ve Gündas, A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12, 281–305.
- Kuş, E. (2003). *Nitel ve Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Labbe, B., ve Beurier, P. D. (2019). *Çıtır Çıtır Felsefe*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayıncılık.
- Lovat, T., ve Hawkes, N. (2013). Values education: A pedagogical imperative for student wellbeing. *Educational Research International*, 2, 1-6.
- Lovat, T. J. ve Clement, N. D. (2008). The Pedagogical Imperative of Values Education. *Journal of Beliefs and Values*, 29 (3).
- McCormick, T. (2004). Re-reading Abraham Lincoln: How Elementary Teacher Candidates Contextually Read Primary Documents. *The Annual Meeting of the College and University Faculty Assembly of the National Council for the Social Studies*. November 18, Baltimore, Maryland.
- MEB. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. 2006 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/> internet sayfasından elde edilmiştir.
- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. 2019 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden elde edilmiştir.
- MEB. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. 2015 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden elde edilmiştir.
- Merey, Z., Kuş, Z., ve Karatekin, K. (2012). Comparison of elementary school social studies teaching programs in Turkey and USA in terms of values education. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 12, 1613-1632.
- Merriam, S. (1991). *Case study research in education: A qualitative approach*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mertler, C. (2006). *Action research. Teachers as researchers in the classroom*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Mills, G. E. (2003). *Action research. A guide for the teacher researcher*. Upper Saddle River: NJ: Pearson Education, Inc.

KAYNAKÇA (devam)

- Namal, R. (2011). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan "Ülkemizde Nüfus" Ünitesinin Öğretiminde Görsel Materyallerden Yararlanmanın Öğrenci Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi . Atatürk Üniversitesi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen Adaylarının Değerler ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1309-1325.
- Oğuz, S., ve Demir, F. B. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ve Ders Kitabının Toulmin Argüman Modeline Göre Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1572-1602.
- Önlen, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Sevgi-Saygı ve Hoşgörü Değerlerinin Ulusal Gazete Haberlerine Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi: Tokat.
- Özalp Kaplan, N. (2014). *İlkokullarda Değerler Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Hatay.
- Özbaş, B. Ç. (2019). Güncel Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğretim . Y. Kabapınar içinde, *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme* (s. 55-74). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Elazığ.
- Özdemir, K. (2018). Ortaöğretim Tarih Derslerinde Kullanılan Görsel Materyallerin Öğrenci Akademik Başarısına Etkisi "Ankara ve Yozgat Örneği". *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 19-45.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* . Ankara : Pegem Yayınevi.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Kavram, İçerik ve Program. C. Öztürk içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s. 2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., ve Deveci, H. (2016). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Programlarının Değerlendirilmesi. C. Öztürk içinde, *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı* (2. b., s. 2-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Keskin, S. Ç., ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Materyaller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

KAYNAKÇA (devam)

- Penny, N. H. (2007). *Assessing student outcomes of a values-based education: The effectiveness of the defining issues test (Doctoral dissertation, Wilmington University, USA)*. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/pqdtglobal>.
- Polat, L. (2012). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri: (Elazığ İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Elazığ.
- Saban, A., ve Ersoy, A. (2019). *Nitel Araştırma Desenleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Safran, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay, ve A. Öcal içinde, *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 1-18). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sağlam, H. İ., ve Bilgiç, S. (2018). İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Etkililiğine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 60-71.
- Sağlamgöncü, A. (2016). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarına Görsel Okumayı Eklemlmek: Örnek Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitimi Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.
- Sarı, M. (2003). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek "Okul Yaşam Kalitesi"ne Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*, Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi: Adana.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Singh, A. (2011). Evaluating the impacts of value education: Some case studies. *International Journal of Educational Planning ve Administration*, 1, 1-18.
- Smart, D., ve Harnett, P. (2009). İngiltere'de Tarih Öğretim Programı: Tartışmalı Anlatılar. S. Aktekin, P. Harnett, M. Öztürk, ve D. Smart içinde, *Çok Kültürlü Bir Avrupa için Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi* (s. 103-121). Ankara: Harf Yayınları.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stradling, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa Nasıl Öğretilmeli*. (A. Ünal, Çev.) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Şener, N. (2019). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Kanıt Kullanımının Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi ve Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi: Kayseri.

KAYNAKÇA (devam)

- Şimşek, A. (2016). Araştırma Modelleri. A. Şimşek içinde, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 80-106). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Tahiroğlu, M. (2013). A performans task application regarding the development of helpfulness value in the elementary school social studies course. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 13, 1843-1862.
- Tally, B. Goldenberg, B. (2005). "Fostering Historical Thinking With Digitized Primary Sources". *Journal of Research on Technology in Education*. Volume 38, Number 1.
- Tangülü, Z., ve Çıdacı, T. (2016). Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Birinci Elden Kaynakların Kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 253-273.
- Tangülü, Z., ve Çıdacı, T. (2016). Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Birinci Elden Kaynakların Kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 253-273.
- Tay, B. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimin Dünyu Bugünü ve Yarını. R. Turan, ve K. Ulusoy içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Thompson, W. G. (2002). The Effects of Character Education on Student Behaviour. *Tennessee: The Requirements For The Degree Doctor of Education*. East Tennessee State University.
- Thote, P., ve Gowri, S. (2020). Evidence Based Learning:an Analysis of Impact on Retention of Knowledge. *International Journal of Research*, 224-235.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Hakkında Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Trabzon.
- Tosh, J. (2013). *Tarihin Peşinde* (5 b.). (Ö. Arıkan, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tunç Şahin, C. (2013). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlığının geliştirilmesi: 'Bilim teknoloji sosyal değişme' dersinin eylem araştırması ile tasarlanması*. Doktora Tezi. Marmara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Türk, N., ve Nalçacı, A. (2011). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 36-56.
- Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 32-51.

KAYNAKÇA (devam)

- Ulusoy, K., ve Arslan, A. (2014). Değerli Bir Kavram Olarak "Değerler ve Değerler Eğitimi". R. Turan, ve K. Ulusoy içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s. 1-16). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi* (5. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Uygun, C., Tanışlı, D., ve Köse, N. (2014). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Kanıt Bağlamındaki İnançlarının, Kanıtlama Süreçlerinin ve Örnek Kanıtları Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 5(2), 137-157.
- Uzuner, Y. (2005). Baş Makale: Özel Eğitimden Örneklerle Eylem Araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-12.
- Vansledright, B. (2002). Fifth Graders Investigating History in the Classroom: Results from a Researcher-Practitioner Design Experiment. *The Elementary School Journal*, 103(2), 131-160.
- Varol, Ç. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Vella, Y. (2009). In Search of Meaningful History Teaching. *History Teachers' Association Publication*. Malta
- Vess, K. A., ve Halbur, D. A. (2003). Character education: What counselor educators need to know. *ERIC/CASS Digest*.
- Yaman, E. (2012). Eğitimde Yeni Ufuklar ve Değerler Eğitimi. *Birinci Uluslararası Eğitim Sosyolojisi Sempozyumu*, (s. 62-65). Ankara.
- Yanpar, T. (2012). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. C. Öztürk içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s. 52-74). Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşar, Ş. (2005). Sosyal Bilgiler ve Dünya Vatandaşlığı. Ş. Yaşar içinde, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 229-245). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yelken, T. Y. (2016). Oluşturmacı Öğrenme Kuramları. M. Safran içinde, *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri için Özel Öğretim Yöntemleri* (s. 51-55). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Yetiş, A. (2018). *Öğretmen ve Öğrencilerin "Kanıt Temelli Tarih Öğretimi"ne İlişkin Görüşleri: Bir Durum Saptaması*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Yiğittir, S., ve Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, S. G., ve Demirel, M. (2019). Türk Tarihinde Değerler ve Değerler Eğitimi Üzerine Bir İnceleme. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 92-99.

Yüksel, İ., ve Adıgüzel, A. (2012). Use of caricature in values education: Determining elementary school students' perceptions about compassion and mercy. *International Journal of Social Science*, 5, 301-311.

İnternet kaynaklar

https://patnosram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/04/06/967399/dosyalar/2018_11/12163421_etkinlik__ortaokul.pdf adresin 13.04.2022 tarihinde edinilmiştir.

<http://acikerisim.kirklareli.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11857/110> adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

https://docs.google.com/document/d/1A6bBQoefZ39yqu__Ljqz-TQguSMkVAhTO5MwdTzKPbI/edit adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=L7WPJNSnscs&app=desktop> adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sosyal-medyada-paylasildi-tepki-cig-gibi-buyudu-video-yukaldir-6172488> adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=Ep7LNFjvcb8&feature=youtu.be> <https://www.youtube.com/watch?v=9ENrMA0rFj8> adresinden 14.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.turkpdr.com/rehberlik/saglik-aile-anne-baba/gogsu-kinali-serce.htm> adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=sETDuXWrT7M> adresinden 11.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

https://morpa.akamaized.net/mobil/files/em/resim2/7sy4t3kak_2.jpg adresinden 26.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

https://docs.google.com/document/d/1A6bBQoefZ39yqu__Ljqz-TQguSMkVAhTO5MwdTzKPbI/edit adresinden 22.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://teyit.org/fotograftaki-kopeklerin-sahipleri-terafindan-orhaneli-yoluna-birakildigi-iddiasi> adresinden 22.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=gYVIXYFCAYk&t=34s> adresinden 28.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.youtube.com/watch?v=dLhVcg7H8Lc> adresinden 27.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.demokrasi.gen.tr/demokrasi-ve-temel-ilkeleri/> adresinden 29.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://tr.pinterest.com/pin/478155685411706287/> adresinden 22.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=2 adresinden 19.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://www.memurlar.net/haber/996618/diyanet-7-bin-800-personel-alimi-icin-ilanacikti.html> adresinden 19.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

<https://tr.pinterest.com/pin/382524562095558203/> adresinden 17.08.2021 tarihinde edinilmiştir.

EKLER

Ek 1: Milli Eğitim Bakanlığından Alınan İzin Uygulamaya Dair İzin Belgesi.....	331
Ek 2: Etik Kurul Onayı.....	332
Ek 3: Öğrenci Tanıma Formu	333
Ek 4: Ön ve Son Görüşme Formu	334
Ek 5: “İletişimimiz Nasıl Olmalı? Etkili Bir İletişim Bize Ne Kazandırır	335
Ek 6: Hak ve Sorumluluklarımızın Bilincinde Olmalıyız... ..	345
Ek 7: Demokrasi Merdivenleri	356
Ek 8: Demokrasinin Gelişimi	367
Ek 9: “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesinin Akademik Başarıyı Değerlendirme Sınav Soruları	375
Ek 10: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Akademik Başarıyı Değerlendirme Sınav Soruları	376

Ek 1: Milli Eğitim Bakanlığından Alınan İzin Uygulamaya Dair İzin Belgesi

	T.C. KÜTAHYA VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı :E-53490996-44-12050410 Konu : Uygulama İzni	04/09/2020
VALİLİK MAKAMINA	
İlgi : a)MEB. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/02 nolu Genelgesi. b)Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 18/08/2020 tarihli ve E-16541545-302.08.01-2000218090 sayılı yazısı.	
İlgi (a)'da kayıtlı genelge doğrultusunda, İstanbul Marmara Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi (b) yazısında, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Doktora Programı öğrencisi ve tez aşamasında olan Özkan GİNESAR, "<i>Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Değerlerin Kazandırılmasındaki ve Akademik Gelişimdeki Rolü : Bir Eylem Araştırması</i>" adlı uygulama çalışmasını İlimiz Simav ilçesi Darıca Ortaokulunda bulunan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ve 7. sınıf öğrencilerine uygulamak istediğı belirtilmektedir.	
İl Millî Eğitim Şube Müdürü İslam AKTEPE'nin başkanlığında toplanan değerlendirme komisyonu yapmış olduğı inceleme sonucunda söz konusu araştırma izni uygulama çalışmasının okullarda uygulanabilir olduğuna karar vermiş olup, eğitim- öğretimi aksatmadan, konunun dışına çıkmamaları, bütün sorumluluğun ilgililere ve okul müdürlüğüne ait olmak üzere yukarıda belirtilen anket çalışmasının tamamlandıktan sonra bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmek üzere yapılmasını;	
Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.	
Hasan BAŞYİĞİT İl Millî Eğitim Müdürü	
OLUR Aydın BÖRÜ Vali a. Vali Yardımcısı	
	Bilgi için: Filiz ÖRNEK VHKİ Tel: 0 (274) 280 43 94 Faks: 0 (274) 280 43 98
es: İl Millî Eğitim Müdürlüğü/KÜTAHYA stronik: Ağ: kutahya@meb.gov.tr sta: arge43@meb.gov.tr	
77e-11d1-3e2a-ab33-f4d4 kodu ile teyit edilebilir.	

Ek 2: Etik Kurul Onayı

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU KARARI

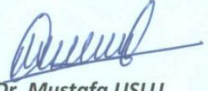
Sayı: 21000.42541 Tarih: 15 Subat 2021

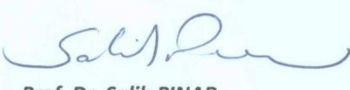
Projenin Adı: *Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Değerlerin Kazandırılmasındaki ve Akademik Gelişimindeki Rolü: Bir Eylem Araştırması*
Projenin Yürütücüsü: Özkan GİNESAR
Projedeki Araştırmacılar:
Onay Tarihi ve Onay Sayısı: 20.02.2021 2021-1-34
2021/139. Protokol Nolu

Sayın: Özkan GİNESAR

“Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Değerlerin Kazandırılmasındaki ve Akademik Gelişimindeki Rolü: Bir Eylem Araştırması” isimli projeniz Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Dilek ERBAŞ
Kurul Başkan Yardımcısı

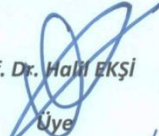

Prof. Dr. Mustafa USLU
Üye

Prof. Dr. Salih PINAR
Üye

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN
Üye

Prof. Dr. Seyfi KENAN
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Feruzan GÜNDOĞAR
Üye

Prof. Dr. Halil EKŞİ
Üye

Prof. Dr. Musa ÜÇE
Üye

Prof. Dr. Hülya KAYALI
Üye

32

Ek 3: Öğrenci Tanıma Formu

Sevgili öğrenciler, aşağıda verilen soruları dikkatlice okuyarak içtenlikle doldurun. Bu form sizi tanımak amaçlı hazırlanmış olup, formda yer alan sorular araştırmam için kullanılacaktır. Araştırmam dışında kesinlikle kullanılmayacak ve bu amaç dışında hiç kimse ve kurumla da paylaşılmayacaktır. Formu anne ve babanızdan yardım alarak birlikte doldurunuz. Yardımlarınız için sizlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Adınız soyadınız :
Sınıfınız:
Numaranız:
Cinsiyetiniz: Erkek ☐ Kız ☐
Boyunuz:
Kilonuz:
Kardeş sayınız:
Annenizin eğitim durumu nedir?
Annenizin mesleği nedir?
Babanızın eğitim durumu nedir?
Babanızın mesleği nedir?
Ailenizin aylık geliri ne kadar?
En çok en çok hangi derse ilgi duymaktasınız?
İleride hangi mesleği seçmek istersiniz? Niçin?
Evde kendinize ait bir odanız var mı?
Ailenizde size ders çalışırken yardımcı olan var mı? Varsa kimler?
Ailenizin veya sizin cep telefonunu yazınız?

Ek 4: Ön ve Son Görüşme Formu

Sevgili Öğrenci,

Sizinle bu görüşmeyi yapmaktaki amacım kanıt temelli bir öğretim süreç sonrası sizdeki gelişimi gözlemleyebilmektir. Burada yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar araştırmada veri olarak kullanılacak olup, sizden isteğim vereceğiniz cevapların gerçek düşünceleriniz olmasıdır. Buradaki cevaplarınız araştırmacı tarafından güvenle saklanacaktır. Sözlü veya yazılı olarak hiçbir katılımcının ismi açıklanmayacaktır. Herhangi bir puan olarak da kullanılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Özkan GİNESAR
oginesar@gmail.com

Tarih:

Adı Soyadı :

Sınıf : 7/A

No :

SORULAR

1. Kanıt kavramından ne anlıyorsunuz?
2. Kanıt temelli öğrenme nedir? Size neyi çağrıştırmaktadır?
3. Size göre kanıtlar kullanılarak Sosyal Bilgiler dersi işlenebilir mi? Niçin?
4. Size göre Sosyal Bilgiler dersi işlenirken nasıl ne tür kanıtlar kullanılabilir? Niçin?
5. Size göre saygı nedir? Bir örnekle açıklayınız?
6. Size göre sorumluluk nedir? Bir örnekle açıklayınız?
7. Size göre adalet nedir? Bir örnekle açıklayınız?
8. Sizce vatanseverlik nedir? Bir örnekle açıklayınız?

Ön Görüşme formuna süreç sonunda eklenen sorular:

9. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerde kendinizi nasıl hissettiniz? Lütfen nedeni ile açıklayınız?
10. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerden ne öğrendiniz? (Hangi bilgileri ve değerleri öğrendiniz? Bunları nasıl öğrendiniz) Örneklerle açıklayınız?
11. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerde konuları nasıl öğrendiniz?
12. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerde yapılanlardan en çok neleri sevdiniz? Niçin? Lütfen örnek vererek açıklayınız.
13. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz derslerde en çok nelerde zorlandınız? Lütfen örnek vererek açıklayınız.
14. Kanıt temelli olarak işlemiş olduğunuz Sosyal Bilgiler dersine yönelik düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
15. Kanıt temelli olarak Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesi sizin Sosyal Bilgiler dersine bakışınızı nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Ek 5: İletişimimiz nasıl olmalı? Etkili bir iletişim bize ne kazandırır...☺

Kanıt 1: Hacivat-Karagöz

(Azer, 2019, s.20).

Hacivat: Aman kel Karagözüm, bu ne surat! Sanki sirke satıyor.

Karagöz: Sizin köyde önce selam vermek yok mu?

Hacivat: Bizim köyde kelem (lahana) yetişmez.

Karagöz: Kalbimi kırıyorsun.

Hacivat: Kap mı yıkıyorsun? Yani sana yemek ısmarlasam bulaşıkları mı yıkayacaksın? Ha ha ha...

Karagöz: Burası imarethane mi?

Hacivat: Sen beni dinlemiyorsun.

Karagöz: Sende beni anlamıyorsun.

Kanıt 2: Hacivat-Karagöz Orta Oyunu

<https://www.youtube.com/watch?v=L7WPJNSnscs&app=desktop>

Hacivat: Karagözüm sen büyüklerine saygı duyarsın değil mi?

Karagöz: Evet, tabi. Kaygı da duyarım kayık da duyarım her şeyi duyarım ben.

Hacivat: Kaygı değil karagözüm saygı, saygı...

Karagöz: Ha ha ha ha şaka yaptım şaka. Tabiki büyüklerime saygı duyarım.

Hacivat: Peki neden?

Karagöz: Hı?

Hacivat: Neden neden!

Karagöz: E nedeni var mı canım! Onlar bizden çok yaşamışlardır, tecrübeleri fazladır. Bilmediğimiz bir çok şeyi bilirler. O yüzden saygı da duyarım sevgi de duyarım büyüklerime.

Ara Etkinlik

Kanıt 1 ve Kanıt 2'yi öncelikle video olarak izledik. Daha sonra sizler ikili gruplar şeklinde bu diyalogların canlandırmasını yaptınız. Sizce Hacivat ve Karagöz'ün etkili bir iletişim kuramamasındaki önemli sebepler nelerdir?

Evet çocuklar, her birinizin söyledikleri doğru, daha başka sizce ne olabilir?

Peki sizce etkili bir iletişim için neler gereklidir?

Hacivat ve Karagöz gölge oyunu, olumlu ve olumsuz iletişim örnekleri vermektedir. Siz de iletişim engelini içeren yaşamış olduğunuz bir olayı bizimle paylaşır mısınız?

Peki çocuklar iletişimde yani etkili iletişimde saygı ve sevginin önemi nedir?

Kanıt 3: Bal mı satıyorsun yoksa yüzün sirke mi satıyor...

Bir mahallede yan yana dükkânları olan iki balcı varmış. Sinirli, asık suratlı olan balcı, bal kavanozlarını her sabah silerek vitrinine dizermiş. Bal kavanozlarını görenler kendilerini kavanozlara bakmaktan alamazlarmış. Çekinerek dükkâna girip balın fiyatını sorduklarında yüzlerine bile bakmadan "Görmüyor musunuz, üzerinde yazıyor." dermiş. Bu durumdan rahatsız olan müşteriler yandaki dükkâna giderlermiş. Komşu balcı, güler yüzlü bir adammış. Bu balcının dükkânına gelen müşteriler eli boş çıkmazmış. Çünkü balcı müşterilerle yumuşak bir ses tonuyla konuşur, balın özelliklerini, faydalarını ve nasıl muhafaza edilmesi gerektiğini bir çırpıda anlatırmış.

1.7

Asık suratlı balcı, en ucuz ve en iyi ballar kendisinde olmasına rağmen günde bir kavanoz bile bal satamazmış. Zamanla bu durumdan rahatsız olmaya başlamış ve sebebini araştırmaya karar vermiş. Bir bilge kişiye gitmiş. Bilgeye durumu anlatmış ve ona "Bunun sebebi nedir?" diye sormuş. Bilge kişi de "Sen dükkânda bal satıyorsun ama suratın sirke satıyor. Yüzün gülsün dilinden güzel sözler dökülsün." demiş.

Fahreddin Yücel, Deyimler ve İlginç Hikâyeleri, s. 52

Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

Kanıt 3'ü dikkatlice okuduk. Sizce bu kanıtta iletişimin hangi unsurunun öneminden bahsedilmiştir?

Peki çocuklar asık suratlı birinin dükkânına siz girdiğinizde ne hissederdiniz?

Siz müşteri olsanız hangi satıcıyı tercih edersiniz ve niçin tercih edersiniz?

Kanıt 4: Yaşamdan Gerçek Bir Hikaye

Türkiye'de geçtiğimiz günlerde 65 yaş ve üstü vatandaşlara corona virüs nedeniyle sokağa çıkma yasağı getirildi. Bu kararın ardından Türkiye'nin birçok yerinde yaşlılarla ilgili görüntüler paylaşıldı. Bazı videolarda ise yaşlılara uygulanan duygusal şiddet öne çıktı. Sosyal medyada paylaşılan ve bir yaşlı vatandaşla dalga geçildiği anlarda kaydedilen video büyük tepki çekti. Videoyu çeken kişi polis gibi davranarak, 'Normalde ceza kesmemiz gerekiyor bu sefer sizi affedelim' dedi. Yaşlı adam ise 'Hastaneye geldim, otobüs almadı beni. Polise söyledim' yanıtını verdi. Video sosyal medyada büyük yankı uyandırdı.

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-sosyal-medyada-paylasildi-tepki-cig-gibi-buyudu-videoyukaldir-6172488>

Ara Etkinlik

Kanıt 4'te iletişimde hangi unsurun öneminden bahsedilmiştir?

Peki çocuklar bu etkileşimde hangi unsurlar eksiktir?

Peki çocuklar siz yaşlı amcanın yerinde olsaydınız ne hissederdiniz?

Peki çocuklar böyle yaşlı bir amca okula gelse, sizler etkili iletişim kurmada nelere dikkat ederdiniz?

Kanıt 5: Nasıl iletişim kurulmaz

<https://www.youtube.com/watch?v=9ENrMA0rFj8>

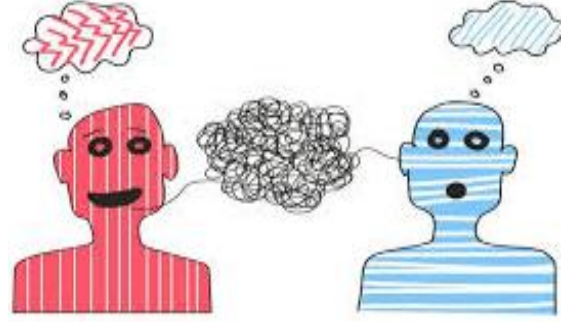
Ara Etkinlik

Sevgili öğrenciler Kanıt 5'in analizini gerçekleştirdik. Şimdi Kanıt 6'ya geçiyoruz. Öncelikle size Kanıt 6'yı izletmek istiyorum. Kanıt 6'da izlediğiniz kısa filmde baba ve oğlunun iletişimini yorumlayınız. Sizce etkili bir iletişim gerçekleştirebilmişler mi?

Biri konuşurken biz karşımızdakini dinlemezsek ve başka şeyler ile meşgul olursak karşımızdaki kendine değer verilmediğini, önemsenmediğini hisseder. Başka konuşmak isteyen var mı çocuklar?

Çocuklar izlemiş olduğunuz kısa filmde iletişim engellerini açıklar mısınız?

Siz aileniz ile buna benzer bir diyalog yaşadınız mı? Açıklar mısınız?

Kanıt 6: Empati**Kanıt 7: Farklı Bir Bakış Açısı.****Ara Etkinlik**

Kanıt 7 ve 8'deki iki resmi dikkatlice inceleyiniz. Resimlerin ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Kanıt 8'i dikkatlice inceleyiniz. Olaylara farklı pencereden bakabilmek etkili iletişim neden önemlidir?

Farklı düşüncelere saygılı olmak etkili iletişim için gerekli midir?

İletişim kurarken iyi bir dinleyici olmak önemli midir? İyi bir dinleyici olmazsak ne gibi olumsuz sonuçlar ile karşılaşırız? Örnek vererek açıklayınız.

Siz günlük hayatınızda kendinizi daha iyi ifade etmek için nelere dikkat ediyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız.

Kanıt 8: İletişim örnekleri, güzel iletişimin peşindeyiz...

Ara Etkinlik

Çocuklar Kanıt 9'daki resmi dikkatlice inceleyiniz. Sizlerden bu resmi yorumlamanızı istiyorum.

Sizce resimdeki aile etkili bir iletişim kurabiliyor mu? Nedenleriyle söyler misiniz?

Resimde gördüğünüz annenin çocuklarına yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Nasıl bir tutum izler ise çocuklarıyla daha iyi bir iletişim kurabilir?

Sizin ailenizle veya arkadaşlarınızla konuşurken emir cümleleri kullanmanız veya karşınızdakinin öyle konuşması iletişiminizi nasıl etkiler? Açıklayınız.

Çocuklar siz de aileniz ile yanlış iletişim yüzünden yaşadığınız bir olayı ve daha sonra nasıl çözüme kavuşturduğunuzu anlatır mısınız?

Kanıt 9: Bakış açısı

Judie paxton isimli Amerikalı bir öğrenci sıralarındayken arkadaşı ile tartışmaya başlar; kısa süre sonra tartışma büyür ve kavgaya dönüşür; ‘ben haklıyım, sen haksızsın’ derken dövüşmeye başlarlar ve sınıf öğretmeni olaya el koyar. Tüm sınıf arkadaşlarının gözü önünde Judie yi bir sıraya, diğer arkadaşını da tam karşısındaki diğer sıraya oturtur. Aralarına bir masa ve masanın üzerine bir nesne koyar ve sorar’’ bu nesne ne renk?’’ Judie siyah! Diye bağırır, karşısındaki çocuk beyaz diye. Tekrar bir tartışma başlar çocuklar arasında; öğretmen sınıfa sessiz olmalarını işaret eder ve bir müddet Judie ve arkadaşının tartışmasını izler. Tartışma büyümeye başlayınca Judie ve arkadaşının yer değiştirmesini isteyen öğretmen ‘şimdi söyleyin ne renk ‘ diye tekrar sorar. Her iki çocuk da ağızları açık, Şaş kınlıktan bir müddet konuşamazlar. Çünkü nesnenin bu sefer Judie ye bakan kısmı beyaz; diğer tarafı siyahtır...

https://patnosram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/04/06/967399/dosyalar/2018_11/12163421_etkinlik__ortaokul.pdf

Kanıt 10: Empati “bir küçük serçe”

Göğsü kınalı bir serçe varmış. Gök gürlediği zamanlar tir tir titreyerek yere yatar, gök yıkılmasın diye de ayaklarını havaya kaldırmış. Bir yandan da ‘korkumdan kırk kantar yağım eridi’ dermiş. Birgün birisi demiş ki ‘sen kendin beş dirhem gelmezsin nerden oluyor da kırk kantar yağın eriyor?’ Bunun üzerine serçe şu cevabı vermiş; ‘Herkesin kendine göre dirhemi, kantarı var; siz ne anlarsınız’.

<http://www.turkpdr.com/rehberlik/saglik-aile-anne-baba/gogsu-kinali-serce.htm> adresinden alıntılanmıştır.

Ara Etkinlik

Çocuklar Kanıt 11 ve 12 farklı arkadaşlarınız tarafından üçer-dörder defa okundu. Aynı zamanda bazı arkadaşlarımız da bize hikayeleri anlattılar. Şimdi Kanıt 11 ve 12’nin sorularına geçiyoruz. Kanıt 11’in bize anlatmak istediği sizce nedir?

Peki çocuklar sizce iki öğrencinin de kendisini haklı karşısında haksız bulmasının sebebi nedir?

Öğretmen yaptığı deneyde ne anlatmak istemiştir?

Siz arkadaşınız ile bir konu hakkında anlaşmazlığa düştüğünüzde bu durumu nasıl çözüme kavuşturursunuz?

Kanıt 12’yi dikkatlice okuduk. Metnin bize ne anlatmak istediğini yorumlayın.

Sizce serçe “Herkesin kendine göre dirhemi, kantarı var. Siz ne anlarsınız.” derken ne anlatmak istemiş?

İki metnin de ana fikri nedir? Açıklayınız.

Kanıt 11: Önyargı

Ela Zeynep'in okuluna yeni gelmişti. Zeynep, "Umarım bu kız benim sınıfımda olmaz, onu görmek bile sinirlerimi tepeme çıkarıyor," diye düşünmüştü. Ela Zeynep'in sınıfına düştü. Ela sınıfın birincisi ve çok düzenliydi. Sınavlarda hiç yazım hatası yapmıyor, hep elbise giyiniyor, iki parça çikolata yemesi ise iki saat alıyordu. Zeynep ise tam tersiydi. Zeynep ondan farklı olduğunu ilk bakışta anlamıştı. Bir gün Zeynep'in beslenmesini arkadaşlarından biri aldı. Zeynep almaya çalışırken o başka arkadaşına attı. Zeynep ondan almaya çalışırken o başka birine, diğeri öbürüne... En son Zeynep yorgun düşerek bir kenarda ağlamaya başlamış ama bunu kimse fark etmemişti. Ela ise Zeynep'in beslenmesini alarak Zeynep'e uzattı ve "Al, İstersen benim çantamda da meyve suyu var." Zeynep beslenmesini aldı, Ela'nın portakal suyunu da paylaştı. İki kız, biraz çekingen olarak birbirlerine baktılar, daha önce konuşmamışlardı. O gün tanıştılar ve ayrılmaz ikili oldular.

Labbe, B., ve Beurier, P. D. (2019). *Ben ve Başkaları*. İstanbul: Güneşli Kitaplığı Yayıncılık. s.35-38

Ara Etkinlik

Kanıt 13'ü dikkatlice inceledik. Bu hikayenin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Sizce Ela ve Zeynep'in ilk başta arkadaş olmamalarının sebebi nedir?

Birisini aklınızda oluşan izlenime göre değerlendirmek, hiç iletişim kurmadan onunla alakalı hüküm vermek doğru mudur? Açıklayınız.

"Birileri bizden farklı diye aramıza duvar örmek" cümlesiyle bize anlatılmak istenen nedir?

Kanıt 12:Kelimeleri Değiştir Dünyanı Değiştir

<https://www.youtube.com/watch?v=sETDuXWrT7M>

Ara Etkinlik

Kanıt 15'teki kısa filmi izledik. Filmin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Filmdeki amcanın oturduğu kaldırımdan geçtiğinizi hayal edin. Amcanın kartonundaki ilk yazılan yazı mı ikinci yazılan yazı mı sizi yardım etmeye teşvik ederdi? Sebepleriyle açıklayınız.

“Tatlı dil yılanı bile deliğinden çıkarır.” atasözü ne anlama gelmektedir? İletişimde hangi unsurun önemine dikkat çekmektedir?

Siz yaşadığınız olaylardan yola çıkarak doğru kelime kullanmak ve güzel söz söylemek ile ilgili bir hikaye ve anınızı yazınız.

KANIT 13:İnsan Doğmayız İnsan Oluruz...

İnsan olmak

İnsan olmak... Ne tuhaf bir ifade! Doğduğun gün, insan olduğum apaçık ortadaydı. İnsan olamam; çünkü ben zaten bir insanım! Tam olarak değil. İnsan, bir bedenden ibaret değildir. İnsan aynı zamanda düşüncelerden, duygulardan oluşur; insanın bir kişiliği, zekası, söyleyecek sözü vardır. Bir bebeğin bedeni, insan olmayı öğrenmeye hazırdır. İnsan doğmayız, insan oluruz; başkalarıyla birlikte, başkaları sayesinde.

Biz, biz, biz...

Burada çubuklarla yemek yenir; şurada elle; ortada çatal, bıçak ve kaşıkla... Burada Portekizce konuşulur; orada Japonca. Burada bebekler sırtta taşınır; orada pusette gezdirilir. Burada camide dua edilir, şurada sinagoga orada kiliseye, şurada tapınağa gidilir. Burada yere tükürülür, ama şurada tükürülmez; burada selamlaşmak için el sıkışılır, şurada insanlar öne eğilir, oradaysa öpüşürler...

Labbe, B., ve Beurier, P. D. (2019). *Ben ve Başkaları*. İstanbul: Güneşli Kitaplığı Yayıncılık. s.5

Ara Etkinlik

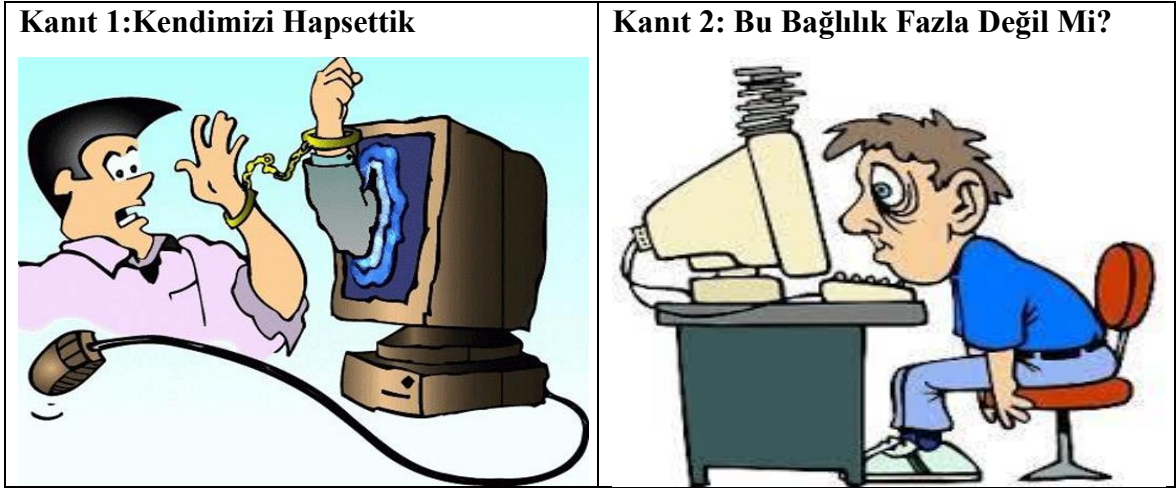
Kanıt 16 dikkatlice okundu. “İnsan doğmayız, insan oluruz.” ifadesi sizce ne anlam ifade etmektedir?

Kültür nedir? Bir insanın yaşadığı kültürü bilmek iletişim için neden gereklidir? Açıklayınız.

İnsan dünyaya geldiğinden itibaren “biz”in içinde olması, sizce neyi ifade etmektedir?

Biri, sizi yemek yeme şekliniz, konuşma tarzınız veya giyiminiz yüzünden eleştirse, dışlasa nasıl hissedersiniz?

Ek 6: Hak ve sorumluklarımızın bilincinde olmalıyız...

Ara Etkinlik

Kanıt 1 ve Kanıt 2'yi dikkatlice inceleyiniz. Resimlerin ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Kanıt 2'yi inceleyiniz. Sizce resimdeki adam kitle iletişim aracını etkili bir şekilde kullanabilmiş mi? Açıklayınız.

Televizyon ve internet bağımlılığı ne demektir? Bu kelimeleri daha önce günlük hayatınızda hiç duydunuz mu?

Gereğinden fazla televizyon izlemek, telefonla oynamak ve internete girmek insanlarla iletişimimizi nasıl etkiler? Açıklayınız.

Sizce kitap okumak ya da arkadaşlarımız ile zaman geçirmek varken neden bu zamanın hepsini bilgisayar ve televizyon başında geçiriyoruz?

Kanıt 3:Yeni Bir Hastalık Doğuyor

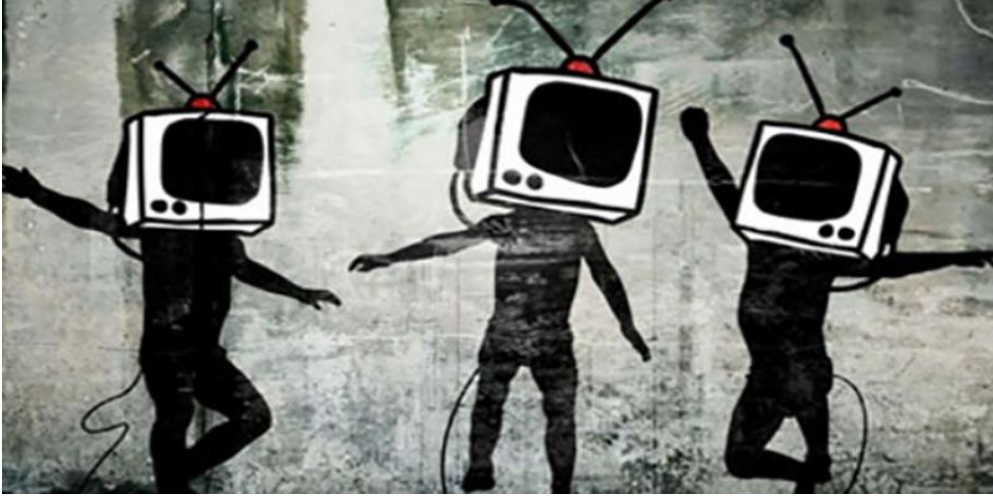
Ara Etkinlik

Kanıt 3'teki gazete yazısını dikkatli bir şekilde okuyunuz. Bu yazıda hastalık derken aslında neyden bahsediyor? Açıklayınız.

Sizce anlatılan bu insanların internet bağımlısı olma sebebi ne olabilir?

İnterneti gereğinden fazla kullanan insan etrafındakiler ile iletişim kurmakta zorlanırmı? Açıklayınız.

İnternet bağımlısı olmamak için nelere dikkat etmeliyiz?

Kanıt 4:Asıl Robotlar Biz mi Oluyoruz?**Ara Etkinlik**

Kanıt 4'teki resmi inceleyiniz. Resmin ne anlatmak istediğini yorumlayınız?

Sizce teknolojik aletler bizim hayatımızı kontrol altına alabilir mi?

“Bağımlılık, hayatı daha iyi gösterirken aslında onun içini boşaltan her şeydir.” diyor Clarissa Estes. Sizce bu sözüyle anlatmak istediği nedir?

Kanıt 5:Özel Hayatın Gizliliği

“Kişinin kendi hayatında gizli ve bağımsız bir alana sahip olması, onun temel hak ve özgürlüklerinin tamamlayıcı unsurlarından biridir. Özel hayat, kişinin başkası tarafından müdahale edilmeyen, kendisinin rahat ve özgür bırakılma hakkına sahip olduğu umuma açık olmayan özel dünyasına ait bir alandır. Kişinin bu hayat alanı içinde icra ettiği faaliyetlerini kendi rızası olmadan başkalarının gözetlemesi, araştırması ve başkalarına yaymaya çalışması kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaktadır”

<http://acikerisim.kirklareli.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11857/110>

Ara Etkinlik

Kanıt 5'teki metni okuyunuz. Özel hayatın gizliliğini ihlal eden unsurların neler olduğunu açıklayınız.

Günümüzde özel hayatın gizliliğini ihlal eden durumlarda ciddi cezalar uygulanmaktadır. Sizce bu suçu işlememek için nelere dikkat etmeliyiz?

Sosyal medya ile özel hayatın gizliliği arasında bir bağ var mıdır? Sosyal medya özel hayatımızı ihlal eden unsurlar barındırır mı? Açıklayınız.

İnterneti kullanırken kendimize ait olan ve bize özel olan hayatımızı tüm insanlarla paylaşmak güvenli bir davranış mıdır? Sonucunda ne gibi olumsuz sonuçları olabilir? Açıklayınız.

Kanıt 6: Bizimle Birlikte Mi Yaşıyorlar?**Kanıt 7: Biri Bizi Mi İzliyor?****Ara Etkinlik**

Kanıt 6 ve 7'deki resimleri dikkatle inceleyiniz. Resimlerin bize ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Bütün mesajlarınızın, fotoğraflarınızın, konuşmalarınızın kayıt altına alınıyor olması özel hayatınızın gizliliğini nasıl etkiler?

Kanıt 6'da adamın köşeye sıkışmasının ve korkmasının sebebi nedir?

Bütün bilgilerimizi internete kaydettiğimiz şu dönemde (banka hesapları, TC. kimlik numaraları, telefon numarası vb.) bu bilgileri sadece biz biliyoruz diye bir savunma yapabilir miyiz? Bu bilgileri kötüye kullanacak insanlardan korumak için ne gibi önlemler almalıyız?

Etrafınızda özel hayatın gizliliği ilkesini çiğneyen veya bu durumdan dolayı bir mağduriyet yaşayan biri var mı? Yaşadıklarınızı anlatınız.

Kanıt 8:Düşünceyi İfade Özgürlüğü

Benim yaşadığım ülkede anayasa ve kanunlar var. Ancak ülkemde insanlar farklı inançlarından dolayı dışlanabiliyor. Düşüncelerini istediği gibi ifade edemiyor ve düşüncelerinden dolayı suçlanabiliyorlar.

Ara Etkinlik

Kanıt 8'i okuyunuz. İnsanları inandıkları ve düşündükleri yüzünden suçlamak, onları yargılamak doğru mudur?

Daha önce düşünce ve ifade özgürlüğü kavramlarını duydunuz mu? Ne anlama geldiklerini yorumlayınız.

Herhangi bir konuda arkadaşlarınızdan farklı düşündüğünüzde ve bunu ifade ettiğinizde arkadaşlarınız sizi dışlasa veya düşüncenizi ifade etmenizi istemeseler nasıl hissederdiniz? Açıklayınız.

Kanıt 9: Birlikten Kuvvet Doğar

Sosyal medya, bireylere, ağ üzerinden mesaj göndermeye aktif rol verdiği için diğer kitle iletişim biçimlerinden farklıdır. Sosyal medyada bireyler birbirleriyle sohbet edebilir, paylaşımlarda bulunabilirler. Beğenilme ve ilgi görme ihtiyaçlarını karşılamak için yazdıkları ilgi çekici söz ve yazılarla ya da yetenekleriyle geniş kitlelere ulaşabilirler.

Sosyal medyanın çok önemli ve faydalı kullanım alanları vardır. Sosyal medya, daha fazla ziyaretçiye kısa zamanda ve zahmetsizce ulaşmayı sağlamaktadır. Merak edilen ve ihtiyaç duyulan konularda, çok hızlı bir şekilde bilgiler elde edilmesine imkân tanımaktadır. Kan ihtiyacı duyurusu ve kan ihtiyacının karşılanması, sokak hayvanlarının sahiplenilmesi ve daha birçok konuda çok kısa sürede sonuca ulaşılmaktadır.

Kızılay İstanbul Şube Başkanlığı sosyal medya üzerinden kan bağıışı kampanyası başlattı.

Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

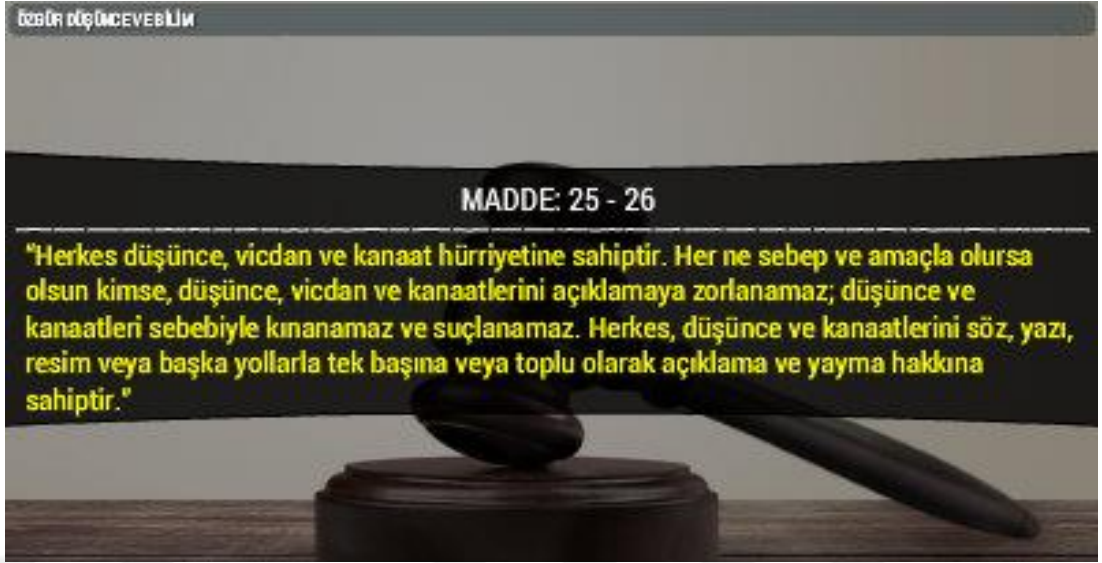
Kanıt 9'daki haberi dikkatli bir şekilde okuyunuz. Ne anlatılmak istediğini yorumlayınız.

Yazılan haberde kitle iletişim araçlarının hangi yönüne dikkat çekilmek istenmiştir?

İnsanlar daha geniş topluluklara ulaşmayı nasıl başarmışlardır?

Sizin de daha geniş topluluklara ulaşmanız gereken bir durum olsa bunu nasıl ve hangi iletişim araçlarını kullanarak yapardınız?

Kanıt 10: Düşünceyi İfade Özgürlüğü

https://morpa.akamaized.net/mobil/files/em/resim2/7sy4t3kak_2.jpg

Ara Etkinlik

Kanıt 11'deki anayasanın 25. maddesini okuyunuz. Anlatılmak isteneni yorumlayınız.

Kitle iletişim araçlarının düşünce özgürlüğüne katkısı var mıdır? Açıklayınız.

Kanıt 11:Kültürümüzü Kaybediyoruz

Özellikle çevresiyle yüz yüze ilişkilerde sıkıntı yaşayan bireyler sosyal medyaya daha düşkünlüdürler. Sanal oyunların ve zaman kaybettirecek uygulamaların da bulunduğu sosyal mecralar, tabiri caizse sokak kültürünü öldürme noktasına gelmiştir. İnsanlar artık parkta veya çay bahçesinde muhabbet etmek yerine sosyal ağlarda bir fotoğraf, video vb. paylaşmayı yeğlemektedirler. Sosyal medya kullanım yaşı da oldukça düşüktür. Bu durum yüzünden de çocuklar artık sokak veya park oyunları yerine pc, konsol ve sanal oyunlara daha ilgili yaklaşmaktadırlar. Görüldüğü gibi sosyal medya, toplumun bir gediğini kapatırken bunun yerine birkaç gedik daha açmaktadır. İnsanlar teknolojiyi takip etmek olarak tanımladıkları sosyal medya bağımlılığının bedelini kültürlerini kaybetmekle ödemektedirler.

https://docs.google.com/document/d/1A6bBQoefZ39yqu__Ljqz-TQguSMkVAhTO5MwdTzKPbI/edit

Kanıt 12:Tek İletişim Kaynağı Teknoloji Oldu

Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

Kanıt 11’de “İnsanlar teknolojiyi takip etmek olarak tanımladıkları medya bağımlılığının bedelini kültürlerini kaybetmekle öderler.” cümlesinde ne anlatılmak istenmiştir?

Kanıt 12’deki aile resmini inceleyiniz. Geçmişten günümüze kitle iletişim araçlarının aile içi iletişimi nasıl etkilediğini yorumlayınız.

Çocukların büyüme ve yetiştirilme şeklinde kitle iletişim araçları rol oynuyor mu? Açıklayınız.

Kanıt 13: Kitle İletişim Özgürlüğü**Kanıt****Kanıt 14: Doğru Bilgi Alma Hakkı**

<https://teyit.org/fotograftaki-kopeklerin-sahipleri-tarafindan-orhaneli-yoluna-birakildigi-iddiasi>

Ara Etkinlik

Kitle iletişim özgürlüğü olmadan doğru bilgi alma hakkı veya fikir özgürlüğü olabilir mi? Açıklayınız.

Yukarıdaki haberi okuyunuz. Yapılan yanlış haberlerin ne gibi sonuçlar doğurduğunu düşününüz.

Doğru bilgi alma ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağı açıklayınız.

Kanıt 15: Haklarımızı Savunmalıyız

Ünlü bir film yıldızının evinin bahçesinde eğlendiği sırada gizlice çekilen fotoğrafları haber yapılır. Ünlü kişi, özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini öne sürerek kendisi hakkında haber yapan kuruluşlara dava açar. Mahkeme şikâyetçi olan vatandaş haklı, haberi yapan ve yayınlayan kişileri haksız bulur. Mahkeme, haberi yapan kişi ve kuruluşa ünlü kişiden kamu önünde tekzip yayınlama, özür dileme şartı ve ünlü kişiye tazminat ödeme cezası verir.

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

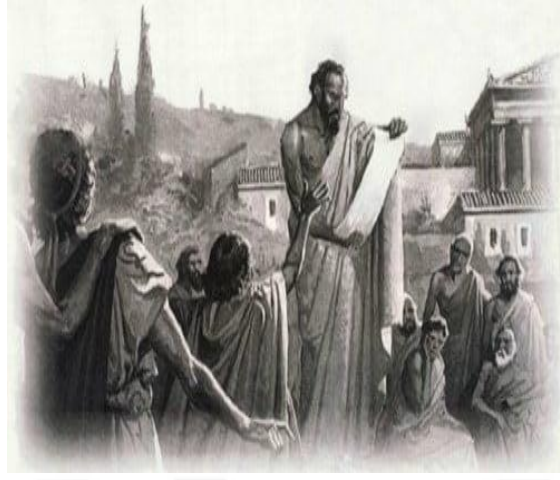
Kanıt 15'i dikkatli bir şekilde okuyunuz. Metinde belirtilen hak ve özgürlükler hangileridir?

Haber yapan kişi anayasanın hangi maddesini çiğnemiştir?

Haber yapan kişinin hatasını nasıl telafi etmesi istenmiştir?

Ek 7: Demokrasi Merdivenleri

Kanıt 1: Antik Yunanda Bir Meydan

Kanıt 2: Eski Türk Devletlerinde Toy

Ara Etkinlik

Kanıt 1’de gördüğünüz resim Antik Yunan devletlerine ait bir resimdir. Bu resmi inceleyiniz. Sizce resimde neler oluyor?

Kanıt 2’deki resim ilk Türk devletlerinde toy adı verilen mecliste yapılan bir konuşmaya aittir. Sizce resimde neler oluyor?

Kanıt 1 ve 2’de verilen resimlerde demokrasinin izleri var mı? Açıklayınız.

Sizce geçmiş uygarlıklar insanların daha huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için nasıl bir yol izliyordu?

Kanıt 3: Martin Luther King'in Konuşması

Bir hayalim var: Gün gelecek eski kölelerin evlatlarıyla eski köle sahiplerinin evlatları Georgia'nın (Corcia) kıvrıl tepelerinde kardeşlik sofrasına birlikte oturacaklar.

Bir hayalim var: Gün gelecek dört küçük çocuğum, derilerinin rengine göre değil, karakterlerine göre değerlendirildikleri bir ülkede yaşayacaklar.

Bir hayalim var: Gün gelecek Alabama eyaleti, valisinin ağzından hep müdahale etme ve izin vermeme yönünde sözler dökülen o eyalet, siyah çocuklarla beyaz çocukların el ele tutuşup kardeşçe birlikte yürüdüğü bir yere dönüşecek...

Genel ağ haberi, 29 Eylül 2018 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

Yukarıda verilen Martin Luther King'in konuşmasını okuyunuz. Sizce Martin Luther'in konuşmasında anlatmak istediği nedir?

Yukarıdaki konuşmada hangi demokratik dışı uygulamalara değinilmiştir?

Eşitlik ve özgürlük deyince aklınıza gelenler nelerdir? Bu kavramları günlük hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız.

Kanıt 4: Eşitlik

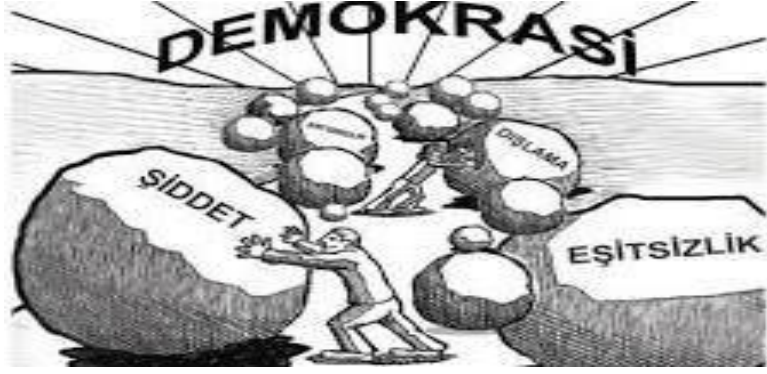
Ara Etkinlik

Kanıt 4'te verilen resmi inceleyiniz. Sizce resimde anlatılmak istenen nedir?

Sizce toplumumuzda eşit görülmeyen, dışlanan belli gruplar var mıdır?

İnsanları ten renklerine göre, maddi durumlarına göre, dini inanışlarına göre veya fiziksel özelliklerine göre yargılamak doğru mudur? İnsanları bu şekilde ayırmak ve yargılamak hangi olumsuzluklara yol açar?

Kanıt 5: Demokrasi Güneşi

Ara Etkinlik

Kanıt 5'te verilen resmi inceleyiniz. Demokrasinin olmadığı ortamlarda nasıl bir yaşam olur?

Demokrasinin gelmesiyle ortadan kalkan olumsuzluklar nelerdir?

Dünya barışında demokrasinin rolü var mıdır? Açıklayınız.

Kanıt 6: Günlük Yaşantımızda Demokrasi

<https://www.youtube.com/watch?v=gYVIxYFCAYk&t=34s>

Ara Etkinlik

Kanıt 6'daki kısa filmi izleyiniz. Sizce bu filmde röportaj veren adamın yaptığı demokrasi tanımı doğru mudur? Eğer değilse neyin yanlış olduğunu açıklayınız

Röportaj veren adamın kendi ailesi içinden demokrasiye verdiği örnekler tam olarak demokrasi tanımı içerisine girer mi? Açıklayınız.

Siz de kendi yaşantınızdan demokrasiye uyan veya ters düşen birer örnek veriniz.

Kanıt 7: İlk Türk Devletlerinde Demokrasi İzleri

Köktürk Devleti'nde Bilge Kağan'ın şehirlerin etrafının surlarla çevrilmesi ve ülkede Budizm ile Taoizm'in propagandasının yapılması isteği meclis (kurultay) tarafından onaylanmamıştır. Aynı meclis hakan adayını bazı gerekçelerle reddetmiş hatta Uygurlarda olduğu gibi kudretli devlet görevlileri ve kumandanlar arasından birini han seçmiştir.

İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, s. 261 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık

Ara Etkinlik

Kanıt 7'de verilen metni okuyuz. Bilge Kağan tek başına kararlar almış mıdır? Açıklayınız.

Kararlar alınırken Bilge Kağan'ın izlediği yöntem demokrasinin izlerini taşır mı?

Kurultay üyelerinin tutumu demokrasinin hangi ilkeleriyle açıklanabilir? Açıklayınız.

Kanıt 8: Kanuni Esasi

Madde 12. Basın, kanunlar çerçevesinde serbesttir.

Madde 15. Herkesin eğitim ve öğretim hakkı vardır.

Madde 23. Hiç kimse kanunda öngörülenden başka bir mahkemede yargılanamaz.

Madde 65. Meclis-i Mebusan üyeleri her elli bin erkek nüfusa bir temsilci olmak üzere dört yıl için ve seçim yoluyla bu göreve gelirler.

A. Şeref Gözübüyük, Suna Kili, Türk Anayasa Metinleri (1839-1980), s. 28, 29, 35 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık

Ara Etkinlik

Kanıt 8'de Kanuni Esasi'nin birkaç maddesi verilmiştir. Verilen maddeleri okuyunuz. Verilen maddeler demokrasinin hangi ilkeleriyle ilişkilidir? Açıklayınız.

Verilen maddelerin 1982 Anayasası ile benzerlikleri var mıdır? Yorumlayınız.

Kanuni Esasi'nin bu maddelerine dayanarak Osmanlı Devleti'nde demokrasinin izleri vardır, yorumunu yapabilir miyiz?

Kanıt 9: Demokrasi Nedir?

<https://www.youtube.com/watch?v=dLhVcg7H8Lc>

Ara Etkinlik

Kanıt 9’da verilen kısa filmi izleyiniz. İzlediklerinizden yola çıkarak demokrasinin ne olduğunu ifade ediniz.

Kısa filmi düşünerek topluma ne gibi katkılarının olduğunu yorumlayınız

Kanıt 10: Osmanlı Devletinde Demokrasi İzleri

İbrahim Şinasi (1826-1871)

İbrahim Şinasi tarafından 1862’de kurulan Tasvir-i Efkâr gazetesi, farklı düşüncenin öncüleri arasında yer alır. Şinasi öncülüğünde aydınlar, kanun, adalet ve akıl kavramlarını öne çıkardılar.

Ali Suavi (1839-1878)

Ali Suavi; demokrasi, insan hakları, eşitlik gibi kavramların ülkede konuşulmasını sağlayan ilk aydınlardandır. Suavi’ye göre demokrasiyi, eşitliği ilk gerçekleştiren kültürlerde aramak gerekir. Ali Suavi, İslamiyet’in ilk yıllarında hükûmet şeklinin demokrasi olduğunu yani sultanın, kralın yok olduğunu, eşitliğin var olduğunu söyler.

İsmail Doğan, Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları, s.183-188 (Düzenlenmiştir.)

Azer, H. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Ekoyay Eğitim Yayıncılık.

Ara Etkinlik

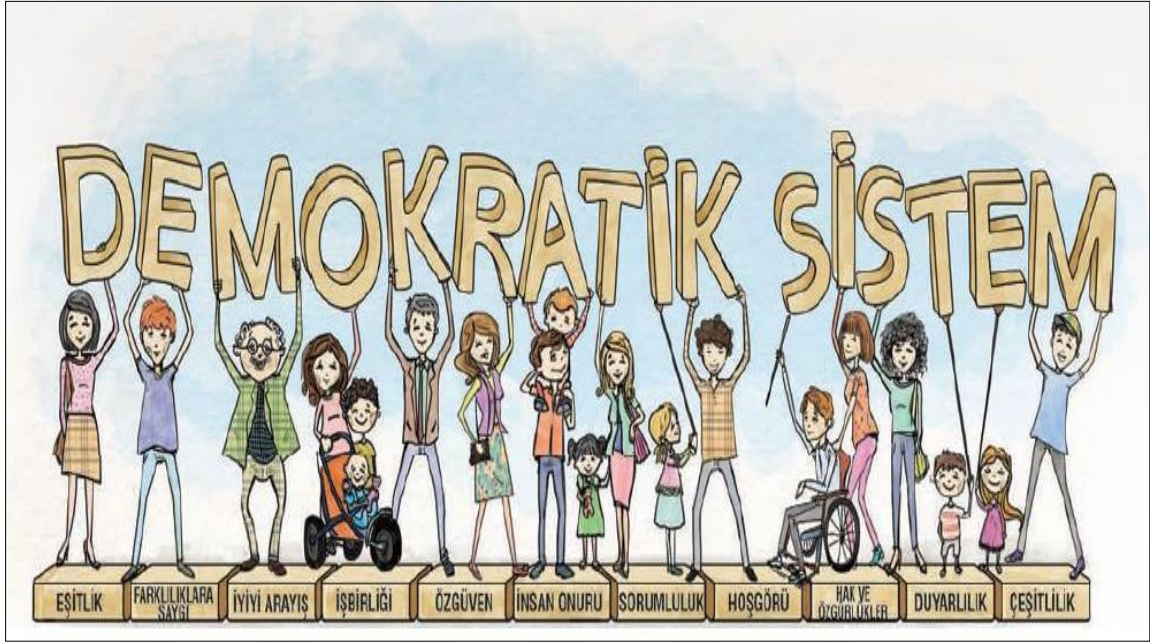
Kanıt 10’da verilenleri okuyunuz. İbrahim Şinasi’nin kurduğu Tasvir-i Efkâr gazetesinin demokratik adımlarda nasıl bir katkısı olmuştur? Yorumlayınız.

“Farklı düşüncelere öncülük etmesi” ifadesinin toplumda önemi nedir?

Ali Suavi, demokrasinin anahtarı olarak neyi göstermiştir?

Okuduklarınızdan yola çıkarak İbrahim Şinasi ve Ali Suavi’nin demokratikleşme sürecindeki katkıları nelerdir? Açıklayınız.

Kanıt 11: Demokratik Sistem

Ara Etkinlik

Kanıt 11’de verilen resmi yorumlayınız. Verilen resme bakılarak demokratik sistemin bize katkıları nelerdir? Açıklayınız.

Demokrasinin olmadığı bir ülkede yaşam nasıl olurdu? Tartışınız.

Demokrasi sayesinde sahip olduğumuz farklılara saygı ve çeşitliliğin toplumda önemi nedir? Çeşitliliğin olmadığı bir toplum nasıl olur? Yorumlayınız.

Kanıt 12: Demokrasiyi oluşturan ilkeler

Ara Etkinlik

Kanıt 12'deki karikatürü inceleyiniz. Anlatılmak istenileni yorumlayınız.

Demokrasiyi oluşturan ilkeler nelerdir?

Demokratik ilkelerden herhangi birinin yok sayıldığını düşünelim. Ortaya çıkabilecek sorunlar nelerdir?

Ek 8: Demokrasinin Gelişimi

Kanıt 1: TBMM

<https://tr.pinterest.com/pin/478155685411706287/>

İstanbul'un 16 Mart'ta işgali ve Milli Mücadele yanlılarının tutuklanmaya başlamaları üzerine, milletvekilleri ve aydınlar, Ankara'ya kaçmaya başladı. Yapılacak seçimle belirlenen milletvekilleri ile dağıtılan Osmanlı Mebusan Meclisinden kaçarak Ankara'ya gelebilenlerden 84'ü, ilk Mecliste yer aldı. Mustafa Kemal, 22 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılışını duyurduğu genelgesinde ise bundan böyle "bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun emir alacağı en yüksek kat"ın bu Meclis olacağını kaydetti.

23 Nisan 1920'de, Hacıbayram Camisi'nde cuma namazı kılınıp, kurbanlar kesildikten sonra ilk TBMM, İttihat ve Terakki Kulübü olarak yapılan binada açıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/19-mayis-1919dan-tbmmnin-acilisina/1459496>

Ara Etkinlik

Kanıt 1 'de gördüğünüz resim Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışına ait bir resimdir. Verilen resmi inceleyiniz. Mustafa Kemal Atatürk'ün kurmuş olduğu TBMM'nin demokratik devlet anlayışı için önemi nedir?

Milli irade nedir? Milli iradenin demokraside önemi nedir? Açıklayınız.

Kurulan meclise milletvekillerinin kendi bölgelerinde yapılan seçimlerle gelmiş olması, meclisin milli iradesine dayandığını gösterir mi? Yorumlayınız.

Kanıt 2: Milli Egemenlik**Kanıt 3: Yüksek Meclis****Ara Etkinlik**

Kanıt 2’de Mustafa Kemal Atatürk’ün bir konuşması verilmiştir. Sizce Atatürk’ün canından üstün tuttuğu Milli egemenlik nedir?

Milli egemenliğin demokrasideki önemi nedir? Açıklayınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması Milli egemenlikte nasıl bir rol oynar? Yorumlayınız.

Kanıt 3’te verilen Atatürk’ün sözünü okuyunuz. Atatürk’ün bu sözlerle ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Atatürk, “Millet ve memleket adına ve hesabına tek başvurulacak yer burası, yani yüksek Meclisinizdir.” derken neyin önemine vurgu yapmaktadır?

Kanıt 4: Cumhuriyet ve Demokrasi

Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz cumhuriyeti kurduk; o, on yaşını doldururken demokrasinin bütün gereklerini sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır.

Uzhan Kocaturk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, s. 186

6.7

Kanıt 5: Cumhuriyetin İlanı**Ara Etkinlik**

Kanıt 5'te Cumhuriyetin ilanına ait bir resim, Kanıt 4'te ise Atatürk'ün cumhuriyetin önemine dikkat çekmek için söylediği bir sözü verilmiştir. Atatürk'ün sözlerini okuyunuz. Cumhuriyetin demokrasi için önemi nedir? Yorumlayınız.

Atatürk, demokrasinin bütün gerekleri ile neyi ifade etmiştir?

Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine ne gibi katkıları olduğunu açıklayınız.

Kanıt 6: Çok Partili Rejim

Memlekette muhalif bir fırka teşkil etmek lazımdır. Böyle bir fırka vücuda gelirse Mecliste tartışma daha serbest olur. Mesela, siz böyle bir fırkanın başına geçerseniz bildiklerinizi serbestçe Mecliste söylersiniz. Bu suretle uygulamada görülen birçok hataların önü alınmış olur.

Osman Okyar, Mehmet Seyitdanlıoğlu, Fethi Okyar'ın Anıları, s. 96 (Düzenlenmiştir.)

Komisyön. (2012). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Kanıt 7: Memleket İşlerini Münakaşa Edelim

İlerakkiperver Cumhuriyet Fırkası, kuruluşundan hemen sonra müzakerelere katılmış, hükümetten muhtelif meseleler hakkında izahatlar istemiştir. İktidar partisinin karşısında bir muhalefetin olmasını isteyen Mustafa Kemal, başlangıçta olaydan memnun kalmıştı. Çünkü, Mustafa Kemal demokratik bir sistemin kurulmasını istiyordu. Bu sistemin kurulması için de çok partili sisteme geçmek şarttı. Bu parti için Mustafa Kemal, "Bırakınız karşımıza çıksınlar. Memleket işlerini münakaşa edelim. Mustafa Kemal bu partinin kurulmasını o kadar hoşgörü ile karşılamıştı ki Batılı ülkelerin parlâmentolarını örnek gösteriyor ve çok partili rejimin lüzumunu ve faydalarını anlatıyordu.

Taşkıran, C. (1994). Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri 1925 1930. Atatürk Yolu Dergisi, 4(14), 255-265

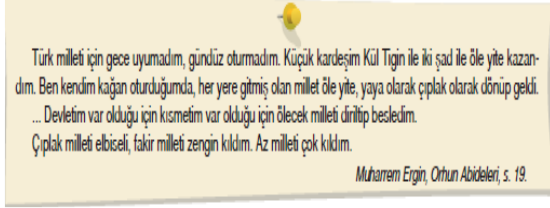
Ara Etkinlik

Kanıt 6'da verilen paragrafı okuyunuz. Sizce Atatürk, bu cümleleri hangi olaydan önce söylemiş olabilir?

Muhalif bir fırkanın olmasının demokratik bir sistem açısından önemi nedir? Yorumlayınız.

Atatürk'ün "Bırakınız karşımıza çıksınlar. Memleket işlerini münakaşa edelim." demesini ve yeni bir partinin kurulmasını hoşgörü ile karşılamasını siz nasıl yorumluyorsunuz?

Eğer çok partili bir hayata geçilmeseydi, muhalif bir parti olmasaydı ne gibi olumsuzluklar ortaya çıkardı? Yorumlayınız.

Kanıt 8: Orhun Abideleri**Kanıt 9: Sevgi Evleri****Ara Etkinlik**

Kanıt 8’de verilen yazıyı okuyunuz. Bilge Kağan’ın konuşmasından yola çıkarak eski Türk devletlerinde kağanın görevleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kanıt 9’daki verilen gazete haberini inceleyiniz. Sizce Kağan’ın görevleri ile bugünkü uygulama arasında benzerlik var mıdır? Açıklayınız.

Sosyal devlet anlayışı nedir?

Sosyal bir devletin vatandaşlarına karşı ne gibi sorumlulukları vardır?

Siz de Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir devlet olduğunu bir örnekle açıklayınız.

Kanıt 10: Cumhuriyetimizin Nitelikleri 2. Madde: Cumhuriyetin Nitelikleri Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=2	Kanıt 11: Laik Devlet Türkiye’de devlet yönetimi dini kurallara göre değildir. Devletin bireylerin din ve vicdan özgürlüğünü sağlamak görevidir. Devlet vatandaşlarının ibadet etme hakkı korur. Diyanet İşleri Başkanlığı 1500 Kuran Kursu Öğreticisi, 5600 İmam Hatip ve 700 Müezzin kayyım olmak üzere toplamda 7 bin 800 personel alımı için ilana çıktı. https://www.memurlar.net/haber/996618/diyanet-7-bin-800-personel-alimi-icin-ilana-cikti.html

Ara Etkinlik

Kanıt 10’da verilen anayasamızın 2. maddesini okuyunuz. Bu maddenin bize sağladığı faydalar nelerdir?

Laik devlet anlayışı ne demektir?

Din ve vicdan özgürlüğünün olmadığı toplumlarda ne gibi olumsuzluklar ortaya çıkar?

Ülkemizde her beş yılda bir seçim yapılması Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin hangi özelliği ile alakalıdır?

Kanıt 12: Hukuk Devleti

Bir toplumun düzen içinde yaşamasını sağlayan kuralların bütününe hukuk denir. Hukuk devletinde herkes kanun önünde eşittir. Ayrıca her devlet kurumunun görev ve yetkileri anayasa ve yasalarla belirlenmiştir. Hiç kimse anayasa ve yasalara aykırı davranamaz. Haksızlığa uğradığına inanan kişi mahkemeye başvurabilir.

Komisyon. (2012). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ara Etkinlik

Yukarıdaki görseli inceleyip açıklamayı okuyunuz. Sizce burada anlatılmak istenen nedir? Yorumlayınız.

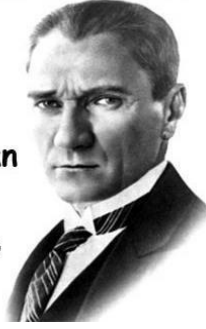
Hukuk üstünlüğü kavramı size neyi ifade etmektedir?

Hukuk üstünlüğü ilkesinin geçerli olmadığı bir devlette sizce ne gibi problemler ortaya çıkabilir? Açıklayınız.

Kanıt 13: Bağımsızlık

Bağımsızlıktan yoksun
bir ulus, uygar insanlık
karşısında uşak olmaktan
kurtulamaz.

K. Atatürk

<https://tr.pinterest.com/pin/382524562095558203>

Kanıt 14: İstiklal

"...hangi istiklal vardır ki, ecnebilerin nasihatle-
riyle, ecnebilerin planlarıyla yükselebilirsin?

Tarih böyle bir hadiseyi kaydetmemiştir!"

Ara Etkinlik

Kanıt 13 ve Kanıt 14'te verilen Atatürk'ün sözlerini okuyunuz. Atatürk'ün bu cümleler ile Türk milletine ne anlatmak istediğini yorumlayınız.

Bir devletin bağımsız olması ne demektir? Bağımsız bir devletin özellikleri nelerdir? Kendi cümleleriniz ile açıklayınız.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bağımsız olması için neler yapmıştır?

Bağımsız olmayan bir ülke ne gibi sorunlar ile karşılaşabilir?

Ek 9: “İletişim ve İnsan İlişkileri” Ünitesi Akademik Başarı Değerlendirme Sınav Soruları

1. İletişim denilince ne anlıyorsunuz? Sizce etkili ve sağlıklı bir etkileşim kurabilmek için nelere dikkat edilmelidir?
2. Etkili iletişimde empati, ben dili ve beden dili ifadelerini açıklar mısınız?
3. Etkili bir iletişimde farklılıklara saygı niçin önemlidir?
4. Arkadaşlarınız ile kurmuş olduğunuz iletişimleri düşündüğünüzde yapmış olduğunuz iletişim hatalarına örnekler veriniz.
5. Mutlu bir birey ve sağlıklı bir toplum için etkili ve sağlıklı bir iletişim kurabilmek niçin önemlidir?
6. Medyanın hayatımızdaki yerini açıklar mısınız? Medya araçlarının olumlu yanlarından biraz bahseder misiniz?
7. Sosyal medya, aile hayatında ne gibi olumsuzluklara yol açabilir?
8. “Kitle iletişim, hem özgürlüktür hem sorumluluktur.” ifadesini açıklar mısınız?
9. Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığını açıklar mısınız?
10. Bir kişi kendisi hakkında medyada çıkan asılsız bir haber karşısında nasıl bir yol izlemelidir? Açıklayınız.

Ek 10: “Yaşayan Demokrasi” Ünitesine İlişkin Akademik Başarıyı Değerlendirme Sınav Soruları

1. Siyasi partiler ile demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
2. Atatürk’ün demokrasinin gereklerini yerine getirmek amacıyla yaptıklarını üç başlıkta açıklayınız.
3. Tarih boyunca demokrasinin ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili bazı olayları açıklayınız.
4. Demokrasi ilkelerinden birkaç tanesini belirtiniz ve bunları kısaca açıklayınız.
5. Töre ve kut anlayışının ne olduğunu açıklayınız.
6. Yaşadığınız bir demokrasi sürecini bir örnekle açıklayınız.
7. Sosyal devlet anlayışı ne demektir? Bir örnekle açıklayınız.
8. Antidemokratik uygulama ne demektir? Nasıl bir olumsuzluklara yol açabileceğini bir örnekle açıklayınız.
9. Özgür düşünce ortamının demokrasinin uygulanması açısından önemini değerlendiriniz.
10. Demokrasi sayesinde elde ettiğimiz kazanımlar nelerdir? Kısaca açıklayınız.